

CVRIA

CURTEA DE JUSTIȚIE
A COMUNITĂȚILOR EUROPENE

Raport anual
2008

CURTEA DE JUSTIȚIE
A COMUNITĂȚILOR EUROPENE

RAPORT ANUAL 2008

Sinteză a activității Curții de Justiție a Comunităților Europene,
a Tribunalului de Primă Instanță al Comunităților Europene și
a Tribunalului Funcției Publice a Uniunii Europene

Luxemburg, 2009

www.curia.europa.eu

Curtea de Justiție a Comunităților Europene
L-2925 Luxemburg
Tel. (352) 43 03 1

Tribunalul de Primă Instanță al Comunităților Europene
L-2925 Luxemburg
Tel. (352) 43 03 1

Tribunalul Funcției Publice a Uniunii Europene
L-2925 Luxemburg
Tel. (352) 43 03 1

Curtea pe internet: <http://www.curia.europa.eu>

Raportul anual este disponibil și în versiune CD-ROM
la Serviciul presă și informare al Curții de Justiție
Tel. (352) 4303 2035

Finalizarea redactării: 31 decembrie 2008

Reproducerea autorizată, cu menționarea sursei. Fotografiele nu pot fi reproduse decât în contextul acestei publicații. Pentru orice altă utilizare, trebuie să fie solicitată o autorizare de la Oficiul pentru Publicații Oficiale ale Comunităților Europene.

Numeroase alte informații despre Uniunea Europeană sunt disponibile pe internet prin intermediul serverului Europa (<http://europa.eu>).

La sfârșitul lucrării figurează o fișă bibliografică.

Luxemburg: Oficiul pentru Publicații Oficiale ale Comunităților Europene, 2009

ISBN 978-92-829-0912-6

doi: 10.2862/64085

© Comunitățile Europene, 2009

Tipărit în Luxemburg

TIPĂRIT PE HÂRTIE ÎNĂLBITĂ FĂRĂ CLOR

Cuprins

	Pagina
Prefață de Vassilios Skouris, președintele Curții de Justiție	5

Capitolul I

Curtea de Justiție a Comunităților Europene

A – Evoluția și activitatea Curții de Justiție în 2008	9
B – Compunerea Curții de Justiție	57
1. Membrii Curții de Justiție	59
2. Modificări în compunerea Curții de Justiție în anul 2008	73
3. Ordini protocolare	75
4. Foști membri ai Curții de Justiție	77
C – Statistici judiciare ale Curții de Justiție	81

Capitolul II

Tribunalul de Primă Instanță al Comunităților Europene

A – Activitatea Tribunalului de Primă Instanță în 2008	113
B – Compunerea Tribunalului de Primă Instanță	155
1. Membrii Tribunalului de Primă Instanță	157
2. Modificări în compunerea Tribunalului de Primă Instanță în anul 2008	167
3. Ordini protocolare	169
4. Foști membri ai Tribunalului de Primă Instanță	171
C – Statistici judiciare ale Tribunalului de Primă Instanță	173

Capitolul III

Tribunalul Funcției Publice a Uniunii Europene

A – Activitatea Tribunalului Funcției Publice în 2008	197
B – Compunerea Tribunalului Funcției Publice	209
1. Membrii Tribunalului Funcției Publice	211
2. Ordinea protocolară	215
C – Statistici judiciare ale Tribunalului Funcției Publice	217

Capitolul IV

Întâlniri și vizite

A – Vizite oficiale și manifestări la Curtea de Justiție, la Tribunalul de Primă Instanță și la Tribunalul Funcției Publice	231
B – Vizite de studii (2008).....	235
C – Ședințe solemne	239
D – Vizite sau participări la manifestări oficiale	241

<i>Organigramă prescurtată</i>	248
--------------------------------------	-----

<i>Coordonatele Curții de Justiție</i>	251
--	-----

Prefață

Curtea de Justiție încheie anul 2008 într-o notă simbolică: a intrat în posesia noului său complex imobiliar. Curtea dispune la ora actuală de o infrastructură centralizată la scara propriei extinderi, a creșterii continue a contenciosului său, a instaurării unor noi proceduri și a extinderilor recente ale Uniunii Europene, situație optimă chiar la ora schimburilor electronice.

Importanța istorică a inaugurării noului complex imobiliar al Curții, manifestare înnobilită de prezența unor înalte personalități, nu poate face să treacă pe un plan secund celelalte evenimente care au marcat anul trecut. Tot atât de importantă a fost instaurarea noii proceduri preliminare de urgență, care a permis Curții să soluționeze în termene extrem de scurte primele cauze referitoare la spațiul de libertate, de securitate și de justiție și care au fost judecate potrivit acestei proceduri.

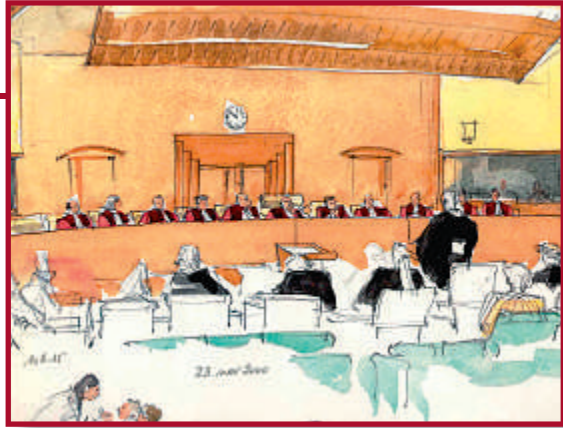
Anul 2008 va rămâne în anale și prin eficacitatea și ritmul deosebit de susținut ale activității judiciare a instituției. Se constată în această privință diminuarea globală a duratei procedurilor, diminuare extrem de semnificativă în special în cauzele preliminare. La rândul său, Tribunalul de Primă Instanță a cunoscut unul dintre anii cei mai productivi din istoria sa.

În sfârșit, pe parcursul anului trecut au fost introduse în total 1 332 de cauze la cele trei instanțe care compun Curtea de Justiție, ceea ce reprezintă, pentru al doilea an consecutiv, cifra cea mai ridicată din istoria instituției și reliefează creșterea constantă a volumului contenciosului comunitar.

Raportul anual permite cititorului să ia cunoștință de evoluția și de esențialul activității celor trei instanțe care compun instituția: Curtea de Justiție, Tribunalul de Primă Instanță și Tribunalul Funcției Publice. Statisticile judiciare specifice fiecărei instanțe completează și ilustrează analiza activității jurisdicționale desfășurate anul trecut.

Vassilios Skouris
președintele Curții de Justiție

Capitolul I

Curtea de Justiție
a Comunităților Europene

A – Evoluția și activitatea Curții de Justiție în 2008

de Vassilios Skouris, președintele Curții de Justiție

Structura Raportului anual o reia pe cea din anii precedenți. Prima parte prezintă în mod sintetic activitățile Curții de Justiție a Comunităților Europene pe parcursul anului 2008. În primul rând, aceasta oferă o imagine generală asupra evoluției instituției în cursul acestui an, punând accentul pe schimbările instituționale care afectează Curtea de Justiție și pe evoluțiile referitoare la organizarea sa internă și la metodele sale de lucru (secțiunea 1). În al doilea rând, cuprinde o analiză a statisticilor în ceea ce privește evoluția volumului de lucru al instituției, precum și a duratei medii a procedurilor (secțiunea 2). Pentru a încheia, aceasta prezintă, ca în fiecare an, principalele evoluții jurisprudențiale, clasificate pe materii (secțiunea 3).

1. Faptul cel mai marcant al anului 2008 pentru Curtea de Justiție a fost inaugurarea noului său Palat, care consolidează și extinde clădirile existente. Noul Palat se caracterizează printr-un design arhitectural inovator și a fost realizat cu respectarea și în continuarea structurii Palatului inițial. Noul Palat se compune din Vechiul Palat, reconstituit pentru a adăposti sălile de ședință, din Inel, clădire de două etaje, numit astfel deoarece, în pofida formei sale dreptunghiulare, încercuiește complet Palatul și adăpostește birourile membrilor Curții, precum și pe cele ale colaboratorilor lor direcți, din două Turnuri, destinate serviciilor de traducere, și din Galerie, lung pasaj luminos care, aidoma unei linii de unire arhitecturale, face legătura nu numai între vechile și noile clădiri, ci și între diferitele activități ale instituției.

Cu ocazia ședinței solemne de inaugurare a Noului Palat, la 4 decembrie 2008, în prezența Altețelor Lor Regale, Marele Duce și Marea Ducesă de Luxemburg, au rostit alocuțiuni doamna Diana Wallis, vicepreședinte al Parlamentului European, doamna Rachida Dati, ministrul justiției din Republica Franceză, domnul José Manuel Barroso, președintele Comisiei Europene, și domnul Jean-Claude Juncker, prim-ministrul Marelui Ducat al Luxemburgului.

La nivelul textelor care guvernează funcționarea instituțională, trebuie menționat că, prin modificarea Regulamentului de procedură al Curții, la 8 iulie 2008, a fost introdus TITLUL IVA, care cuprinde dispoziții ce vizează punerea în practică a procedurii de reexaminare a deciziilor Tribunalului de Primă Instanță pronunțate în recurs, prevăzută la articolul 62 din Statutul Curții. Aportul cel mai marcant al acestor noi dispoziții (articolele 123a-123e) constă în crearea unei camere speciale a cărei sarcină este de a decide, la propunerea primului avocat general, dacă este cazul să se reexamineze o decizie a Tribunalului de Primă Instanță. Această cameră este compusă din președintele Curții și din patru dintre președinții camerelor de cinci judecători.

2. Statisticile judiciare ale Curții pentru anul 2008 indică, pe de o parte, reducerea semnificativă a duratei procedurilor preliminare în raport cu anii precedenți și, pe de altă parte, o tendință continuă de creștere a volumului contenciosului.

Astfel, Curtea a soluționat 495 de cauze în anul 2008 (cifră netă, ținând cont de reuniri). Dintre aceste cauze, 333 au făcut obiectul unei hotărâri și 161 au condus la pronunțarea unei ordonanțe. Numărul de hotărâri și de ordonanțe pronunțate este mai scăzut decât cel din anul precedent (379 de hotărâri și 172 de ordonanțe). Cu toate acestea, se impune a sublinia că numărul de cauze preliminare soluționate în 2008 (238 de cauze, cifră netă, 301 de cauze, cifră brută) este net mai ridicat decât în 2007 (218 cauze, cifră netă, 235 de cauze, cifră brută).

Curtea a fost sesizată cu 592 de cauze noi, cifră care depășește chiar cifra din 2007, care fusese cea mai ridicată din istoria Curții¹. Cu toate acestea, numărul de cauze aflate pe rol la sfârșitul anului 2008 nu a crescut în mod considerabil (767 de cauze, cifră brută) în raport cu stocul de la sfârșitul anului 2007 (741 de cauze, cifră brută).

Pe de altă parte, în ceea ce privește durata procedurilor în anul 2008, evoluția a fost considerabilă. Astfel, în ceea ce privește trimiterile preliminare, această durată a fost în medie de 16,8 luni, în timp ce în anul 2007 era de 19,3 luni, iar în anul 2006 era de 19,8 luni. O analiză comparativă a întregii perioade pentru care Curtea dispune de date fiabile arată că durata medie de judecare a cauzelor având ca obiect pronunțarea unei hotărâri preliminare a atins cel mai scăzut nivel în anul 2008. În ceea ce privește acțiunile directe și recursurile, durata medie de judecare a fost de 16,9 luni și, respectiv, de 18,4 luni (18,2 luni și, respectiv, 17,8 luni în anul 2007).

Pe lângă reformele aplicate metodelor sale de lucru lansate în ultimii ani, îmbunătățirea eficacității instituției noastre în soluționarea cauzelor se explică și prin utilizarea mai largă a diferitelor instrumente procedurale de care dispune pentru accelerarea judecării anumitor cauze, în special procedura preliminară de urgență, judecarea cu prioritate, procedura accelerată, procedura simplificată și posibilitatea de judecare a cauzei fără concluziile avocatului general.

Anul acesta s-a solicitat aplicarea procedurii preliminare de urgență în șase cauze, iar camera desemnată a considerat că erau întrunite condițiile impuse la articolul 104b din Regulamentul de procedură în trei dintre acestea. Aceste noi dispoziții referitoare la procedura preliminară de urgență au oferit Curții posibilitatea de a soluționa în 2008 aceste cauze, în medie, într-un termen de 2,1 luni.

Aplicarea procedurii accelerate a fost solicitată în opt situații, dar condițiile impuse de Regulamentul de procedură nu erau îndeplinite decât în două cauze, care au fost soluționate într-un termen, în medie, de 4,5 luni. Potrivit unei practici stabilite în anul 2004, cererile de procedură accelerată sunt admise sau respinse pe cale de ordonanță motivată a președintelui Curții. Pe de altă parte, a fost acordat tratament prioritar unei cauze.

În plus, Curtea a continuat să folosească procedura simplificată prevăzută la articolul 104 alineatul (3) din Regulamentul de procedură pentru a răspunde anumitor întrebări adresate cu titlu preliminar. Astfel, în total, 39 de cauze au fost soluționate prin ordonanță în temeiul acestei dispoziții, ceea ce reprezintă dublul în raport cu anul 2007.

¹ Cu excepția celor 1 324 de cauze introduse în anul 1979. Această cifră neobișnuit de ridicată se explică prin introducerea unui mare număr de acțiuni în anulare având același obiect.

În sfârșit, Curtea a folosit frecvent posibilitatea oferită de articolul 20 din Statut, de a judeca fără concluziile avocatului general în situația în care cauza nu pune o problemă nouă de drept. Menționăm astfel faptul că aproximativ 41 % din hotărârile pronunțate în anul 2008 au fost pronunțate fără concluzii (față de 43 % în 2007).

În ceea ce privește distribuția cauzelor între diferitele complete de judecată ale Curții, este de semnalat faptul că Marea Cameră a soluționat aproximativ 14 %, camerele de cinci judecători 58 %, iar camerele de trei judecători cu puțin peste 26 % din cauzele soluționate în anul 2008. În raport cu anul 2007, se constată o ușoară creștere a procentului cauzelor judecate de Marea Cameră (11 % în anul 2007) și al cauzelor judecate de camerele de cinci judecători (55 % în anul 2007), în detrimentul cauzelor judecate de camerele de trei judecători (33 % în anul 2007).

Pentru informații mai detaliate privind datele statistice ale anului judiciar 2008, cititorul este rugat să consulte punctul C al prezentului capitol.

Probleme constituționale sau instituționale

În ceea ce privește principiile esențiale în jurul cărora se realizează construcția comunitară, principiul egalității a fost, o dată în plus, foarte prezent în jurisprudența Curții.

Vom evidenția trei hotărâri care prezintă implicațiile acestuia în diferite domenii.

În cauza *Feryn* (Hotărârea din 10 iulie 2008, C-54/07), se pune problema dacă faptul că un angajator declară public că nu va angaja salariați cu o anumită origine etnică sau rasială constituie o discriminare directă la angajare, în sensul articolului 2 alineatul (2) litera (a) din Directiva 2000/43².

Curtea a considerat că aceasta era situația în speță, întrucât asemenea declarații sunt de natură să descurajeze în mod serios anumiți candidați să își depună candidaturile și, prin urmare, sunt de natură să împiedice accesul acestora la piața muncii. Existența unei astfel de discriminări directe nu presupune existența unui reclamant identificabil care să susțină că ar fi fost victima unei astfel de discriminări.

În continuare, Curtea s-a pronunțat cu privire la problema probei discriminării. Curtea a constatat că declarațiile publice în cauză sunt suficiente pentru a se prezuma, în sensul articolului 8 alineatul (1) din Directiva 2000/43, existența unei politici de angajare direct discriminatorii. Acestui angajator îi incumbă, așadar, obligația de a dovedi că nu a existat o încălcare a principiului egalității de tratament, ceea ce poate face demonstrând că practica reală de angajare a întreprinderii nu corespunde declarațiilor sale. Este apoi de competența instanței de trimitere să verifice dacă faptele reproșate sunt dovedite și să aprecieze dacă elementele prezentate în sprijinul afirmațiilor angajatorului menționat, potrivit cărora acesta nu a încălcat principiul egalității de tratament, sunt suficiente.

² Directiva 2000/43/CE a Consiliului din 29 iunie 2000 de punere în aplicare a principiului egalității de tratament între persoane, fără deosebire de rasă sau origine etnică (JO L 180, p. 22, Ediție specială, 20/vol. 1, p. 19).

În sfârșit, Curtea s-a pronunțat în sensul că, în ceea ce privește sancțiunile potrivite în cazul unei discriminări la angajare, precum cea din speță, articolul 15 din Directiva 2000/43 impune ca, și atunci când nu există o victimă identificabilă, sancțiunile care se aplică în cazul încălcării dispozițiilor de drept intern adoptate pentru transpunerea acestei directive să fie eficiente, proporționale și să descurajeze discriminarea.

Egalitatea de tratament, din punctul de vedere al interzicerii discriminării pe motive de vârstă, a făcut obiectul cauzei *Bartsch* (Hotărârea din 23 septembrie 2008, C-427/06). În cuprinsul acesteia, Curtea a statuat că dreptul comunitar nu conține o interdicție a oricărei discriminări pe motive de vârstă a cărei aplicare trebuie garantată de instanțele statelor membre atunci când conduita eventual discriminatorie nu prezintă nicio legătură cu dreptul comunitar. O astfel de legătură nu este stabilită nici prin articolul 13 CE și nici, în cazul unui sistem profesional de pensii care exclude dreptul la pensie pentru limită de vârstă în favoarea soțului supraviețuitor cu mai mult de 15 ani mai tânăr decât fostul angajat decedat, prin Directiva 2000/78³, dinainte de expirarea termenului acordat statului membru în cauză pentru transpunerea acestei directive.

În cauza *Wood* (Hotărârea din 5 iunie 2008, C-164/07), Curtea a fost sesizată cu o întrebare preliminară având ca obiect compatibilitatea cu principiul general al nediscriminării pe motive de cetățenie sau de naționalitate a unei legislații franceze care conduce la excluderea de la primirea unei despăgubiri acordate de Fonds de garantie des victimes des actes de terrorisme et d'autres infractions a unui resortisant al Comunității Europene, care are reședința în Franța și care este tatăl unui copil de cetățenie franceză decedat în urma unei infracțiuni care nu a fost comisă pe teritoriul acestui stat, exclusiv din cauza cetățeniei sale. Curtea a considerat că dreptul comunitar se opune unei asemenea legislații.

La nivelul principiilor generale ale dreptului comunitar și al respectării acestora de către autoritățile naționale atunci când acestea pun în aplicare dreptul menționat, vom semna cauza *Heemskerk și Schaap* (Hotărârea din 25 noiembrie 2008, C-455/06), privind restituirile la export și protecția bovinelor în cursul transportului, care a permis Curții să se pronunțe asupra normei naționale privind *reformatio in peius*. Curtea a decis că dreptul comunitar nu obligă instanța națională să aplice din oficiu o dispoziție de drept comunitar atunci când o astfel de aplicare ar determina înlăturarea de către această instanță a principiului, consacrat de dreptul național relevant, al interzicerii *reformatio in peius*. Într-adevăr, o astfel de obligație ar aduce atingere nu numai principiului respectării dreptului la apărare, celui al securității juridice și celui al protecției încrederii legitime, care stau la baza interdicției menționate, ci ar expune particularul care a introdus o acțiune împotriva unui act care îi cauzează un prejudiciu riscului ca o astfel de acțiune să îl plaseze într-o poziție mai defavorabilă decât cea în care s-ar fi aflat dacă nu ar fi exercitat această acțiune.

În domeniul contenciosului aflat pe rolul instanțelor comunitare, mai multe hotărâri prezintă un interes cu totul particular. Una dintre acestea privește însăși competența instanței comunitare.

³ Directiva 2000/78/CE a Consiliului din 27 noiembrie 2000 de creare a unui cadru general în favoarea egalității de tratament în ceea ce privește încadrarea în muncă și ocuparea forței de muncă (JO L 303, p. 16, Ediție specială, 05/vol. 6, p. 7).

Astfel, în cauzele reunite *Kadi și Al Barakaat International Foundation/Consiliul și Comisia* (Hotărârea din 3 septembrie 2008, C-402/05 P și C-415/05 P), deși a confirmat hotărârile atacate ale Tribunalului (Hotărârile din 21 septembrie 2005, T-315/01, Rec., p. II-3649, și T-306/01, Rec., p. II-3533) în ceea ce privește competența Consiliului de a adopta regulamentul prin care se dispune înghețarea fondurilor și a altor active economice ale persoanelor și entităților menționate în lista anexată la acest regulament⁴, adoptată în scopul punerii în aplicare, în Comunitatea Europeană, a rezoluțiilor Consiliului de Securitate al Organizației Națiunilor Unite, Curtea a considerat că Tribunalul a comis o eroare de drept statuând că instanțele comunitare nu au, în principiu, competența de a controla legalitatea internă a acestui regulament. Potrivit Curții, controlul validității oricărui act comunitar din perspectiva drepturilor fundamentale trebuie să fie considerat drept expresia, într-o comunitate de drept, a unei garanții constituționale care izvorăște din Tratatul CE în calitate de sistem juridic autonom căruia un acord internațional nu poate să îi aducă atingere. Controlul legalității care trebuie să fie asigurat de instanța comunitară privește actul comunitar care vizează punerea în aplicare a acordului internațional în cauză, iar nu acest acord în sine. Instanțele comunitare trebuie să asigure un control, în principiu complet, al legalității tuturor actelor comunitare din perspectiva drepturilor fundamentale, care fac parte integrantă din principiile generale ale dreptului comunitar, inclusiv a actelor comunitare care, precum regulamentul în discuție, vizează punerea în aplicare a unor rezoluții adoptate de Consiliul de Securitate.

Pe de altă parte, Curtea a considerat că, având în vedere împrejurările concrete care au determinat includerea numelui domnului Kadi și al Al Barakaat în lista persoanelor și entităților vizate prin măsura de înghețare a fondurilor, trebuia să se statueze că dreptul la apărare, în special dreptul de a fi ascultat, precum și dreptul la un control jurisdicțional efectiv al acestora nu au fost respectate în mod vădit. Sub acest aspect, Curtea a amintit că eficacitatea controlului jurisdicțional presupune că autoritatea comunitară este obligată să comunice persoanei sau entității vizate motivele pe care se întemeiază măsura în cauză, în măsura posibilului, fie în momentul în care este decisă această măsură, fie, cel puțin, cât mai repede cu putință după adoptarea acestei măsuri, pentru a le permite acestor destinatari exercitarea în termen a dreptului lor la acțiune.

Deși Curtea a anulat acest regulament al Consiliului în măsura în care îngheață fondurile domnului Kadi și ale Al Barakaat, aceasta a recunoscut că anularea acestui regulament cu efect imediat ar putea să aducă o atingere serioasă și ireversibilă eficacității măsurilor restrictive, din moment ce, în intervalul anterior eventualei sale înlocuiri, persoana și entitatea vizate ar putea lua unele măsuri pentru a evita ca măsurile de înghețare a fondurilor să poată să le mai fie aplicate, cu atât mai mult cu cât nu putea fi exclus ca, pe fond, impunerea unei astfel de măsuri în privința domnului Kadi și a Al Barakaat să se dovedească totuși justificată. Având în vedere aceste elemente, Curtea a menținut efectele regulamentului menționat pentru o perioadă care nu poate depăși trei luni începând de la data pronunțării hotărârii, pentru a permite Consiliului să remedieze încălcările constatate.

⁴ Regulamentul (CE) nr. 881/2002 al Consiliului din 27 mai 2002 de instituire a unor măsuri restrictive specifice împotriva anumitor persoane și entități care au legătură cu Osama ben Laden, cu rețeaua Al-Qaida și cu talibanii și de abrogare a Regulamentului (CE) nr. 467/2001 (JO L 139, p. 9, Ediție specială, 18/vol. 1, p. 189).

Cauza *Masdar (UK)/Comisia* (Hotărârea din 16 decembrie 2008, C-47/07 P) are ca obiect căile procedurale care trebuie urmate pentru a avea acces la justiția comunitară.

Această speță ar privi îmbogățirea fără justă cauză. Curtea s-a pronunțat în sensul că, potrivit principiilor comune sistemelor de drept ale statelor membre, o persoană care a suferit o pierdere care sporește patrimoniul unei alte persoane fără să existe vreun temei juridic pentru această îmbogățire are, ca regulă generală, dreptul la o restituire, până la concurența acestei pierderi, din partea persoanei îmbogățite. Acțiunea întemeiată pe îmbogățirea fără justă cauză, astfel cum este prevăzută în majoritatea sistemelor juridice naționale, nu conține nicio condiție privind o nelegalitate sau o culpă în conduita părții. În schimb, este esențial ca îmbogățirea fără justă cauză să fie lipsită de orice bază legală valabilă. Dat fiind că îmbogățirea fără justă cauză reprezintă un izvor al unei obligații extracontractuale comun sistemelor juridice ale statelor membre, Comunitatea nu poate evita aplicarea în privința sa a acelorași principii atunci când o persoană fizică sau juridică îi impută faptul că s-a îmbogățit fără justă cauză în detrimentul său.

Curtea a adăugat că acțiunea întemeiată pe o îmbogățire fără justă cauză nu face parte din regimul răspunderii extracontractuale în sens strict, pentru angajarea căreia este necesară întrunirea unei serii de condiții privind nelegalitatea conduitei imputate Comunității, realitatea prejudiciului și existența unei legături de cauzalitate între conduită și prejudiciul invocat. Această acțiune se distinge de acțiunile introduse în temeiul regimului menționat prin aceea că nu impune dovada unei conduite nelegale a părâtului, și nici măcar existența unei conduite, ci numai dovada unei îmbogățiri fără bază legală valabilă a părâtului și a unei sărăcirii a reclamantului legate de îmbogățirea menționată. Totuși, în pofida acestor caracteristici, posibilitatea de a introduce o acțiune întemeiată pe îmbogățirea fără justă cauză împotriva Comunității nu poate fi refuzată justițiabilului pentru simplul motiv că Tratatul CE nu prevede în mod expres o cale de atac pentru acest tip de acțiune. O interpretare a articolului 235 CE și a articolului 288 al doilea paragraf CE care ar exclude această posibilitate ar determina un rezultat contrar principiului protecției jurisdicționale efective, consacrat de jurisprudența Curții și reafirmat la articolul 47 din Carta Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene.

Tocmai în acest domeniu al răspunderii extracontractuale merită o atenție cu totul specială cauzele reunite *FIAMM și FIAMM Technologies/Consiliul și Comisia* (Hotărârea din 9 septembrie 2008, C-120/06 P și C-121/06 P), care privesc problema răspunderii comunitare ca urmare a unui act normativ. Organul de soluționare a litigiilor al OMC a constatat că regimul comunitar al importurilor de banane era incompatibil cu normele OMC și a autorizat Statele Unite ale Americii să aplice o suprataxă vamală anumitor importuri provenind din Comunitate. Șase societăți stabilite în Uniunea Europeană au solicitat obligarea Comisiei și a Consiliului la repararea prejudiciului pe care l-ar fi suferit ca urmare a aplicării unor măsuri de retorsiune americane asupra exporturilor lor destinate Statelor Unite.

Curtea amintește că răspunderea Comunității ca urmare a unui act normativ care implică opțiuni de politică economică poate fi angajată numai în cazul unei încălcări suficient de grave a unei norme de drept superioare care protejează particularii și care le conferă drepturi acestora. Curtea subliniază de asemenea că, deși principiul răspunderii comunitare în cazul unui act ilegal al instituțiilor reprezintă expresia principiului general, cunoscut în toate ordinele juridice ale statelor membre, potrivit căruia o acțiune nelegală antrenează obligația de a repara prejudiciul cauzat, o asemenea convergență a acestor ordini juridice

ale statelor membre nu este stabilită în sensul recunoașterii unui principiu al răspunderii în cazul unei acțiuni licite a autorității publice, în special atunci când un asemenea act este de natură normativă. Curtea a concluzionat că, în stadiul său actual, dreptul comunitar nu prevede un regim care să permită angajarea răspunderii Comunității ca urmare a unui comportament normativ al acesteia din urmă într-o situație în care eventuala neconformitate a unui astfel de comportament cu acordurile OMC nu poate fi invocată în fața instanței comunitare. În plus, Curtea precizează că un act normativ comunitar a cărui aplicare conduce la restricții privind dreptul de proprietate și dreptul la libera exercitare a unei activități profesionale ar putea angaja răspunderea extracontractuală a Comunității în cazul în care implică o atingere disproporționată și intolerabilă adusă însuși conținutului acestor drepturi, eventual pentru că nu a fost prevăzută o despăgubire adecvată pentru a evita sau pentru a corecta această atingere.

Alte hotărâri, mai clasice, vin să îmbogățească fructuoasa jurisprudență a Curții privind admisibilitatea acțiunii în anulare.

Astfel, în cauza *Comisia/Infront WM* (Hotărârea din 13 martie 2008, C-125/06 P), Curtea a considerat că o decizie a Comisiei de aprobare a unor măsuri vizând reglementarea exercitării drepturilor de exclusivitate în transmiterea prin programe de televiziune a unor evenimente de importanță majoră pentru societate, adoptate de un stat membru în virtutea articolului 3a din Directiva 89/552⁵, afectează în mod direct, în sensul condițiilor de admisibilitate ale acțiunii în anulare, situația juridică a titularului acestor drepturi. Astfel, în măsura în care limitele pe care le impun măsurile menționate sunt legate de condițiile în care aceste organisme achiziționează drepturile de difuzare prin programe de televiziune a evenimentelor desemnate de la deținătorul drepturilor exclusive de difuzare prin programe de televiziune, măsurile adoptate de acest stat membru și decizia de aprobare au drept consecință adăugarea la drepturile deținute de o societate care a achiziționat drepturi de transmitere prin programe de televiziune de noi restricții, care nu existau la momentul în care aceasta a achiziționat respectivele drepturi de difuzare și care fac mai dificilă exercitarea acestora din urmă. Pe de altă parte, a constatat Curtea, atingerile aduse situației titularului respectiv sunt datorate doar cerinței de a ajunge la rezultatul stabilit prin aceste măsuri și prin decizia Comisiei, fără ca autoritățile naționale să dispună de o marjă de apreciere în punerea în aplicare a acesteia care să poată afecta această situație.

În ceea ce privește condiția privind afectarea individuală a reclamantului, Curtea s-a pronunțat în sensul că, din moment ce decizia afectează un grup de persoane care erau identificate sau identificabile la momentul în care acest act a fost adoptat, în funcție de criteriile specifice membrilor grupului, acest act poate privi în mod individual respectivele persoane în măsura în care acestea fac parte dintr-un cerc restrâns de operatori economici. O asemenea situație poate fi întâlnită în special atunci când decizia modifică drepturile achiziționate de particular anterior adoptării deciziei.

⁵ Directiva 89/552/CEE a Consiliului din 3 octombrie 1989 privind coordonarea anumitor acte cu putere de lege și acte administrative ale statelor membre cu privire la desfășurarea activităților de difuzare a programelor de televiziune (JO L 298, p. 23, Ediție specială, 06/vol. 1, p. 215), astfel cum a fost modificată prin Directiva 97/36/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 30 iunie 1997 (JO L 202, p. 60, Ediție specială, 06/vol. 2, p. 232).

În cauza *Athinaiki Techniki/Comisia* (Hotărârea din 17 iulie 2008, C-521/06 P), noțiunea precizată a fost aceea de act atacabil în sensul articolului 230 CE.

Sesizată cu recursul împotriva unei ordonanțe a Tribunalului prin care s-a respins ca inadmisibilă acțiunea în anulare a unei decizii a Comisiei de clasare a unei plângeri privind un pretins ajutor de stat acordat în cadrul unui contract de achiziții publice și de care reclamanta a luat cunoștință printr-o scrisoare, Curtea s-a pronunțat în sensul că, pentru a determina dacă un act în materia ajutoarelor de stat constituie o „decizie” în sensul articolului 4 din Regulamentul nr. 659/1999⁶, trebuie să se verifice dacă, ținând cont de substanța acestuia și de intenția Comisiei, această instituție a stabilit în mod definitiv prin actul examinat, la sfârșitul fazei preliminare de examinare, poziția sa cu privire la măsura denunțată și, prin urmare, dacă a concluzionat că aceasta constituia sau nu constituia un ajutor, precum și că dădea sau nu dădea naștere unor îndoieli în ceea ce privește compatibilitatea sa cu piața comună.

O scrisoare prin intermediul căreia Comisia îl informează pe autorul unei plângeri prin care se solicita constatarea încălcării articolelor 87 CE și 88 CE că, „în lipsa unor informații suplimentare care să justifice continuarea investigației, Comisia a clasat administrativ cauza [...]” indică faptul că, în mod efectiv, Comisia a adoptat un act de clasare administrativă a cauzei. Din substanța acestui act și din intenția Comisiei reiese că aceasta a hotărât astfel să închidă procedura preliminară de examinare declanșată de autorul plângerii. Prin actul menționat, Comisia a constatat că investigația inițiată nu a permis să se concluzioneze că exista un ajutor în sensul articolului 87 CE și a refuzat în mod implicit să deschidă procedura oficială de investigare prevăzută la articolul 88 alineatul (2) CE. Într-o astfel de situație, beneficiarii garanțiilor procedurale prevăzute de această dispoziție nu pot obține respectarea acestora decât dacă au posibilitatea de a contesta această decizie în fața instanței comunitare potrivit articolului 230 al patrulea paragraf CE. Acest principiu se aplică atât în cazul în care decizia este adoptată pentru motivul că ajutorul este considerat de Comisie compatibil cu piața comună, cât și atunci când aceasta apreciază că trebuie eliminată existența însăși a unui ajutor.

În această privință, un asemenea act nu poate fi calificat drept preliminar sau preparatoriu, întrucât nu va fi urmat, în cadrul procedurii administrative inițiate, de niciun alt act care să poată fi atacat cu acțiune în anulare. Nu este relevant în această privință ca partea interesată să poată furniza în continuare Comisiei informații suplimentare care o pot obliga să își revadă poziția cu privire la măsura de stat în cauză, întrucât legalitatea unei decizii adoptate la sfârșitul fazei preliminare de examinare nu este apreciată decât în funcție de informațiile de care putea dispune Comisia la momentul la care a adoptat decizia, cu alte cuvinte, în speță, la momentul clasării administrative a cauzei. În cazul în care o parte interesată furnizează informații suplimentare după clasarea cauzei, Comisia poate fi obligată să deschidă, dacă este cazul, o nouă procedură administrativă. În schimb, aceste informații nu au incidență asupra faptului că prima procedură preliminară de examinare este deja închisă. Rezultă că, prin acest act, Comisia a adoptat o poziție definitivă cu privire la cererea autorului plângerii. Curtea a concluzionat că, întrucât un asemenea act l-a împiedicat pe autorul plângerii să își prezinte observațiile în cadrul unei proceduri oficiale de investigare prevăzute la articolul 88 alineatul (2) CE, acesta a produs efecte juridice

⁶ Regulamentul (CE) nr. 659/1999 al Consiliului din 22 martie 1999 de stabilire a normelor de aplicare a articolului [88] din Tratatul CE (JO L 83, p. 1, Ediție specială, 08/vol. 1, p. 41).

obligatorii de natură să afecteze interesele acestuia și constituie, prin urmare, un act atacabil în sensul articolului 230 CE.

Jurisprudența, mai puțin clasică, fiind mai recentă, referitoare la consecințele pentru un stat membru ale inacțiunii sale după pronunțarea unei hotărâri prin care s-a constatat neîndeplinirea obligațiilor acestuia s-a îmbogățit la rândul său.

Astfel, în cauza *Comisia/Franța* (Hotărârea din 9 decembrie 2008, C-121/07), Curtea, după ce a amintit că interesul legat de o aplicare imediată și uniformă a dreptului comunitar impune ca executarea unei hotărâri de constatare a neîndeplinirii obligațiilor unui stat membru să fie începută imediat și să se realizeze în cel mai scurt termen posibil, a statuat că, dacă, în cadrul procedurii prevăzute la articolul 228 alineatul (2) CE, impunerea unei penalități cu titlu cominatoriu pare a fi foarte indicată pentru a stimula un stat membru să pună capăt, cât mai repede posibil, unei încălcări care, în lipsa unei astfel de măsuri, ar avea tendința de a persista, impunerea unei sume forfetare se întemeiază mai mult pe aprecierea consecințelor unei neexecutări a obligațiilor de către statul membru respectiv asupra intereselor private și publice, în special atunci când încălcarea a persistat o lungă perioadă de la pronunțarea hotărârii care a constatat-o inițial.

În această privință, a continuat Curtea, revine acesteia competența ca, în fiecare cauză și în funcție de împrejurările speței cu care este sesizată, precum și de nivelul de persuasiune și de disuasiune care apare necesar, să adopte sancțiunile pecuniare corespunzătoare pentru a asigura executarea cât mai repede cu putință a hotărârii care a constatat anterior o neîndeplinire a obligațiilor și pentru a preveni repetarea unor încălcări analoage ale dreptului comunitar.

De asemenea, Curtea a subliniat că împrejurarea că plata unei sume forfetare nu a fost impusă până în prezent de Curte în situații în care o executare completă a hotărârii inițiale fusese asigurată înainte de finalizarea procedurii în temeiul articolului 228 CE nu poate constitui un obstacol în calea unei decizii de a impune o asemenea sumă forfetară într-o altă cauză, dacă aceasta se dovedește necesară în considerarea caracteristicilor speței și a gradului de persuasiune și de disuasiune necesar.

În sfârșit, Curtea a apreciat că, deși orientările conținute în comunicările Comisiei pot contribui în mod efectiv la garantarea transparenței, a previzibilității și a securității juridice ale acțiunii desfășurate de Comisie, asemenea norme nu pot obliga Curtea în exercitarea amplei competențe de apreciere care îi este conferită prin articolul 228 alineatul (2) CE.

Tot în domeniul contenciosului, vom aminti că anul 2008 a constituit ocazia pentru Curte de a inaugura noua procedură preliminară de urgență, intrată în vigoare la 1 martie 2008. În trei cauze a fost aplicată această procedură: cauza *Santesteban Goicoechea* (Hotărârea din 12 august 2008, C-296/08 PPU), cauza *Leymann și Pustovarov* (Hotărârea din 1 decembrie 2008, C-388/08 PPU), privind interpretarea Deciziei-cadru 2002/584 privind mandatul european de arestare și procedurile de predare între statele membre⁷, precum și cauza *Rinau* (Hotărârea din 11 iulie 2008, C-195/08 PPU), în materia normelor comunitare referitoare la înapoierea unui copil reținut ilicit într-un alt stat membru.

⁷ Decizia-cadru 2002/584/JAI a Consiliului din 13 iunie 2002 (JO L 190, p. 1, Ediție specială, 19/vol. 6, p. 3).

Cauza *Rinau*, citată anterior, a permis Curții să precizeze condițiile necesare pentru a putea beneficia de procedura preliminară de urgență. Astfel, Curtea a statuat că cererea unei instanțe de trimitere de judecare potrivit procedurii de urgență prevăzute la articolul 104b din Regulamentul de procedură al Curții a unei trimiteri preliminare privind interpretarea Regulamentului nr. 2201/2003 al Consiliului din 27 noiembrie 2003 privind competența, recunoașterea și executarea hotărârilor judecătorești în materie matrimonială și în materia răspunderii părintești, de abrogare a Regulamentului (CE) nr. 1347/2000⁸ este justificată, din moment ce se întemeiază pe necesitatea de a acționa cu celeritate. Aceasta este situația atunci când orice întârziere ar fi extrem de defavorabilă pentru relațiile dintre copil și părintele cu care acesta nu locuiește, iar degradarea acestor relații s-ar putea dovedi ireparabilă. Potrivit Curții, o asemenea necesitate reiese atât din considerentul (17) al regulamentul citat, care menționează înapoierea fără întârziere a unui copil răpit, cât și din articolul 11 alineatul (3) din același regulament, care stabilește un termen de șase săptămâni în care instanța sesizată cu o cerere de înapoiere trebuie să pronunțe hotărârea. Curtea a precizat că necesitatea protejării copilului împotriva unui eventual prejudiciu ce i-ar putea fi cauzat și necesitatea de a asigura un echilibru corect între interesele copilului și cele ale părinților săi sunt deopotrivă de natură să justifice recurgerea la procedura preliminară de urgență.

În ceea ce privește principiile care guvernează sesizarea Curții în scopul obținerii unei decizii privind o întrebare preliminară, cauza *Cartesio* (Hotărârea din 16 decembrie 2008, C-210/06) a constituit ocazia pentru Curte de a aborda problematica competenței unei instanțe naționale de apel de a reforma decizia unei instanțe inferioare prin care s-a dispus trimiterea preliminară. În această privință, Curtea a statuat că, în prezența unor norme de drept intern referitoare la dreptul de apel împotriva unei decizii prin care se dispune o trimitere preliminară, caracterizate prin împrejurarea că întreaga acțiune principală rămâne pendinte la instanța de trimitere, numai decizia de trimitere făcând obiectul unui apel limitat, articolul 234 al doilea paragraf CE trebuie interpretat în sensul că competența conferită de această dispoziție din tratat oricărei instanțe naționale de a dispune o trimitere preliminară la Curte nu poate fi pusă în discuție prin aplicarea unor asemenea norme, care permit instanței sesizate în apel să reformeze decizia prin care se dispune o trimitere preliminară în fața Curții, să înlăture trimiterea și să oblige instanța care a pronunțat această decizie să reia procedura de drept intern ce fusese suspendată. Desigur, articolul 234 CE nu se opune ca deciziile unei instanțe naționale, ale cărei hotărâri pot face obiectul unei căi de atac în dreptul intern, care sesizează Curtea cu titlu preliminar să continue să fie supuse căilor de atac obișnuite prevăzute de dreptul național. Cu toate acestea, soluția pronunțată într-o asemenea cale de atac nu poate restrânge competența pe care articolul 234 CE o conferă respectivei instanțe de a sesiza Curtea în măsura în care consideră că o cauză pendinte ridică probleme referitoare la interpretarea dispozițiilor de drept comunitar care necesită pronunțarea unei decizii de către aceasta din urmă.

⁸ Regulamentul (CE) nr. 2201/2003 al Consiliului din 27 noiembrie 2003 privind competența, recunoașterea și executarea hotărârilor judecătorești în materie matrimonială și în materia răspunderii părintești, de abrogare a Regulamentului (CE) nr. 1347/2000, astfel cum a fost modificat prin Regulamentul nr. 2116/2004 al Consiliului din 2 decembrie 2004 (JO L 367, p. 1).

Efectele dreptului comunitar în ordinile juridice naționale au fost, la rândul lor, precizate.

În cauzele reunite *Viamex Agrar Handel* (Hotărârea din 17 ianuarie 2008, C-37/06 și C-58/06, Rep., p. I-69), Curtea a statuat că, deși este adevărat că o directivă nu poate, prin ea însăși, să creeze obligații pentru particulari, nu se poate exclude, din principiu, ca dispozițiile unei directive să își poată găsi aplicarea prin intermediul unei trimiteri exprese realizate de un regulament la dispozițiile acesteia, sub rezerva respectării principiilor generale de drept și în special a principiului securității juridice.

În cauza *Kempter* (Hotărârea din 12 februarie 2008, C-2/06), Curtea a trebuit să se pronunțe asupra aspectului dacă reexaminarea și revocarea unei decizii administrative definitive în vederea luării în considerare a interpretării dispoziției comunitare relevante reținute între timp de către Curtea de Justiție presupun ca persoana interesată să fi atacat această decizie în justiție invocând dreptul comunitar. Curtea nu a reținut această din urmă condiție.

Astfel, Curtea a considerat că, deși dreptul comunitar nu impune ca un organ administrativ să fie în principiu obligat să revină asupra unei decizii administrative care a dobândit un asemenea caracter definitiv, împrejurări speciale pot fi totuși susceptibile, în temeiul principiului cooperării care decurge din articolul 10 CE, să impună unui asemenea organ reexaminarea unei decizii administrative rămase definitive în vederea luării în considerare a interpretării unei dispoziții relevante de drept comunitar reținută ulterior de Curte. Printre condițiile susceptibile să fundamenteze o asemenea obligație de reexaminare, cea potrivit căreia hotărârea instanței de ultim grad, în temeiul căreia decizia administrativă contestată a rămas definitivă, era întemeiată, având în vedere jurisprudența Curții ulterioară acesteia, pe o interpretare eronată a dreptului comunitar, adoptată fără sesizarea Curții cu titlu preliminar, nu poate fi interpretată în sensul că ar impune părților obligația de a invoca în fața instanței naționale aspectul de drept comunitar în cauză. Este suficient în această privință fie ca aspectul de drept comunitar menționat, a cărui interpretare s-a dovedit eronată în lumina unei hotărâri ulterioare a Curții, să fi fost examinat de instanța națională care s-a pronunțat în ultim grad, fie să fi putut fi invocat din oficiu de această instanță.

Deși această posibilitate de a solicita reexaminarea și revocarea unei decizii administrative definitive contrare dreptului comunitar nu este supusă niciunei limite temporale, statele membre au libertatea să stabilească termene rezonabile de introducere a acțiunilor, în conformitate cu principiile comunitare ale efectivității și echivalenței.

Contenciosul privind accesul public la documentele instituțiilor este departe de a se epuiza. Astfel, în cauzele reunite *Suedia și Turco/Consiliul* (Hotărârea din 1 iulie 2008, C-39/05 P și C-52/05 P), Curtea a precizat examinarea care trebuie efectuată de Consiliu înainte de a răspunde la o cerere de divulgare a unui document.

Regulamentul comunitar privind accesul public la documente⁹ recunoaște oricărui cetățean al Uniunii și oricărei persoane având reședința într-un stat membru un drept de acces la documentele instituțiilor. Regulamentul prevede excepții de la acest principiu general, printre altele în cazul în care divulgarea conținutului ar putea aduce atingere protecției procedurilor judiciare și consultanței juridice, cu excepția cazului în care un interes public superior justifică divulgarea conținutului documentului în cauză.

⁹ Regulamentul (CE) nr. 1049/2001 al Parlamentului European și al Consiliului din 30 mai 2001 privind accesul public la documentele Parlamentului European, ale Consiliului și ale Comisiei (JO L 145, p. 43, Ediție specială, 01/vol. 3, p. 76).

În ceea ce privește tocmai excepția aferentă consultanței juridice, instituția căreia îi este cerută divulgarea unui document trebuie să se asigure că documentul a cărui divulgare este cerută privește într-adevăr consultanța juridică și, în caz afirmativ, să stabilească părțile acestuia care sunt efectiv avute în vedere și, prin urmare, susceptibile să intre în domeniul de aplicare al excepției respective. Într-adevăr, faptul că un document a fost intitulat „aviz juridic” nu înseamnă că acesta trebuie să beneficieze automat de protecția consultanței juridice garantată de regulamentul amintit. Dincolo de denumirea sa, este obligația instituției să se asigure că acest document privește într-adevăr un astfel de aviz. Odată această împrejurare stabilită, Consiliul trebuie să examineze în continuare dacă divulgarea părților din documentul în cauză ar putea aduce atingere protecției consultanței juridice. În această privință, Curtea interpretează excepția referitoare la avizele juridice în sensul că vizează protejarea interesului unei instituții de a solicita avize sincere, obiective și complete. Riscul de a se aduce atingere acestui interes trebuie să fie previzibil în mod rezonabil, iar nu pur ipotetic.

În această privință, invocarea în mod general și abstract a riscului ca divulgarea avizelor juridice referitoare la procese legislative să poată cauza îndoieli referitoare la legalitatea actelor legislative nu poate fi suficientă pentru a caracteriza o atingere adusă protecției consultanței juridice în sensul dispoziției menționate și, prin urmare, nu poate fundamenta un refuz de divulgare a acestor avize. Astfel, tocmai transparența în această privință, care permite ca divergențele dintre mai multe puncte de vedere să fie dezbătute în mod deschis, contribuie la conferirea unui grad mai mare de legitimitate instituțiilor în percepția cetățenilor europeni și la creșterea încrederii în acestea.

În sfârșit, Curtea a precizat că îi revine Consiliului obligația să verifice că nu există un interes public superior care să justifice divulgarea. În acest context, Consiliului îi revine obligația să pună în balanță interesul specific care trebuie protejat prin nedivulgarea documentului respectiv și, printre altele, interesul general de a face accesibil acest document, având în vedere avantajele care rezultă dintr-o transparență sporită, și anume o mai bună participare a cetățenilor la procesul de decizie, precum și o mai mare legitimitate, eficacitate și responsabilitate a administrației față de cetățeni într-un sistem democratic.

Curtea a observat că asemenea considerații sunt, fără îndoială, de o deosebită relevanță atunci când Consiliul acționează în calitate sa de legiuitor. Transparența în această privință contribuie la consolidarea democrației prin faptul că permite cetățenilor să controleze totalitatea informațiilor care au constituit fundamentul actului legislativ. Într-adevăr, posibilitatea cetățenilor de a cunoaște fundamentele acțiunilor legislative este o condiție a exercitării efective de către aceștia din urmă a drepturilor lor democratice.

Curtea a concluzionat că Regulamentul nr. 1049/2001 impune, în principiu, o obligație de a divulga avizele Serviciului Juridic al Consiliului referitoare la procesul legislativ, admitând, cu toate acestea, ca divulgarea unui aviz juridic specific, emis în contextul unui proces legislativ, dar având un caracter deosebit de sensibil sau o întindere deosebit de mare, care depășește cadrul procesului legislativ în cauză, să poată fi refuzată în temeiul protecției consultanței juridice. Într-un astfel de caz, instituției respective i-ar reveni obligația de a motiva refuzul în mod circumstanțiat.

Pe baza acestei motivări, Curtea a anulat Hotărârea Tribunalului în măsura în care privește refuzul accesului la avizul juridic în cauză.

Inedită, în schimb, a fost examinarea de către Curte, în cauzele reunite *Marra* (Hotărârea din 21 octombrie 2008, C-200/07 și C-201/07), a problematicii imunității de care se bucură, în anumite cazuri și în anumite condiții, membrii Parlamentului European, și mai exact modalitățile de punere în aplicare a imunității unui deputat european urmărit pentru distribuirea unei foi volante care cuprindea afirmații ofensatoare.

Curtea a început prin a aminti că articolul 9 din Protocolul privind privilegiile și imunitățile Comunităților Europene¹⁰ prevede principiul imunității deputaților europeni pentru opiniile sau pentru voturile exprimate în cadrul exercitării funcțiilor lor. O astfel de imunitate trebuie să fie considerată, în măsura în care prin aceasta se urmărește protecția libertății de exprimare și independența deputaților europeni, o imunitate absolută, care se opune oricărei proceduri judiciare. În consecință, în situația în care a fost introdusă o acțiune împotriva unui deputat european din cauza opiniilor exprimate de acesta, instanța națională este obligată să respingă acțiunea introdusă împotriva deputatului vizat atunci când consideră că acesta din urmă se bucură de imunitate parlamentară. Astfel, această instanță, precum și Parlamentul European au obligația să respecte această dispoziție. Întrucât această imunitate nu poate fi ridicată de acesta din urmă, instanța menționată trebuie să respingă acțiunea în cauză.

În continuare, Curtea a recunoscut că ține de competența exclusivă a instanței naționale să verifice dacă sunt îndeplinite condițiile pentru aplicarea acestei imunități, fără ca aceasta să aibă obligația de a supune problema Parlamentului European, care nu este competent în materie. Dacă, în schimb, Parlamentul European a adoptat, ca urmare a cererii deputatului vizat, o decizie de apărare a imunității, aceasta constituie un aviz care nu produce efecte obligatorii față de autoritățile jurisdicționale naționale.

Atunci când o cerere de apărare a imunității este introdusă de un deputat în fața Parlamentului European, iar instanța națională este informată în legătură cu acest aspect, aceasta trebuie, în numele obligației de cooperare loială între instituțiile europene și autoritățile naționale¹¹, să suspende procedura jurisdicțională și să solicite Parlamentului European emiterea unui aviz în termenul cel mai scurt posibil. Această cooperare se impune în vederea evitării oricărui conflict privind interpretarea și aplicarea dispozițiilor Protocolului.

Vom menționa, în sfârșit, pentru a încheia această panoramă a jurisprudenței în sectorul constituțional și instituțional, cauza *Payir și alții* (Hotărârea din 24 ianuarie 2008, C-294/06), în care Curtea s-a pronunțat asupra recunoașterii, în virtutea Acordului de asociere CEE-Turcia, a calității de lucrător a resortisanților de naționalitate turcă intrați pe teritoriul unui stat membru în calitate de persoane „au pair” sau de studenți și încadrați pe piața legală a muncii. Astfel, în considerarea articolului 6 alineatul (1) din Decizia nr. 1/80 a Consiliului de asociere CEE-Turcia din 19 septembrie 1980 privind dezvoltarea asocierii, Curtea a declarat că împrejurarea potrivit căreia un resortisant turc a fost autorizat să intre pe teritoriul unui stat membru în calitate de persoană „au pair” sau de student nu îl poate priva de calitatea de „lucrător” și nu îl poate împiedica să se încadreze pe „piața legală a muncii” din acest stat membru în sensul articolului menționat. În consecință, această împrejurare nu îl poate împiedica pe resortisantul menționat să se prevaleze de această

¹⁰ Protocolul privind privilegiile și imunitățile Comunităților Europene din 8 aprilie 1965 (JO 1967, 152, p. 13).

¹¹ Consacrată prin articolul 10 CE.

dispoziție pentru a obține reînnoirea permisului său de muncă și pentru a beneficia de dreptul de ședere corelativ acestuia.

Cetățenia europeană

În mai multe cauze, Curtea a analizat dispozițiile naționale care pot limita în mod nejustificat libera circulație a cetățenilor Uniunii.

Cauza *Grunkin și Paul* (Hotărârea din 14 octombrie 2008, C-353/06) privea recunoașterea numelui de familie al unui copil cetățean german, care s-a născut și locuiește în Danemarca, înregistrat la naștere cu un nume dublu, compus din numele mamei și, respectiv, al tatălui său. Părinții copilului au solicitat înscrierea acestui nume dublu în livretul de familie ținut în Germania, însă solicitarea acestora a fost respinsă pentru motivul că numele de familie al cetățenilor germani este guvernat de dreptul german, care nu permite unui copil să poarte un nume compus. Curtea constată că, deși normele care reglementează numele de familie al unei persoane intră în competența statelor membre, acestea trebuie totuși, în exercitarea acestei competențe, să respecte dreptul comunitar. Curtea precizează că obligația de a purta, în statul membru de cetățenie al persoanei interesate, un nume diferit de cel deja atribuit și înregistrat în statul membru în care s-a născut și locuiește poate împiedica libera circulație a cetățenilor Uniunii. O divergență de nume de familie în diferite documente germane și daneze ar fi de natură să provoace persoanei interesate inconveniente majore atât de ordin profesional, cât și privat. Dat fiind că dispozițiile germane restrictive nu au fost corespunzător justificate, Curtea a concluzionat că dreptul cetățenilor europeni de liberă circulație și de ședere pe teritoriul statelor membre se opune reglementării în cauză.

Vom menționa în continuare cauzele *Metock și alții* (Hotărârea din 25 iulie 2008, C-127/08) și *Jipa* (Hotărârea din 10 iulie 2008, C-33/07), referitoare la Directiva 2004/38/CE privind dreptul de liberă circulație și de ședere pe teritoriul statelor membre pentru cetățenii Uniunii și membrii familiilor acestora¹².

În cauza *Metock și alții*, citată anterior, Curtea a statuat că Directiva 2004/38 se opune reglementării unui stat membru prin care, pentru a beneficia de dispozițiile acestei directive, se impune resortisantului unei țări terțe, soț al unui cetățean al Uniunii care locuiește în acest stat membru a cărui cetățenie nu o deține, condiția șederii legale într-un alt stat membru înainte de intrarea sa în statul membru gazdă. În ceea ce privește membrii familiei unui cetățean al Uniunii, nicio dispoziție a directivei menționate nu subordonează aplicarea acesteia condiției menționate. Curtea apreciază că este necesară reconsiderarea concluziei la care a ajuns în Hotărârea *Akrich*¹³, care impunea o asemenea condiție pentru a putea beneficia de drepturile de intrare și de ședere prevăzute de Regulamentul (CEE)

¹² Directiva 2004/38/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 29 aprilie 2004 privind dreptul la liberă circulație și ședere pe teritoriul statelor membre pentru cetățenii Uniunii și membrii familiilor acestora (JO L 158, p. 77, rectificare în JO L 229, p. 35, Ediție specială, 05/vol. 7, p. 56).

¹³ Hotărârea din 23 septembrie 2003, C-109/01, Rec., p. I-9607.

nr. 1612/68¹⁴. Astfel, imposibilitatea ca cetățeanul Uniunii să fie însoțit de familia sa sau ca aceasta să i se alăture în statul membru gazdă ar fi de natură să îl descurajeze să își exercite dreptul de intrare și de ședere în acest stat membru. Curtea precizează de asemenea că un soț necomunitar al unui cetățean al Uniunii care însoțește sau se alătură acestui cetățean poate beneficia de dispozițiile directivei menționate, oricare ar fi locul și data căsătoriei lor, precum și oricare ar fi modul în care acest resortisant al unei țări terțe a intrat în statul membru gazdă, și că nu este necesar ca cetățeanul să fi întemeiat deja o familie în momentul în care se deplasează pentru ca membrii familiei sale, resortisanți ai unor țări terțe, să poată beneficia de drepturile conferite prin aceeași directivă. În sfârșit, termenii „membrii familiei [unui cetățean al Uniunii] care îl însoțesc”¹⁵ trebuie interpretați ca vizând în același timp membrii familiei unui cetățean al Uniunii care au intrat împreună cu acesta din urmă în statul membru gazdă și cei care locuiesc cu el în respectivul stat membru, fără ca, în acest al doilea caz, să fie necesar să se facă distincția după cum resortisanții unor țări terțe au intrat în respectivul stat membru înainte sau după cetățeanul Uniunii ori înainte sau după ce au devenit membri ai familiei acestuia.

În cauza *Jipa*, citată anterior, Curtea a fost sesizată cu întrebarea dacă dreptul comunitar, și în special Directiva 2004/38, se opune unei reglementări naționale care permite restrângerea dreptului unui resortisant dintr-un stat membru de a se deplasa pe teritoriul unui alt stat membru, în special pentru motivul că a fost expulzat anterior din acest stat deoarece se afla acolo în situație de „ședere ilegală”. Curtea subliniază că un asemenea resortisant se bucură de statutul de cetățean al Uniunii și, prin urmare, are posibilitatea de a se prevala, inclusiv față de statul membru de origine, de dreptul de liberă circulație și de ședere pe teritoriul statelor membre, ceea ce include atât dreptul cetățenilor Uniunii Europene de a intra într-un alt stat membru decât cel de origine, cât și dreptul de a-l părăsi. Cu toate acestea, acest drept poate fi supus limitărilor și condițiilor prevăzute prin tratat, în special pentru motive de ordine publică sau de siguranță publică, pe care statele membre sunt competente să le determine. În contextul comunitar, acestea trebuie totuși interpretate în mod strict. Curtea precizează că, privite în acest context, derogările de la principiul fundamental menționat care ar putea fi invocate de un stat membru implică în special că, pentru a fi justificate, măsurile luate din motive de ordine publică sau de siguranță publică trebuie să se întemeieze exclusiv pe conduita persoanei în cauză, iar nu pe considerații de prevenție generală. O măsură prin care se limitează exercitarea dreptului de liberă circulație trebuie adoptată în lumina unor considerații care țin de protecția ordinii publice sau a siguranței publice a statului membru care adoptă măsura respectivă: deși nu este exclus ca autoritățile statului membru menționat să poată lua în considerare motivele invocate de un alt stat membru în scopul de a justifica o decizie de expulzare a unui resortisant comunitar de pe teritoriul acestui din urmă stat, măsura restrictivă nu se poate întemeia exclusiv pe motivele menționate. Curtea a concluzionat că dreptul comunitar nu se opune reglementării naționale în cauză cu condiția să fie îndeplinite anumite exigențe. Pe de o parte, conduita acestui resortisant trebuie să reprezinte o amenințare reală, prezentă și suficient de gravă la adresa unui interes fundamental al societății. Pe de

¹⁴ Regulamentul (CEE) nr. 1612/68 al Consiliului din 15 octombrie 1968 privind libera circulație a lucrătorilor în cadrul Comunității (JO L 257, p. 2, Ediție specială, 05/vol. 1, p. 11), modificat prin Directiva 2004/38.

¹⁵ Articolul 3 alineatul (1) din Directiva 2004/38.

altă parte, măsura restrictivă avută în vedere trebuie să fie necesară și proporțională cu realizarea obiectivului pe care îl urmărește.

În cauza *Nerkowska* (Hotărârea din 22 mai 2008, C-499/06), Curtea a statuat că dreptul oricărui cetățean al Uniunii de liberă circulație și de ședere pe teritoriul altui stat membru trebuie interpretat în sensul că se opune unei reglementări a unui stat membru în temeiul căreia acesta refuză, în general și în orice circumstanță, plata către resortisanții săi a unei prestații acordate victimelor civile de război sau victimelor represiunii pentru simplul motiv că aceștia nu locuiesc pe toată perioada plății acestei prestații pe teritoriul acestui stat, ci pe teritoriul unui alt stat membru. Curtea amintește că prestația menționată este de competența statelor membre, dar că acestea din urmă trebuie să exercite o astfel de competență cu respectarea dreptului comunitar, în special a dreptului de liberă circulație a cetățenilor Uniunii. Cerința reședinței pe teritoriul național pentru acordarea acestei prestații constituie o restricție privind exercitarea acestei libertăți. Curtea apreciază că atât voința de a garanta existența unei legături între societatea statului membru în cauză și beneficiarul unei prestații, cât și necesitatea de a verifica dacă acesta din urmă continuă să îndeplinească condițiile de acordare a acestei prestații constituie considerații obiective de interes general de natură să justifice această restricție. Cu toate acestea, pe de o parte, faptul de a avea cetățenia statului membru care acordă prestația în cauză, precum și, pe de altă parte, faptul de a fi trăit în acest stat mai mult de 20 de ani poate fi suficient pentru a stabili această legătură. În aceste condiții, cerința unei reședințe, pe toată perioada plății prestației menționate, trebuie considerată disproporționată. În plus, pentru a verifica faptul că beneficiarul continuă să îndeplinească condițiile de acordare a prestației, există alte mijloace la fel de eficiente și, totodată, mai puțin constrângătoare.

Libera circulație a mărfurilor

În domeniul liberei circulații a mărfurilor, Curtea a pronunțat mai multe hotărâri privind compatibilitatea cu legislația comunitară a dispozițiilor naționale conținând măsuri cu efect echivalent unor restricții cantitative.

Mai întâi, în cauza *Dynamic Medien* (Hotărârea din 14 februarie 2008, C-244/06, Rep., p. I-505), Curtea s-a aplecat asupra unei reglementări germane în virtutea căreia erau interzise vânzarea și cesiunea prin corespondență de videograme care nu au făcut obiectul unui control și al unei clasificări de către o autoritate națională competentă sau de către un organism național de autoreglementare voluntară în scopul protecției minorilor și care nu conțin o indicație, provenind de la această autoritate sau de la acest organism, a vârstei începând de la care pot fi vizionate. Curtea a considerat că o asemenea reglementare nu constituie o modalitate de vânzare de natură să împiedice, direct sau indirect, efectiv sau potențial, comerțul între statele membre, ci o măsură cu efect echivalent unor restricții cantitative în sensul articolului 28 CE, în principiu incompatibilă cu obligațiile care rezultă din acesta. Potrivit Curții, o astfel de reglementare poate totuși să fie justificată prin obiectivul de protecție a copilului, în măsura în care este proporțională cu acesta, astfel cum este cazul atunci când aceasta nu se opune oricărei forme de comercializare a videogramelor necontrolate și când sunt permise importul și vânzarea către adulți de astfel de videograme, asigurându-se că accesul copiilor la aceste videograme nu este posibil. Situația nu ar fi diferită decât dacă reiese că procedura de control, de clasificare și

de marcare a videogramelor stabilită prin această reglementare nu este ușor accesibilă sau nu poate fi finalizată în termene rezonabile ori atunci când decizia de refuz nu poate face obiectul unei acțiuni în justiție.

În continuare, în cauza *Comisia/Germania* (Hotărârea din 11 septembrie 2008, C-141/07), Curtea a fost confruntată cu o reglementare germană privind cerințele pe care trebuie să le îndeplinească farmaciile externe care doresc să aprovizioneze cu medicamente centrele spitalicești situate pe teritoriul național, cerințe care implicau, *de facto*, o anumită proximitate geografică între farmacia care furnizează medicamentele și spital. Curtea a apreciat că, deși asemenea dispoziții, întrucât nu se referă la caracteristicile medicamentelor, ci privesc numai modalitățile în care acestea pot fi vândute, trebuie considerate ca referindu-se la modalități de vânzare, acestea pot constitui totuși un obstacol în calea schimburilor intracomunitare și, prin urmare, constituie o măsură cu efect echivalent unei restricții cantitative la import, interzisă, în principiu, de articolul 28 CE. Potrivit Curții, acestea sunt justificate de rațiuni referitoare la protecția sănătății publice. Astfel, o asemenea reglementare este de natură să îndeplinească obiectivul privind garantarea unei aprovizionări sigure și de calitate a spitalelor statului membru în cauză și transpune, în realitate, în sistemul de aprovizionare externă a spitalelor, cerințe similare celor care caracterizează sistemul de aprovizionare internă, respectiv cerința existenței unui farmacist care este, pe de o parte, responsabil de aprovizionarea cu medicamente și, pe de altă parte, în general și în mod rapid disponibil la fața locului. Reglementarea în cauză asigură echivalența și compatibilitatea între toate elementele sistemului de aprovizionare cu medicamente a spitalelor din statul membru respectiv și garantează unitatea și echilibrul acestui sistem.

În sfârșit, vom evidenția cauza *Gysbrechts și Santurel Inter* (Hotărârea din 16 decembrie 2008, C-205/07), privind compatibilitatea reglementării belgiene în materie de contracte de vânzare la distanță cu Tratatul CE. Această reglementare interzicea vânzătorului să solicite consumatorului un avans sau o plată și chiar, potrivit autorităților belgiene, numărul cardului de plată al acestuia, înainte de împlinirea termenului de renunțare obligatoriu de 7 zile lucrătoare. După ce a considerat că asemenea interdicții constituie o măsură cu efect echivalent unei restricții cantitative la export, Curtea a apreciat că, deși interdicția de a solicita un avans sau o plată consumatorului este justificată de necesitatea de a-l proteja pe acesta din urmă, dimpotrivă, interdicția impusă furnizorului de a solicita numărul cardului de plată al consumatorului depășește ceea ce este necesar pentru a garanta exercitarea efectivă a dreptului de retractare al consumatorului. Astfel, o asemenea interdicție nu prezintă utilitate decât pentru a îndepărta riscul ca furnizorul să procedeze la încasarea prețului înainte de expirarea termenului de renunțare. Or, dacă acest risc se realizează, comportamentul furnizorului încalcă, în sine, interdicția de a solicita consumatorului un avans sau o plată, care este o măsură adecvată și proporțională pentru atingerea obiectivului pe care îl urmărește. Prin urmare, articolul 29 CE nu se opune interdicției aplicabile furnizorului în cadrul unei vânzări la distanță transfrontaliere de a solicita un avans sau orice plată din partea consumatorului înainte de expirarea termenului de retractare, dar se opune interdicției de a solicita, înainte de expirarea termenului menționat, numărul cardului de plată al consumatorului.

Agricultură

În cauza *Comisia/Germania* (Hotărârea din 26 februarie 2008, C-132/05, Rep., p. I-957), Curții i s-a solicitat să stabilească dacă un stat membru nu își îndeplinește obligațiile prin refuzul formal de a sancționa, pe teritoriul său, utilizarea denumirii „parmesan” pe eticheta produselor care nu îndeplinesc cerințele caietului de sarcini al denumirii de origine protejate (denumită în continuare „DOP”) „Parmigiano Reggiano”, favorizând astfel utilizarea abuzivă a renumelui de care beneficiază produsul autentic protejat la nivel comunitar¹⁶. Subliniind mai întâi că nu numai forma exactă a înregistrării unei DOP beneficiază de o protecție în temeiul dreptului comunitar, Curtea constată că, date fiind similitudinea fonetică și vizuală dintre denumirile în cauză și aspectul exterior similar al produselor, utilizarea denumirii „parmesan” trebuie să fie calificată drept evocare a DOP „Parmigiano Reggiano”. Nedemonstrând că denumirea „parmesan” are caracter generic, un stat nu se poate prevala de excepția consacrată prin Regulamentul nr. 2081/92.

În sfârșit, în ceea ce privește obligația statului de a sancționa comportamentele care aduc atingere DOP, Curtea amintește că simpla posibilitate de a invoca dispozițiile unui regulament în fața instanțelor naționale nu dispensează statele membre de adoptarea măsurilor naționale care permit să se asigure aplicarea deplină și în întregime atunci când acest fapt se dovedește necesar și constată că ordinea juridică în cauză dispune de instrumente susceptibile să asigure protecția atât a intereselor producătorilor, cât și a celor ale consumatorilor. Cu toate acestea, nu există o obligație a statelor membre de a lua din oficiu măsurile necesare în vederea sancționării, pe teritoriul lor, a atingerilor aduse DOP care provin dintr-un alt stat membru. Structurile de control pe care se bazează obligația de a asigura respectarea DOP sunt cele ale statului membru din care provin DOP, și nu aparțin, așadar, autorităților de control ale statului în cauză.

Libera circulație a persoanelor, a serviciilor și a capitalurilor

În materia libertății de stabilire, cauza *Cartesio* (Hotărârea din 16 decembrie 2008, C-210/06) a dat Curții ocazia să își precizeze jurisprudența privind dreptul societăților de a-și deplasa sediul în interiorul Uniunii. Întrebarea preliminară adresată Curții se referea la compatibilitatea legislației ungare care împiedica o societate constituită în temeiul dreptului național să își transfere sediul în alt stat membru, păstrându-și totuși calitatea de societate supusă dreptului național al statului membru în care se constituise, cu articolele 43 CE și 48 CE. Curtea a răspuns că, în stadiul actual al dreptului comunitar, articolele menționate nu se opun unei asemenea reglementări. Astfel, în conformitate cu articolul 48 CE, în lipsa unei definiții uniforme date de dreptul comunitar societăților care pot beneficia de dreptul de stabilire în funcție de criteriul unei legături unice care să determine dreptul național aplicabil unei societăți, problema dacă articolul 43 CE se aplică unei societăți care invocă libertatea fundamentală consacrată la acest articol constituie o chestiune prealabilă care, în stadiul actual al dreptului comunitar, poate fi soluționată numai de dreptul național aplicabil. Potrivit Curții, numai în cazul în care se verifică faptul că această societate

¹⁶ Regulamentul (CEE) nr. 2081/92 al Consiliului din 14 iulie 1992 privind protecția indicațiilor geografice și a denumirilor de origine ale produselor agricole și alimentare (JO L 208, p. 1).

beneficiază în mod efectiv de libertatea de stabilire, având în vedere condițiile prevăzute la articolul 48 CE, se ridică problema dacă societatea respectivă se confruntă cu o restricție privind această libertate în sensul articolului 43 CE. Un stat membru dispune astfel de posibilitatea de a defini atât legătura specifică solicitată unei societăți pentru ca aceasta să poată fi considerată constituită potrivit dreptului său național și susceptibilă, din acest motiv, să beneficieze de dreptul de stabilire, cât și legătura solicitată pentru menținerea ulterioară a acestei calități. Aceasta cuprinde posibilitatea ca statul membru să nu permită unei societăți reglementate de dreptul său național să își păstreze această calitate în cazul în care intenționează să se reorganizeze în alt stat membru prin deplasarea sediului său pe teritoriul acestui din urmă stat, rupând astfel legătura specifică prevăzută de dreptul național al statului membru în care a fost constituită.

Tot în materia libertății de stabilire merită a fi menționată și cauza *Lidl Belgium* (Hotărârea din 15 mai 2008, C-414/06), introdusă printr-o cerere de pronunțare a unei hotărâri preliminare privind compatibilitatea regimului fiscal german, care exclude deducerea de către o societate rezidentă a pierderilor aferente unui sediu permanent nerezident care îi aparține, cu articolul 43 CE. Curtea a precizat mai întâi că domeniul de aplicare al articolului 43 CE se extinde la înființarea și la deținerea integrală, de către o persoană fizică sau juridică stabilită într-un stat membru, a unui sediu permanent fără personalitate juridică distinctă situat într-un alt stat membru, precum și la activitatea unei societăți într-un alt stat membru prin intermediul unui sediu permanent, astfel cum a fost definit printr-o convenție fiscală de evitare a dublei impuneri pertinente, care constituie în dreptul fiscal convențional o entitate autonomă. În continuare, Curtea a statuat că articolul 43 CE interzice ca o societate stabilită într-un stat membru să nu poată deduce din baza impozabilă pierderile aferente unui sediu permanent care îi aparține, situat într-un alt stat membru, în măsura în care, potrivit unei convenții pentru evitarea dublei impuneri, veniturile acestui sediu sunt impozitate în acest din urmă stat membru, în care pierderile respective pot fi deduse în cadrul impozitării veniturilor acestui sediu permanent în cursul anilor fiscali viitori. Desigur, un asemenea regim fiscal instaurează o diferență de tratament fiscal în considerarea căruia o societate rezidentă ar putea fi descurajată să își exercite activitățile prin intermediul unui sediu permanent situat într-un alt stat membru. Totuși, potrivit Curții, un astfel de regim poate fi justificat în considerarea necesității de a menține repartizarea competenței de impozitare între statele membre și a necesității de a preveni riscul unei duble deduceri a pierderilor, care, luate împreună, urmăreau obiective legitime compatibile cu tratatul și constituiau astfel motive imperative de interes general, din moment ce acest regim este proporțional cu obiectivele menționate.

În materia liberei prestări a serviciilor atrag atenția trei cauze.

În primul rând, cauza *Centro Europa 7* (Hotărârea din 31 ianuarie 2008, C-380/05, Rep., p. I-349), referitoare la un operator italian activ în sectorul difuzării programelor de televiziune, titular al unei concesiuni de autorizație de emisie, care se afla în imposibilitate de a emite în absența atribuirii frecvențelor radio de emisie. Curtea a interpretat dispozițiile

de drept comunitar¹⁷ referitoare la criteriile de acordare a acestor frecvențe radio. Curtea relevă că aplicarea succesivă a regimurilor tranzitorii instituite de legislația italiană în favoarea canalelor existente a avut drept efect să împiedice accesul la piața în cauză pentru operatorii care nu dispun de frecvențe radio de emisie. Autorizația generală de funcționare pe piața serviciilor radiodifuzate exclusiv în favoarea canalelor existente a consolidat acest efect restrictiv. Consecința acestei împrejurări a fost aceea a imobilizării structurilor pieței naționale și a protejării poziției canalelor menționate. Curtea precizează că un regim care limitează numărul operatorilor de pe teritoriul național poate fi justificat prin obiective de interes general, însă trebuie, în acest caz, să fie organizat pe baza unor criterii obiective, transparente, nediscriminatorii și proporționale. Nu aceasta este situația în cazul unui regim care atribuie frecvențe radio de emisie în exclusivitate și fără limite temporale unui număr limitat de operatori existenți, fără a ține seama de criteriile citate anterior. Curtea a concluzionat că o legislație națională a cărei aplicare are drept efect faptul că un operator titular al unei concesiuni este în imposibilitate de a emite în lipsa frecvențelor radio de emisie acordate pe baza criteriilor menționate este contrară principiilor tratatului privind libera prestare a serviciilor, precum și principiilor stabilite prin noul cadru de reglementare comun rețelelor și serviciilor de comunicații electronice¹⁸.

În al doilea rând, cauza *Rüffert* (Hotărârea din 3 aprilie 2008, C-346/06), în care Curtea s-a aplecat asupra problemei dacă libertatea de a presta servicii se opune unei legislații a unui stat membru potrivit căreia adjudecatarul unui contract de achiziții publice de lucrări trebuie să se angajeze în scris să plătească salariaților săi cel puțin remunerația prevăzută în convenția colectivă aplicabilă și să impună această obligație subcontractanților săi transnaționali care detașează lucrători pe teritoriul aceluia stat membru, nerespectarea acestui angajament declanșând plata unei penalități contractuale. Curtea a statuat că, chiar dacă, în virtutea dispozițiilor Directivei 96/71¹⁹ privind detașarea lucrătorilor în cadrul prestării de servicii, un stat membru are posibilitatea de a impune un quantum al salariului minim întreprinderilor cu sediul în alte state membre, în cadrul unei prestări de servicii transnaționale, acesta nu are dreptul să impună întreprinderilor respective un quantum al salariului prevăzut de o convenție colectivă aplicabilă, chiar dacă, în fond, acesta îl depășește pe cel aplicabil în temeiul legislației la locul executării prestațiilor în cauză și nedecarate de aplicare generală, care impune, printr-o măsură cu caracter legislativ, autorității contractante să nu desemneze drept adjudecatari ai contractelor de achiziții publice de lucrări decât acele întreprinderi care, la depunerea ofertei, se angajează în scris să plătească salariaților lor, în schimbul executării prestațiilor respective, cel puțin remunerația prevăzută în convenția colectivă menționată. O asemenea legislație constituie

¹⁷ Directiva 2002/21/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 7 martie 2002 privind un cadru de reglementare comun pentru rețelele și serviciile de comunicații electronice (Directivă-cadru) (JO L 108, p. 33, Ediție specială, 13/vol. 35, p. 195). Directiva 2002/20/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 7 martie 2002 privind autorizarea rețelelor și serviciilor de comunicații electronice (Directiva privind autorizarea) (JO L 108, p. 21, Ediție specială, 13/vol. 35, p. 183) și Directiva 2002/77/CE a Comisiei din 16 septembrie 2002 privind concurența pe piețele de rețele și servicii de comunicații electronice (JO L 249, p. 21, Ediție specială, 08/vol. 01, p. 132).

¹⁸ Cunoscut sub numele de „NCRC”, acesta se compune din Directiva-cadru și din patru directive speciale, printre care Directiva privind autorizarea, care sunt completate prin Directiva 2002/77.

¹⁹ Directiva 96/71/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 16 decembrie 1996 privind detașarea lucrătorilor în cadrul prestării de servicii (JO L 18, p. 1, Ediție specială, 05/vol. 4, p. 29).

o restricție privind libertatea de a presta servicii prevăzută la articolul 49 CE în măsura în care poate impune prestatorilor de servicii stabiliți într-un alt stat membru, în care cuantumul salariului minim este inferior, o sarcină economică suplimentară care este susceptibilă de a împiedica, de a îngreuna sau de a face mai puțin avantajoasă executarea prestației în statul membru gazdă.

În sfârșit, cauza *Comisia/Luxemburg* (Hotărârea din 19 iunie 2008, C-319/06), în care Curtea a statuat că articolul 3 alineatul (10) prima liniuță din Directiva 96/71 privind detașarea lucrătorilor în cadrul prestării de servicii constituie o derogare de la principiul potrivit căruia aspectele cu privire la care statul membru gazdă poate impune legislația sa întreprinderilor care detașează lucrători pe teritoriul său sunt prevăzute limitativ la articolul 3 alineatul (1) primul paragraf din această directivă. Posibilitatea recunoscută de acest articol statului membru de a impune în mod nediscriminatoriu întreprinderilor menționate condiții de muncă și de încadrare în muncă privind alte aspecte decât cele avute în vedere articolul 3 alineatul (1) primul paragraf din aceeași directivă, sub rezerva de a fi vorba despre dispoziții de ordine publică, reprezintă o excepție de la sistemul pus în aplicare prin această directivă, precum și o derogare de la principiul fundamental al liberei prestări a serviciilor și trebuie să facă obiectul unei interpretări stricte. Prin urmare, Curtea a constatat că un stat membru nu își îndeplinește obligațiile care îi revin în temeiul articolului 3 alineatul (10) prima liniuță din aceeași directivă atunci când declară că reprezintă dispoziții imperative care sunt de domeniul ordinii publice naționale, în primul rând, dispozițiile care rezultă, printre altele, din convenții colective de generală aplicare și, în al doilea rând, cele de transpunere a Directivei 96/71/CE, care obligă întreprinderile în cauză, pe de o parte, să nu detașeze decât personalul cu care întreprinderea a încheiat un contract de muncă în formă scrisă sau un alt document considerat ca având aceeași valoare potrivit Directivei 91/533²⁰ și, pe de altă parte, să respecte legislația națională în materia muncii cu timp parțial și a muncii pe durată determinată. Curtea a constatat de asemenea că un stat membru nu își îndeplinește obligațiile care îi revin în temeiul articolului 49 CE, pe de o parte, prin obligarea întreprinderilor având sediul social în afara teritoriului național și care detașează lucrători pe teritoriul acestuia să depună la un mandatar ad-hoc cu reședința pe teritoriul național documentele necesare controlului privind îndeplinirea obligațiilor care le incumbă în aplicarea legislației naționale, înainte de începerea detașării, și să le lase acolo o perioadă nedeterminată după încheierea prestației, și, pe de altă parte, prin prevederea, în cadrul unei reglementări de drept intern care stabilește o procedură de declarare prealabilă în cazul detașării lucrătorilor, a condițiilor referitoare la accesul la informații esențiale, indispensabile unui control al autorităților naționale competente într-un mod lipsit de claritatea necesară asigurării securității juridice a întreprinderilor care doresc să detașeze lucrători pe teritoriul statului membru menționat.

În materia libertății de stabilire și a liberei prestări a serviciilor a intervenit cauza *ASM Brescia* (Hotărârea din 17 iulie 2008, C-347/06), care privește reglementarea italiană adoptată în vederea încetării anticipate, la sfârșitul unei perioade tranzitorii, a concesiunilor de distribuție a gazelor naturale atribuite fără procedura de licitație competitivă prevăzută de Directiva 2003/55 privind normele comune pentru piața internă în sectorul gazelor

²⁰ Directiva 91/533/CEE a Consiliului din 14 octombrie 1991 privind obligația angajatorului de a informa lucrătorii asupra condițiilor aplicabile contractului sau raportului de muncă (JO L 288, p. 32, Ediție specială, 05/vol. 2, p. 174).

naturale și de abrogare a Directivei 98/30/CE²¹. Mai precis, întrebările preliminare adresate Curții se refereau la compatibilitatea prelungirii, în anumite condiții, a perioadei tranzitorii în cauză cu directiva menționată și cu articolele 43 CE, 49 CE și 86 alineatul (1) CE. Curtea a statuat că nici Directiva 2003/55, nici articolele 43 CE, 49 CE și 86 alineatul (1) CE nu se opun unei asemenea reglementări, în măsura în care, în ceea ce privește compatibilitatea cu articolele din Tratatul CE citate anterior, o asemenea prelungire poate fi considerată necesară pentru a permite cocontractanților să înceteze raporturile contractuale în condiții acceptabile atât din punctul de vedere al exigențelor serviciului public, cât și din punct de vedere economic. În ceea ce privește acest din urmă aspect, Curtea a considerat că, deși reglementarea italiană introduce o diferență de tratament care constituie o discriminare indirectă pe motiv de naționalitate, această diferență de tratament poate fi totuși justificată prin necesitatea de a respecta principiul securității juridice, care impune, în special, ca normele de drept să fie clare, precise și previzibile în privința efectelor lor. Potrivit Curții, acest principiu nu numai că permite, dar și impune ca rezilierea unei astfel de concesiuni să fie însoțită de o perioadă tranzitorie care să permită cocontractanților să înceteze raporturile contractuale în condiții acceptabile atât din punctul de vedere al exigențelor serviciului public, cât și din punct de vedere economic.

În ceea ce privește libera circulația capitalurilor, vom menționa cauza *Arens-Sikken* (Hotărârea din 11 septembrie 2008, C-43/07), în care era în discuție o reglementare referitoare la calculul impozitelor pe succesiune și pe transferul proprietăților imobiliare datorate pentru un bun imobil situat într-un stat membru care, la calcularea impozitelor menționate, nu prevedea caracterul deductibil al datoriilor legate de o atribuire excedentară rezultată dintr-un partaj testamentar de ascendent, în cazul în care persoana a cărei succesiune fusese deschisă nu avea reședința, la data decesului său, în acest stat, ci în alt stat membru. Curtea a statuat că dispozițiile tratatului referitoare la libera circulație a capitalurilor se opun unei asemenea reglementări, în măsura în care aceasta aplică un nivel progresiv de impozitare și atât timp cât neluarea în considerare a datoriilor menționate coroborată cu acest nivel progresiv ar putea determina o sarcină fiscală superioară pentru moștenitorii care nu se pot prevala de un astfel de caracter deductibil. Curtea a respins astfel argumentul potrivit căruia diferența de tratament instaurată se raporta la situații care nu erau comparabile în mod obiectiv, din moment ce reglementarea în cauză trata în mod identic, cu excepția deducerii datoriilor, succesiunile rezidenților și ale nerezidenților în vederea impozitării succesiunilor. Curtea a precizat de asemenea că, în absența unei convenții bilaterale de evitare a dublei impunerii, statul membru în care este situat bunul imobil nu poate, pentru a justifica o restricție privind libera circulație a capitalurilor care rezultă din reglementarea sa, să se prevaleze de existența unei posibilități, independentă de voința sa, de acordare a unui credit fiscal de către statul membru în care persoana a cărei succesiune este deschisă avea reședința la data decesului său, care ar putea să compenseze, în tot sau în parte, prejudiciul suferit de moștenitorii acesteia ca urmare a neluării în considerare de către statul membru în care este situat bunul imobil menționat, la calcularea impozitelor pe transferul proprietăților imobiliare, a datoriilor legate de o atribuire excedentară rezultată dintr-un partaj testamentar de ascendent.

²¹ Directiva 2003/55 a Parlamentului European și a Consiliului din 26 iunie 2003 privind normele comune pentru piața internă în sectorul gazelor naturale și de abrogare a Directivei 98/30/CE (JO L 176, p. 57, Ediție specială, 12/vol. 2, p. 80).

Vom reține de asemenea cauza *Truck Center* (Hotărârea din 22 decembrie 2008, C-282/07), în care Curtea a răspuns unei cereri de interpretare a dispozițiilor din tratat referitoare la libera circulație a capitalurilor prin prisma legislației belgiene în materia impozitului pe profit. În virtutea acestei legislații, dobânzile plătite de o societate rezidentă unei societăți beneficiare rezidente a altui stat membru făceau obiectul unei rețineri la sursă (numită impozit pe bunuri mobile), deși erau exonerate de această reținere dobânzile plătite unei societăți beneficiare rezidente. Curtea a statuat că dispozițiile din tratat referitoare la libertatea de stabilire și la libera circulație a capitalurilor nu se opun unei asemenea reglementări fiscale. După ce a amintit că, în materia impozitelor directe, situația rezidenților și cea a nerezidenților nu sunt, ca regulă generală, comparabile, Curtea a constatat că diferența de tratament în cauză, constând în aplicarea unor mecanisme de impozitare diferite după cum societățile au sediul în Belgia sau într-un alt stat membru, vizează situații care nu sunt comparabile în mod obiectiv. Astfel, potrivit Curții, poziția statului belgian, tipurile de impozite pe dobânzi, care au temeuri juridice diferite, precum și situațiile în care se află societățile beneficiare ale dobânzilor în ceea ce privește plata impozitului sunt diferite după cum societățile beneficiare ale dobânzilor menționate sunt sau nu sunt rezidente. Totodată, Curtea a statuat că diferența de tratament care rezultă din reglementarea în cauză nu creează în mod necesar un avantaj pentru societățile beneficiare rezidente, în condițiile în care, pe de o parte, acestea sunt obligate să efectueze plata anticipată a impozitului pe profit, iar, pe de altă parte, nivelul impozitului pe bunuri mobile perceput pentru dobânzile plătite unei societăți nerezidente este net inferior nivelului impozitului pe profit care se aplică veniturilor societăților rezidente beneficiare ale dobânzilor. În aceste condiții, diferența de tratament menționată nu constituie o restricție privind libertatea de stabilire și libera circulație a capitalurilor.

În materia liberei circulații a lucrătorilor, Curtea s-a pronunțat cu privire la recunoașterea diplomelor obținute în urma formărilor organizate în cadrul „acordurilor de omologare”.

În cauza *Comisia/Grecia* (Hotărârea din 23 octombrie 2008, C-274/05), Comisia reproșă Republicii Elene nerecunoașterea diplomelor eliberate de autoritățile competente ale altor state membre ca urmare a formărilor organizate în cadrul acordurilor în temeiul cărora o formare organizată de un organism privat în Grecia este omologată de autoritățile respective și atribuirea în favoarea Consiliului însărcinat cu recunoașterea echivalenței profesionale a titlurilor de studii superioare a competenței de a aprecia întrunirea condițiilor necesare pentru eliberarea diplomei și natura instituției de învățământ în care titularul a efectuat formarea. În considerarea dispozițiilor Directivei 89/48²², astfel cum a fost modificată prin Directiva 2001/19²³, Curtea a statuat, în primul rând, că din articolul 1 litera (a) primul paragraf din directiva menționată rezultă că expresia „în special

²² Directiva 89/48/CEE a Consiliului din 21 decembrie 1988 privind sistemul general de recunoaștere a diplomelor de învățământ superior acordate pentru formarea profesională cu durată minimă de trei ani (JO L 19, p. 16, Ediție specială, 05/vol. 2, p. 76).

²³ Directiva 2001/19/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 14 mai 2001 de modificare a Directivelor 89/48/CEE și 92/51/CEE ale Consiliului privind sistemul general de recunoaștere a calificărilor profesionale și a Directivelor 77/452/CEE, 77/453/CEE, 78/686/CEE, 78/687/CEE, 78/1026/CEE, 78/1027/CEE, 80/154/CEE, 80/155/CEE, 85/384/CEE, 85/432/CEE, 85/433/CEE și 93/16/CEE ale Consiliului privind profesiile de asistent medical generalist, medic dentist, medic veterinar, moașă, arhitect, farmacist și medic (JO L 206, p. 1, Ediție specială, 05/vol. 6, p. 60).

în Comunitate” acoperă atât formarea integrală obținută în statul membru care a eliberat titlul de formare respectiv, cât și formarea parțială sau integrală obținută într-un alt stat membru. În al doilea rând, deși metoda de recunoaștere a diplomelor de învățământ superior prevăzută de directiva menționată nu conduce la o recunoaștere automată și necondiționată a diplomelor, precum și a calificărilor profesionale respective, în special în ceea ce privește posibilitatea prevăzută la articolul 4 din aceeași directivă, recunoscută statelor membre, de a impune măsuri compensatorii, Curtea a considerat că alegerea tipului de măsuri compensatorii aparține solicitantului recunoașterii diplomei, nu numai în ceea ce privește profesiile care presupun o cunoaștere a dreptului intern, ci și în cazul tuturor celorlalte profesii care fac obiectul unor dispoziții speciale diferite. În al treilea rând, Curtea a afirmat că, în virtutea articolului 8 alineatul (1) din această directivă, numai autoritățile care eliberează diplomele au sarcina de a verifica, în lumina normelor aplicabile în cadrul sistemului acestora de formare profesională, condițiile cerute pentru eliberarea lor și natura instituției de învățământ în care titularul a efectuat formarea. În schimb, statul membru gazdă nu poate examina temeiul în baza căruia au fost eliberate diplomele. În sfârșit, Curtea a statuat că, în virtutea articolului 3 din directiva menționată, statul membru gazdă trebuie să permită, în domeniul public, reîncadrarea într-un grad superior a persoanelor care au fost angajate pe un nivel inferior față de acela pe care l-ar fi putut pretinde dacă diplomele lor ar fi fost recunoscute de autoritatea competentă.

Pe de altă parte, Curtea a continuat elaborarea jurisprudenței în materia securității sociale a lucrătorilor migranți cu ocazia soluționării a două cauze privind interpretarea dispozițiilor Regulamentului nr. 1408/71²⁴. Cauza *Guvernul Comunității franceze și Guvernul valon* (Hotărârea din 1 aprilie 2008, C-212/06) privea un regim de asigurări pentru îngrijirea persoanelor instituit de Guvernul flamand al Regatului Belgiei în regiunea de limbă olandeză și în regiunea bilingvă Bruxelles-Capitale. Acest regim prevedea dreptul la decontarea de către casa de asigurări, în anumite condiții și până la concurența unei sume maxime, a anumitor cheltuieli determinate de starea de dependență pentru motive de sănătate. Afilierea la acest regim nu era deschisă decât persoanelor cu reședința în cele două regiuni menționate anterior, precum și persoanelor care lucrau pe teritoriul regiunilor menționate și care aveau reședința în alt stat membru decât Regatul Belgiei. Persoanele care, deși lucrau în regiunea de limbă olandeză sau în regiunea bilingvă Bruxelles-Capitale, aveau reședința într-o altă parte a teritoriului național erau, prin urmare, excluse de la aplicarea acestui regim. După ce a confirmat că prestațiile plătite în temeiul unui regim precum cel al asigurărilor pentru îngrijirea persoanelor în discuție se încadrează în domeniul material de aplicare al Regulamentului nr. 1408/71, Curtea a amintit că articolele 39 CE și 43 CE se opun oricărei măsuri naționale care, chiar și atunci când se aplică fără discriminare pe motiv de cetățenie sau de naționalitate, este susceptibilă să îngreuneze sau să facă mai puțin atractivă exercitarea, de către resortisanții comunitari, a libertăților fundamentale garantate de tratat. Prin urmare, articolele 39 CE și 43 CE trebuie interpretate în sensul că se opun unei reglementări a unei entități federate a unui stat membru, precum aceea care guvernează asigurările pentru îngrijirea persoanelor, care limitează participarea la un regim de securitate socială și beneficiul prestațiilor prevăzute de acesta la categoria persoanelor care fie au reședința în raza teritorială de competență a respectivei entități,

²⁴ Regulamentul (CEE) nr. 1408/71 al Consiliului din 14 iunie 1971 privind aplicarea regimurilor de securitate socială în raport cu lucrătorii salariați și cu familiile acestora care se deplasează în cadrul Comunității (JO L 149, p. 2, Ediție specială, 05/vol. 1, p. 26).

fie desfășoară o activitate profesională pe acest teritoriu, păstrându-și reședința într-un alt stat membru, în măsura în care o astfel de limitare îi afectează pe resortisanții altor state membre sau pe resortisanții naționali care se folosesc de dreptul lor de liberă circulație în interiorul Comunității Europene.

Articolul 13 alineatul (2) litera (a) din Regulamentul nr. 1408/71, astfel cum a fost modificat prin Regulamentul nr. 647/2005²⁵, prevede că persoana care desfășoară o activitate salariată pe teritoriul unui stat membru se supune legislației statului respectiv chiar dacă are domiciliul pe teritoriul altui stat membru. În cauza *Bosmann* (Hotărârea din 20 mai 2008, C-352/06), Curtea a examinat situația unui lucrător căruia i s-a refuzat plata prestațiilor familiale de către statul membru de reședință, în considerarea reînceperii exercitării unei activități profesionale într-un alt stat membru. Curtea a subliniat că articolul 13 alineatul (2) litera (a) trebuie interpretat în lumina articolului 42 CE, care vizează facilitarea liberei circulații a lucrătorilor și presupune în special că lucrătorii migranți nu trebuie nici să își piardă drepturi la prestații de securitate socială, nici să suporte o reducere a cuantumului acestora pentru că și-au exercitat dreptul la libera circulație conferit prin tratat. Curtea a dedus de aici că statul membru de reședință nu poate fi lipsit de posibilitatea de a acorda alocații familiale persoanelor care au reședința pe teritoriul său și că dispoziția menționată din regulament nu se opune posibilității ca un lucrător migrant care este cuprins în regimul de securitate socială al statului membru al locului de muncă să primească, în aplicarea unei legislații naționale a statului membru de reședință, prestații familiale în acest din urmă stat. Revine instanței naționale sarcina de a stabili dacă împrejurările cauzei sunt relevante în scopul de a aprecia dacă lucrătorul îndeplinește condițiile pentru acordarea unei asemenea prestații familiale în virtutea legislației statului membru în cauză.

Transporturi

Patru cauze merită în mod special să fie menționate în materia transporturilor.

În ceea ce privește transporturile rutiere, cu referire la conducătorii auto cărora nu li s-a recunoscut permisul de conducere obținut în Republica Cehă ulterior retragerii administrative a permisului lor de conducere german ca urmare a consumului de droguri sau de alcool, Curtea a precizat, în cauzele reunite *Wiedemann și Funk* (Hotărârea din 28 mai 2008, C-329/06 și C-343/06), că Directiva 91/439 privind permisele de conducere²⁶ trebuie interpretată în sensul că se opune ca un stat membru să refuze recunoașterea pe teritoriul său a validității unui permis de conducere emis ulterior de un alt stat membru atât timp cât posesorul său nu s-a conformat condițiilor impuse în primul stat membru pentru emiterea unui nou permis ca urmare a retragerii unui permis anterior, condiții

²⁵ Regulamentul (CE) nr. 647/2005 al Parlamentului European și al Consiliului din 13 aprilie 2005 de modificare a Regulamentului (CEE) nr. 1408/71 al Consiliului privind aplicarea regimurilor de securitate socială în raport cu lucrătorii salariați, cu lucrătorii nesalariați și cu membrii familiilor acestora care se deplasează în interiorul Comunității, precum și a Regulamentului (CEE) nr. 574/72 al Consiliului de stabilire a normelor de aplicare a Regulamentului (CEE) nr. 1408/71 (JO L 117, p. 1, Ediție specială, 05/vol. 7, p. 211).

²⁶ Directiva 91/439/CEE a Consiliului din 29 iulie 1991 privind permisele de conducere (JO L 237, p. 1, Ediție specială, 07/vol. 2, p. 62), astfel cum a fost modificată prin Regulamentul (CE) nr. 1882/2003 al Parlamentului European și al Consiliului din 29 septembrie 2003 (JO L 284, p. 1, Ediție specială, 01/vol. 4, p. 213).

care includ examenul de aptitudine pentru conducere care să ateste că motivele care au justificat retragerea menționată nu mai există. Totuși, această directivă nu se opune ca un stat membru să refuze recunoașterea pe teritoriul său a dreptului de a conduce care rezultă dintr-un permis de conducere emis ulterior de un alt stat membru în cazul în care se stabilește, pe baza unor mențiuni din acesta sau a altor informații incontestabile care provin de la statul membru care a emis permisul, că, la momentul la care acesta a fost emis, posesorul său, care a făcut obiectul unei măsuri de retragere a unui permis anterior pe teritoriul primului stat membru, nu avea domiciliul stabil pe teritoriul statului membru care a emis permisul. Pe de altă parte, directiva menționată se opune ca un stat membru să suspende provizoriu dreptul de a conduce care rezultă dintr-un permis de conducere emis de un alt stat membru în timp ce acest din urmă stat membru verifică modul în care a fost emis permisul respectiv.

În ceea ce privește transportul aerian, în cadrul unui litigiu dintre un pasager și o companie aeriană, determinat de refuzul acesteia din urmă de a-l despăgubi ca urmare a anulării unui zbor cu plecarea din Manila (Filipine), Curtea a precizat, în cauza *Emirates Airlines* (Hotărârea din 10 iulie 2008, C-173/07), că o călătorie dus-întors nu poate fi considerată drept unul și același „zbor” în sensul Regulamentului nr. 261/2004 de stabilire a unor norme comune în materie de compensare și de asistență a pasagerilor²⁷. În consecință, articolul 3 alineatul (1) litera (a) din regulamentul menționat, care prevede aplicarea acestui regulament pasagerilor care pleacă de pe un aeroport situat pe teritoriul unui stat membru în care se aplică dispozițiile tratatului, trebuie interpretat în sensul că nu se aplică în situația unei călătorii dus-întors în care pasagerii care pleacă inițial de pe un aeroport situat pe teritoriul unui stat membru supus dispozițiilor tratatului se întorc pe acest aeroport prin intermediul unui zbor cu plecare de pe un aeroport situat într-o țară terță. Împrejurarea că zborul de plecare și zborul de retur fac obiectul unei rezervări unice este fără incidență asupra interpretării acestei dispoziții.

Tot în materia transportului aerian, în cauza *Wallentin-Hermann* (Hotărârea din 22 decembrie 2008, C-549/07), Curtea a trebuit să interpreteze articolul 5 alineatul (3) din Regulamentul nr. 261/2004, care se referă la compensarea pentru pasageri în cazul anulării unui zbor și la noțiunea „împrejurări excepționale”. Curtea a decis că o problemă tehnică survenită la o aeronavă și care determină anularea unui zbor nu intră în sfera noțiunii „împrejurări excepționale” în sensul acestei prevederi, cu excepția cazului în care această problemă decurge din evenimente care, prin natura sau prin originea lor, nu sunt inerente exercitării normale a activității operatorului de transport aerian vizat și care scapă de sub controlul efectiv al acestuia. Chiar dacă o problemă tehnică a unei aeronave poate fi inclusă în deficiențele neprevăzute care pot afecta siguranța zborului, aceste împrejurări nu pot fi totuși considerate excepționale, în timp ce o problemă tehnică provocată de o deficiență de întreținere a unui aparat trebuie considerată inerentă exercitării normale a activității operatorului de transport aerian. Curtea a precizat că, pentru interpretarea acestei noțiuni, Convenția de la Montréal nu se dovedește determinantă. Pe de altă parte, Curtea a adăugat că frecvența problemelor tehnice la un operator de transport aerian nu reprezintă, în sine,

²⁷ Regulamentul (CE) nr. 261/2004 al Parlamentului European și Consiliului din 11 februarie 2004 de stabilire a unor norme comune în materie de compensare și de asistență a pasagerilor în eventualitatea refuzului la îmbarcare și anulării sau întârzierii prelungite a zborurilor și de abrogare a Regulamentului (CEE) nr. 295/91 (JO L 46, p. 1, Ediție specială, 07/vol. 12, p. 218).

un element de natură să conducă la concluzia prezenței sau a absenței unor „împrejurări excepționale” în sensul articolului 5 alineatul (3) din Regulamentul nr. 261/2004. În sfârșit, Curtea a statuat că faptul că un operator de transport aerian a respectat normele minime de întreținere a unei aeronave nu poate, în sine, să fie suficient pentru a se dovedi că acest operator de transport a luat „toate măsurile posibile” în sensul acestui articol și, prin urmare, pentru a exonera operatorul respectiv de transport de obligația de compensare prevăzută la articolul 5 alineatul (1) litera (c) și la articolul 7 alineatul (1) din acest regulament. Întrucât nu toate împrejurările excepționale sunt exoneratoare, ci numai cele care nu au putut fi evitate, deși au fost luate toate măsurile posibile, incumbă celui care înțelege să se prevaleze de acestea sarcina de a dovedi că acestea nu au putut fi evitate prin măsuri adaptate situației, fără să fi acceptat sacrificii care nu puteau fi asumate în raport cu capacitățile întreprinderii sale.

În ceea ce privește transportul maritim, Curtea a precizat, în cauza *The International Association of Independent Tanker Owners și alții* (Hotărârea din 3 iunie 2008, C-308/06), că articolul 4 din Directiva 2005/35 privind poluarea cauzată de nave²⁸ coroborat cu articolul 8 din aceasta, prin faptul că obligă statele membre să sancționeze deversările de substanțe poluante de către nave în cazul în care au fost săvârșite „cu intenție, prin imprudență sau ca urmare a unei neglijențe grave”, fără a defini însă aceste noțiuni, nu încalcă principiul general al securității juridice în măsura în care impune statelor membre obligația de a sancționa deversările de substanțe poluante de către nave săvârșite ca urmare a unei „neglijențe grave”. Astfel, aceste noțiuni diferite, în special noțiunea „neglijență gravă”, corespund unor criterii de angajare a răspunderii care sunt de natură să se aplice unui număr nedefinit de situații, imposibil de imaginat în prealabil, iar nu unor comportamente precise care pot fi detaliate în cadrul unui act normativ, de drept comunitar sau de drept național. Pe de altă parte, aceste noțiuni sunt integrate pe deplin și sunt utilizate în sistemele juridice proprii ale statelor membre. În această privință, noțiunea „neglijență gravă” în înțelesul articolului 4 din Directiva 2005/35 trebuie interpretată în sensul că presupune o acțiune sau o omisiune involuntară prin care persoana răspunzătoare încalcă, în mod grav, obligația de diligență pe care ar fi trebuit și ar fi putut să o respecte, având în vedere calitățile, cunoștințele, aptitudinile și situația sa individuală. În sfârșit, conform articolului 249 CE, Directiva 2005/35 trebuie să fie transpusă de statele membre în ordinele lor juridice. Astfel, definiția însăși a încălcărilor menționate la articolul 4 din această directivă și sancțiunile aplicabile sunt cele care rezultă din normele instituite de statele membre.

²⁸ Directiva 2005/35/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 7 septembrie 2005 privind poluarea cauzată de nave și introducerea unor sancțiuni în caz de încălcare (JO L 255, p. 11, Ediție specială, 15/vol. 15, p. 158).

Normele privind concurența

Patru hotărâri rețin în mod special atenția în ceea ce privește normele privind concurența care se aplică întreprinderilor.

În ceea ce privește noțiunile de întreprindere și de activitate economică, Curtea a statuat în cauza *MOTOE* (Hotărârea din 1 iulie 2008, C-49/07) că o persoană juridică ale cărei activități constau în organizarea de competiții sportive și în încheierea, în acest context, a unor contracte de sponsorizare, de publicitate și de asigurare, destinate să exploateze din punct de vedere comercial aceste competiții și care constituie o sursă de venituri pentru această entitate, trebuie calificată drept întreprindere în sensul dreptului comunitar al concurenței. Această calificare nu este pusă în discuție de faptul că o asemenea entitate nu urmărește un scop lucrativ, nici prin faptul că dispune de competența de a emite un aviz conform cu privire la cererile de autorizare prezentate autorităților publice în vederea organizării unor competiții, fiind necesară o distincție între participarea acestei entități la procesul decizional al autorităților și activitățile economice exercitate de aceasta, precum organizarea și exploatarea comercială a competițiilor. Curtea a amintit totodată că împrejurarea că o activitate are o legătură cu sportul nu împiedică aplicarea normelor tratatului. În sfârșit, în cadrul acestei hotărâri, Curtea a statuat că articolele 82 CE și 86 CE se opun unei reglementări naționale care conferă unei persoane juridice care organizează competiții sportive și încheie în acest cadru contracte de sponsorizare, de publicitate și de asigurare competența de a emite un aviz conform cu privire la cererile de autorizare prezentate în vederea organizării acestor competiții fără a stabili limite, obligații și un control în exercitarea acestei competențe.

În cauza *CEPSA* (Hotărârea din 11 septembrie 2008, C-279/06), Curtea s-a aplecat asupra condițiilor de exonerare a unor contracte de aprovizionare exclusivă cu produse petroliere (a se vedea Hotărârea din 14 decembrie 2006, Confederación Española de Empresarios de Estaciones de Servicio, C-217/05, Rec., p. I-11987). Un asemenea contract este susceptibil de a intra în domeniul de aplicare al articolului 81 alineatul (1) CE atunci când exploatantul stației de distribuție a carburanților își asumă într-o proporție deloc neglijabilă riscuri financiare și comerciale legate de vânzarea acestor produse către terți și atunci când cuprinde clauze care pot să încalce concurența. Dacă exploatantul nu își asumă astfel de riscuri, sunt susceptibile de a intra în domeniul de aplicare al articolului 81 alineatul (1) CE numai obligațiile impuse exploatantului în cadrul serviciilor de intermediere oferite de acesta comitentului, precum clauzele de exclusivitate și de neconcurență. În ceea ce privește condițiile de exonerare, Curtea a statuat că un asemenea contract este susceptibil de a beneficia de o exceptare pe categorii prevăzută în Regulamentul nr. 1984/83²⁹ dacă respectă durata maximă de 10 ani și dacă furnizorul îi acordă exploatantului stației de distribuție a carburanților, în contrapartidă pentru exclusivitate, avantaje economice importante care contribuie la o ameliorare a distribuției, facilitează instalarea sau modernizarea stației de distribuție a carburanților și reduc costurile de distribuție. Curtea a precizat de asemenea normele aplicabile acordurilor încheiate sub imperiul

²⁹ Regulamentul (CEE) nr. 1984/83 al Comisiei din 22 iunie 1983 privind aplicarea articolului 85 alineatul (3) din tratat categoriilor de acorduri de aprovizionare exclusivă (JO L 173, p. 5), astfel cum a fost modificat prin Regulamentul (CE) nr. 1582/97 al Comisiei din 30 iulie 1997 (JO L 214, p. 27).

Regulamentului nr. 1984/83 a căror executare se extinde dincolo de data expirării acestui regulament. Pe de altă parte, în ceea ce privește contractele care țin de Regulamentul nr. 2790/1999³⁰, exceptarea prevăzută la articolul 2 nu se aplică acordurilor verticale care au ca obiect restrângerea capacității cumpărătorului de a-și stabili prețul de vânzare, Curtea a statuat că este de competența instanței de trimitere să analizeze dacă revânzătorul are o posibilitate reală de a scădea acest preț. În sfârșit, Curtea a precizat că nulitatea de plin drept prevăzută la articolul 81 alineatul (2) CE afectează în întregime un contract numai în cazul în care clauzele incompatibile cu alineatul (1) al acestui articol nu sunt separabile de contract. În caz contrar, consecințele nulității în privința tuturor celorlalte elemente ale contractului nu aparțin domeniului dreptului comunitar.

În materia abuzului de poziție dominantă, vom reține Hotărârea *Sot. Lélos kai Sia* (Hotărârea din 16 septembrie 2008, C-468/06-C-478/06), care vine în continuarea cauzei *Syfait și alții* (Hotărârea din 31 mai 2005, C-53/03). Curtea a statuat în cadrul acesteia că refuzul unei întreprinderi farmaceutice în poziție dominantă pe piața anumitor medicamente de a onora comenzile „normale” adresate de vânzători angro pentru a-i împiedica pe aceștia din urmă să exporte aceste medicamente dintr-un stat membru către alte state membre constituie un abuz de poziție dominantă. Pentru a ajunge la această concluzie, Curtea a examinat dacă existau circumstanțe specifice în sectorul produselor farmaceutice care ar putea exclude caracterul abuziv al refuzului. Curtea a apreciat mai întâi că o întreprindere farmaceutică în poziție dominantă nu se poate întemeia pe faptul că exporturile paralele de medicamente dintr-un stat membru în care prețurile acestora sunt scăzute către alte state membre în care prețurile sunt mai ridicate nu ar avea decât o utilitate minimă pentru consumatorul final. Astfel, aceste exporturi constituie o sursă alternativă de aprovizionare, ceea ce presupune în mod necesar anumite avantaje pentru consumatorul final. În continuare, Curtea a hotărât că existența unor reglementări etatice în materia prețurilor la medicamente nu exclude cu atât mai mult caracterul abuziv al refuzului. Cu toate acestea, Curtea a amintit că o întreprindere în poziție dominantă poate adopta măsuri rezonabile și proporționale cu necesitatea de a-și apăra propriile interese comerciale. În consecință, pentru a aprecia dacă refuzul unei întreprinderi farmaceutice de a livra vânzătorilor angro care efectuează exporturi paralele constituie o măsură rezonabilă și proporțională în raport cu amenințarea pe care o constituie aceste exporturi pentru interesele comerciale legitime ale acesteia, trebuie stabilit în ce măsură comenzile adresate de acești vânzători angro prezintă un caracter anormal din perspectiva relațiilor comerciale anterioare ale întreprinderii farmaceutice cu vânzătorii angro respectivi, precum și a volumului comenzilor în raport cu necesitățile pieței statului membru vizat. Curtea a precizat că este de competența instanței naționale de trimitere să determine caracterul „normal” al comenzilor respective în funcție de aceste două criterii.

În sfârșit, se impune a atrage atenția asupra Hotărârii *Bertelsmann și Sony Corporation of America/Impala* (Hotărârea din 10 iulie 2008, C-413/06 P), prin care Curtea a anulat Hotărârea Tribunalului de Primă Instanță *Impala/Comisia* (Hotărârea din 13 iulie 2006, T-464/04, Rec., p. II-2289) și a adus numeroase precizări privind cerințele în materie de probă și întinderea controlului jurisdicțional în materie de concentrări. În primul rând,

³⁰ Regulamentul (CE) nr. 2790/1999 al Comisiei din 22 decembrie 1999 privind aplicarea articolului 81 alineatul (3) din tratat categoriilor de acorduri verticale și practici concertate (JO L 336, p. 21, Ediție specială, 08/vol. 1, p. 66).

Curtea a statuat că nu există o prezumție generală de compatibilitate cu piața comună a unei concentrări notificate, iar deciziile de autorizare a unor concentrări nu sunt supuse unor cerințe de probă diferite de cele aplicabile deciziilor de interdicere a unei astfel de operațiuni. În al doilea rând, Curtea a amintit că Comisia se poate îndepărta, în decizia sa, de concluziile provizorii din comunicarea privind obiecțiunile. Deși Tribunalul poate, așadar, să procedeze la verificarea caracterului corect, complet și credibil al faptelor care stau la baza deciziei în lumina comunicării privind obiecțiunile, acesta nu trebuie să confere un caracter definitiv concluziilor acesteia. În al treilea rând, Curtea a precizat că nu se poate reproșa părților care fac notificarea că acestea nu prezintă anumite elemente decât în cadrul răspunsului lor la comunicarea privind obiecțiunile și că asemenea elemente nu sunt supuse unor cerințe de probă mai ridicate decât cele la care sunt supuse argumentele terților sau alte elemente furnizate de întreprinderile care fac notificarea. În plus, Curtea a statuat că, atunci când Comisia analizează în decizia sa argumentele în răspuns la comunicarea privind obiecțiunile, aceasta poate să se îndepărteze de concluziile provizorii cuprinse în această comunicare, fără a formula o cerere de informații și fără a efectua un studiu de piață suplimentar. În al patrulea rând, Curtea a precizat criteriile juridice aplicabile în materie de poziție dominantă colectivă rezultând dintr-o coordonare tacită și a hotărât că aprecierea acestor criterii, inclusiv a transparenței pe piața respectivă, nu ar trebui să se facă în mod izolat și abstract, ci ar trebui să se efectueze în lumina unui mecanism ipotetic de coordonare tacită. În sfârșit, Curtea a statuat că o decizie a Comisiei de autorizare a unei concentrări poate fi anulată din cauza unei motivări insuficiente.

În materia ajutoarelor de stat, două hotărâri merită în mod special să rețină atenția. Una dintre acestea privește noțiunea de ajutor de stat, și mai precis condiția selectivității măsurii, cealaltă privește problematica ajutoarelor ilegale, dar compatibile.

Astfel, în cauzele reunite *Unión General de Trabajadores de La Rioja* (Hotărârea din 11 septembrie 2008, C-428/06-C-434/06), Curții i-a fost adresată întrebarea dacă măsurile fiscale adoptate de entități infrastatale prin care se stabilește o cotă de impozitare inferioară cotei generale prevăzute în legislația statului spaniol și se instituie deduceri fiscale care nu există în ordinea juridică fiscală de stat trebuie considerate ca ajutoare de stat incompatibile cu piața comună numai pentru că nu se aplică decât pe teritoriul acestor entități. Curtea a precizat că instanței de trimitere, singura competentă să identifice dreptul național aplicabil și să îl interpreteze, precum și să aplice dreptul comunitar în cadrul litigiilor cu care este sesizată, îi revine sarcina de a verifica, în conformitate cu Hotărârea Curții din 6 septembrie 2006, *Portugalia/Comisia* (C-88/03, Rec., p. I-7115), dacă entitățile infrastatale respective, în speță *Territorios Históricos* și Comunitatea autonomă a Țării Bascilor, se bucură de o autonomie instituțională, procedurală și economică, ceea ce ar avea drept consecință că normele adoptate în limitele competențelor care sunt acordate acestor entități infrastatale prin Constituția spaniolă din 1978 și prin alte dispoziții de drept spaniol nu au un caracter selectiv în sensul noțiunii de ajutor de stat astfel cum este prevăzută la articolul 87 alineatul (1) CE. Curtea a avut astfel ocazia de a preciza, în raport cu hotărârea citată anterior, că această autonomie impune ca entitățile infrastatale să își asume consecințele politice și financiare ale unei măsuri de reducere a impozitului. Nu aceasta ar fi situația în cazul în care entitatea nu își asumă gestionarea unui buget, cu alte cuvinte, atunci când nu deține controlul nici asupra încasărilor, nici asupra cheltuielilor. Pe de altă parte, consecințele financiare ale unei reduceri a cotei naționale de impozitare nu trebuie să fie compensate prin ajutoare sau prin subvenții, declarate sau care nu rezultă

decât din examenul concret al fluxurilor financiare, provenind din alte regiuni sau de la guvernul central.

În cauza *Centre d'exploitation du livre français* (Hotărârea Curții din 12 februarie 2008, C-199/06, Rep., p. I-469), Curtea a statuat că, deși dreptul comunitar impune instanței naționale să dispună măsuri corespunzătoare care să permită remedierea în mod efectiv a efectelor nelegalității, totuși, chiar în absența unor împrejurări excepționale, nu îi impune o obligație de recuperare integrală a ajutorului ilegal. Astfel, potrivit Curții, articolul 88 alineatul (3) ultima teză CE se întemeiază pe obiectivul preventiv de garantare a faptului că vor fi puse în aplicare doar ajutoarele compatibile. În vederea realizării acestui obiectiv, punerea în aplicare a unui proiect de ajutor este amânată până când incertitudinea privind compatibilitatea acestuia este eliminată prin decizia finală a Comisiei. Atunci când Comisia adoptă o decizie pozitivă, rezultă, așadar, că acest obiectiv nu s-a aflat în contradicție cu acordarea înainte de termen a ajutorului. Cu toate acestea, în acest caz, din punctul de vedere al altor agenți economici în afară de beneficiarul unui astfel de ajutor, ilegalitatea ajutorului cu ocazia acordării sale va avea drept efect, pe de o parte, să îi expună riscului, în cele din urmă nerealizat, al punerii în aplicare a unui ajutor incompatibil și, pe de altă parte, să îi facă să suporte în termeni de concurență, dacă este cazul, mai devreme decât ar fi trebuit, efectele unui ajutor compatibil. Din punctul de vedere al beneficiarului ajutorului, avantajul nejustificat ar fi constat, pe de o parte, în neplata dobânzilor aferente cuantumului în cauză al ajutorului compatibil pe care le-ar fi achitat dacă ar fi trebuit să împrumute această sumă pe piață în așteptarea deciziei Comisiei și, pe de altă parte, în îmbunătățirea poziției sale concurențiale în raport cu ceilalți operatori de pe piață pe durata nelegalității. De aceea, instanța națională are obligația, în aplicarea dreptului comunitar, de a dispune ca beneficiarul ajutorului să plătească dobânzi aferente duratei nelegalității. Curtea a mai precizat că, în cadrul ordinii juridice naționale, instanța națională poate să dispună în plus, dacă este cazul, recuperarea ajutorului ilegal, fără a aduce atingere dreptului statului membru de a-l pune ulterior din nou în aplicare. De asemenea, instanța națională poate să admită cereri de reparare a prejudiciilor cauzate ca urmare a caracterului ilegal al ajutorului.

Pe de altă parte, cu ocazia acestei hotărâri, Curtea a precizat că, în cazul în care instanța comunitară anulează o decizie a Comisiei prin care se constată compatibilitatea cu piața comună a ajutoarelor care, cu încălcarea interdicției prevăzute la articolul 88 alineatul (3) ultima teză CE, fuseseră puse în aplicare înainte de adoptarea deciziei finale a Comisiei, se aplică succesiv prezumția de legalitate a actelor instituțiilor comunitare și principiul retroactivității efectelor nulității. Ajutoarele puse în aplicare ulterior deciziei pozitive a Comisiei sunt prezumate ca fiind legale până la decizia de anulare pronunțată de instanța comunitară și, în continuare, la data pronunțării acestei din urmă decizii, conform articolului 231 primul paragraf CE, acestea sunt considerate că nu au fost declarate compatibile prin decizia anulată, astfel încât punerea lor în aplicare trebuie considerată nelegală. În acest caz, norma cuprinsă în articolul 231 primul paragraf CE determină încetarea retroactivă a aplicării prezumției de legalitate. Astfel, obligația care rezultă din articolul 88 alineatul (3) ultima teză CE de a remedia efectele nelegalității unui ajutor se extinde, în scopul calculării sumelor care trebuie achitate de beneficiar și în afara unor împrejurări excepționale, și la perioada cuprinsă între adoptarea deciziei pozitive a Comisiei și anularea sa de către instanța comunitară.

Fiscalitate

În materia taxei pe valoarea adăugată, merită o mențiune cauza *Isle of Wight Council și alții* (Hotărârea din 16 septembrie 2008, C-288/07), în care Curtea a precizat întinderea mai multor termeni care figurează în articolul 4 alineatul (5) al doilea paragraf din Directiva 77/388 privind armonizarea legislațiilor statelor membre referitoare la impozitele pe cifra de afaceri³¹. Astfel, Curtea a statuat că denaturările semnificative ale concurenței pe care le-ar determina calitatea de persoane neimpozabile a organismelor de drept public atunci când acestea se angajează în calitate de autorități publice trebuie să fie evaluate în raport cu activitatea în cauză, ca atare, fără ca această evaluare să vizeze o anumită piață locală. Curtea a precizat de asemenea că termenii „ar determina”, în sensul articolului menționat, trebuie interpretați în sensul că iau în considerare nu doar concurența efectivă, ci și concurența potențială, în măsura în care posibilitatea unui operator privat de a pătrunde pe piața relevantă este reală, iar nu pur ipotetică. În ceea ce privește termenul „semnificative”, în sensul aceluiași articol, trebuie înțeles în sensul că denaturările efective sau potențiale ale concurenței trebuie să fie mai mult decât neglijabile.

Apropierea legislațiilor și legislații uniforme

O dată în plus, jurisprudența s-a dovedit deosebit de bogată în acest domeniu în care Uniunea Europeană desfășoară o intensă activitate. Vom menționa mai întâi o serie de hotărâri care vin să completeze jurisprudența deja abundentă în materia achizițiilor publice.

În cauza *Michaniki* (Hotărârea din 16 decembrie 2008, C-213/07), Curtea a tranșat problema dacă statele membre au posibilitatea de a adăuga în legislația națională alte cauze de excludere a unui ofertant decât cele prevăzute de directivele comunitare pertinente. Curtea a decis că articolul 24 primul paragraf din Directiva 93/37³² trebuie interpretat în sensul că enumeră în mod exhaustiv cauzele întemeiate pe considerații obiective de calitate profesională care pot să justifice excluderea unui executant de lucrări de la participarea la un contract de achiziții publice de lucrări, însă nu se opune ca un stat membru să prevadă alte măsuri de excludere, destinate să asigure respectarea principiului egalității de tratament a ofertanților și a principiului transparenței, cu condiția ca astfel de măsuri să nu depășească ceea ce este necesar pentru a atinge acest obiectiv. Întrucât statele membre dispun de o anumită marjă de apreciere, rezultă că dreptul comunitar nu se opune adoptării de măsuri naționale destinate să înlăture riscul de apariție a unor practici care pot să amenințe transparența și să denatureze concurența, care ar putea să decurgă din prezența printre ofertanți a unui executant de lucrări care desfășoară o activitate în sectorul mijloacelor de informare în masă sau care are legături cu o persoană implicată în acest sector, și să prevină sau să combată astfel fraudă și corupția. Totuși, o dispoziție

³¹ Directiva 77/388 a Consiliului din 17 mai 1977 privind armonizarea legislațiilor statelor membre referitoare la impozitele pe cifra de afaceri – sistemul comun al taxei pe valoarea adăugată: baza unitară de evaluare (JO L 145, p. 1).

³² Directiva 93/37/CEE a Consiliului din 14 iunie 1993 privind coordonarea procedurilor de atribuire a contractelor de achiziții publice de lucrări (JO L 199, p. 54).

națională prin care se instituie o incompatibilitate generală între sectorul lucrărilor publice și cel al mijloacelor de informare în masă are drept consecință excluderea de la atribuirea contractelor de achiziții publice a executanților de lucrări publice implicați de asemenea în sectorul mijloacelor de informare în masă, în temeiul unui raport de proprietate, de acționariat principal, de asociere sau de conducere, fără să li se lase nicio posibilitate de a demonstra că nu există un risc real de tipul celui menționat. Astfel, prin excluderea unei întregi categorii de executanți de lucrări publice în temeiul prezumției absolute amintite, o asemenea dispoziție depășește ceea ce este necesar pentru atingerea obiectivelor pretinse.

În cauza *Coditel Brabant* (Hotărârea din 13 noiembrie 2008, C-324/07), Curtea a decis că articolele 43 CE și 49 CE, principiile egalității și nediscriminării pe motiv de cetățenie sau naționalitate, precum și obligația de transparență care rezultă din acestea nu se opun atribuirii de către o autoritate publică, fără a asigura condiții concurențiale, a unei concesiuni de servicii publice către o societate cooperativă intercomunală ai cărei afiliați sunt toți autorități publice, din moment ce aceste autorități publice exercită asupra acestei societăți un control analog celui pe care îl exercită asupra propriilor servicii, iar societatea respectivă desfășoară partea cea mai importantă a activității sale cu aceste autorități publice. Trebuie să existe o posibilitate de influență determinantă atât asupra obiectivelor strategice, cât și asupra deciziilor importante ale entității concesionare. Rezultă de aici că, în împrejurări în care deciziile privind activitățile societății cooperative intercomunale menționate deținută exclusiv de autorități publice sunt luate de organele statutare ale acestei societăți, compuse din reprezentanți ai autorităților publice afiliate, controlul exercitat poate fi considerat ca permițând acestora din urmă să exercite asupra acestei societăți un control analog celui pe care acestea îl exercită asupra propriilor servicii.

În cazul în care o autoritate publică se afiliază la o societate cooperativă intercomunală ai cărei afiliați sunt toți autorități publice, cu scopul de a-i transfera gestiunea unui serviciu public, controlul, pentru a fi calificat drept analog celui pe care îl exercită o persoană publică asupra propriilor servicii, poate fi exercitat împreună, făcând apel, dacă este cazul, la regula majorității. Astfel, controlul autorității publice concedente trebuie să fie analog celui pe care această autoritate îl exercită asupra propriilor servicii, dar nu trebuie să fie identic în toate privințele cu acesta. Este necesar ca acest control exercitat asupra entității concesionare să fie efectiv, dar nu este indispensabil ca acesta să fie individual. Astfel, trebuie să se admită că, în cazul în care mai multe autorități publice dețin o entitate concesionară căreia îi încredințează îndeplinirea uneia dintre misiunile lor de serviciu public, controlul pe care aceste autorități publice îl exercită asupra acestei entități poate fi exercitat împreună de acestea din urmă. Fiind vorba despre un organ colegial, procedura utilizată pentru luarea deciziilor, în special recurgerea la majoritate, este lipsită de relevanță.

Într-o cauză *Comisia/Italia* (Hotărârea din 21 februarie 2008, C-412/04), Curtea a statuat că un stat membru care supune reglementării naționale privind contractele de achiziții publice de lucrări contractele mixte de achiziții publice de lucrări, de bunuri și de servicii, precum și contractele de achiziții publice de bunuri sau de servicii care cuprind lucrări auxiliare, în cazul în care aceste lucrări reprezintă mai mult de 50 % din prețul total al contractului respectiv, nu își îndeplinește obligațiile care îi revin în temeiul Directivelor

92/50³³, 93/36³⁴ și 93/37³⁵. Într-adevăr, atunci când un contract conține atât elemente specifice unui contract de achiziții publice de lucrări, cât și elemente specifice unui alt tip de contract de achiziții publice, obiectul principal al contractului este cel care determină care directivă comunitară în materie de contracte de achiziții publice își găsește aplicarea. Această stabilire trebuie să aibă loc în raport cu obligațiile esențiale care prevalează și care caracterizează ele însele aceste achiziții publice, spre deosebire de cele care nu îmbracă decât un caracter auxiliar sau complementar și sunt impuse de însuși obiectul contractului, valoarea diferitelor prestații în cauză nefiind în această privință decât unul dintre criteriile care trebuie luate în considerare pentru respectiva stabilire. Curtea a statuat de asemenea că, din moment ce convenția încheiată între un particular, proprietar de terenuri care pot fi lotizate, și administrația comunală respectă criteriile de definire a noțiunii „contract de achiziții publice de lucrări” în sensul articolului 1 litera (a) din Directiva 93/37, valoarea estimată care trebuie să fie luată în considerare în principiu pentru a se verifica dacă este atins pragul stabilit prin această directivă și dacă, prin urmare, atribuirea contractului trebuie să respecte normele de publicitate impuse de aceasta nu poate fi înțeleasă decât în raport cu valoarea globală a diferitelor lucrări, prin însumarea valorii diferitelor loturi. Singurele excepții permise de la aplicarea Directivelor 92/50 și 93/38³⁶ sunt cele menționate limitativ și expres în cuprinsul acestora.

Într-o altă cauză *Comisia/Italia* (Hotărârea din 8 aprilie 2008, C-337/05) s-a pus problema dacă un stat membru putea atribui direct, fără a respecta procedurile prevăzute de Directiva 93/36³⁷, unei întreprinderi contracte pentru achiziționarea de elicoptere destinate să acopere necesitățile mai multor corpuri militare și civile. Curtea a statuat în primul rând că o asemenea practică nu poate fi justificată prin existența unei relații „in house”, având în vedere că o întreprindere privată deține o participare, fie și minoritară, la capitalul societății care produce elicopterele menționate și la care autoritatea contractantă în cauză este de asemenea acționară, ceea ce împiedică această autoritate să poată exercita asupra acestei societăți un control similar celui pe care îl exercită asupra propriilor servicii.

Pe de altă parte, în ceea ce privește cerințele legitime de interes național prevăzute la articolul 296 CE și la articolul 2 alineatul (1) litera (b) din Directiva 93/36, pentru motivul că aceste elicoptere sunt bunuri cu dublă utilitate, Curtea amintește că orice stat membru poate lua măsurile pe care le consideră necesare pentru protecția intereselor esențiale ale siguranței sale și care se referă la producția sau la comerțul cu armament, cu muniție și cu material de război, cu condiția ca aceste măsuri să nu modifice totuși condițiile concurenței pe piața comună în ce privește produsele care nu sunt destinate unor scopuri specific militare. Rezultă din aceasta că achiziționarea de echipamente a căror utilizare în scopuri militare este puțin certă trebuie să respecte în mod necesar normele de atribuire

³³ Directiva 92/50/CEE a Consiliului din 18 iunie 1992 privind coordonarea procedurilor de atribuire a contractelor de achiziții publice de servicii (JO L 209, p. 1, Ediție specială, 06/vol. 2, p. 50).

³⁴ Directiva 93/36/CEE a Consiliului din 14 iunie 1993 privind coordonarea procedurilor de atribuire a contractelor de achiziții publice de bunuri (JO L 199, p. 1).

³⁵ Directiva 93/37/CEE a Consiliului din 14 iunie 1993 privind coordonarea procedurilor de atribuire a contractelor de achiziții publice de lucrări (JO L 199, p. 54).

³⁶ Directiva 93/38/CEE a Consiliului din 14 iunie 1993 privind coordonarea procedurilor de atribuire a contractelor de achiziții în sectoarele apei, energiei, transporturilor și telecomunicațiilor (JO L 199, p. 84).

³⁷ A se vedea nota 34.

a contractelor de achiziții publice. Aceasta este situația în cazul furnizării de elicoptere unor corpuri militare în vederea unei utilizări civile și nici chiar o obligație de confidențialitate nu poate împiedica respectarea acestor norme. În consecință, procedura negociată are un caracter excepțional și nu poate fi aplicată decât în cazuri enumerate limitativ. Întrucât Directiva 93/36 trebuie să facă obiectul unei interpretări stricte, cu riscul de a o priva de efectul său util, statele membre nu pot să prevadă ipoteze de utilizare a procedurii negociate care nu sunt prevăzute de această directivă sau să adauge ipotezelor expres prevăzute condiții noi care au ca efect să înlesnească recurgerea la procedura menționată. În plus, sarcina de a proba că împrejurările excepționale care justifică o derogare există în mod efectiv îi revine celui care înțelege să se prevaleze de această derogare.

Vom menționa în continuare, într-o ordine aleatorie, dacă putem îndrăzni să spunem astfel, alte hotărâri care prezintă un interes special.

În cauza *Synthon* (Hotărârea din 16 octombrie 2008, C-452/06), Curtea a fost chemată să interpreteze articolul 28 din Directiva 2001/83³⁸ și a considerat că acesta se opune ca un stat membru, sesizat cu o cerere de recunoaștere reciprocă a unei autorizații de introducere pe piață a unui medicament de uz uman eliberată de un alt stat membru în cadrul procedurii simplificate prevăzute la articolul 10 alineatul (1) litera (a) punctul (iii) din directivă, să respingă această cerere pentru motivul că medicamentul în cauză nu este similar în fond cu medicamentul de referință. Astfel, existența unui risc pentru sănătatea publică reprezintă unicul motiv pe care un stat membru are dreptul să îl invoce pentru a se opune recunoașterii unei autorizații de introducere pe piață acordate de un alt stat membru. Pe de altă parte, statul membru care dorește să se prevaleze de un astfel de motiv este obligat să se conformeze unei proceduri de informare, de ajungere la un acord și de arbitraj prevăzute în acest sens.

Curtea a adăugat că, în ipoteza în care statul membru nu se confruntă cu alegeri normative și dispune de o marjă de apreciere restrânsă în mod considerabil sau chiar inexistentă, simpla nerespectare a dreptului comunitar poate fi suficientă pentru a se stabili existența unei încălcări suficient de grave a dreptului comunitar. În consecință, articolul 28 din directiva menționată nu conferă statului membru sesizat cu o cerere de recunoaștere reciprocă decât o marjă de apreciere foarte restrânsă în ceea ce privește motivele pentru care acest stat are dreptul de a se abține de la recunoașterea autorizației de introducere pe piață respective, abținerea din partea unui stat membru de a recunoaște această autorizație pentru motivul că medicamentul respectiv fie nu este similar în fond cu medicamentul de referință, fie aparține unei categorii de medicamente pentru care practica generală a statului membru vizat exclude posibilitatea de a fi considerat similar în fond cu medicamentul de referință constituie o încălcare suficient de gravă a dreptului comunitar, care poate atrage răspunderea acestui stat membru.

³⁸ Directiva 2001/83/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 6 noiembrie 2001 de instituire a unui cod comunitar cu privire la medicamentele de uz uman (JO L 311, p. 67, Ediție specială, 13/vol. 33, p. 3).

În cauza *Arcor* (Hotărârea din 17 iulie 2008, C-152/07-C-154/07), privind sectorul telecomunicațiilor, Curtea a statuat că articolul 12 alineatul (7) din Directiva 97/33³⁹ și articolul 4c din Directiva 90/388⁴⁰ trebuie interpretate în sensul că o autoritate națională de reglementare nu poate obliga un operator al unei rețele interconectate cu o rețea publică să plătească operatorului rețelei de abonați care domină piața o taxă de racordare care se adaugă taxei de interconectare și care este destinată să compenseze deficitul suportat de acest operator prin furnizarea buclei locale. Astfel, articolul 12 alineatul (7) din Directiva 97/33 nu permite unei autorități naționale de reglementare să autorizeze o taxă de racordare al cărei tarif nu este stabilit în funcție de costuri, în condițiile în care aceasta prezintă aceleași caracteristici cu o taxă de interconectare și este percepută în plus față de o asemenea taxă. Pe de altă parte, efectul unei asemenea taxe este numai protejarea operatorului rețelei de abonați care domină piața și conduce la o finanțare a propriului deficit de către abonații altor operatori ai rețelelor interconectate, care intervine în afara finanțării obligațiilor de serviciu universal și este contrară principiului liberei concurențe. Articolele menționate produc efect direct și pot fi invocate în mod direct în fața unei instanțe naționale de către particulari pentru a contesta o decizie a autorității naționale de reglementare.

În cauza *Tele2 Telecommunication* (Hotărârea din 21 februarie 2008, C-426/05, Rep., p. I-685), privind rețelele și serviciile de comunicații electronice vizate de Directiva 2002/21/CE⁴¹, Curtea s-a pronunțat cu privire la noțiunea de utilizator sau de întreprindere „afectată” în înțelesul articolului 4 alineatul (1) din directiva menționată⁴², precum și la aceea de parte „căreia i s-a adus atingere” în înțelesul articolului 16 alineatul (3) din această directivă⁴³. Aceste noțiuni trebuie să fie interpretate în sensul că pot viza nu numai o „întreprindere care are (a avut) o putere semnificativă pe piața relevantă” și care face obiectul unei decizii luate de o autoritate națională de reglementare în cadrul unei proceduri de analiză a pieței și al cărei destinatar este, ci și utilizatorii și întreprinderile concurente ale unei astfel de întreprinderi care nu sunt ei înșiși destinatarii deciziei menționate, dar ale căror drepturi sunt afectate în mod defavorabil de aceasta. În cadrul unei asemenea proceduri, o dispoziție de drept național care nu recunoaște calitatea de parte decât „întreprinderilor care au (au avut) o putere semnificativă pe piața relevantă” pentru care sunt impuse, modificate sau retrase obligații de reglementare specifice nu este, în principiu, contrară articolului 4

³⁹ Directiva 97/33/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 30 iunie 1997 privind interconectarea în telecomunicații în vederea asigurării unui serviciu universal și a interoperabilității prin aplicarea principiilor de furnizare a unei rețele deschise (ONP) (JO L 199, p. 32), astfel cum a fost modificată prin Directiva 98/61/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 24 septembrie 1998 (JO L 268, p. 37).

⁴⁰ Directiva 90/388/CEE a Comisiei din 28 iunie 1990 privind concurența pe piețele de servicii de telecomunicații (JO L 192, p. 10), astfel cum a fost modificată prin Directiva 96/19/CE a Comisiei din 13 martie 1996 (JO L 74, p. 13).

⁴¹ Directiva 2002/21/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 7 martie 2002 privind un cadru de reglementare comun pentru rețelele și serviciile de comunicații electronice (Directivă-cadru) (JO L 108, p. 33, Ediție specială, 13/vol. 35, p. 195).

⁴² Care acordă oricărui utilizator sau oricărei întreprinderi care furnizează rețele și/sau servicii de comunicații electronice dreptul de a ataca o decizie adoptată de o autoritate națională de reglementare care îl afectează.

⁴³ Care conferă acesteia din urmă dreptul a i se acorda, cu privire la decizia de eliminare a obligațiilor, o perioadă de înștiințare adecvată.

menționat anterior. Totuși, este de competența instanței de trimitere să verifice că dreptul procesual intern garantează apărarea drepturilor pe care le au, în temeiul ordinii juridice comunitare, utilizatorii și întreprinderile concurente amintite, într-un mod care să nu fie mai puțin favorabil decât cel aplicabil apărării drepturilor interne comparabile și care să nu aducă atingere eficacității protecției juridice a persoanelor interesate, care este garantată la articolul 4 din directiva-cadru.

În cauza *Sabatauskas și alții* (Hotărârea din 9 octombrie 2008, C-239/07), privind piața internă de energie electrică, Curtea a statuat că articolul 20 din Directiva 2003/54⁴⁴ trebuie interpretat în sensul că definește obligațiile statelor membre numai în ceea ce privește accesul, iar nu racordarea terților la rețelele de transport și de distribuție de energie electrică, și că nu prevede că sistemul de acces la rețele pe care statele membre sunt obligate să îl pună în aplicare trebuie să permită consumatorului eligibil să aleagă în mod discreționar tipul de rețea la care dorește să se racordeze. Articolul menționat nu se opune unei reglementări naționale care prevede că echipamentele unui consumator eligibil pot fi racordate la o rețea de transport numai dacă operatorul unei rețele de distribuție refuză, în temeiul cerințelor tehnice sau de exploatare impuse, să racordeze la rețeaua sa echipamentele consumatorului eligibil situate în zona de activitate stabilită în licența sa. Cu toate acestea, revine instanței naționale să se asigure că implementarea și aplicarea acestui sistem se efectuează potrivit unor criterii obiective și nediscriminatorii între utilizatorii rețelelor.

În materia protecției datelor cu caracter personal vom menționa cauza *Huber* (Hotărârea din 16 decembrie 2008, C-524/06), referitoare la sistemul german de prelucrare a datelor cu caracter personal referitoare la cetățeni ai Uniunii care nu sunt resortisanți germani, sistem care prevedea prelucrarea și stocarea datelor referitoare la acești resortisanți străini într-un registru special care conține informații mai numeroase decât cele referitoare la resortisanții germani aflate, acestea, în registrele comunale. Întrebată cu privire la compatibilitatea unui asemenea sistem cu articolul 7 litera (e) din Directiva 95/46 privind protecția persoanelor fizice în ceea ce privește prelucrarea datelor cu caracter personal și libera circulație a acestor date⁴⁵, Curtea a statuat că un asemenea sistem care are drept obiectiv sprijinirea autorităților naționale însărcinate cu aplicarea dispozițiilor privind dreptul de ședere nu îndeplinește cerința necesității, prevăzută la articolul menționat, interpretat în lumina interzicerii oricărei discriminări exercitate pe motiv de cetățenie, decât în cazul în care conține numai datele necesare pentru aplicarea de către autoritățile menționate a acestor dispoziții și în cazul în care caracterul său centralizat permite o aplicare mai eficientă a acestor dispoziții în ceea ce privește dreptul de ședere al cetățenilor Uniunii care nu sunt resortisanți ai acestui stat membru, ceea ce revine instanței de trimitere să verifice. În orice caz, nu pot fi considerate necesare în sensul articolului 7 litera (e) din Directiva 95/46, citată anterior, stocarea și prelucrarea datelor cu caracter personal nominale în cadrul unui registru în scopuri statistice. Pe de altă parte, Curtea a considerat că articolul 12 alineatul

⁴⁴ Directiva 2003/54/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 26 iunie 2003 privind normele comune pentru piața internă de energie electrică și de abrogare a Directivei 96/92/CE (JO L 176, p. 37, Ediție specială, 12/vol. 2, p. 61).

⁴⁵ Directiva 95/46 a Parlamentului European și a Consiliului din 24 octombrie 1995 privind protecția persoanelor fizice în ceea ce privește prelucrarea datelor cu caracter personal și libera circulație a acestor date (JO L 281, p. 31, Ediție specială, 13/vol. 17, p. 10).

(1) CE se opune instituirii de către un stat membru, în vederea combaterii criminalității, a unui asemenea sistem de prelucrare a datelor cu caracter personal care privește specific cetățenii Uniunii care nu sunt resortisanți ai acestui stat membru, situația resortisanților unui stat membru nefiind diferită de cea a cetățenilor Uniunii care nu sunt resortisanți ai acestui stat membru și care locuiesc pe teritoriul său în ceea ce privește obiectivul combaterii criminalității.

În cauza *Promusicae* (Hotărârea din 29 ianuarie 2008, C-275/06, Rep., p. I-271), Curtea a statuat că dreptul comunitar nu impune statelor obligația de a comunica date cu caracter personal în vederea asigurării protecției efective a dreptului de autor în cadrul unei proceduri civile. Astfel, în situația în care o asociație fără scop lucrativ care cuprinde producători și editori de înregistrări muzicale, precum și de înregistrări audiovizuale a introdus o cerere prin care a solicitat obligarea furnizorului de servicii de acces la internet să dezvăluie identitatea și adresa titularilor anumitor linii de abonați pentru a putea să inițieze proceduri civile pentru încălcarea drepturilor de autor, nici directivele privind societatea informațională și protecția proprietății intelectuale, în special a dreptului de autor⁴⁶, nici acelea privind protecția datelor cu caracter personal⁴⁷ nu impun statelor membre să prevadă obligația de a comunica date cu caracter personal în vederea asigurării protecției efective a dreptului de autor în cadrul unei proceduri civile. Acordul privind aspectele comerciale legate de drepturile de proprietate intelectuală (Acordul TRIPS) nu conține dispoziții care să determine interpretarea directivei menționate în sensul că impun statelor membre să prevadă o asemenea obligație. Totuși, Curtea a subliniat că dreptul comunitar impune statelor membre ca, la transpunerea directivei menționate, să se asigure că se întemeiază pe o interpretare a acestora care să permită asigurarea unui just echilibru între diferitele drepturi fundamentale protejate de ordinea juridică comunitară. La punerea în aplicare a măsurilor de transpunere a acestor directive, incumbă autorităților și instanțelor din statele membre nu numai să interpreteze dreptul lor național într-un mod conform acestor directive, ci și să nu se întemeieze pe o interpretare a acestora care ar intra în conflict cu drepturile fundamentale sau cu alte principii generale ale dreptului comunitar, precum principiul proporționalității.

⁴⁶ Directiva 2000/31/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 8 iunie 2000 privind anumite aspecte juridice ale serviciilor societății informaționale, în special ale comerțului electronic, pe piața internă (JO L 178, p. 1, Ediție specială, 13/vol. 29, p. 257). Directiva 2001/29/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 22 mai 2001 privind armonizarea anumitor aspecte ale dreptului de autor și drepturilor conexe în societatea informațională (JO L 167, p. 10, Ediție specială, 17/vol. 1, p. 230) și Directiva 2004/48/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 29 aprilie 2004 privind respectarea drepturilor de proprietate intelectuală (JO L 157, p. 45, Ediție specială, 17/vol. 2, p. 56).

⁴⁷ Directiva 95/46/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 24 octombrie 1995 privind protecția persoanelor fizice în ceea ce privește prelucrarea datelor cu caracter personal și libera circulație a acestor date (JO L 281, p. 31, Ediție specială, 13/vol. 17, p. 10) și Directiva 2002/58/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 12 iulie 2002 privind prelucrarea datelor personale și protejarea confidențialității în sectorul comunicațiilor electronice (JO L 201, p. 37, Ediție specială, 13/vol. 36, p. 63).

Două cauze au determinat Curtea să se aplece asupra Directivei 2000/35 privind combaterea întârzierii efectuării plăților în cazul tranzacțiilor comerciale⁴⁸.

În cauza *01051 Telecom* (Hotărârea din 3 aprilie 2008, C-306/06), în cadrul unui litigiu privind plata unor dobânzi moratorii solicitate pentru o pretinsă plată tardivă a facturilor, Curtea a arătat că articolul 3 alineatul (1) litera (c) punctul (ii) din directiva menționată trebuie interpretat în sensul că impune, pentru ca o plată prin virament bancar să evite sau să pună capăt aplicării dobânzilor de întârziere, ca la scadență suma datorată să fie înregistrată în contul creditorului.

În cauza *Caffaro* (Hotărârea din 11 septembrie 2008, C-265/07), Curtea a statuat că directiva menționată trebuie interpretată în sensul că nu se opune unei dispoziții naționale în temeiul căreia un creditor, care deține un titlu executoriu privind o creanță necontestată împotriva unei autorități publice, cu titlu de contraprestație a unei tranzacții comerciale, nu poate proceda la o executare silită împotriva acestei autorități înainte de expirarea unui termen de 120 de zile de la notificarea titlului executoriu către respectiva autoritate. Astfel, această directivă, în ceea ce privește procedurile de recuperare a creanțelor necontestate, nu armonizează decât termenul de obținere a titlului executoriu respectiv, fără a reglementa procedurile de executare silită, care rămân supuse dreptului național al statelor membre.

În ceea ce privește protecția consumatorilor, se pot evidenția de asemenea două hotărâri.

În cauza *Hamilton* (Hotărârea din 10 aprilie 2008, C-412/06), Curtea a arătat că Directiva 85/577 privind protecția consumatorilor în cazul contractelor negociate în afara spațiilor comerciale⁴⁹ trebuie interpretată în sensul că legiuitorul național este abilitat să prevadă că dreptul de revocare instituit la articolul 5 alineatul (1) din această directivă, care consacră posibilitatea pentru consumator să renunțe la efectele angajamentului său prin expedierea unei notificări în termen de cel puțin șapte zile de la data la care comerciantul l-a informat cu privire la acest drept, poate fi exercitat în termen de cel mult o lună de la data executării complete de către părți a obligațiilor care decurg dintr-un contract de credit pe termen lung, atunci când consumatorul a primit o informație eronată referitoare la modalitățile de exercitare ale dreptului menționat.

În cauza *Quelle* (Hotărârea din 17 aprilie 2008, C-404/06), Curtea a fost sesizată de Bundesgerichtshof cu un litigiu între o asociație de consumatori, pe de o parte, și întreprinderea Quelle, pe de altă parte, care solicitase și obținuse de la o consumatoare plata pentru utilizarea unui aparat defect, înlocuit cu un aparat nou, potrivit legislației germane. Curtea a considerat că Directiva 1999/44 privind bunurile de consum⁵⁰ se opune unei reglementări naționale care permite vânzătorului, în cazul în care a vândut un bun de

⁴⁸ Directiva 2000/35/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 29 iunie 2000 privind combaterea întârzierii efectuării plăților în cazul tranzacțiilor comerciale (JO L 200, p. 35, Ediție specială, 17/vol. 1, p. 226).

⁴⁹ Directiva 85/577/CEE a Consiliului din 20 decembrie 1985 privind protecția consumatorilor în cazul contractelor negociate în afara spațiilor comerciale (JO L 372, p. 31, Ediție specială, 15/vol. 1, p. 188).

⁵⁰ Directiva 1999/44/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 25 mai 1999 privind anumite aspecte ale vânzării de bunuri de consum și garanțiile conexe (JO L 171, p. 12, Ediție specială, 15/vol. 5, p. 89).

consum neconform, să solicite de la consumator o despăgubire pentru utilizarea bunului neconform până la înlocuirea acestuia cu un nou bun. Astfel, obligația de gratuitate a repunerii bunurilor în conformitate care îi revine vânzătorului urmărește protejarea consumatorului de riscul costurilor financiare care l-ar putea descuraja să își invoce drepturile în lipsa unei astfel de protecții. Gratuitatea repunerii bunurilor în conformitate corespunde, pe de altă parte, scopului acestei directive, care este acela de a garanta un nivel ridicat de protecție a consumatorilor. Vânzătorul care, contrar consumatorului care a plătit deja prețul de vânzare, nu își execută în mod corect obligația la care s-a angajat prin contractul de vânzare atunci când predă un bun neconform trebuie să își asume consecințele acestei executări necorespunzătoare. Interesele sale financiare sunt, cu toate acestea, protejate, pe de o parte, prin termenul de prescripție de doi ani și, pe de altă parte, prin posibilitatea de a refuza înlocuirea bunului în cazul în care această despăgubire se dovedește disproporționată în măsura în care impune vânzătorului costuri nerezonabile.

Mărci

În cadrul jurisprudenței în materie de mărci, două cauze, referitoare la posibilitatea care rezultă din articolul 5 alineatul (1) litera (b) și din articolul 6 alineatul (1) litera (b) din Directiva 89/104⁵¹ pentru titularul unei mărci de a interzice utilizarea unui semn similar cu marca sa, atrag în mod special atenția.

În cauza *O2 Holdings și O2 (UK)* (Hotărârea din 12 iunie 2008, C-533/06), O2, titulară a două mărci britanice constând în imaginea statică a unor bule, utiliza în vederea promovării serviciilor sale imaginea menționată atât static, cât și în mișcare. În cadrul unei publicități prin care erau comparate serviciile sale cu cele ale O2, Hutchison 3G a utilizat imagini ale unor bule alb-negru în mișcare. În cadrul unei acțiuni în contrafacere introduse de O2, respinsă în primă instanță de High Court, Court of Appeal a formulat în esență întrebarea dacă era posibil ca titularul unei mărci să interzică utilizarea unui semn identic sau similar cu marca sa într-o publicitate comparativă. Amintind în prealabil condițiile caracterului licit, enunțate la articolul 3a din Directiva 84/450⁵², astfel cum a fost modificată prin Directiva 97/55⁵³, care permite titularului unei mărci să interzică utilizarea menționată, Curtea a declarat că articolul 5 alineatul (1) litera (b) din Directiva 89/104 trebuie interpretat în sensul că titularul unei mărci înregistrate nu este îndreptățit să interzică utilizarea de către un terț, într-o publicitate comparativă, a unui semn similar cu această marcă pentru produse sau servicii identice ori similare cu cele pentru care a fost înregistrată marca respectivă atunci când această utilizare nu creează un risc de confuzie în percepția publicului, și acest lucru independent de faptul că publicitatea comparativă menționată îndeplinește sau nu îndeplinește toate condițiile pentru a fi permisă.

⁵¹ Prima directivă 89/104/CEE a Consiliului din 21 decembrie 1988 de apropiere a legislațiilor statelor membre cu privire la mărci (JO L 40, p. 1, Ediție specială, 17/vol. 1, p. 92).

⁵² Directiva 84/450/CEE a Consiliului din 10 septembrie 1984 de apropiere a actelor cu putere de lege și a actelor administrative din statele membre cu privire la publicitatea înșelătoare (JO L 250, p. 17, Ediție specială, 15/vol. 1, p. 153).

⁵³ Directiva 97/55/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 6 octombrie 1997 de modificare a Directivei 84/450/CEE privind publicitatea înșelătoare cu scopul de a include publicitatea comparativă (JO L 290, p. 18, Ediție specială, 15/vol. 4, p. 196).

În cauza *adidas și adidas Benelux* (Hotărârea din 10 aprilie 2008, C-102/07), adidas AG, titulara unor mărci figurative constituite din trei benzi verticale paralele, de aceeași lățime, care sunt aplicate lateral pe articolele de îmbrăcăminte pentru sport și activități recreative, benzi a căror culoare contrastează cu principala culoare, se opunea ca societățile Marca Mode, C&A, H&M și Vendex să utilizeze un semn similar constituit din două benzi. Societățile amintite invocau cerința disponibilității acestor benzi în scopul utilizării acestora fără consimțământul adidas. În cadrul trimiterii formulate de Hoge Raad der Nederlanden, Curtea a statuat că în niciun caz cerința disponibilității nu poate constitui o limitare autonomă a efectelor mărcii care să se adauge celor prevăzute în mod expres la articolul 6 alineatul (1) litera (b) din Directiva 89/104. Cu toate acestea, titularul unei mărci nu poate interzice terților utilizarea onestă a indicațiilor cu caracter descriptiv. Pentru ca un terț să poată invoca limitarea efectelor mărcii prevăzută în directiva menționată privind mărcile și să se prevaleze de cerința disponibilității trebuie ca indicația utilizată de acesta să privească una dintre caracteristicile produsului.

Politica socială

În cadrul jurisprudenței în domeniul politicii sociale, trebuie evidențiate mai multe cauze referitoare la punerea în aplicare a principiului egalității de tratament, la dispozițiile menite să asigure protecția lucrătorilor, precum și o cauză în mod special interesantă prin prisma aspectelor sale instituționale.

Curtea a aprofundat mai întâi jurisprudența sa referitoare la interpretarea Directivei 2000/78/CE⁵⁴ privind egalitatea de tratament în materie de încadrare în muncă și ocupare a forței de muncă în cadrul a două întrebări preliminare. În cauza *Coleman* (Hotărârea din 17 iulie 2008, C-303/06), Curtea a arătat că principiul egalității de tratament consacrat de această directivă nu se aplică unei anumite categorii de persoane, ci în funcție de motivele de discriminare menționate la articolul 1 din respectiva directivă, iar interzicerea discriminării directe nu este limitată, așadar, la persoanele care au ele însele un handicap. Astfel, în cazul în care un angajator tratează un angajat care nu are el însuși un handicap într-un mod mai puțin favorabil decât pe un alt angajat aflat într-o situație asemănătoare și este dovedit că tratamentul defavorabil a cărui victimă este acest angajat se întemeiază pe handicapul copilului său, căruia angajatul îi acordă cea mai mare parte a îngrijirilor de care acesta are nevoie, un astfel de tratament este contrar articolului 2 din aceeași directivă, care prevede interzicerea discriminării directe. Orice altă interpretare ar putea lipsi această directivă de o parte importantă a efectului său util și ar putea reduce protecția pe care aceasta ar trebui să o garanteze. Același raționament prevalează în materie de hărțuire, aceasta fiind considerată drept o formă de discriminare în sensul directivei menționate. Interzicerea hărțuirii nu poate fi, așadar, limitată la persoanele care au ele însele un handicap, ci se extinde la persoanele victime ale unor comportamente care constituie o hărțuire legată de handicapul copilului lor.

⁵⁴ Directiva 2000/78/CE a Consiliului din 27 noiembrie 2000 de creare a unui cadru general în favoarea egalității de tratament în ceea ce privește încadrarea în muncă și ocuparea forței de muncă (JO L 303, p. 16, Ediție specială, 05/vol. 6, p. 7).

În cauza *Maruko* (Hotărârea din 1 aprilie 2008, C-267/06), Curtea a statuat că o pensie de urmaș acordată în cadrul unui sistem de asigurare profesională administrat de o casă de pensii a unei categorii specifice de lucrători intră în domeniul de aplicare al Directivei 2000/78/CE. Astfel, o asemenea prestație trebuie să fie calificată drept „remunerație” în sensul articolului 141 CE, în considerare, în special, a faptului că derivă din raportul de muncă al persoanei decedate. Pe de altă parte, articolele 1 și 2 din directiva menționată se opun unei reglementări în temeiul căreia, după decesul partenerului de viață, partenerul supraviețuitor nu dobândește o pensie de urmaș echivalentă celei acordate unui soț supraviețuitor, cu toate că, în dreptul național, uniunea consensuală ar plasa persoanele de același sex într-o situație asemănătoare cu aceea a soților în ceea ce privește pensia de urmaș menționată. Refuzul de a acorda partenerilor de viață beneficiul pensiei de urmaș constituie, potrivit Curții, o discriminare directă bazată pe orientarea sexuală. Instanței naționale îi revine sarcina de a verifica dacă un partener de viață supraviețuitor se află într-o situație asemănătoare cu aceea a unui soț beneficiar al pensiei de urmaș prevăzute de sistemul de asigurare profesională administrat de casa de pensii în cauză.

Curtea a îmbogățit, pe de altă parte, jurisprudența sa în materia protecției femeilor însărcinate și a egalității de tratament între bărbați și femei în cadrul cauzei *Mayr* (Hotărârea din 26 februarie 2008, C-506/06, Rep., p. I-1017), referitoare la o femeie care a urmat un tratament de fertilizare *in vitro*. Hotărârea precizează astfel că Directiva 92/85/CEE⁵⁵, care instituie în special o protecție a lucrătoarelor însărcinate împotriva concedierii, trebuie interpretată în sensul că nu vizează o lucrătoare care recurge la fertilizarea *in vitro* în cazul în care, la data la care se dispune concedierea sa, fecundarea ovulelor acestei lucrătoare de spermatozoizii partenerului său s-a realizat deja, astfel încât există ovule fecundate *in vitro*, dar acestea nu i-au fost încă transferate în uter. Astfel, protecția instituită prin articolul 10 din Directiva 92/85 nu se poate extinde la o astfel de lucrătoare pentru motive care țin de respectarea principiului securității juridice, având în vedere termenul de conservare potențial al ovulelor fecundate. În schimb, Curtea a arătat că dispozițiile Directivei 76/207⁵⁶ privind punerea în aplicare a principiului egalității de tratament între bărbați și femei se opun concedierii unei lucrătoare care se găsește într-un stadiu avansat al tratamentului de fertilizare *in vitro*, mai precis între punctia foliculară și transferul imediat al ovulelor fecundate *in vitro* în uterul său, în măsura în care se dovedește că această concediere se întemeiază în mod esențial pe faptul că respectiva persoană a efectuat un astfel de tratament. Astfel, întrucât un asemenea tratament medical nu privește în mod direct decât femeile, concedierea unei lucrătoare întemeiată în mod esențial pe faptul că efectuează această etapă importantă a unui tratament de fertilizare *in vitro* constituie o discriminare directă pe criterii de sex.

⁵⁵ Directiva 92/85/CEE a Consiliului din 19 octombrie 1992 privind introducerea de măsuri pentru promovarea îmbunătățirii securității și a sănătății la locul de muncă în cazul lucrătoarelor gravide, care au născut de curând sau care alăptează (JO L 348, p. 1, Ediție specială, 05/vol. 3, p. 3).

⁵⁶ Directiva 76/207/CEE a Consiliului din 9 februarie 1976 privind punerea în aplicare a principiului egalității de tratament între bărbați și femei în ceea ce privește accesul la încadrarea în muncă, la formarea și la promovarea profesională, precum și condițiile de muncă (JO L 39, p. 40, Ediție specială, 05/vol. 1, p. 164).

Cauza *Juuri* (Hotărârea din 27 noiembrie 2008, C-396/07) a permis Curții să precizeze întinderea articolelor 3 și 4 din Directiva 2001/23 privind drepturile lucrătorilor în cazul transferului de întreprinderi⁵⁷. Articolul 4 alineatul (2) din directiva menționată prevede că, în cazul în care contractul de muncă este reziliat în considerarea unei modificări substanțiale a condițiilor de muncă ca urmare a transferului de întreprindere, angajatorul este considerat răspunzător pentru rezilierea raportului de muncă. Curtea a statuat că, în absența unei neîndepliniri de către cesionar a obligațiilor care îi revin în temeiul aceleiași directive, această dispoziție nu obligă statele membre să garanteze lucrătorului un drept la o despăgubire pecuniară din partea acestui cesionar în aceleași condiții care se aplică dreptului de care se poate prevala un lucrător în cazul în care angajatorul său reziliază în mod nelegal contractul de muncă sau raportul de muncă. Cu toate acestea, instanța națională este obligată, în cadrul competențelor sale, să garanteze că, într-o astfel de ipoteză, cesionarul suportă cel puțin consecințele pe care dreptul național aplicabil le prevede în cazul rezilierii contractului de muncă sau a raportului de muncă pentru care angajatorul este considerat răspunzător, precum plata salariului și a altor avantaje care corespund perioadei de preaviz. În plus, Curtea a precizat că articolul 3 alineatul (3) din Directiva 2001/23, în conformitate cu care cesionarul menține, după transfer, condițiile de muncă convenite printr-o convenție colectivă până la data rezilierii sau a expirării acestei convenții, nu obligă cesionarul să garanteze menținerea condițiilor de muncă dincolo de această dată, chiar dacă aceasta coincide cu momentul transferului întreprinderii.

În cauza *Impact* (Hotărârea din 15 aprilie 2008, C-268/06), Curtea a trebuit să se aplece asupra problemei autonomiei procedurale a statelor și a efectului direct al legislației comunitare în materia încadrării în muncă pe durată determinată în administrația publică.

Curtea a statuat că dreptul comunitar, în special principiul efectivității, impune ca o instanță specializată care, în cadrul competenței ce i-a fost acordată, chiar și cu titlu facultativ, de legislația care asigură transpunerea Directivei 1999/70 privind acordul-cadru CES, UNICE și CEEP cu privire la munca pe durată determinată, trebuie să judece o cerere întemeiată pe încălcarea acestei legislații să se declare competentă pentru a judeca și pretențiile reclamantului întemeiate direct pe însăși această directivă, aferente perioadei cuprinse între data expirării termenului de transpunere a acesteia și data intrării în vigoare a legislației menționate, dacă s-ar dovedi că obligația acestui reclamant de a sesiza în paralel o instanță ordinară cu o cerere distinctă întemeiată direct pe directiva menționată ar avea drept consecință inconveniente procedurale de natură să facă excesiv de dificilă exercitarea drepturilor care îi sunt conferite de ordinea juridică comunitară. În această privință, clauza 4 punctul 1 din acordul-cadru menționat, care interzice orice diferență de tratament nejustificată în mod obiectiv în raport cu lucrătorii cu contract pe durată determinată în ceea ce privește condițiile de încadrare în muncă, este necondiționată și suficient de precisă pentru a putea fi invocată de către un particular în fața unei instanțe naționale, spre deosebire de clauza 5 punctul 1, care atribuie în sarcina statelor membre un obiectiv general ce constă în prevenirea utilizării abuzive a contractelor pe durată determinată succesive, acordându-le în același timp libertatea de a alege mijloacele pentru îndeplinirea acestor obiective.

⁵⁷ Directiva 2001/23/CE a Consiliului din 12 martie 2001 privind apropierea legislației statelor membre referitoare la menținerea drepturilor lucrătorilor în cazul transferului de întreprinderi, unități sau părți de întreprinderi sau unități (JO L 82, p. 16, Ediție specială, 05/vol. 6, p. 20).

Astfel, o autoritate a unui stat membru care acționează în calitate de angajator public nu este autorizată să adopte măsuri constând în reînnoirea unor astfel de contracte pe o durată neobișnuit de lungă în cursul perioadei cuprinse între data expirării termenului de transpunere a acestei directive și data intrării în vigoare a legii care asigură această transpunere. În aceste condiții, în măsura în care dreptul național aplicabil cuprinde o normă care exclude aplicarea retroactivă a unei legi, în lipsa unei indicații contrare clare și lipsite de ambiguitate, o instanță națională, sesizată cu o cerere întemeiată pe încălcarea unei dispoziții din legea națională care transpune Directiva 1999/70, nu este obligată, în temeiul dreptului comunitar, să confere dispoziției respective un efect retroactiv la data expirării termenului de transpunere a acestei directive, cu excepția situației în care, în dreptul național vizat, există o indicație de această natură care poate conferi acestei dispoziții un astfel de efect retroactiv.

Mediu

În cauza *Commune de Mesquer* (Hotărârea din 24 iunie 2008, C-188/07), ca urmare a naufragiului, de-a lungul litoralului atlantic francez, a vasului petrolier Erika, navlosit de Total International Ltd, commune de Mesquer, întemeindu-se pe Directiva deșeurilor⁵⁸, a chemat în judecată întreprinderile din grupul Total, solicitând restituirea sumelor achitate pentru efectuarea de operațiuni de curățare și de decontaminare a teritoriului său de coastă. Sesizată de Curtea de Casație franceză cu o cerere în interpretarea directivei menționate, Curtea de Justiție a apreciat că păcura grea transportată cu ajutorul vasului nu constituie un „deșeu”, dat fiind că este valorificată sau comercializată în condiții avantajoase din punct de vedere economic și că ar putea fi folosită în mod efectiv drept combustibil, fără a necesita efectuarea oricărei operațiuni de transformare prealabilă. Cu toate acestea, astfel de hidrocarburi deversate în condițiile producerii unui naufragiu, amestecate cu apă, precum și cu sedimente, care au plutit în derivă de-a lungul țărmului, fiind în final purtate de curent pe suprafața acestuia, trebuie să fie considerate substanțe pe care deținătorul nu intenționa să le producă și de care se debarasează, fie și involuntar, cu ocazia transportului, astfel încât trebuie considerate deșeurile în sensul directivei. În plus, pentru a stabili cine trebuia să suporte costurile legate de eliminarea deșeurilor efectuate de commune de Mesquer, Curtea a apreciat, pe de o parte, că armatorul navei care asigură transportul hidrocarburilor se află în posesia acestora în momentul imediat anterior transformării lor în deșeurile, putând, așadar, să fie calificat drept „deținător” în sensul directivei, și, pe de altă parte, că vânzătorul acestor hidrocarburi, care este în același timp navlositor al navei care asigură transportul acestora, a „produs deșeurile”, dacă s-a constatat, de către instanța națională, că acest vânzător-navlositor a contribuit la riscul de producere a contaminării ocazionate de naufragiu, în special dacă acesta a omis să ia măsurile de prevenire a unui astfel de incident, precum cele privind alegerea navei. În sfârșit, Curtea a statuat că, dacă costurile legate de eliminarea deșeurilor nu sunt sau nu pot fi acoperite de Fondul internațional pentru compensarea prejudiciilor cauzate de poluarea cu hidrocarburi (FIPOL) și, în aplicarea limitărilor și/sau a exonerărilor legale de răspundere, dreptul intern al unui stat membru, inclusiv cel rezultat din convențiile internaționale, înlătură posibilitatea

⁵⁸ Directiva 75/442/CEE a Consiliului din 15 iulie 1975 privind deșeurile (JO L 194, p. 39), astfel cum a fost modificată prin Decizia Comisiei din 24 mai 1996 de adaptare a anexelor II A și II B la Directiva 75/442/CEE a Consiliului privind deșeurile (JO L 135, p. 32).

ca aceste costuri să poată fi suportate de armatorul navei și de navlositorul acesteia, în condițiile în care aceste persoane trebuie considerate a fi deținători, dreptul național în cauză trebuie să cuprindă dispoziții prin care să consacre posibilitatea ca respectivele costuri să fie suportate de „producătorul produsului din care provin deșeurile” răspândite în aceste condiții. Totuși, potrivit principiului „poluatorul plătește”, un astfel de producător nu va putea fi obligat să suporte costurile respective decât atunci când, prin activitatea sa, a contribuit la riscul de producere a contaminării generat de nafragiul navei.

În două cauze privind interpretarea Directivei 85/337⁵⁹, astfel cum a fost modificată prin Directiva 97/11⁶⁰, a fost precizat domeniul de aplicare al acesteia.

Astfel, în timp ce în cauza *Ecologistas en Acción-CODA* (Hotărârea din 25 iulie 2008, C-142/07), asociația *Ecologistas en Acción-CODA* contesta evaluarea efectuată de Consiliul municipal din Madrid a efectelor asupra mediului a unor proiecte de transformare și de ameliorare a șoselei urbane speciale de centură a Madridului cu încălcarea dispozițiilor Directivei 85/337 modificată, în cauza *Abraham și alții* (Hotărârea din 28 februarie 2008, C-2/07), în cadrul unei acțiuni în răspundere, locuitorii din proximitatea aeroportului Liège-Bierset se plâneau în fața Cour de cassation (Curtea de Casație) din Belgia de poluarea fonică ce rezultă din restructurarea acestui fost aeroport militar. În cele două cauze se pune problema dacă noțiunea de proiecte vizată de directiva menționată se putea extinde la proiectele de modificare, de transformare, de ameliorare și de extindere a infrastructurilor în cauză. În cauza *Ecologistas en Acción-CODA*, citată anterior, Curtea a declarat că directiva modificată trebuie interpretată în sensul că prevede evaluarea efectelor asupra mediului ale proiectelor de transformare și de ameliorare a șoselelor urbane fie când este vorba despre proiecte vizate în anexa I punctul 7 litera (b) sau (c) la această directivă, respectiv, printre altele, de „construire de autostrăzi și șosele”, fie când este vorba despre proiecte vizate în anexa II punctul 10 litera (e) sau punctul 13 prima liniuță la directiva menționată, care ar putea avea efecte importante asupra mediului în temeiul naturii, al dimensiunii sau al localizării lor și, dacă este cazul, ținându-se cont de interacțiunea acestora cu alte proiecte. Curtea a precizat, pe de o parte, că un proiect privind transformarea unei șosele, care, prin amploarea și prin modalitățile sale, ar fi echivalent cu o construcție, poate fi considerat că are ca obiect o construcție în sensul anexei menționate și, pe de altă parte, că ar fi contrară obiectului însuși al directivei modificate excluderea din domeniul său de aplicare a oricărui proiect privind o șosea urbană pentru singurul motiv că această directivă nu menționează expres, între proiectele enumerate în anexele sale I și II, proiectele privind acest tip de șosea. În cauza *Abraham și alții*, citată anterior, Curtea a declarat că dispozițiile punctului 12 din anexa II coroborate cu prevederile punctului 7 din anexa I la Directiva 85/337, în redactarea inițială a acestora, au în vedere deopotrivă lucrările de modificare a infrastructurii unui aeroport existent, fără prelungirea pistei, din moment ce pot fi privite, *inter alia*, prin natura, importanța și caracteristicile acestora, ca o modificare a aeroportului însuși. Curtea a precizat că ar fi contrară obiectului însuși al acestei directive excluderea din domeniul de aplicare al anexei II la aceasta a lucrărilor de ameliorare sau de extindere

⁵⁹ Directiva 85/337/CEE a Consiliului din 27 iunie 1985 privind evaluarea efectelor anumitor proiecte publice și private asupra mediului (JO L 175, p. 40, Ediție specială, 15/vol. 1, p. 174).

⁶⁰ Directiva 97/11/CE a Consiliului din 3 martie 1997 de modificare a Directivei 85/337/CEE privind evaluarea efectelor anumitor proiecte publice și private asupra mediului (JO L 73, p. 5, Ediție specială, 15/vol. 3, p. 254).

a infrastructurii unui aeroport deja construit, pe motiv că anexa I la Directiva 85/337 are în vedere „construirea de aeroporturi”, și nu „aeroporturile” ca atare.

În cauza *Janecek* (Hotărârea din 25 iulie 2008, C-237/07), Curtea a declarat că articolul 7 alineatul (3) din Directiva 96/62⁶¹ privind evaluarea și gestionarea calității aerului înconjurător, astfel cum a fost modificată prin Regulamentul nr. 1882/2003⁶², trebuie interpretat în sensul că, în cazul unui risc de depășire a valorilor limită sau a pragurilor de alertă, particularii vizati în mod direct trebuie să poată obține din partea autorităților naționale competente elaborarea unui plan de acțiune, chiar dacă, în temeiul dreptului național, aceștia ar dispune de alte mijloace de acțiune pentru a obține din partea autorităților menționate luarea unor măsuri de combatere a poluării atmosferice. Statele membre au numai obligația – supusă controlului instanței naționale – de a lua măsurile care pot să reducă la minim riscul de depășire a valorilor limită sau a pragurilor de alertă și care pot să asigure revenirea progresivă la un nivel situat sub aceste valori sau sub aceste praguri, ținând seama de împrejurările de fapt și de totalitatea intereselor existente.

Cooperare judiciară în materie civilă

Printre cauzele aflate pe rolul Curții în domeniul cooperării judiciare în materie civilă vom reține cauza *Rinau* (Hotărârea din 11 iulie 2008, C-195/08 PPU), prima hotărâre pronunțată de Curte în procedura preliminară de urgență în vigoare de la 1 martie 2008. Sesizată cu o cerere de nerecunoaștere în Lituania a unei hotărâri pronunțate de o instanță germană care încredința un minor tatălui, cu reședința în Germania, și o obliga pe mamă, cu reședința în Lituania, să înapoieze copilul tatălui, Curtea Supremă a Lituaniei s-a întrebat în ce măsură forța executorie a hotărârii de înapoiere pronunțată de instanțele germane, conferită grație certificatului eliberat în aplicarea Regulamentului nr. 2201/2003 privind competența, recunoașterea și executarea hotărârilor judecătorești în materie matrimonială și în materia răspunderii părintești⁶³, putea fi contestată, pentru motivul că instanțele lituaniene dispuseseră în final înapoierea copilului în Germania. Curtea a statuat că, după pronunțarea hotărârii de neînapoiere și după aducerea acesteia la cunoștința instanței de origine, în vederea eliberării certificatului prevăzut la articolul 42 din Regulamentul (CE) nr. 2201/2003, este lipsit de importanță faptul că hotărârea amintită a fost suspendată, reformată, anulată sau, în orice caz, nu a dobândit autoritate de lucru judecat ori a fost înlocuită cu o hotărâre de înapoiere, în măsura în care înapoierea copilului nu a avut loc în realitate. Deoarece nu s-a exprimat nicio îndoială cu privire la autenticitatea certificatului, iar acesta a fost emis în conformitate cu formularul al cărui model este prezentat în anexa IV la regulament,

⁶¹ Directiva 96/62/CE a Consiliului din 27 septembrie 1996 privind evaluarea și gestionarea calității aerului înconjurător (JO L 296, p. 55, Ediție specială, 15/vol. 3, p. 198).

⁶² Regulamentul (CE) nr. 1882/2003 al Parlamentului European și al Consiliului din 29 septembrie 2003, de adaptare la Decizia 1999/468/CE a Consiliului a dispozițiilor privind comitetele care asistă Comisia în exercitarea competențelor de executare prevăzute de actele care fac obiectul procedurii menționate la articolul 251 din Tratatul CE (JO L 284, p. 1, Ediție specială, 01/vol. 4, p. 213).

⁶³ Regulamentul (CE) nr. 2201/2003 al Consiliului din 27 noiembrie 2003 privind competența, recunoașterea și executarea hotărârilor judecătorești în materie matrimonială și în materia răspunderii părintești, de abrogare a Regulamentului (CE) nr. 1347/2000, astfel cum a fost modificat prin Regulamentul nr. 2116/2004 al Consiliului din 2 decembrie 2004 (JO L 367, p. 1).

este interzisă introducerea unei opoziții la recunoașterea hotărârii de înapoiere, sarcina ce revine instanței sesizate fiind doar de a constata forța executorie a hotărârii certificate și de a admite înapoierea imediată a copilului. Potrivit Curții, în caz contrar, ar exista riscul ca Regulamentul nr. 2201/2003 să fie privat de efectul său util, deoarece obiectivul înapoierii imediate a copilului ar rămâne condiționat de epuizarea căilor procedurale admise de dreptul intern al statului membru în care este reținut ilicit copilul.

Cooperarea polițienească și judiciară în materie penală și combaterea terorismului

În cauza *Kozłowski* (Hotărârea din 17 iulie 2008, C-66/08), privind executarea unui mandat european de arestare, Curtea a interpretat articolul 4 punctul 6 din Decizia-cadru 2002/584⁶⁴, care permite autorității judiciare de executare să refuze executarea unui astfel de mandat atunci când persoana căutată „rămâne în statul membru de executare, este resortisant sau rezident al acestuia”, iar acest stat se angajează să execute această pedeapsă în conformitate cu dreptul său intern. Curtea a statuat că o persoană căutată „este rezident” în statul membru de executare atunci când și-a stabilit reședința reală în acest stat. Ea „rămâne” în acest stat atunci când, ca urmare a unei șederi stabile de o anumită durată în acest stat membru, a stabilit cu acesta din urmă legături similare cu cele care rezultă din reședință, fiind de competența autorității judiciare de executare să determine existența acestor legături prin efectuarea unei aprecieri globale a mai multor elemente obiective care caracterizează situația acestei persoane, printre care se numără în special durata, natura și condițiile șederii persoanei căutate, precum și legăturile familiale și economice. Întrucât decizia-cadru are ca obiect instituirea unui sistem de predare între autoritățile judiciare a persoanelor condamnate sau bănuite, în scopul executării sentințelor de condamnare sau a urmăririlor, bazat pe principiul recunoașterii reciproce, predare căreia autoritatea judiciară de executare nu i se poate opune decât în temeiul unuia dintre motivele de refuz prevăzute în decizia-cadru, termenii „rămâne” și „este rezident”, care determină domeniul de aplicare al acesteia, trebuie să facă obiectul unei definiții uniforme în măsura în care privesc noțiuni autonome din dreptul Uniunii. Prin urmare, în dreptul național care transpune decizia-cadru, statele membre nu au dreptul să dea acestor termeni un înțeles mai larg decât cel care decurge dintr-o astfel de interpretare uniformă.

⁶⁴ Decizia-cadru 2002/584/JAI a Consiliului din 13 iunie 2002 privind mandatul european de arestare și procedurile de predare între statele membre (JO L 190, p. 1, Ediție specială, 19/vol. 6, p. 3).

Politica externă și de securitate comună

În cauza *Comisia/Consiliul* (Hotărârea din 20 mai 2008, C-91/05), Curtea a anulat Decizia 2004/833⁶⁵ de punere în aplicare a Acțiunii comune 2002/589⁶⁶ în vederea contribuției Uniunii Europene la ECOWAS în cadrul Moratoriului privind armele ușoare și de calibru mic. Această decizie a Consiliului fusese adoptată pe baza Tratatului UE, în cadrul politicii externe și de securitate comună (PESC), mai curând decât pe baza Tratatului CE, în cadrul politicii de cooperare pentru dezvoltare. Potrivit Curții, deși este necesar să nu se limiteze obiectivele acesteia din urmă la măsurile prin care se urmărește direct combaterea sărăciei, măsurile care sunt cuprinse în cadrul acestei politici trebuie totuși să contribuie la îndeplinirea obiectivelor de dezvoltare economică și socială a acestei politici. Anumite măsuri care vizează prevenirea fragilității țărilor în curs de dezvoltare, inclusiv cele care au fost adoptate în cadrul moratoriului menționat, pot contribui la urmărirea obiectivelor menționate. Pentru ca o măsură concretă prin care se urmărește combaterea proliferării armelor ușoare și a armelor de calibru mic să poată fi adoptată de Comunitate în cadrul politicii sale de cooperare pentru dezvoltare, este necesar ca, atât prin finalitatea, cât și prin conținutul său, această măsură să se înscrie în sfera de aplicare a competențelor pe care Tratatul CE i le atribuie în acest domeniu. Curtea amintește jurisprudența potrivit căreia o măsură care urmărește în paralel mai multe obiective sau care are mai multe componente, fără ca vreuna să fie accesorie în raport cu o alta, atunci când sunt aplicabile mai multe temeuri juridice din Tratatul CE, în mod excepțional, trebuie să fie adoptată pe baza diferitelor temeuri juridice corespunzătoare. Cu toate acestea, în temeiul articolului 47 UE, Curtea a statuat că o astfel de soluție este exclusă în privința unei măsuri care, precum Decizia 2004/833, urmărește mai multe obiective sau care are mai multe componente ce intră sub incidența politicii de cooperare pentru dezvoltare, respectiv a PESC, fără ca unul dintre acestea să fie accesoriu în raport cu celelalte. Astfel, întrucât articolul 47 din Tratatul UE interzice adoptarea de către Uniune, pe baza Tratatului UE, a unei măsuri care ar putea fi în mod valabil adoptată în temeiul Tratatului CE, Uniunea nu poate recurge la o bază juridică din domeniul PESC pentru a adopta dispoziții care se încadrează deopotrivă printre competențele atribuite prin Tratatul CE Comunității. Curtea a concluzionat că, deoarece Decizia 2004/833 aparține în egală măsură domeniului politicii de cooperare pentru dezvoltare, prin adoptarea acesteia în temeiul PESC, Consiliul nu a respectat articolul 47 UE.

⁶⁵ Decizia 2004/833/PESC a Consiliului din 2 decembrie 2004 de punere în aplicare a Acțiunii comune 2002/589/PESC în vederea contribuției Uniunii Europene la ECOWAS în cadrul Moratoriului privind armele ușoare și de calibru mic (JO L 359, p. 65).

⁶⁶ Acțiunea comună 2002/589/PESC a Consiliului din 12 iulie 2002 privind contribuția Uniunii Europene la combaterea acumulării și proliferării cu caracter destabilizator a armelor ușoare și a armelor de calibru mic (JO L 191, p. 1, Ediție specială, 18/vol. 1, p. 206).

B – Compunerea Curții de Justiție

(Ordinea protocolară la 6 octombrie 2008)

Primul rând, de la stânga la dreapta:

Domnii președinți de cameră L. Bay Larsen și G. Arestis; domnul prim avocat general M. Poiares Maduro; domnii președinți de cameră A. Rosas și P. Jann; domnul președinte al Curții V. Skouris; domnii președinți de cameră C. W. A. Timmermans și K. Lenaerts; domnii președinți de cameră A. Tizzano și U. Lohmus.

Al doilea rând, de la stânga la dreapta:

Domnii judecători E. Juhász și J. Makarczyk; doamna avocat general J. Kokott; domnul judecător J. N. Cunha Rodrigues; domnul avocat general D. Ruiz-Jarabo Colomer; doamna judecător R. Silva de Lapuerta; domnii judecători K. Schiemann, P. Küris și A. Borg Barthet.

Al treilea rând, de la stânga la dreapta:

Doamna judecător P. Lindh; doamna avocat general E. Sharpston; domnii judecători E. Levits și J. Malenovský; domnii judecători M. Ilešič, J. Klučka și A. Ó Caoimh; domnul avocat general P. Mengozzi.

Al patrulea rând, de la stânga la dreapta:

Domnii judecători J.-J. Kasel, A. Arabadjiev și T. von Danwitz; domnii avocați generali J. Mazák și Y. Bot; domnul judecător J. C. Bonichot; doamna avocat general V. Trstenjak; doamna judecător C. Toader; domnul grefier R. Grass.

1. Membrii Curții de Justiție

(în ordinea intrării în funcție)

Vassilios Skouris

născut în 1948; licențiat în drept al Universității Libere din Berlin (1970); doctor în drept constituțional și administrativ al Universității din Hamburg (1973); profesor agregat la Universitatea din Hamburg (1972-1977); profesor de drept public la Universitatea din Bielefeld (1978); profesor de drept public la Universitatea din Salonic (1982); ministru al afacerilor interne (în anii 1989 și 1996); membru al Comitetului de administrație al Universității din Creta (1983-1987); director al Centrului de Drept Economic Internațional și European din Salonic (1997-2005); președintele Asociației Elene pentru Dreptul European (1992-1994); membru al Comitetului Național Grec de Cercetare (1993-1995); membru al Comitetului Superior pentru Recrutarea Funcționarilor Greci (1994-1996); membru al Consiliului științific al Academiei de Drept European din Trier (începând cu anul 1995); membru al Comitetului de administrație al Școlii Naționale de Magistratură din Grecia (1995-1996); membru al Consiliului științific din cadrul Ministerului Afacerilor Externe (1997-1999); președintele Consiliului Economic și Social din Grecia în anul 1998; judecător la Curtea de Justiție începând cu data de 8 iunie 1999; președintele Curții de Justiție începând cu data de 7 octombrie 2003.

Peter Jann

născut în 1935; doctor în drept al Universității din Viena (1957); numit judecător pe lângă Ministerul Federal de Justiție (1961); judecător în domeniul presei la Straf-Bezirksgericht din Viena (1963-1966); purtător de cuvânt al Ministerului Federal de Justiție (1966-1970), atribuții în cadrul departamentului internațional al acestui minister; consilier în cadrul Comisiei juridice și purtător de cuvânt al Parlamentului (1973-1978); numit judecător la Curtea Constituțională (1978); judecător raportor permanent la această jurisdicție până la sfârșitul anului 1994; judecător la Curtea de Justiție începând cu data de 19 ianuarie 1995.

Dámaso Ruiz-Jarabo Colomer

născut în 1949; judecător; magistrat la Consejo General del Poder Judicial (Consiliul Superior al Magistraturii); profesor; șef de cabinet al președintelui Consiliului Superior al Magistraturii; judecător ad-hoc la Curtea Europeană a Drepturilor Omului; magistrat la Tribunalul Suprem din 1996; avocat general la Curtea de Justiție începând cu data de 19 ianuarie 1995.

Romain Schintgen

născut în 1939; studii universitare la facultățile de drept și de științe economice din Montpellier și din Paris; doctor în drept (1964); avocat (1964); avocat avoué (1967); administrator general la Ministerul Muncii și Securității Sociale; membru (1978-1989), ulterior președinte (1988-1989) al Consiliului Economic și Social; administrator al Societății Naționale de Credit și Investiții și al Societății Europene a Sateliților (până în 1989); membru (1993-1995), ulterior președinte al consiliului Institutului Universitar Internațional Luxemburg (1995-2004); cadru didactic la Universitatea din Luxemburg; membru guvernamental al Comitetului Fondului Social European, al Comitetului consultativ pentru libera circulație a lucrătorilor și al consiliului de administrație al Fundației Europene pentru Îmbunătățirea Condițiilor de Viață și de Muncă (până în 1989); judecător la Tribunalul de Primă Instanță din 25 septembrie 1989 până la data de 11 iulie 1996; judecător la Curtea de Justiție în perioada cuprinsă între 12 iulie 1996 și 14 ianuarie 2008.

Antonio Tizzano

născut în 1940; profesor de drept al Uniunii Europene în cadrul Universității La Sapienza, Roma; profesor la Universitățile „Istituto Orientale” (1969-1979) și „Federico II” din Napoli (1979-1992), din Catania (1969-1977), și la Universitatea din Mogadiscio (1967-1972); avocat la Curtea de Casație italiană; consilier juridic la Reprezentanța Permanentă a Republicii Italiene pe lângă Comunitățile Europene (1984-1992); membru al delegației italiene la negocierile de aderare a Regatului Spaniei și a Republicii Portugheze la Comunitățile Europene, la negocierile pentru Actul Unic European și pentru Tratatul privind Uniunea Europeană; autor a numeroase publicații, printre care Comentarii la tratatele europene și Codurile Uniunii Europene; fondator și director, începând cu anul 1996, al revistei „Il Diritto dell’Unione Europea”; membru în comitetele de conducere sau de redacție a mai multor reviste juridice; raportor la numeroase congrese internaționale; conferințe și cursuri în cadrul mai multor instituții internaționale, printre care Academia de Drept Internațional de la Haga (1987); membru al grupului de experți independenți desemnat să examineze situația financiară a Comisiei Comunităților Europene (1999); avocat general la Curtea de Justiție în perioada cuprinsă între 7 octombrie 2000 și 3 mai 2006; judecător la Curtea de Justiție începând cu data de 4 mai 2006.

José Narciso da Cunha Rodrigues

născut în 1940; a îndeplinit diverse funcții judiciare (1964-1977); i-au fost încredințate diferite misiuni din partea guvernului în vederea realizării și a coordonării de studii privind reforma sistemului judiciar; agent guvernamental pe lângă Comisia Europeană a Drepturilor Omului și Curtea Europeană a Drepturilor Omului (1980-1984); expert pe lângă Comitetul Director al Drepturilor Omului al Consiliului Europei (1980-1985); membru al Comisiei de revizuire a Codului penal și a Codului de procedură penală; Procurador Geral da República (procuror general) (1984-2000); membru al Comitetului de supraveghere din cadrul Oficiului de Luptă Antifraudă al Uniunii Europene (OLAF) (1999-2000); judecător la Curtea de Justiție începând cu data de 7 octombrie 2000.

Christiaan Willem Anton Timmermans

născut în 1941; referent juridic la Curtea de Justiție a Comunităților Europene (1966-1969); funcționar la Comisia Comunităților Europene (1969-1977); doctor în drept (Universitatea din Leyda); profesor de drept european la Universitatea din Groningen (1977-1989); magistrat asistent la Curtea de Apel din Arnhem; responsabil cu editarea a diferite publicații; director general adjunct la Serviciul Juridic al Comisiei Comunităților Europene (1989-2000); profesor de drept european la Universitatea din Amsterdam; judecător la Curtea de Justiție începând cu data de 7 octombrie 2000.

Allan Rosas

născut în 1948; doctor în drept al Universității din Turku (Finlanda); profesor de drept la Universitatea din Turku (1978-1981) și la Åbo Akademi (Turku/Åbo) (1981-1996), directorul Institutului pentru Drepturile Omului din cadrul acestei instituții (1985-1995); diverse posturi universitare de răspundere, naționale și internaționale; membru al unor societăți științifice; coordonator al mai multor proiecte și programe de cercetare, naționale și internaționale, mai ales în următoarele domenii: drept comunitar, drept internațional, drepturile omului și drepturile fundamentale, drept constituțional și administrație publică comparată; reprezentant al guvernului finlandez în calitate de membru sau de consilier al delegațiilor finlandeze la diferite conferințe și reuniuni internaționale; expert al sistemului juridic finlandez, în special în cadrul comisiilor juridice guvernamentale sau parlamentare din Finlanda, precum și în cadrul Națiunilor Unite, al UNESCO, al Organizației pentru Securitate și Cooperare în Europa (OSCE) și al Consiliului Europei; începând cu anul 1995, consilier juridic principal la Serviciul Juridic al Comisiei Europene, însărcinat cu relațiile externe; din martie 2001, director general adjunct al Serviciului Juridic al Comisiei Europene; judecător la Curtea de Justiție începând cu data de 17 ianuarie 2002.

Rosario Silva de Lapuerta

născută în 1954; licențiată în drept (Universitatea Complutense din Madrid); Abogado del Estado repartizată la Málaga; Abogado del Estado la Serviciul juridic al Ministerului Transporturilor, Turismului și Comunicațiilor și, în continuare, la Serviciul juridic al Ministerului Afacerilor Externe; Abogado del Estado Jefe la serviciul juridic al statului, responsabilă cu cauzele în fața Curții de Justiție și director general adjunct al Serviciului de asistență juridică comunitară și internațională din cadrul Abogacia General del Estado (Ministerul Justiției); membru al grupului de reflecție al Comisiei asupra viitorului sistemului jurisdicțional comunitar; șef al delegației spaniole a grupului „Prietenii Președinției” (Amis de la Présidence) pentru reforma sistemului jurisdicțional comunitar prevăzută în Tratatul de la Nisa și al grupului ad-hoc „Curtea de Justiție” al Consiliului; profesor de drept comunitar la Școala Diplomatică din Madrid; codirector al revistei „Noticias de la Unión Europea”; judecător la Curtea de Justiție începând cu data de 7 octombrie 2003.

Koen Lenaerts

născut în 1954; licențiat și doctor în drept (Universitatea Catolică din Louvain); Master of Laws, Master in Public Administration (Harvard University); asistent (1979-1983) și apoi profesor de drept european la Universitatea Catolică din Louvain (începând cu 1983); referent juridic la Curtea de Justiție (1984-1985); profesor la Colegiul Europei din Bruges (1984-1989); avocat în baroul din Bruxelles (1986-1989); profesor invitat la Harvard Law School (1989); judecător la Tribunalul de Primă Instanță în perioada 25 septembrie 1989-6 octombrie 2003; judecător la Curtea de Justiție începând cu data de 7 octombrie 2003.

Juliane Kokott

născută în 1957; studii juridice (universitățile din Bonn și din Geneva); LL. M. (American University/Washington DC); doctor în drept (Universitatea din Heidelberg, 1985; Universitatea Harvard, 1990); profesor invitat la Universitatea din Berkeley (1991); profesor de drept public german și străin, profesor de drept internațional și de drept european la Universitățile din Augsburg (1992), Heidelberg (1993) și Düsseldorf (1994); judecător supleant pentru guvernul german la Curtea Internațională pentru Conciliere și Arbitraj a Organizației pentru Securitate și Cooperare în Europa (OSCE); vicepreședinte al Consiliului consultativ federal pentru schimbarea globală (WBGU, 1996); profesor de drept internațional, de drept internațional al afacerilor și de drept european la Universitatea St. Gallen (1999); director al Institutului de Drept European și Internațional al Afacerilor al Universității din St. Gallen (2000); director adjunct al programului de specializare în dreptul afacerilor la Universitatea din St. Gallen (2001); avocat general la Curtea de Justiție începând cu data de 7 octombrie 2003.

Luís Miguel Poiares Pessoa Maduro

născut în 1967; licențiat în drept (Universitatea din Lisabona, 1990); asistent universitar (Institutul Universitar European, 1991); doctor în drept (Institutul Universitar European din Florența, 1996); profesor invitat (London School of Economics, Colegiul Europei din Natolin, Institutul Ortega y Gasset din Madrid, Universitatea Catolică Portugheză, Institutul de Studii Europene din Macao); profesor (Universidade Nova din Lisabona, 1997); Fulbright Visiting Research Fellow (Universitatea Harvard, 1998); codirector al Academiei de Drept Comercial Internațional; coeditor (Hart Series on European Law and Integration, European Law Journal) și membru al comitetului de redacție al mai multor reviste juridice; avocat general la Curtea de Justiție începând cu data de 7 octombrie 2003.

Konrad Hermann Theodor Schiemann

născut în 1937; studii juridice la Universitatea Cambridge; barrister (1964-1980); Queen's Counsel (1980-1986); judecător la High Court of England and Wales (1986-1995); Lord Justice of Appeal (1995-2003); membru senior din 1985 și trezorier în 2003 al Honourable Society of the Inner Temple; judecător la Curtea de Justiție începând cu data de 8 ianuarie 2004.

Jerzy Makarczyk

născut în 1938; doctor în drept (1966); profesor de drept internațional public (1974); Senior Visiting Fellow la Universitatea din Oxford (1985); profesor la Universitatea Creștină Internațională din Tokio (1988); autor al mai multor lucrări privind dreptul internațional public, dreptul comunitar și drepturile omului; membru al mai multor societăți științifice în domeniul dreptului internațional, al dreptului european și al drepturilor omului; negociatorul guvernului polonez pentru retragerea trupelor ruse de pe teritoriul Republicii Polone; subsecretar de stat, ulterior secretar de stat pentru afaceri externe (1989-1992); președintele delegației poloneze la Adunarea Generală a Organizației Națiunilor Unite; judecător la Curtea Europeană a Drepturilor Omului (1992-2002); președintele Institutului de Drept Internațional (2003); consilier al președintelui Republicii Polone în domeniul politicii externe și al drepturilor omului (2002-2004); judecător la Curtea de Justiție începând cu data de 11 mai 2004.

Pranas Kūris

născut în 1938; licențiat în drept al Universității Vilnius (1961); doctorand în științe juridice la Universitatea din Moscova (1965); doctor în drept (Dr. hab), Universitatea din Moscova (1973); stagiar la Institutul de Înalte Studii Internaționale (director: profesor Ch. Rousseau), Universitatea din Paris (1967-1968); membru titular al Academiei de Științe din Lituania (1996); doctor honoris causa al Universității de Drept din Lituania (2001); diverse funcții administrative și didactice în cadrul Universității din Vilnius (1961-1990); conferențiar universitar, profesor agregat, profesor de drept internațional public, decan al Facultății de Drept; mai multe posturi guvernamentale în cadrul serviciului diplomatic și în domeniul justiției în Lituania; ministru al justiției (1990-1991), consilier de stat (1991), ambasadorul Republicii Lituania în Belgia, Luxemburg și Țările de Jos (1992-1994); judecător la fosta Curte Europeană a Drepturilor Omului (iunie 1994-noiembrie 1998); judecător la Curtea Supremă de Justiție din Lituania și președinte al acesteia din decembrie 1994 până în octombrie 1998; judecător la Curtea Europeană a Drepturilor Omului (din noiembrie 1998); a participat la mai multe conferințe internaționale; membru al delegației Republicii Lituania pentru negocierile cu URSS (1990-1992); autor al mai multor lucrări publicate (în jur de 200); judecător la Curtea de Justiție începând cu data de 11 mai 2004.

Endre Juhász

născut în 1944; licențiat în drept al Universității din Szeged, Ungaria (1967); examen de admitere în Baroul maghiar (1970); studii postuniversitare de drept comparat la Universitatea din Strasbourg, Franța (1969, 1970, 1971, 1972); funcționar la Departamentul juridic al Ministerului Comerțului Exterior (1966-1974), director pentru probleme legislative (1973-1974); prim-atașat comercial al Ambasadei Ungariei la Bruxelles, responsabil de probleme comunitare (1974-1979); director în cadrul Ministerului Comerțului Exterior (1979-1983); prim-atașat comercial, ulterior consilier comercial al Ambasadei Ungariei la Washington DC, Statele Unite ale Americii (1983-1989); director general în cadrul Ministerului Comerțului și al Ministerului Relațiilor Economice Internaționale (1989-1991); negociator-șef pentru Acordul de asociere între Ungaria, Comunitățile Europene și statele lor membre (1990-1991); secretar general la Ministerul Relațiilor Economice Internaționale, director al Oficiului pentru Afaceri Europene (1992); secretar de stat la Ministerul Relațiilor Economice Internaționale (1993-1994); secretar de stat, președinte al Oficiului pentru Afaceri Europene din Ministerul Industriei și Comerțului (1994); ambasador extraordinar și plenipotențiar, șef al misiunii diplomatice a Ungariei pe lângă Uniunea Europeană (ianuarie 1995-mai 2003); negociator-șef pentru aderarea Ungariei la Uniunea Europeană (iulie 1998-aprilie 2003); ministru fără portofoliu pentru coordonarea problemelor de integrare europeană (din mai 2003); judecător la Curtea de Justiție începând cu data de 11 mai 2004.

George Arestis

născut în 1945; licențiat în drept al Universității din Atena (1968); M. A. Comparative Politics and Government, Universitatea Kent din Canterbury (1970); a exercitat profesia de avocat în Cipru (1972-1982); numit judecător la District Court (1982); promovat în funcția de președinte al District Court (1995); președinte administrativ al District Court din Nicosia (1997-2003); judecător la Curtea Supremă de Justiție din Cipru (2003); judecător la Curtea de Justiție începând cu data de 11 mai 2004.

Anthony Borg Barthet U. O. M.

născut în 1947; doctor în drept al Universității Regale din Malta (1973); intră în administrația publică malteză în calitate de Notary to Government, în 1975; consilier al Republicii în 1978, prim-consilier al Republicii în 1979, Assistant Attorney General în 1988 și numit Attorney General de către președintele Maltei în 1989; lector de drept civil cu normă parțială la Universitatea din Malta (1985-1989); membru al Consiliului Universității din Malta (1998-2004); membru al Comisiei pentru Administrarea Justiției (1994-2004); membru al Comitetului director al Centrului de Arbitraj din Malta (1998-2004); judecător la Curtea de Justiție începând cu data de 11 mai 2004.

Marko Ilešić

născut în 1947; doctor în drept (Universitatea din Ljubljana); curs de specializare în drept comparat (Universitățile din Strasbourg și Coimbra); avocat, membru al baroului; judecător la Tribunalul pentru litigii de muncă din Ljubljana (1975-1986); președintele Tribunalului pentru sport (1978-1986); arbitru la Curtea de Arbitraj a Companiei de Asigurări Triglav (1990-1998); președintele Camerei Arbitrale a Bursei (din 1995); arbitru la Tribunalul Arbitral al Bursei (din 1998); arbitru pe lângă Camera de Comerț a Iugoslaviei (până în anul 1991) și a Sloveniei (din 1991); arbitru pe lângă Camera Internațională de Comerț din Paris; judecător la Curtea de Apel a UEFA (din 1988) și a FIFA (din 2000); președintele Uniunii Asociațiilor Juriștilor Sloveni; membru al International Law Association, al Comitetului Maritim Internațional și al mai multor asociații juridice internaționale; profesor de drept civil, de drept comercial și de drept privat internațional; decan al Facultății de Drept a Universității din Ljubljana; autorul mai multor lucrări juridice publicate; judecător la Curtea de Justiție începând cu data de 11 mai 2004.

Jiří Malenovský

născut în 1950; doctor în drept al Universității Karlovy din Praga (1975); profesor asistent (1974-1990), prodecan (1989-1991) și șef al Departamentului de drept internațional și de drept european (1990-1992) la Universitatea Masaryk din Brno; judecător la Curtea Constituțională cehoslovacă (1992); ambasador pe lângă Consiliul Europei (1993-1998); președintele Comitetului Delegaților Miniștrilor al Consiliului Europei (1995); director general la Ministerul Afacerilor Externe (1998-2000); președinte la secția cehă și slovacă a Asociației de Drept Internațional (1999-2001); judecător la Curtea Constituțională (2000-2004); membru al Consiliului legislativ (1998-2000); membru al Curții Permanente de Arbitraj de la Haga (din 2000); profesor de drept internațional public la Universitatea Masaryk din Brno (2001); judecător la Curtea de Justiție începând cu data de 11 mai 2004.

Ján Klučka

născut în 1951; doctor în drept al Universității din Bratislava (1974); profesor de drept internațional la Universitatea din Košice (din 1975); judecător la Curtea Constituțională (1993); membru al Curții Permanente de Arbitraj de la Haga (1994); membru al Comisiei de la Veneția (1994); președintele Asociației Slovac de Drept Internațional (2002); judecător la Curtea de Justiție începând cu data de 11 mai 2004.

Uno Lõhmus

născut în 1952; doctor în drept (1986); membru al baroului (1977-1998); profesor de drept penal invitat la Universitatea din Tartu; judecător la Curtea Europeană a Drepturilor Omului (1994-1998); președintele Curții Supreme de Justiție a Estoniei (1998-2004); membru al Comisiei juridice a Constituției; consultant în cadrul Comitetului de elaborare a Codului penal; membru al grupului de lucru însărcinat cu elaborarea Codului de procedură penală; autor al mai multor lucrări în domeniul drepturilor omului și al dreptului constituțional; judecător la Curtea de Justiție începând cu data de 11 mai 2004.

Egils Levits

născut în 1955; licențiat în drept și în științe politice la Universitatea din Hamburg; colaborator științific la Facultatea de Drept a Universității din Kiel; consilier în cadrul parlamentului leton pe probleme de drept internațional, de drept constituțional, precum și pe probleme privind reforma legislativă; ambasadorul Letoniei în Germania și Elveția (1992-1993), în Austria, în Elveția și în Ungaria (1994-1995); viceprim-ministru și ministru al justiției, acționând în calitate de ministru al afacerilor externe (1993-1994); conciliator la Curtea de Conciliere și Arbitraj din cadrul OSCE (din 1997); membru al Curții Permanente de Arbitraj (din 2001); ales judecător la Curtea Europeană a Drepturilor Omului (1995), reales în 1998 și în 2001; numeroase lucrări publicate în domeniul dreptului constituțional, al dreptului administrativ, al reformei legislative și al dreptului comunitar; judecător la Curtea de Justiție începând cu data de 11 mai 2004.

Aindrias Ó Caoimh

născut în 1950; licențiat în drept civil (National University of Ireland, University College Dublin, 1971); barrister (King's Inns, 1972); diplomă de studii superioare în drept european (University College Dublin, 1977); barrister în Baroul din Irlanda (1972-1999); lector universitar în drept european (King's Inns, Dublin); Senior Counsel (1994-1999); reprezentant al guvernului irlandez în numeroase cauze în fața Curții de Justiție a Comunităților Europene; judecător la High Court din Irlanda (din 1999); bencher (decan) al Honorable Society of King's Inns (din 1999); vicepreședinte al Societății Irlandeze de Drept European; membru al Asociației de Drept Internațional (secția irlandeză); fiul lui Andreas O'Keeffe (Aindrias Ó Caoimh), judecător la Curtea de Justiție (1974-1985); judecător la Curtea de Justiție începând cu data de 13 octombrie 2004.

Lars Bay Larsen

născut în 1953; licențiat în științe politice (1976), licențiat în drept (1983), Universitatea din Copenhaga; funcționar în cadrul Ministerului Justiției (1983-1985); lector (1984-1991) și ulterior profesor asociat (1991-1996) la Catedra de dreptul familiei a Universității din Copenhaga; șef de secție la Advokatsamfund (Asociația Barourilor Daneze) (1985-1986); șef de serviciu (1986-1991) la Ministerul Justiției; admis în barou (1991); șef de secție (1991-1995), șef al Departamentului de poliție (1995-1999) și al Departamentului juridic (2000-2003) din cadrul Ministerului Justiției; reprezentantul Danemarcei în Comitetul K-4 (1995-2000), în Grupul central Schengen (1996-1998) și la Europol Management Board (1998-2000); judecător la Højesteret (Curtea Supremă de Justiție) (2003-2006); judecător la Curtea de Justiție începând cu data de 11 ianuarie 2006.

Eleanor Sharpston

născută în 1955; studii în economie, limbi străine și drept la King's College, Cambridge (1973-1977); asistent și cercetător la Corpus Christi College, Oxford (1977-1980); admisă la examenul de intrare în barou (Middle Temple, 1980); barrister (1980-1987 și 1990-2005); referent juridic pe lângă Sir Gordon Slynn, avocat general, apoi judecător (1987-1990); profesor de drept european și de drept comparat (Director of European Legal Studies) la University College London (1990-1992); profesor (Lecturer) la Facultatea de Drept (1992-1998), apoi profesor asociat (Affiliated Lecturer) (1998-2005) la Universitatea din Cambridge; Fellow în cadrul King's College, Cambridge (din 1992); profesor asociat și cercetător (Senior Research Fellow) la Centre for European Legal Studies al Universității din Cambridge (1998-2005); Queen's Counsel (1999); benchet of Middle Temple (2005); avocat general la Curtea de Justiție începând cu data de 11 ianuarie 2006.

Paolo Mengozzi

născut în 1938; profesor de drept internațional și titular al Catedrei Jean Monnet de dreptul Comunităților Europene a Universității din Bologna; doctor honoris causa al Universității Carlos III din Madrid; profesor invitat la Universitățile Johns Hopkins (Bologna Center), St. Johns (New York), Georgetown, Paris II, Georgia (Athens) și la Institutul Universitar Internațional (Luxemburg); coordonator al European Business Law Pallas Program, organizat în cadrul Universității din Nimègue; membru al Comitetului consultativ al Comisiei Comunităților Europene pentru achiziții publice; subsecretar de stat pentru industrie și comerț cu ocazia semestrului președinției italiene a Consiliului; membru al grupului de reflecție al Comunității Europene asupra Organizației Mondiale a Comerțului (OMC) și director al sesiunii 1997 a Centrului de Cercetări din cadrul Academiei de Drept Internațional de la Haga consacrată OMC; judecător la Tribunalul de Primă Instanță în perioada 4 martie 1998-3 mai 2006; avocat general la Curtea de Justiție începând cu data de 4 mai 2006.

Pernilla Lindh

născută în 1945; licențiată în drept a Universității din Lund; referent juridic și judecător la Tribunalul de Primă Instanță din Trollhättan (1971-1974); referent juridic la Curtea de Apel din Stockholm (1974-1975); judecător la Tribunalul de Primă Instanță din Stockholm (1975); consilier pe probleme juridice și administrative al Președintelui Curții de Apel din Stockholm (1975-1978); consilier special la Domstolverket (Administrația Națională a Instanțelor) (1977); consilier în cadrul cabinetului Cancelarului Justiției (Justice Chancellor) (1979-1980); magistrat asistent la Curtea de Apel din Stockholm (1980-1981); consilier juridic la Ministerul Comerțului (1981-1982); consilier juridic, apoi director și director general pentru probleme juridice la Ministerul Afacerilor Externe (1982-1995); obține titlul de ambasador în 1992; vicepreședinte al Swedish Market Court; responsabilă cu problemele juridice și instituționale în cadrul negocierilor SEE (vicepreședinte, apoi președinte al grupului AELS) și cu ocazia negocierilor de aderare a Regatului Suediei la Uniunea Europeană; judecător la Tribunalul de Primă Instanță începând cu 18 ianuarie 1995 și până la 6 octombrie 2006; judecător la Curtea de Justiție începând cu 7 octombrie 2006.

Yves Bot

născut în 1947; absolvent al Facultății de Drept din Rouen; doctor în drept (Universitatea Paris II Panthéon-Assas); profesor asociat la Facultatea de Drept din Mans (1974-1982); procuror adjunct (substituit), apoi prim-procuror adjunct (premier substituit) la parchetul din Mans (1974-1982); procuror al Republicii pe lângă Tribunal de grande instance din Dieppe (1982-1984); procuror adjunct al Republicii pe lângă Tribunal de grande instance din Strasbourg (1984-1986); procuror al Republicii pe lângă Tribunal de grande instance din Bastia (1986-1988); avocat general pe lângă Curtea de Apel din Caen (1988-1991); procuror al Republicii pe lângă Tribunal de grande instance din Mans (1991-1993); consilier special al ministrului justiției (1993-1995); procuror al Republicii pe lângă Tribunal de grande instance din Nanterre (1995-2002); procuror al Republicii pe lângă Tribunal de grande instance din Paris (2002-2004); procuror general pe lângă Curtea de Apel din Paris (2004-2006); avocat general la Curtea de Justiție începând cu data de 7 octombrie 2006.

Ján Mazák

născut în 1954; doctor în drept (Universitatea Pavol Jozef Safarik, Košice, 1978); profesor de drept civil (1994) și de drept comunitar (2004); director al Institutului de Drept Comunitar al Facultății de Drept din Košice (2004); judecător la Krajský súd (tribunalul régional) din Košice (1980); vicepreședinte (1982) și președinte (1990) al Mestský súd (tribunalul orașului) din Košice; membru al Asociației Baroului Slovac (1991); consilier juridic la Curtea Constituțională (1993-1998); viceministru al justiției (1998-2000); președinte al Curții Constituționale (2000-2006); membru al Comisiei de la Veneția (2004); avocat general la Curtea de Justiție începând cu data de 7 octombrie 2006.

Jean-Claude Bonichot

născut în 1955; licențiat în drept al Universității din Metz, absolvent al Institutului de Studii Politice din Paris, fost student al Școlii Naționale de Administrație; raportor (1982-1985), commissaire du gouvernement (1985-1987 și 1992-1999); judecător (assesseur) (1999-2000); președinte al celei de a șasea subsecții de contencios (2000-2006) în cadrul Consiliului de Stat (Conseil d'État); referent juridic la Curtea de Justiție (1987-1991); director de cabinet al ministrului muncii, al forței de muncă și al formării profesionale, apoi ministru de stat, ministru al funcției publice și al modernizării administrației (1991-1992); șef al misiunii juridice a Consiliului de Stat pe lângă Casa Națională de Asigurări Medicale a Salariaților (2001-2006); profesor asociat la Universitatea din Metz (1988-2000), apoi la Universitatea Paris I Panthéon-Sorbonne (începând cu 2000); autor a numeroase lucrări publicate în domeniul dreptului administrativ, al dreptului comunitar și al dreptului european al drepturilor omului; fondator și președinte al comitetului de redacție al Buletinului de jurisprudență din domeniul dreptului urbanismului, cofondator și membru al comitetului de redacție al Buletinului juridic al colectivităților locale, președinte al consiliului științific al grupului de cercetare privind instituțiile și dreptul amenajării urbanistice și al habitatului; judecător la Curtea de Justiție începând cu data de 7 octombrie 2006.

Thomas von Danwitz

născut în 1962; studii la Bonn, Geneva și Paris; examen de stat în drept (1986 și 1992); doctor în drept (Universitatea din Bonn, 1988); diplomă internațională de administrație publică (École nationale d'administration, 1990); diplomă de abilitare (Universitatea din Bonn, 1996); profesor de drept public german și de drept european (1996-2003), decan al Facultății de Drept a Universității din Ruhr, Bochum (2000-2001); profesor de drept public german și de drept european (Universitatea din Köln, 2003-2006); director al Institutului de Drept Public și de Științe Administrative (2006); profesor invitat al Fletcher School of Law and Diplomacy (2000), al Universității François Rabelais (Tours, 2001-2006) și al Universității Paris I Panthéon-Sorbonne (2005-2006); judecător la Curtea de Justiție începând cu data de 7 octombrie 2006.

Verica Trstenjak

născută în 1962; examen judiciar (1987); doctor în drept al Universității din Ljubljana (1995); profesor (începând cu 1996) de teoria statului și a dreptului (doctrină) și de drept privat; cercetător; studii de doctorat la Universitatea din Zürich, la Institutul de Drept Comparat al Universității din Viena, la Institutul Max Planck de drept internațional privat de la Hamburg, la Universitatea Liberă din Amsterdam; profesor invitat la Universitățile din Viena și din Freiburg (Germania) și la Școala de Drept Bucerius din Hamburg; șef al Serviciului juridic (1994-1996) și secretar de stat în Ministerul Științei și al Tehnologiei (1996-2000); secretar general al guvernului (2000); membru al grupului de lucru pentru elaborarea Codului Civil European (Study Group on European Civil Code) începând din 2003; responsabilă cu proiectul de cercetare Humboldt (Humboldt Stiftung); a publicat mai mult de o sută de articole juridice și mai multe cărți în domeniul dreptului european și al dreptului privat; premiul „Juristul anului 2003” al Asociației Juriștilor Sloveni; membru în consiliul editorial al mai multor reviste juridice; secretar general al Asociației Juriștilor Sloveni, membru al mai multor asociații de juriști, printre care Gesellschaft für Rechtsvergleichung; judecător la Tribunalul de Primă Instanță în perioada 7 iulie 2004-6 octombrie 2006; avocat general la Curtea de Justiție începând cu data de 7 octombrie 2006.

Alexander Arabadjiev

născut în 1949; studii de drept (Universitatea St. Kliment Ohridski, Sofia); judecător la Tribunalul de Primă Instanță din Blagoevgrad (1975-1983); judecător la Curtea Regională din Blagoevgrad (1983-1986); judecător la Curtea Supremă (1986-1991); judecător la Curtea Constituțională (1991-2000); membru al Comisiei Europene a Drepturilor Omului (1997-1999); membru al Convenției Europene asupra Viitorului Europei (2002-2003); deputat (2001-2006); observator la Parlamentul European; judecător la Curtea de Justiție începând cu data de 12 ianuarie 2007.

Camelia Toader

născută în 1963; licențiată în drept (1986), doctor în drept (1997) (Universitatea din București); judecător stagiar la Judecătoria Buftea (1986-1988); judecător la Judecătoria Sectorului 5 din București (1988-1992); responsabil de curs (1992-2005), apoi profesor (2005-2006) de drept civil și de dreptul european al contractelor la Universitatea din București; mai multe studii doctorale și de cercetare la Institutul Max Planck de drept internațional privat de la Hamburg (între 1992 și 2004); șef al Departamentului pentru integrare europeană al Ministerului Justiției (1997-1999); judecător la Înalta Curte de Casație și Justiție (1999-2006); profesor invitat la Universitatea din Viena (2000); formator în drept comunitar la Institutul Național al Magistraturii (2003 și 2005-2006); membru al comitetului de redacție al mai multor reviste juridice; judecător la Curtea de Justiție începând cu data de 12 ianuarie 2007.

Jean-Jacques Kasel

născut în 1946; doctor în drept, licență specială în drept administrativ (ULB, 1970); absolvent al IEP Paris (Ecofin, 1972); avocat stagiar; consilier juridic la Banque de Paris et des Pays-Bas (1972-1973); atașat de legăție, ulterior secretar de legăție la Ministerul Afacerilor Externe (1973-1976); președintele unor grupuri de lucru în cadrul Consiliului de miniștri (1976); secretar I de ambasadă, reprezentant permanent adjunct pe lângă OCDE (Paris, 1976-1979); șef de cabinet al vicepreședintelui guvernului (1979-1980); președinte al Cooperării Politice Europene (1980); consilier, ulterior șef de cabinet adjunct al președintelui Comisiei Comunităților Europene (1981); director pentru buget și statut la Secretariatul general al Consiliului de Miniștri (1981-1984); însărcinat cu afaceri la reprezentanța permanentă pe lângă Comunitățile Europene (1984-1985); președinte al comitetului bugetar; ministru plenipotențiar, director al Afacerilor politice și culturale (1986-1991); consilier diplomatic al primului-ministru (1986-1991); ambasador în Grecia (1989-1991, nerezident); președinte al comitetului politic (1991); ambasador, reprezentant permanent pe lângă Comunitățile Europene (1991-1998); președinte al Coreper (primul semestru al anului 1997); ambasador (Bruxelles, 1998-2002); reprezentant permanent la NATO (1998-2002); mareșal al Curții și șef de cabinet al Alteței Sale Regale Marele Duce (2002-2007); judecător la Curtea de Justiție începând cu 15 ianuarie 2008.

Roger Grass

născut în 1948; absolvent al Institutului de Studii Politice din Paris, titular al unei diplome de studii superioare de drept public; procuror adjunct al Republicii pe lângă Tribunalul de Mare Instanță din Versailles; administrator principal la Curtea de Justiție; secretarul general al Parchetului de pe lângă Curtea de Apel din Paris; membru în cabinetul ministrului justiției; referent juridic al președintelui Curții de Justiție; grefier la Curtea de Justiție începând cu data de 10 februarie 1994.

2. Modificări în compunerea Curții de Justiție în anul 2008

Ședința solemnă din 14 ianuarie 2008

Prin decizia reprezentanților guvernelor statelor membre ale Comunităților Europene din 3 decembrie 2007, domnul Jean-Jacques Kasel a fost numit judecător la Curtea de Justiție a Comunităților Europene până la 6 octombrie 2009.

Domnul Jean-Jacques Kasel îi succede domnului Romain Schintgen, care a îndeplinit funcția de judecător la Tribunalul de Primă Instanță între 25 septembrie 1989 și 11 iulie 1996 și funcția de judecător la Curtea de Justiție începând cu 12 iulie 1996.

3. Ordini protocolare

de la 1 ianuarie până la 14 ianuarie 2008

Domnul V. SKOURIS, președintele Curții
 Domnul P. JANN, președintele Camerei întâi
 Domnul C. W. A. TIMMERMANS, președintele
 Camerei a doua
 Domnul A. ROSAS, președintele Camerei a treia
 Domnul K. LENAERTS,
 președintele Camerei a patra
 Domnul M. POIARES MADURO,
 primul avocat general
 Domnul A. TIZZANO președintele
 Camerei a cincea
 Domnul G. ARESTIS, președintele Camerei a opta
 Domnul U. LÖHMUS președintele
 Camerei a șaptea
 Domnul L. BAY LARSEN, președintele
 Camerei a șasea
 Domnul D. RUIZ-JARABO COLOMER, avocat
 general
 Domnul R. SCHINTGEN, judecător
 Domnul J. N. CUNHA RODRIGUES, judecător
 Doamna R. SILVA de LAPUERTA, judecător
 Doamna J. KOKOTT, avocat general
 Domnul K. SCHIEMANN, judecător
 Domnul J. MAKARCZYK, judecător
 Domnul P. KÜRIS, judecător
 Domnul E. JUHÁSZ, judecător
 Domnul A. BORG BARTHET, judecător
 Domnul M. ILEŠIČ, judecător
 Domnul J. MALENOVSKÝ, judecător
 Domnul J. KLUČKA, judecător
 Domnul E. LEVITS, judecător
 Domnul A. Ó CAOIMH, judecător
 Doamna E. SHARPSTON, avocat general
 Domnul P. MENGOZZI, avocat general
 Doamna P. LINDH, judecător
 Domnul Y. BOT, avocat general
 Domnul J. MAZÁK, avocat general
 Domnul J.-C. BONICHOT, judecător
 Domnul T. von DANWITZ, judecător
 Doamna V. TRSTENJAK, avocat general
 Domnul A. ARABADJIEV, judecător
 Doamna C. TOADER, judecător

Domnul R. GRASS, grefier

de la 15 ianuarie până la 6 octombrie 2008

Domnul V. SKOURIS, președintele Curții
 Domnul P. JANN, președintele Camerei întâi
 Domnul C. W. A. TIMMERMANS, președintele
 Camerei a doua
 Domnul A. ROSAS, președintele Camerei a treia
 Domnul K. LENAERTS, președintele Camerei a
 patra
 Domnul M. POIARES MADURO,
 primul avocat general
 Domnul A. TIZZANO președintele
 Camerei a cincea
 Domnul G. ARESTIS, președintele Camerei a opta
 Domnul U. LÖHMUS președintele
 Camerei a șaptea
 Domnul L. BAY LARSEN, președintele
 Camerei a șasea
 Domnul D. RUIZ-JARABO COLOMER,
 avocat general
 Domnul J. N. CUNHA RODRIGUES, judecător
 Doamna R. SILVA de LAPUERTA, judecător
 Doamna J. KOKOTT, avocat general
 Domnul K. SCHIEMANN, judecător
 Domnul J. MAKARCZYK, judecător
 Domnul P. KÜRIS, judecător
 Domnul E. JUHÁSZ, judecător
 Domnul A. BORG BARTHET, judecător
 Domnul M. ILEŠIČ, judecător
 Domnul J. MALENOVSKÝ, judecător
 Domnul J. KLUČKA, judecător
 Domnul E. LEVITS, judecător
 Domnul A. Ó CAOIMH, judecător
 Doamna E. SHARPSTON, avocat general
 Domnul P. MENGOZZI, avocat general
 Doamna P. LINDH, judecător
 Domnul Y. BOT, avocat general
 Domnul J. MAZÁK, avocat general
 Domnul J.-C. BONICHOT, judecător
 Domnul T. von DANWITZ, judecător
 Doamna V. TRSTENJAK, avocat general
 Domnul A. ARABADJIEV, judecător
 Doamna C. TOADER, judecător
 Domnul J.-J. KASEL, judecător

Domnul R. GRASS, grefier

**de la 7 octombrie până la
31 decembrie 2008**

Domnul V. SKOURIS, președintele Curții
Domnul P. JANN, , președintele Camerei întâi
Domnul C. W. A. TIMMERMANS, președintele
Camerei a doua
Domnul A. ROSAS, președintele
Camerei a treia
Domnul K. LENAERTS, președintele
Camerei a patra
Doamna E. SHARPSTON, primul avocat general
Domnul M. ILEŠIČ, președintele
Camerei a cincea
Domnul A. Ó CAOIMH, președintele
Camerei a șaptea
Domnul J.-C. BONICHOT, președintele
Camerei a șasea
Domnul T. VON DANWITZ, președintele
Camerei a opta
Domnul. D. RUIZ-JARABO COLOMER,
avocat general
Domnul A. TIZZANO, judecător
Domnul J. N. CUNHA RODRIGUES, judecător
Doamna R. SILVA de LAPUERTA, judecător
Doamna J. KOKOTT, avocat general
Domnul M. POIARES MADURO, avocat general
Domnul K. SCHIEMANN, judecător
Domnul J. MAKARCZYK, judecător
Domnul P. KÜRIS, judecător
Domnul E. JUHÁSZ, judecător
Domnul G. ARESTIS, judecător
Domnul A. BORG BARTHET, judecător
Domnul J. MALENOVSKÝ, judecător
Domnul J. KLUČKA, judecător
Domnul U. LÖHMUS, judecător
Domnul E. LEVITS, judecător
Domnul L. BAY LARSEN, judecător
Domnul P. MENGGOZZI, avocat general
Doamna P. LINDH, judecător
Domnul Y. BOT, avocat general
Domnul J. MAZÁK, avocat general
Doamna V. TRSTENJAK, avocat general
Domnul A. ARABADJIEV, judecător
Doamna C. TOADER, judecător
Domnul J.-J. KASEL, judecător

Domnul R. GRASS, grefier

4. Foști membri ai Curții de Justiție

Pilotti Massimo, judecător (1952-1958), președinte din 1952 până în 1958
Serrarens Petrus, Josephus, Servatius, judecător (1952-1958)
Riese Otto, judecător (1952-1963)
Delvaux Louis, judecător (1952-1967)
Rueff Jacques, judecător (1952-1959 și 1960-1962)
Hammes Charles Léon, judecător (1952-1967), președinte din 1964 până în 1967
Van Kleffens Adrianus, judecător (1952-1958)
Lagrange Maurice, avocat general (1952-1964)
Roemer Karl, avocat general (1953-1973)
Rossi Rino, judecător (1958-1964)
Donner Andreas Matthias, judecător (1958-1979), președinte din 1958 până în 1964
Catalano Nicola, judecător (1958-1962)
Trabucchi Alberto, judecător (1962-1972), ulterior avocat general (1973-1976)
Lecourt Robert, judecător (1962-1976), președinte din 1967 până în 1976
Strauss Walter, judecător (1963-1970)
Monaco Riccardo, judecător (1964-1976)
Gand Joseph, avocat general (1964-1970)
Mertens de Wilmars Josse J., judecător (1967-1984), președinte din 1980 până în 1984
Pescatore Pierre, judecător (1967-1985)
Kutscher Hans, judecător (1970-1980), președinte din 1976 până în 1980
Dutheillet de Lamothe Alain Louis, avocat general (1970-1972)
Mayras Henri, avocat general (1972-1981)
O'Dalaigh Cearbhall, judecător (1973-1974)
Sørensen Max, judecător (1973-1979)
Mackenzie Stuart Alexander J., judecător (1973-1988), președinte din 1984 până în 1988
Warner Jean-Pierre, avocat general (1973-1981)
Reischl Gerhard, avocat general (1973-1981)
O'Keefe Aindrias, judecător (1975-1985)
Capotorti Francesco, judecător (1976), ulterior avocat general (1976-1982)
Bosco Giacinto, judecător (1976-1988)
Touffait Adolphe, judecător (1976-1982)
Koopmans Thymen, judecător (1979-1990)
Due Ole, judecător (1979-1994), președinte din 1988 până în 1994
Everling Ulrich, judecător (1980-1988)
Chloros Alexandros, judecător (1981-1982)
Slynn Sir Gordon, avocat general (1981-1988), ulterior judecător (1988-1992)
Rozès Simone, avocat general (1981-1984)
VerLoren van Themaat Pieter, avocat general (1981-1986)
Grévisse Fernand, judecător (1981-1982 și 1988-1994)
Bahlmann Kai, judecător (1982-1988)
Mancini G. Federico, avocat general (1982-1988), ulterior judecător (1988-1999)
Galmot Yves, judecător (1982-1988)
Kakouris Constantinos, judecător (1983-1997)
Lenz Carl Otto, avocat general (1984-1997)
Darmon Marco, avocat general (1984-1994)
Joliet René, judecător (1984-1995)
O'Higgins Thomas Francis, judecător (1985-1991)

Schockweiler Fernand, judecător (1985-1996)
Mischo Jean, avocat general (1986-1991 și 1997-2003)
De Carvalho Moithinho de Almeida José Carlos, judecător (1986-2000)
Da Cruz Vilaça José Luis, avocat general (1986-1988)
Rodríguez Iglesias Gil Carlos, judecător (1986-2003), președinte din 1994 până în 2003
Diez de Velasco Manuel, judecător (1988-1994)
Zuleeg Manfred, judecător (1988-1994)
Van Gerven Walter, avocat general (1988-1994)
Jacobs Francis Geoffrey, avocat general (1988-2006)
Tesauro Giuseppe, avocat general (1988-1998)
Kapteyn Paul Joan George, judecător (1990-2000)
Gulmann Claus Christian, avocat general (1991-1994), ulterior judecător (1994-2006)
Murray John L., judecător (1991-1999)
Edward David Alexander Ogilvy, judecător (1992-2004)
La Pergola Antonio Mario, judecător (1994 și 1999-2006), avocat general (1995-1999)
Cosmas Georges, avocat general (1994-2000)
Puissochet Jean-Pierre, judecător (1994-2006)
Léger Philippe, avocat general (1994-2006)
Hirsch Günter, judecător (1994-2000)
Elmer Michael Bendik, avocat general (1994-1997)
Ragnemalm Hans, judecător (1995-2000)
Sevón Leif, judecător (1995-2002)
Fennelly Nial, avocat general (1995-2000)
Wathelet Melchior, judecător (1995-2003)
Ioannou Krateros, judecător (1997-1999)
Alber Siegbert, avocat general (1997-2003)
Saggio Antonio, avocat general (1998-2000)
O'Kelly Macken Fidelma, judecător (1999-2004)
Colneric Ninon, judecător (2000-2006)
Von Bahr Stig, judecător (2000-2006)
Geelhoed Leendert A., avocat general (2000-2006)
Stix-Hackl Christine, avocat general (2000-2006)

– Președinți

Pilotti Massimo (1952-1958)
Donner Andreas Matthias (1958-1964)
Hammes Charles Léon (1964-1967)
Lecourt Robert (1967-1976)
Kutscher Hans (1976-1980)
Mertens de Wilmars Josse J. (1980-1984)
Mackenzie Stuart Alexander John (1984-1988)
Due Ole (1988-1994)
Rodríguez Iglésias Gil Carlos (1994-2003)

– Grefieri

Van Houtte Albert (1953-1982)

Heim Paul (1982-1988)

Giraud Jean-Guy (1988-1994)

C – Statistici judiciare ale Curții de Justiție

Activitatea generală a Curții de Justiție

1. Cauze introduse, cauze soluționate, cauze aflate pe rol (2004-2008)

Cauze introduse

2. Natura procedurilor (2004-2008)
3. Acțiuni directe – Natura acțiunii (2008)
4. Domeniul acțiunii (2008)
5. Acțiuni în constatarea neîndeplinirii obligațiilor de către un stat membru (2004-2008)

Cauze soluționate

6. Natura procedurilor (2004-2008)
7. Hotărâri, ordonanțe, avize (2008)
8. Completul de judecată (2004-2008)
9. Domeniul acțiunii (2004-2008)
10. Domeniul acțiunii (2008)
11. Hotărâri privind neîndeplinirea obligațiilor de către un stat membru: soluția (2008)
12. Durata procedurilor (2004-2008)

Cauze aflate pe rol la 31 decembrie

13. Natura procedurilor (2004-2008)
14. Completul de judecată (2008)

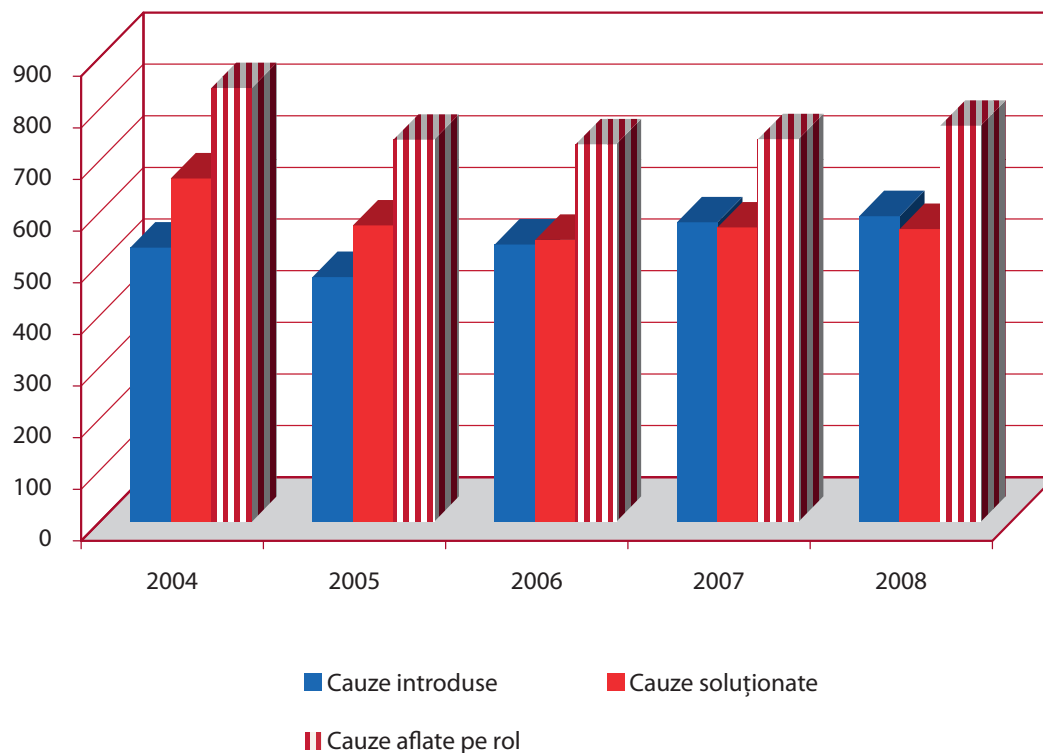
Diverse

15. Proceduri accelerate (2004-2008)
16. Proceduri preliminare de urgență (2008)
17. Măsuri provizorii (2008)

Evoluția generală a activității judiciare (1952-2008)

18. Cauze introduse și hotărâri
19. Trimiteri preliminare introduse (din fiecare stat membru și pe fiecare an)
20. Trimiteri preliminare introduse (din fiecare stat membru și pentru fiecare instanță)
21. Acțiuni în constatarea neîndeplinirii obligațiilor de către un stat membru introduse

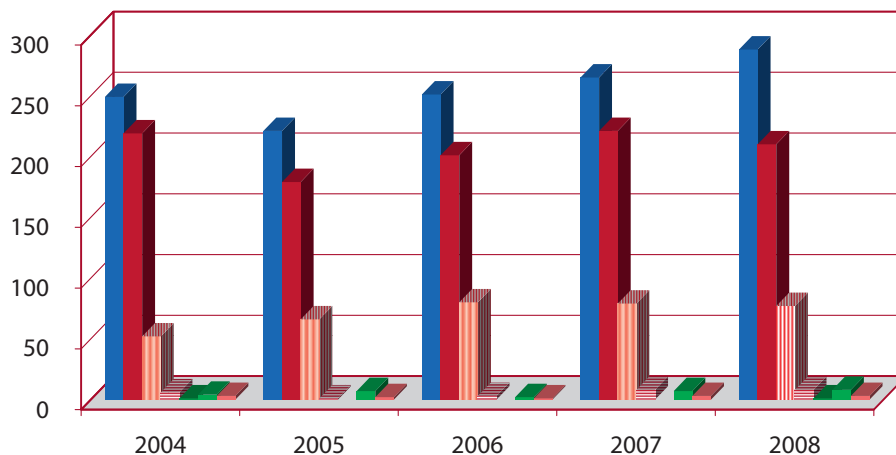
1. Activitatea generală a Curții de Justiție – Cauze introduse, cauze soluționate, cauze aflate pe rol (2004-2008)¹

	2004	2005	2006	2007	2008
Cauze introduse	531	474	537	580	592
Cauze soluționate	665	574	546	570	567
Cauze aflate pe rol	840	740	731	741	767

¹ Cifrele menționate (cifre brute) indică numărul total de cauze, independent de reunitile pentru motive de conexitate (un număr de cauză = o cauză).

2. Cauze introduse – Natura procedurilor (2004-2008)^{1 2}

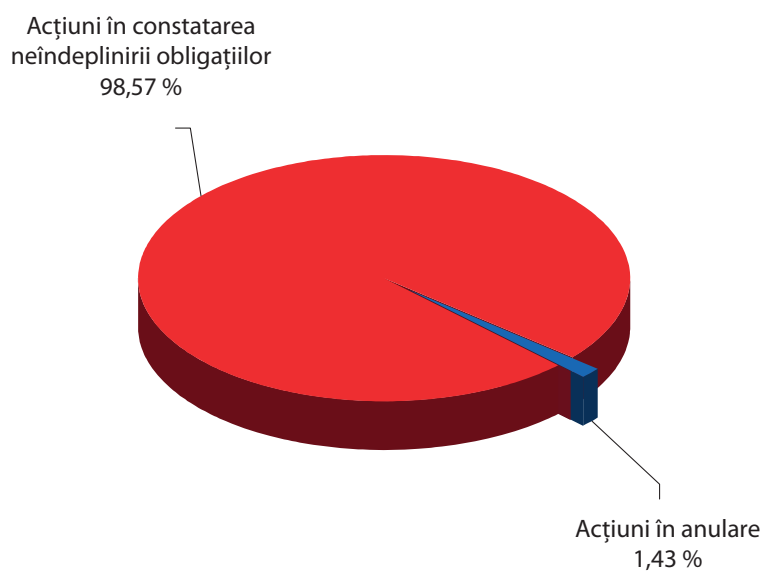
■ Trimiteri preliminare ■ Acțiuni directe ■ Recursuri
■ Recursuri în materia măsurilor provizorii și în materia intervenției ■ Avize/Deliberări ■ Proceduri speciale
■ Cereri privind măsuri provizorii

	2004	2005	2006	2007	2008
Trimiteri preliminare	249	221	251	265	288
Acțiuni directe	219	179	201	221	210
Recursuri	52	66	80	79	77
Recursuri în materia măsurilor provizorii și în materia intervenției	6	1	3	8	8
Avize/Deliberări	1				1
Proceduri speciale	4	7	2	7	8
Total	531	474	537	580	592
Cereri privind măsuri provizorii	3	2	1	3	3

¹ Cifrele menționate (cifre brute) indică numărul total de cauze, independent de reunile pentru motive de conexitate (un număr de cauză = o cauză).

² Sunt considerate „proceduri speciale”: stabilirea cheltuielilor de judecată (articolul 74 din Regulamentul de procedură); asistența judiciară (articolul 76 din Regulamentul de procedură); opoziția la hotărâre (articolul 94 din Regulamentul de procedură); terța opoziție (articolul 97 din Regulamentul de procedură); interpretarea hotărârii (articolul 102 din Regulamentul de procedură); revizuirea hotărârii (articolul 98 din Regulamentul de procedură); rectificarea hotărârii (articolul 66 din Regulamentul de procedură); examinarea propunerii primului avocat general de reexaminare a unei decizii a Tribunalului de Primă Instanță (articolul 62 din Statutul Curții); procedura de poprire (Protocolul privind privilegiile și imunitățile); cauzele în materie de imunitate (Protocolul privind privilegiile și imunitățile).

3. Cauze introduse – Acțiuni directe – Natura acțiunii (2008)¹

Acțiuni în anulare	3
Acțiuni în constatarea abținerii de a acționa	
Acțiuni în constatarea neîndeplinirii obligațiilor	207
Total	210

¹ Cifrele menționate (cifre brute) indică numărul total de cauze, independent de reunitile pentru motive de conexitate (un număr de cauză = o cauză).

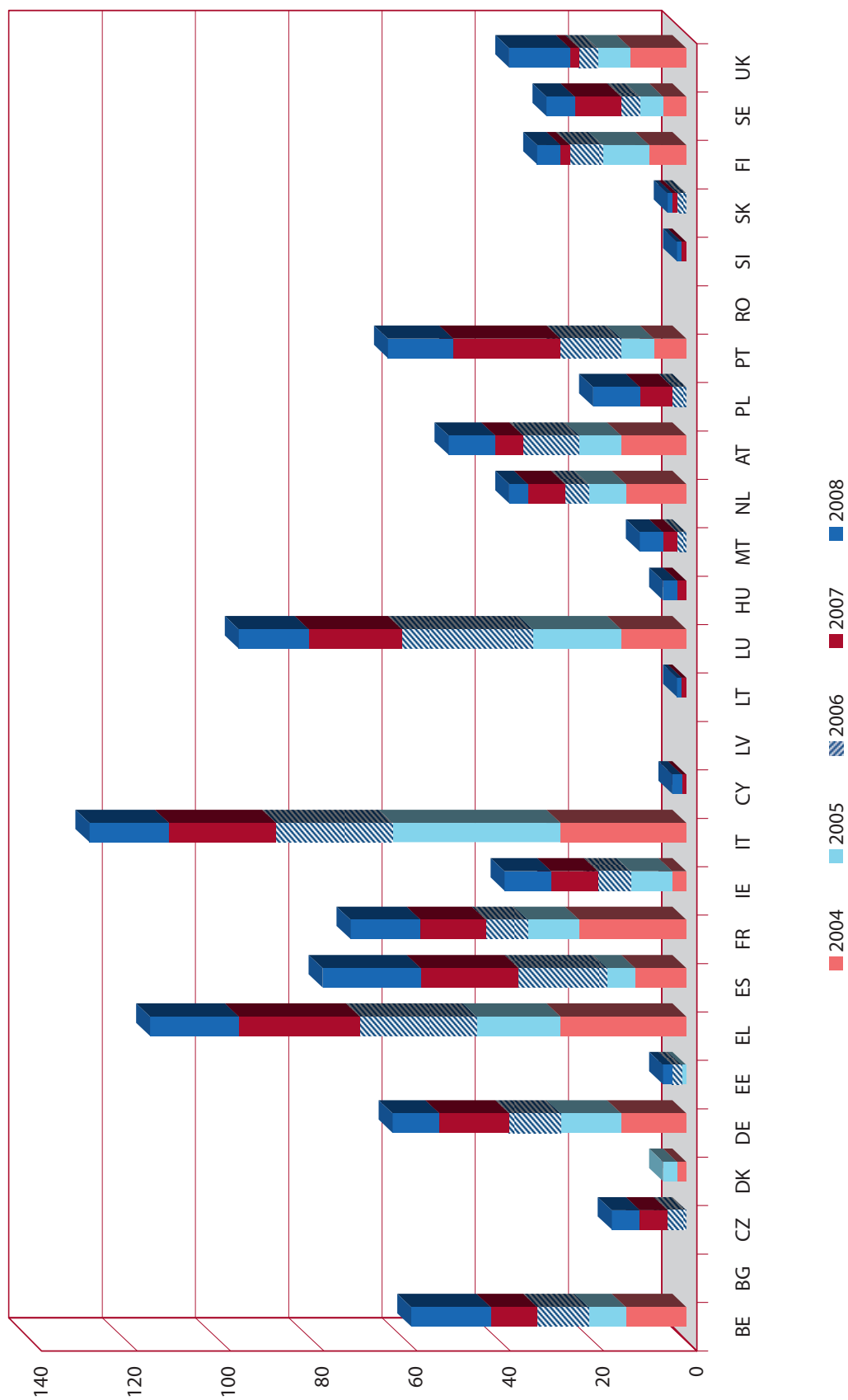
4. Cauze introduse¹ – Domeniul acțiunii (2008)²

	Acțiuni directe	Trimiteri preliminare	Recursuri	Recursuri în materia măsurilor provizorii și în materia intervenției	Total	Proceduri speciale
Agricultură	4	11			15	
Ajutoare de stat	1	6	4		11	
Apropierea legislațiilor	15	10			25	
Cetățenie europeană		6			6	
Concurență		3	7		10	
Convenția de la Roma		1			1	
Drept instituțional	3	1	21	2	27	1
Dreptul întreprinderilor	9	9	1		19	
Energie	4				4	
Fiscalitate	14	35			49	
Libera circulație a capitalurilor	3	9			12	
Libera circulație a mărfurilor	2	8			10	
Libera circulație a persoanelor	28	14			42	
Libera prestare a serviciilor	12	20			32	
Libertatea de stabilire	26	7			33	
Mediu și consumatori	49	34	5	6	94	
Politica comercială		3	2		5	
Politica economică și monetară	1				1	
Politica externă și de securitate comună		1	1		2	
Politica în domeniul pescuitului	2	1			3	
Politica industrială	3	5			8	
Politica regională			2		2	
Politica socială	5	26			31	
Principiile dreptului comunitar		3	1		4	
Proprietate intelectuală	1	12	23		36	
Relații externe	2	7			9	1
Resurse proprii ale Comunităților	3				3	
Securitatea socială a lucrătorilor migranți		2			2	
Spațiul de libertate, securitate și justiție	12	26			38	
Tariful vamal comun		12			12	
Transporturi	12	4			16	
Uniune vamală		8	1		9	
Tratatul CE	209	284	68	8	569	2
Tratatul UE	1	4			5	
Procedură						7
Statutul funcționarilor			9		9	
Diverse			9		9	7
TOTAL GENERAL	210	288	77	8	583	9

¹ Fără a lua în considerare cererile privind măsuri provizorii.

² Cifrele menționate (cifre brute) indică numărul total de cauze, independent de reunile pentru motive de conexitate (un număr de cauză = o cauză).

5. Cauze introduse – Acțiuni în constatarea neîndeplinirii obligațiilor de către un stat membru (2004-2008)¹⁾

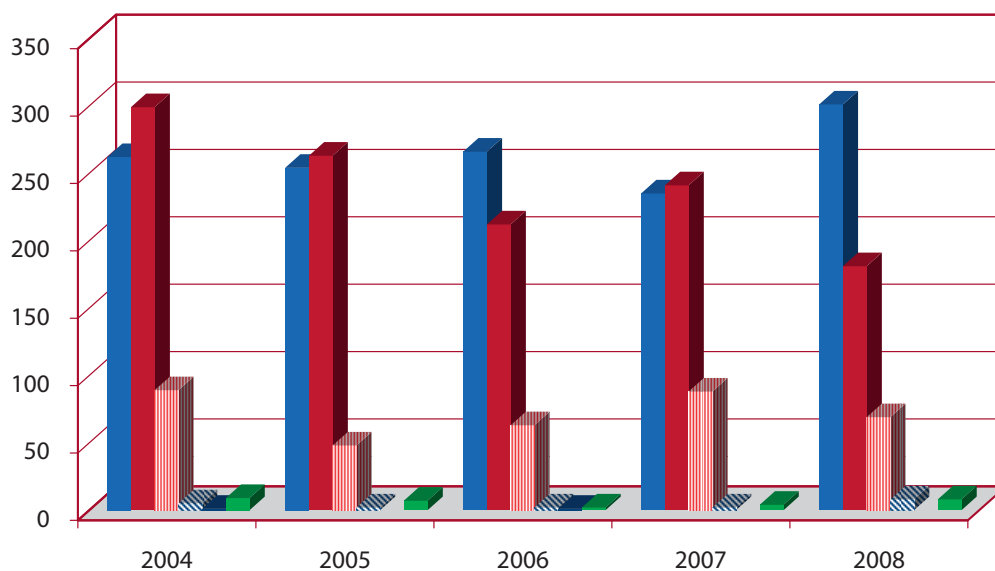

	BE	BG	CZ	DK	DE	EE	EL	ES	FR	IE	IT	CY	LV	LT	LU	HU	MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK	Total
2004	13			2	14		27	11	23	3	27				14			13	14		7				8	5	12	193 ²
2005	8			3	13	1	18	6	11	9	36				19			8	9		7				10	5	7	170
2006	11		4		11	2	25	19	9	7	25				28		2	5	12	3	13			2	7	4	4	193
2007	10		6		15		26	21	14	10	23	1		1	20	2	3	8	6	7	23		1	1	2	10	2	212
2008	17		6		10	2	19	21	15	10	17	2		1	15	3	5	4	10	10	14		1	1	5	6	13	207

¹ Cifrele menționate (cifre brute) indică numărul total de cauze, independent de reunirile pentru motive de conexitate (un număr de cauză = o cauză).
Articolele 93, 169, 170, 171, 225 din Tratatul CE (devenite articolele 88 CE, 226 CE, 227 CE, 228 CE și 298 CE), articolele 141 EA, 142 EA, 143 EA și articolul 88 CO.

² Din care o acțiune întemeiată pe articolul 170 din Tratatul CE (devenit articolul 227 CE).

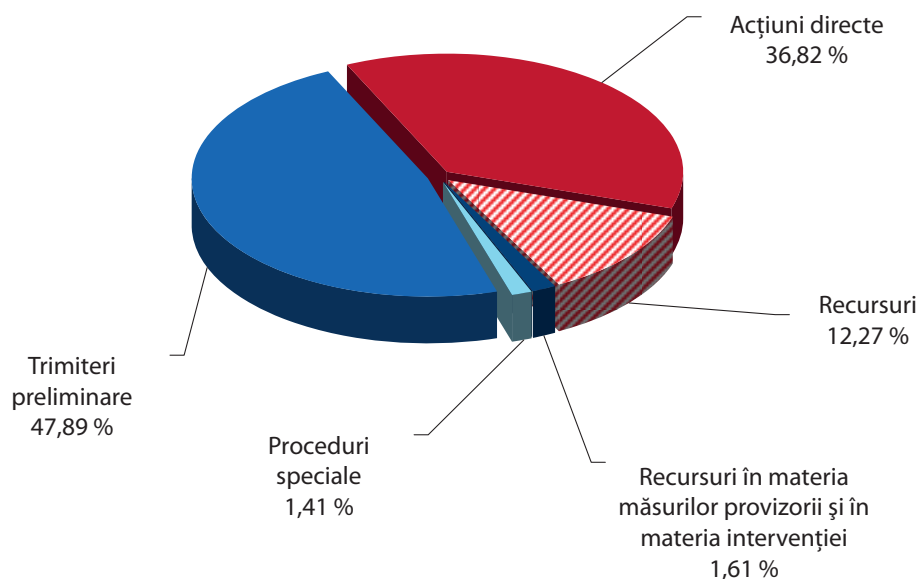
6. Cauze soluționate – Natura procedurilor (2004-2008)¹

	2004	2005	2006	2007	2008
Trimiteri preliminare	262	254	266	235	301
Acțiuni directe	299	263	212	241	181
Recursuri	89	48	63	88	69
Recursuri în materia măsurilor provizorii și în materia intervenției	5	2	2	2	8
Avize/Deliberări	1		1		
Proceduri speciale	9	7	2	4	8
Total	665	574	546	570	567

¹ Cifrele menționate (cifre brute) indică numărul total de cauze, independent de reunile pentru motive de conexitate (un număr de cauză = o cauză).

7. Cauze soluționate – Hotărâri, ordonanțe, avize (2008)¹

	Hotărâri	Ordonanțe cu caracter jurisdicțional ²	Ordonanțe privind măsuri provizorii ³	Alte ordonanțe ⁴	Avize	Total
Trimiteri preliminare	186	30		22		238
Acțiuni directe	108	2		70		180
Recursuri	39	20		2		61
Recursuri în materia măsurilor provizorii și în materia intervenției			7	1		8
Proceduri speciale		5		2		7
Total	333	57	7	97		494

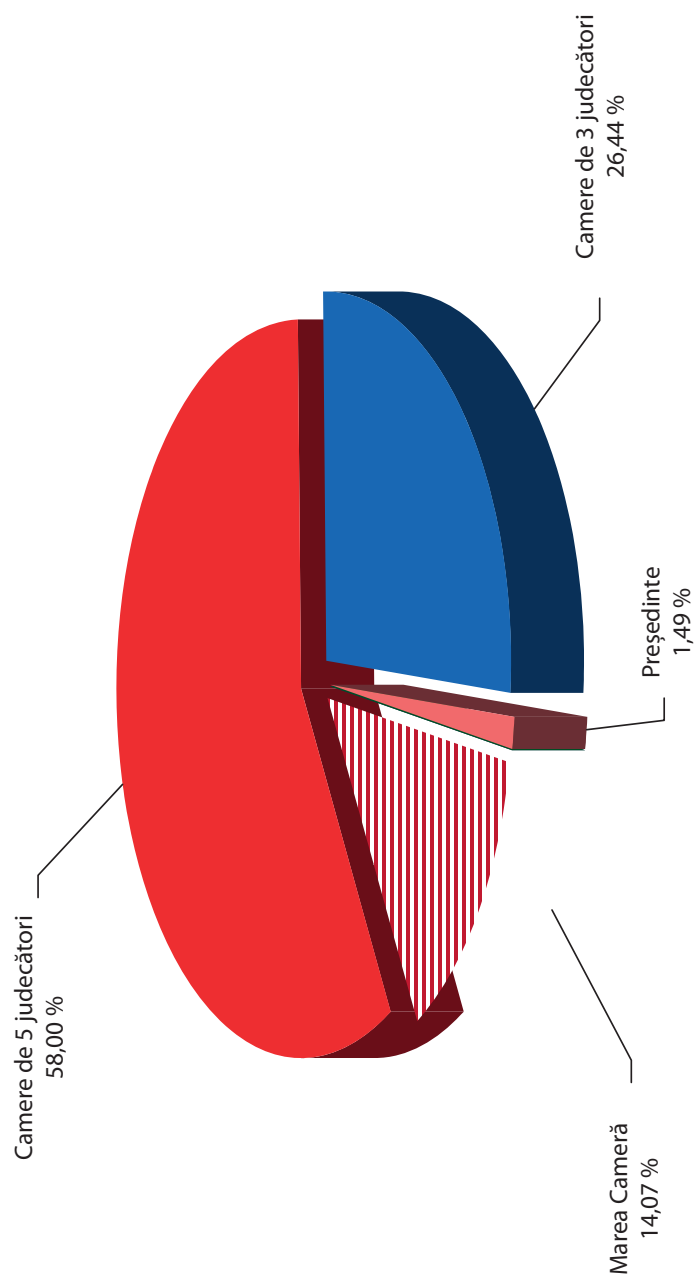
¹ Cifrele menționate (cifre nete) indică numărul total de cauze, luând în considerare reunirile pentru motive de conexitate (o serie de cauze conexate = o cauză).

² Ordonanțe cu caracter jurisdicțional prin care se finalizează judecata (inadmisibilitate, inadmisibilitate vădită etc.).

³ Ordonanțe pronunțate ca urmare a unei cereri întemeiate pe articolul 185 sau pe articolul 186 din Tratatul CE (devenite articolele 242 CE și 243 CE) sau pe articolul 187 din Tratatul CE (devenit articolul 244 CE) ori pe prevederile echivalente din Tratatul EA și din Tratatul CO sau ca urmare a unui recurs împotriva unei ordonanțe în materia măsurilor provizorii sau în materia intervenției.

⁴ Ordonanțe prin care se finalizează judecata prin radiere, prin nepronunțare asupra fondului sau prin trimitere la Tribunal.

8. Cauze soluționate – Completul de judecată (2004-2008)¹

	2004			2005			2006			2007			2008		
	Hotărâri/Avize	Ordonanțe ²	Total	Hotărâri/Avize	Ordonanțe ²	Total	Hotărâri/Avize	Ordonanțe ²	Total	Hotărâri/Avize	Ordonanțe ²	Total	Hotărâri/Avize	Ordonanțe ²	Total
Ședință plenară	21		21	1		1	2		2						
Micul Plen ³	1		1												
Marea Cameră	31	1	32	59		59	55		55	51		51	66		66
Camere de 5 judecători	257	18	275	245	5	250	265	13	278	242	10	252	259	13	272
Camere de 3 judecători	113	61	174	103	51	154	67	41	108	104	48	152	65	59	124
Președințe		6	6		2	2		1	1		2	2		7	7
Total	423	86	509	408	58	466	389	55	444	397	60	457	390	79	469

¹ Cifrele menționate (cifre brute) indică numărul total de cauze, independent de reunirile pentru motive de conexitate (un număr de cauză = o cauză).

² Cu caracter jurisdicțional, prin care se finalizează judecata (altele decât ordonanțele prin care se finalizează judecata prin radiere, prin nepronunțare asupra fondului sau prin trimitere la Tribunal).

³ Complet existent înainte de intrarea în vigoare a Tratatului de la Nisa.

9. Cauze soluționate prin hotărâre, aviz sau ordonanță cu caracter jurisdicțional – Domeniul acțiunii (2004-2008)¹

	2004	2005	2006	2007	2008
Aderarea unor noi state	2	1		1	
Agricultură	60	63	30	23	54
Ajutoare de stat	21	23	23	9	26
Apropierea legislațiilor	33	41	19	22	21
Asocierea țărilor și a teritoriilor de peste mări	1	2			
Cercetare, informare, educație, statistică					
Cetățenie europeană	1	2	4	2	6
Concurență	29	17	30	17	23
Convenția de la Bruxelles	7	8	4	2	1
Drept instituțional	13	16	15	6	16
Dreptul întreprinderilor	16	24	10	16	17
Energie	1	3	6	4	4
Fiscalitate	28	34	55	44	38
Justiție și Afaceri Interne			2		1
Libera circulație a capitalurilor	4	5	4	13	9
Libera circulație a mărfurilor	17	11	8	14	12
Libera circulație a persoanelor	17	17	20	19	27
Libera prestare a serviciilor	23	11	17	23	8
Libertatea de stabilire	14	5	21	19	29
Mediu și consumatori	67	44	40	50	43
Politica comercială		4	1	1	1
Politica economică și monetară	2			1	1
Politica externă și de securitate comună				4	2
Politica în domeniul pescuitului	6	11	7	6	6
Politica industrială	11	11		11	12
Politica regională		5		7	1
Politica socială	44	29	29	26	25
Principiile dreptului comunitar	4	2	1	4	4
Privilegii și imunități		1	1	1	2
Proprietate intelectuală	20	5	19	21	22
Relații externe	9	8	11	9	8
Resurse proprii ale Comunităților		2	6	3	
Securitatea socială a lucrătorilor migranți	6	10	7	7	5
Spațiul de libertate, securitate și justiție	2	5	9	17	5
Tarifal vamal comun	4	7	7	10	5
Transporturi	11	16	9	6	4
Uniune vamală	12	9	9	12	8
Tratatul CE	485	452	424	430	446
Tratatul UE		3	3	4	6
Tratatul CO	1	3		1	2
Tratatul EA	2	1	4	1	
Privilegii și imunități	1				
Procedură	8	1	2	3	5
Statutul funcționarilor	12	6	9	17	11
Diverse	21	7	11	20	16
TOTAL GENERAL	509	466	442	456	470

¹ Cifrele menționate (cifre brute) indică numărul total de cauze, independent de reuniturile pentru motive de conexitate (un număr de cauză = o cauză).

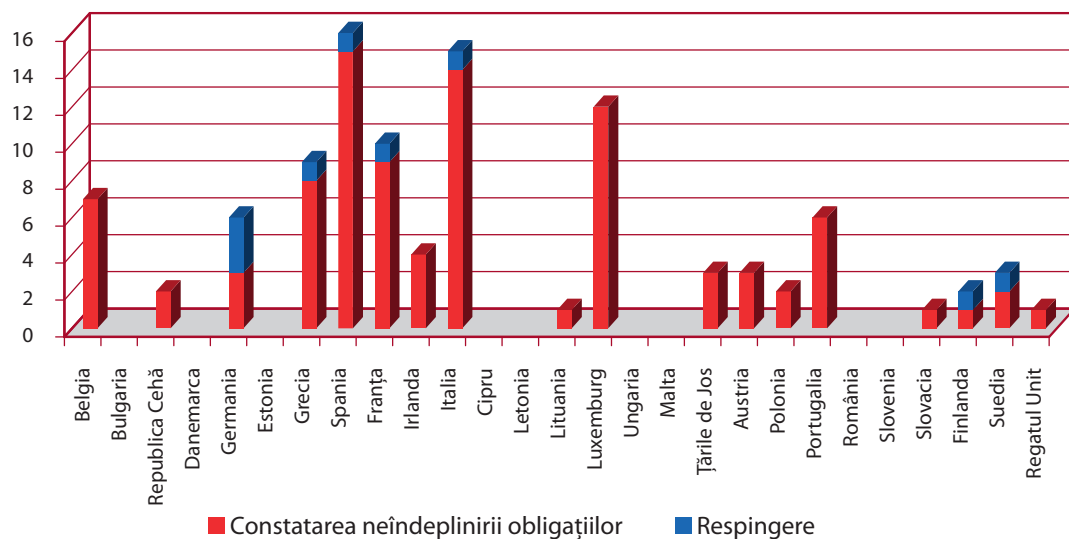
10. Cauze soluționate prin hotărâre, aviz sau ordonanță cu caracter jurisdicțional – Domeniul acțiunii (2008)¹

	Hotărâri/Avize	Ordonanțe ²	Total
Agricultură	40	14	54
Ajutoare de stat	23	3	26
Apropierea legislațiilor	21		21
Cetățenie europeană	6		6
Concurență	21	2	23
Convenția de la Bruxelles	1		1
Drept instituțional	7	9	16
Dreptul întreprinderilor	16	1	17
Energie	4		4
Fiscalitate	32	6	38
Justiție și Afaceri Interne	1		1
Libera circulație a capitalurilor	9		9
Libera circulație a mărfurilor	11	1	12
Libera circulație a persoanelor	23	4	27
Libera prestare a serviciilor	7	1	8
Libertatea de stabilire	24	5	29
Mediu și consumatori	38	5	43
Politica comercială	1		1
Politica economică și monetară		1	1
Politica externă și de securitate comună	2		2
Politica în domeniul pescuitului	5	1	6
Politica industrială	12		12
Politica regională		1	1
Politica socială	18	7	25
Principiile dreptului comunitar	4		4
Privilegii și imunități	2		2
Proprietate intelectuală	14	8	22
Relații externe	7	1	8
Securitatea socială a lucrătorilor migranți	5		5
Spațiul de libertate, securitate și justiție	5		5
Tariful vamal comun	4	1	5
Transporturi	4		4
Uniune vamală	7	1	8
Tratatul CE	374	72	446
Tratatul UE	6		6
Tratatul CO	2		2
Procedură		5	5
Statutul funcționarilor	9	2	11
Diverse	9	7	16
TOTAL GENERAL	391	79	470

¹ Cifrele menționate (cifre brute) indică numărul total de cauze, independent de reunirile pentru motive de conexitate (un număr de cauză = o cauză).

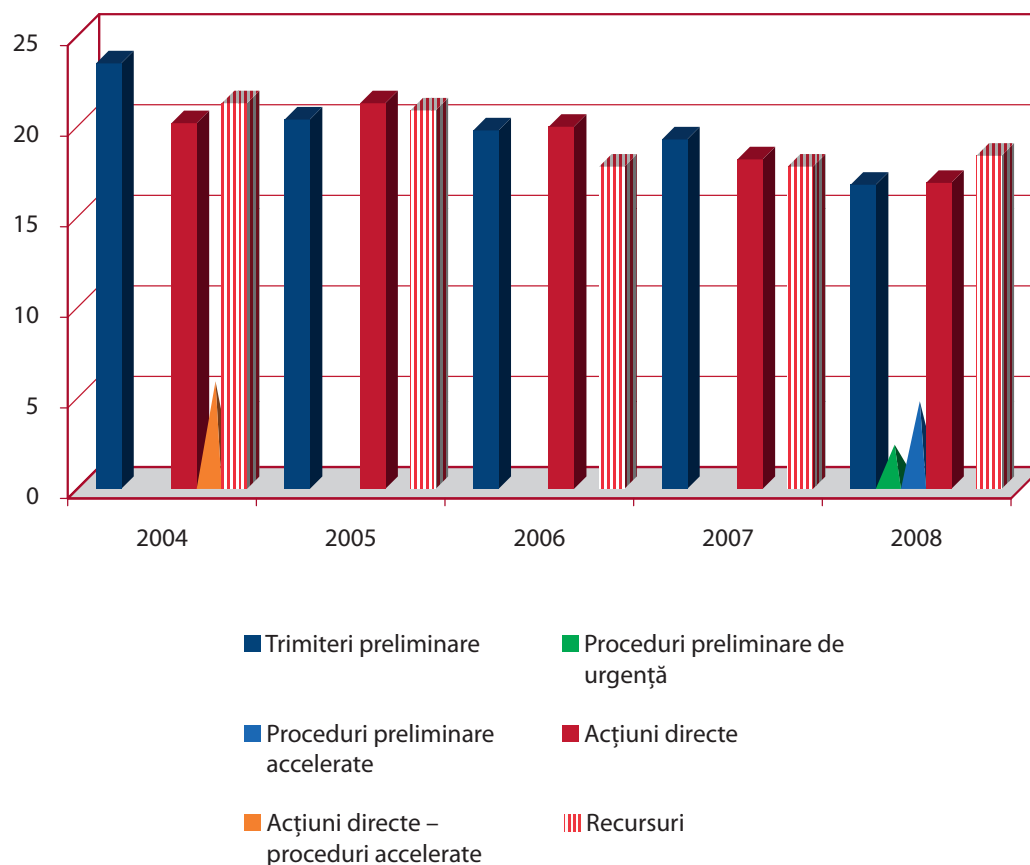
² Cu caracter jurisdicțional, prin care se finalizează judecata (altele decât ordonanțele prin care se finalizează judecata prin radiere, prin nepronunțare asupra fondului sau prin trimitere la Tribunal).

11. Cauze soluționate – Hotărâri privind neîndeplinirea obligațiilor de către un stat membru: soluția (2008)¹

¹ Cifrele menționate (cifre nete) indică numărul total de cauze, luând în considerare reunirile pentru motive de conexitate (o serie de cauze conexate = o cauză).

12. Cauze soluționate – Durata procedurilor (2004-2008)¹ (hotărâri și ordonanțe cu caracter jurisdicțional)²

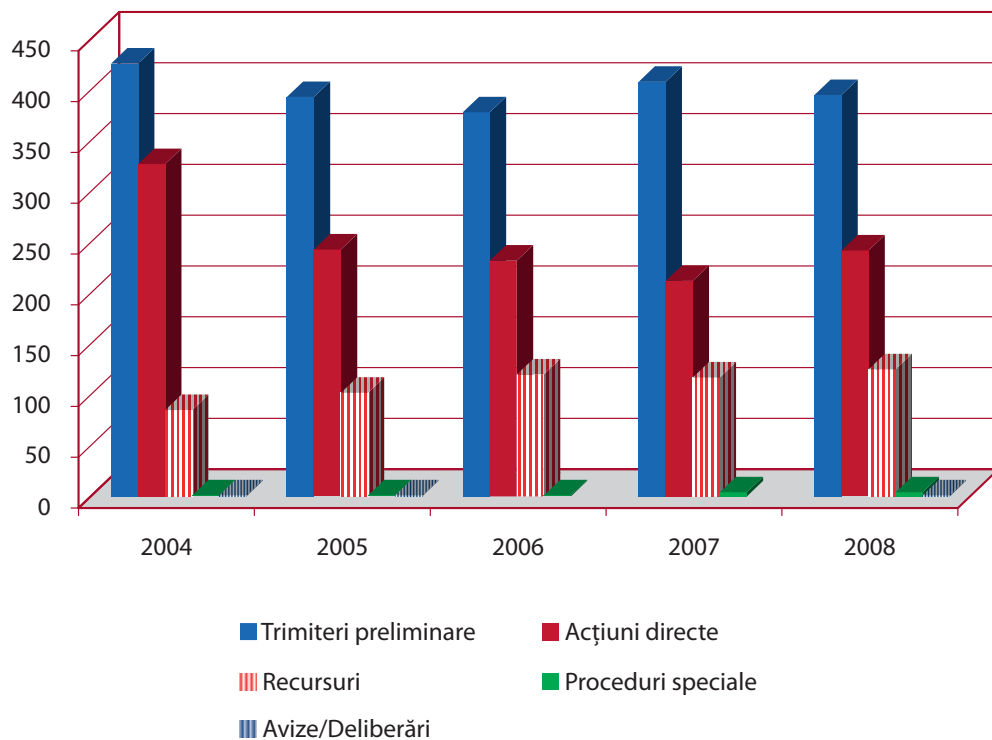
	2004	2005	2006	2007	2008
Trimiteri preliminare	23,5	20,4	19,8	19,3	16,8
Proceduri preliminare de urgență					2,1
Proceduri preliminare accelerate					4,5
Acțiuni directe	20,2	21,3	20	18,2	16,9
Acțiuni directe – proceduri accelerate	5,6				
Recursuri	21,3	20,9	17,8	17,8	18,4

¹ Sunt excluse din calculul privind durata procedurilor: cauzele ce presupun o hotărâre interlocutorie sau o activitate de cercetare judecătorească; avizele și deliberările; procedurile speciale (respectiv: stabilirea cheltuielilor de judecată, asistența judiciară, opoziția la hotărâre, terța opoziție, interpretarea hotărârii, revizuirea hotărârii, rectificarea hotărârii, procedura de poprire și cauzele în materie de imunitate); cauzele care se finalizează prin ordonanță de radiere, de nepronunțare asupra fondului, de trimitere sau de transfer la Tribunal; procedurile privind măsuri provizorii, precum și recursurile în materia măsurilor provizorii și în materia intervenției.

Duratele sunt exprimate în luni și în zecimi de lună.

² Este vorba despre ordonanțe diferite de cele prin care se finalizează judecata prin radiere, prin nepronunțare asupra fondului sau prin trimitere la Tribunal.

13. Cauze aflate pe rol la 31 decembrie – Natura procedurilor (2004-2008)¹

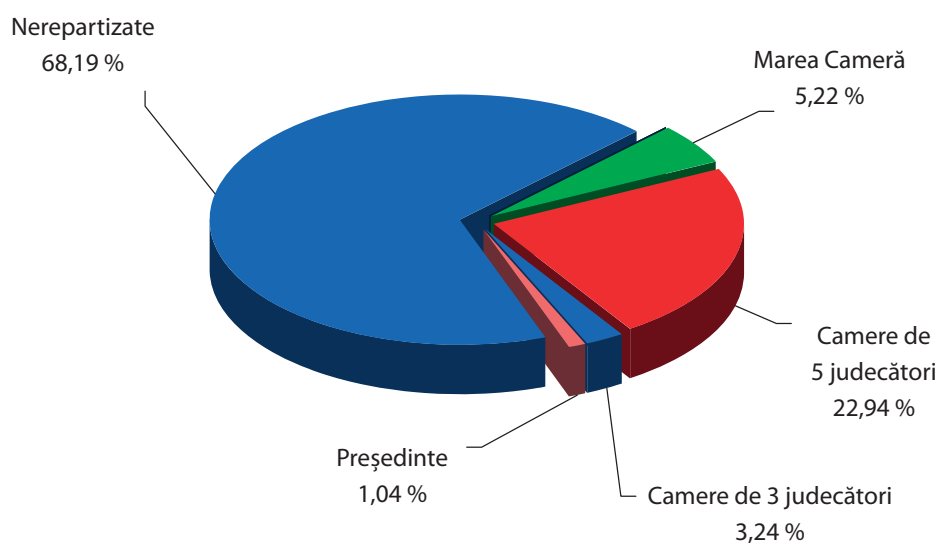

	2004	2005	2006	2007	2008
Trimiteri preliminare	426	393	378	408	395
Acțiuni directe	327	243	232	212	242
Recursuri	85	102	120	117	125
Proceduri speciale	1	1	1	4	4
Avize/Deliberări	1	1			1
Total	840	740	731	741	767

¹ Cifrele menționate (cifre brute) indică numărul total de cauze, independent de reunitile pentru motive de conexitate (un număr de cauză = o cauză).

14. Cauze aflate pe rol la 31 decembrie – Completul de judecată (2008)¹

Repartizarea pe anul 2008

	2004	2005	2006	2007	2008
Nerepartizate	547	437	490	481	523
Ședință plenară	2	2			
Micul Plen ²					
Marea Cameră	56	60	44	59	40
Camere de 5 judecători	177	212	171	170	177
Camere de 3 judecători	57	29	26	24	19
Președinte	1			7	8
Total	840	740	731	741	767

¹ Cifrele menționate (cifre brute) indică numărul total de cauze, independent de reunile pentru motive de conexitate (un număr de cauză = o cauză).

² Complet existent înainte de intrarea în vigoare a Tratatului de la Nisa.

15. *Diverse* – Proceduri accelerate (2004-2008)¹

	2004		2005		2006		2007		2008		Total
	Admise	Fără urmăări	Admise	Fără urmăări	Admise	Fără urmăări	Admise	Fără urmăări	Admise	Fără urmăări	
Acțiuni directe	1	2						1			4
Trimiteri preliminare		10		5		5		6	2	6	34
Recursuri								1			1
Avize		1									1
Total	1	13		5		5		8	2	6	40

¹ Judecarea accelerată a unei cauze în fața Curții de Justiție este posibilă în temeiul articolelor 62a și 104a din Regulamentul de procedură, intrate în vigoare la 1 iulie 2000.

16. *Diverse* – Proceduri preliminare de urgență (2008)

	2008		Total
	Admise	Fără urmăări	
Proceduri preliminare de urgență	3	3	6

17. *Diverse* – Măsurile provizorii (2008)¹

	Cereri de măsuri provizorii introduse	Recursuri în materia măsurilor provizorii sau în materia intervenției	Soluția		
			Respingere	Acord	Radiere sau nepronunțare asupra fondului
Drept instituțional	2	2	2		
Mediu și consumatori	1	6		1	1
Total Tratatul CE	3	8	2	1	1
TOTAL GENERAL	3	8	2	1	1

¹ Cifrele menționate (cifre nete) indică numărul total de cauze, luând în considerare reunirile pentru motive de conexitate (o serie de cauze conexate = o cauză).

18. Evoluția generală a activității judiciare (1952-2008) – Cauze introduse și hotărâri

Ani	Cauze introduse ¹						Hotărâri ²
	Ațiuni directe ³	Trimiteri preliminare	Recursuri	Recursuri în materia măsurilor provizorii și în materia intervenției	Total	Cereră privind măsuri provizorii	
1953	4				4		
1954	10				10		2
1955	9				9	2	4
1956	11				11	2	6
1957	19				19	2	4
1958	43				43		10
1959	47				47	5	13
1960	23				23	2	18
1961	25	1			26	1	11
1962	30	5			35	2	20
1963	99	6			105	7	17
1964	49	6			55	4	31
1965	55	7			62	4	52
1966	30	1			31	2	24
1967	14	23			37		24
1968	24	9			33	1	27
1969	60	17			77	2	30
1970	47	32			79		64
1971	59	37			96	1	60
1972	42	40			82	2	61
1973	131	61			192	6	80
1974	63	39			102	8	63
1975	62	69			131	5	78
1976	52	75			127	6	88
1977	74	84			158	6	100
1978	147	123			270	7	97
1979	1 218	106			1 324	6	138
1980	180	99			279	14	132
1981	214	108			322	17	128
1982	217	129			346	16	185
1983	199	98			297	11	151
1984	183	129			312	17	165
1985	294	139			433	23	211
>>>>							

Ani	Cauze introduse ¹						Hotărâri ²
	Acțiuni directe ³	Trimiteri preliminare	Recursuri	Recursuri în materia măsurilor provizorii și în materia intervenției	Total	Cereri privind măsuri provizorii	
1986	238	91			329	23	174
1987	251	144			395	21	208
1988	193	179			372	17	238
1989	244	139			383	19	188
1990 ⁴	221	141	15	1	378	12	193
1991	142	186	13	1	342	9	204
1992	253	162	24	1	440	5	210
1993	265	204	17		486	13	203
1994	128	203	12	1	344	4	188
1995	109	251	46	2	408	3	172
1996	132	256	25	3	416	4	193
1997	169	239	30	5	443	1	242
1998	147	264	66	4	481	2	254
1999	214	255	68	4	541	4	235
2000	199	224	66	13	502	4	273
2001	187	237	72	7	503	6	244
2002	204	216	46	4	470	1	269
2003	278	210	63	5	556	7	308
2004	220	249	52	6	527	3	375
2005	179	221	66	1	467	2	362
2006	201	251	80	3	535	1	351
2007	221	265	79	8	573	3	379
2008	211	288	77	8	584	3	333
Total	8 340	6 318	917	77	15 652	348	7 890

¹ Cifre brute; sunt excluse procedurile speciale.

² Cifre nete.

³ Inclusiv avizele.

⁴ Începând cu anul 1990, acțiunile funcționarilor sunt introduse la Tribunalul de Primă Instanță.

19. Evoluția generală a activității judiciare (1952-2008) – Trimiteri preliminare introduse (din fiecare stat membru și în fiecare an)¹

	BE	BG	CZ	DK	DE	EE	EL	ES	FR	IE	IT	CY	LV	LT	LU	HU	MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK	Benelux ²	Total
1961																		1											1
1962																		5											5
1963															1			5											6
1964											2							4											6
1965					4				2									1											7
1966																		1											1
1967	5				11				3						1			3											23
1968	1				4				1		1							2											9
1969	4				11				1						1														17
1970	4				21				2		2							3											32
1971	1				18				6		5				1			6											37
1972	5				20				1		4							10											40
1973	8				37				4		5				1			6											61
1974	5				15				6		5							7								1			39
1975	7			1	26				15		14				1			4								1			69
1976	11				28				8	1	12							14								1			75
1977	16			1	30				14	2	7							9								5			84
1978	7			3	46				12	1	11							38								5			123
1979	13			1	33				18	2	19				1			11								8			106
1980	14			2	24				14	3	19							17								6			99
1981	12			1	41				17		11				4			17								5			108
1982	10			1	36				39		18							21								4			129
1983	9			4	36				15	2	7							19								6			98
																													>>>

	BE	BG	CZ	DK	DE	EE	EL	ES	FR	IE	IT	CY	LV	LT	LU	HU	MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK	Benelux ²	Total
1984	13			2	38				34	1	10							22									9		129
1985	13				40				45	2	11				6			14									8		139
1986	13			4	18		2	1	19	4	5				1			16									8		91
1987	15			5	32		17	1	36	2	5				3			19									9		144
1988	30			4	34			1	38		28				2			26									16		179
1989	13			2	47		2	2	28	1	10				1			18			1						14		139
1990	17			5	34		2	6	21	4	25				4			9			2						12		141
1991	19			2	54		3	5	29	2	36				2			17			3						14		186
1992	16			3	62		1	5	15		22				1			18			1						18		162
1993	22			7	57		5	7	22	1	24				1			43			3						12		204
1994	19			4	44			13	36	2	46				1			13			1						24		203
1995	14			8	51		10	10	43	3	58				2			19	2		5					6	20		251
1996	30			4	66		4	6	24		70				2			10	6		6				3	4	21		256
1997	19			7	46		2	9	10	1	50				3			24	35		2				6	7	18		239
1998	12			7	49		5	55	16	3	39				2			21	16		7				2	6	24		264
1999	13			3	49		3	4	17	2	43				4			23	56		7				4	5	22		255
2000	15			3	47		3	5	12	2	50							12	31		8				5	4	26	1	224
2001	10			5	53		4	4	15	1	40				2			14	57		4				3	4	21		237
2002	18			8	59		7	3	8		37				4			12	31		3				7	5	14		216
2003	18			3	43		4	8	9	2	45				4			28	15		1				4	4	22		210
2004	24			4	50		18	8	21	1	48				1	2		28	12		1				4	5	22		249
2005	21		1	4	51		11	10	17	2	18				2	3		36	15	1	2				4	11	12		221
2006	17		3	3	77		14	17	24	1	34			1	1	4		20	12	2	3			1	5	2	10		251
2007	22	1	2	5	59	2	8	14	26	2	43			1		2		19	20	7	3	1		1	5	6	16		265
2008	24		1	6	71	2	9	17	12	1	39	1	3	3	4	6		34	25	4	1				4	7	14		288
Total	579	1	7	122	1 672	4	134	211	755	51	978	1	3	5	64	17		719	333	14	64	1		2	56	76	448	1	6 318

¹ Articolul 177 din Tratatul CE (devenit articolul 234 CE), articolul 35 alineatul (1) UE, articolul 41 CO, articolul 150 EA, Protocolul din 1971.

² Cauza C-265/00, Campina Melkunie.

20. Evoluția generală a activității judiciare (1952-2008) – Trimiteri preliminare introduse (din fiecare stat membru și pentru fiecare instanță)¹

			Total
Belgia	Cour constitutionnelle	71	
	Cour de cassation	12	
	Conseil d'État	43	
	Alte instanțe	453	579
Bulgaria	Софийски градски съд Търговско отделение	1	
	Alte instanțe		1
Republica Cehă	Nejvyššího soudu		
	Nejvyšší správní soud	1	
	Ústavní soud		
	Alte instanțe	6	7
Danemarca	Højesteret	22	
	Alte instanțe	100	122
Germania	Bundesgerichtshof	120	
	Bundesverwaltungsgericht	88	
	Bundesfinanzhof	250	
	Bundesarbeitsgericht	17	
	Bundessozialgericht	73	
	Staatsgerichtshof des Landes Hessen	1	
	Alte instanțe	1 123	1 672
Estonia	Riigikohus	1	
	Alte instanțe	3	4
Grecia	Άρειος Πάγος	9	
	Συμβούλιο της Επικρατείας	31	
	Alte instanțe	94	134
Spania	Tribunal Supremo	22	
	Audiencia Nacional	1	
	Juzgado Central de lo Penal	7	
	Alte instanțe	181	211
Franța	Cour de cassation	83	
	Conseil d'État	42	
	Alte instanțe	630	755
Irlanda	Supreme Court	17	
	High Court	15	
	Alte instanțe	19	51

>>>

			Total
Italia	Corte suprema di Cassazione	101	
	Corte Costituzionale	1	
	Consiglio di Stato	62	
	Alte instanțe	814	978
Cipru	Ανώτατο Δικαστήριο		
	Alte instanțe	1	1
Letonia	Augstākā tiesa		
	Satversmes tiesa		
	Alte instanțe	3	3
Lituania	Konstitucinis Teismas	1	
	Lietuvos Aukščiausiasis Teismas	1	
	Lietuvos vyriausiasis administracinis Teismas	2	
	Alte instanțe	1	5
Luxemburg	Cour supérieure de justice	10	
	Cour de cassation	2	
	Conseil d'État	13	
	Cour administrative	7	
	Alte instanțe	32	64
Ungaria	Legfelsőbb Bíróság	1	
	Fővárosi Ítéltábla	1	
	Szegedi Ítéltábla	1	
	Alte instanțe	14	17
Malta	Qorti Kostituzzjonali		
	Qorti ta' l-Appel		
	Alte instanțe		
Țările de Jos	Raad van State	59	
	Hoge Raad der Nederlanden	177	
	Centrale Raad van Beroep	46	
	College van Beroep voor het Bedrijfsleven	137	
	Tariefcommissie	34	
	Alte instanțe	266	719
Austria	Verfassungsgerichtshof	4	
	Oberster Gerichtshof	71	
	Oberster Patent- und Markensenat	3	
	Bundesvergabeamt	24	
	Verwaltungsgerichtshof	57	
	Vergabekontrollsenat	4	
	Alte instanțe	170	333

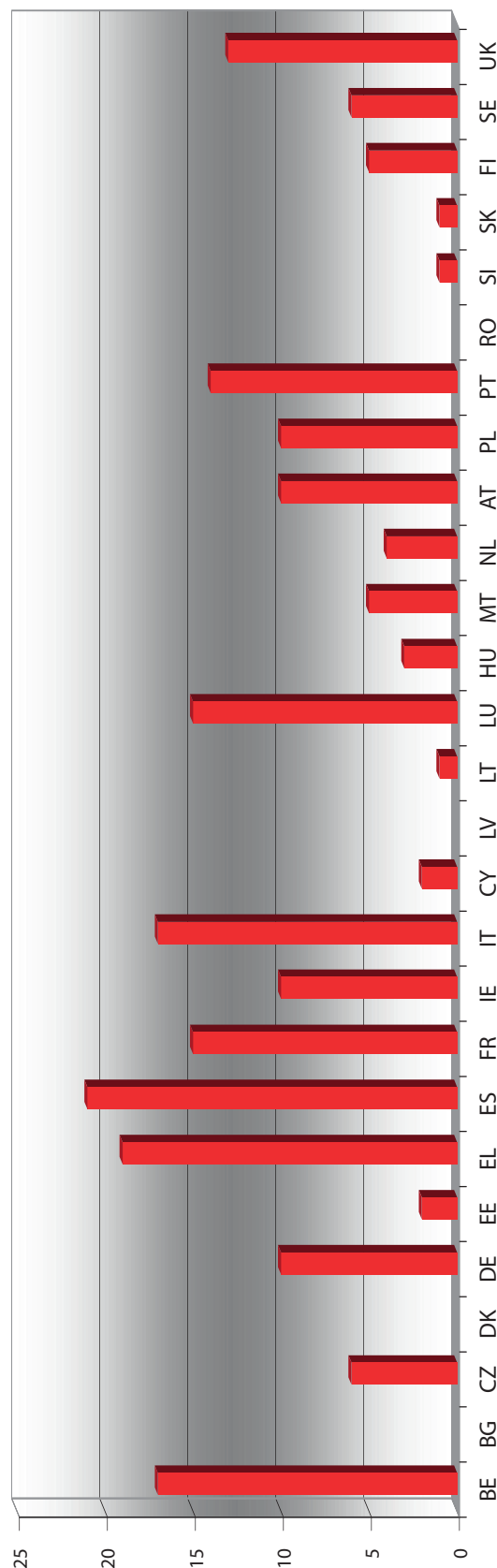
>>>

			Total
Polonia	Sąd Najwyższy		
	Naczelny Sąd Administracyjny	3	
	Trybunał Konstytucyjny		
	Alte instanțe	11	14
Portugalia	Supremo Tribunal de Justiça	1	
	Supremo Tribunal Administrativo	36	
	Alte instanțe	27	64
România	Tribunalul Dâmbovița	1	
	Alte instanțe		1
Slovenia	Vrhovno sodišče		
	Ustavno sodišče		
	Alte instanțe		
Slovacia	Ústavný Súd		
	Najvyšší súd	1	
	Alte instanțe	1	2
Finlanda	Korkein hallinto-oikeus	23	
	Korkein oikeus	10	
	Alte instanțe	23	56
Suedia	Högsta Domstolen	12	
	Marknadsdomstolen	4	
	Regeringsrätten	21	
	Alte instanțe	39	76
Regatul Unit	House of Lords	38	
	Court of Appeal	45	
	Alte instanțe	365	448
Benelux	Cour de justice/Gerechtshof ¹	1	1
Total			6 318

¹ Cauza C-265/00, Campina Melkunie.

21. Evoluția generală a activității judiciare (1952-2008) – Acțiuni în constatarea neîndeplinirii obligațiilor de către un stat membru introduse¹

2008

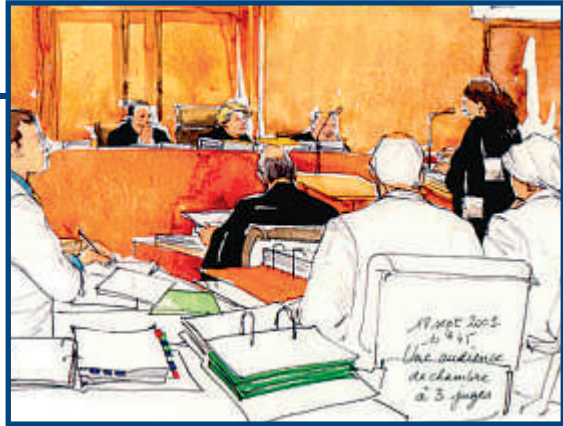
	BE	BG	CZ	DK	DE	EE	EL	ES	FR	IE	IT	CY	LV	LT	LU	HU	MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	SE	FI	UK	Total
2008	17		6		10	2	19	21	15	10	17	2		1	15	3	5	4	10	10	14		1	1	5	6	13	207
1952-2008	340		16	34	253	5	353	208	381	186	599	3		2	245	5	10	129	114	20	155		2	4	47	45	122	3 278

Printre cauzele introduse împotriva Spaniei figurează o acțiune întemeiată pe articolul 170 din Tratatul CE (devenit articolul 227 CE), introdusă de Belgia.

Printre cauzele introduse împotriva Franței figurează o acțiune întemeiată pe articolul 170 din Tratatul CE (devenit articolul 227 CE), introdusă de Irlanda.

Printre cauzele introduse împotriva Regatului Unit figurează trei acțiuni întemeiate pe articolul 170 din Tratatul CE (devenit articolul 227 CE), dintre care una introdusă de Franța și două introduse de Spania.

¹ Articolele 93, 169, 170, 171, 225 din Tratatul CE (devenite articolele 88 CE, 226 CE, 227 CE, 228 CE și 298 CE), articolele 141 EA, 142 EA, 143 EA și articolul 88 CO.

Capitolul II

Tribunalul de Primă Instanță
al Comunităților Europene

A – Activitatea Tribunalului de Primă Instanță în 2008

de Marc Jaeger, președintele Tribunalului de Primă Instanță

După numeroasele modificări survenite în anul 2007 ca urmare atât a reînnoirii parțiale a membrilor Tribunalului, cât și a aderărilor, compunerea Tribunalului a fost mai stabilă în anul 2008. Cu toate acestea, anul 2008 a fost marcat de plecarea domnului John D. Cooke, judecător la Tribunal de aproape 13 ani, și de înlocuirea acestuia de către domnul Kevin O'Higgins.

În schimb, Tribunalul a înregistrat modificări semnificative în ceea ce privește metodele și rezultatele sale.

Fiind confruntat cu creșterea constantă a contenciosului și, în mod corelativ, cu stocul judiciar, Tribunalul a procedat la o reformare a modalităților sale de lucru, a organizării și a funcționării sale. Astfel, diferitele etape de gestionare a dosarelor, precum și procesul de pregătire și de elaborare a deciziilor au făcut obiectul unei analize aprofundate, în scopul ameliorării eficienței Tribunalului, avându-se în vedere în același timp să nu se aducă atingere calității deciziilor pronunțate. Au fost elaborate de asemenea o serie de instrumente statistice sau de gestiune. Pe de altă parte, a fost modificat Regulamentul de procedură pentru a permite Tribunalului să se pronunțe asupra acțiunilor în materia proprietății intelectuale fără parcurgerea fazei orale a procedurii, cu excepția cazului în care una dintre părți depune o cerere prin care arată motivele pentru care solicită să fie ascultată.

Ansamblul de măsuri adoptate și, în general, căutarea permanentă a eficienței au permis valorificarea în întregime a rezultatelor muncii considerabile depuse de membrii și de personalul Tribunalului. Astfel, în cursul anului 2008 au putut fi soluționate 605 cauze, ceea ce reprezintă o creștere de 52 % față de anul anterior, în timp ce numărul ședințelor organizate în 2008 s-a dublat (341, față de 172 în 2007). Durata medie de soluționare a cauzelor s-a diminuat în mod semnificativ (24,5 luni, față de 27,7 luni în 2007), deși rămân încă progrese de realizat.

În cursul anului 2009, Tribunalul va trebui să își continue eforturile în această privință și urmărește să profite într-o mai mare măsură de punerea în aplicare a reformelor instituite. Astfel, dacă anul 2008 a fost excepțional din punctul de vedere al cauzelor soluționate, aceeași situație s-a putut constata și în privința cauzelor introduse (432 în 2006, 522 în 2007 și 629 în 2008). Stocul de cauze aflate pe rol a cunoscut o ușoară creștere (1 178, față de 1 154 în 2007), ceea ce poate implica un risc de prelungire a duratei procedurilor. Având în vedere evoluția sistemică a contenciosului, va trebui să se aprofundeze reflecția asupra căilor și a mijloacelor, în special structurale, care să permită Tribunalului să continue să asigure, în interesul justițiabililor, o judecată de calitate a cauzelor, reducând în același timp durata procedurilor.

Contenciosul dedus judecății Tribunalului demonstrează, și în acest an, varietatea, în continuă creștere, atât a chestiunilor juridice invocate, cât și a domeniilor analizate (concurență, ajutoare de stat, mediu, politică regională, politică comercială, politică externă și de securitate comună, drept instituțional, proprietate intelectuală, contracte de

achiziții publice etc.). De asemenea, se constată că tendința, deja evidențiată anul trecut, de creștere a numărului de cereri de măsuri provizorii, a fost în mare măsură confirmată, cu 58 de cereri de măsuri provizorii introduse în 2008 și cu 57 soluționate. În paginile care urmează, sunt expuse pe scurt principalele orientări ale jurisprudenței. Vor fi abordate pe rând contenciosul legalității (I), cel al despăgubirii (II), recursurile (III) și cererile de măsuri provizorii (IV).

I. Contenciosul legalității

Admisibilitatea acțiunilor introduse în temeiul articolului 230 CE

1. Autorul actului

Articolul 230 CE prevede că instanțele comunitare controlează legalitatea actelor adoptate în comun de Parlamentul European și de Consiliu, a actelor Consiliului, ale Comisiei și ale Băncii Centrale Europene (BCE) și a actelor Parlamentului European, menite să producă efecte juridice față de terți. Astfel, agențiile comunitare nu figurează expres printre autorii ale căror acte pot face obiectul unei acțiuni în anulare în fața instanței comunitare.

Problema importantă a calității procesuale pasive a acestor organisme a fost abordată de Tribunal în cauza *Sogelma/AER* (Hotărârea din 8 octombrie 2008, T-411/06, nepublicată încă în Repertoriu), având ca obiect o cerere de anulare a unor decizii ale Agenției Europene pentru Reconstrucție (denumită în continuare „AER”) în materia contractelor de achiziții publice, adoptate pentru punerea în aplicare a unui program de acțiune comunitară. Tribunalul apreciază că faptul că AER nu figurează printre instituțiile comunitare enumerate la articolul 230 CE și că regulamentul de instituire a acestei agenții nu prevede că instanța comunitară este competentă să se pronunțe cu privire la acțiunile în anulare îndreptate împotriva deciziilor, altele decât cele privitoare la cereri de acces la documente, nu se opune ca, în temeiul articolului 230 CE, instanța comunitară să controleze legalitatea actelor acestei agenții.

Astfel, întemeindu-se pe Hotărârea Curții din 23 aprilie 1986, *Les Verts/Parlamentul European*¹, prin care s-a consacrat calitatea procesuală pasivă a Parlamentului European, Tribunalul enunță principiul general potrivit căruia orice act emis de un organism comunitar și menit să producă efecte juridice față de terți trebuie să poată face obiectul unui control jurisdicțional. Astfel, cu riscul de a crea un vid juridic, deciziile adoptate în acest temei nu își pot pierde calitatea de act atacabil numai pentru simpla împrejurare că, în speță, Comisia delegă competențe decizionale în favoarea AER. În sfârșit, Tribunalul subliniază că AER are personalitate juridică, precum și competența de a pune ea însăși în aplicare programele de asistență comunitară și că, de asemenea, Comisia nu a participat la procesul de adoptare a deciziei. În calitate de autor al deciziei atacate, AER poate, așadar, să se apere în nume propriu în fața Tribunalului în privința deciziei menționate.

¹ 294/83, Rec., p. 1339.

2. Acte susceptibile să facă obiectul unei acțiuni

Constituie acte susceptibile să facă obiectul unei acțiuni în anulare în sensul articolului 230 CE măsurile care produc efecte juridice obligatorii de natură să afecteze interesele reclamantului, modificând într-un mod specific situația juridică a acestuia².

În cauza *Italia/Comisia* (Hotărârea Tribunalului din 20 noiembrie 2008, T-185/05, nepublicată încă în Repertoriu), Republica Italiană a solicitat anularea deciziei Comisiei potrivit căreia publicările externe în *Jurnalul Oficial al Uniunii Europene* ale anunțurilor privind posturile vacante pentru funcții superioare de conducere se vor face, până la 1 ianuarie 2007, în limbile germană, engleză și franceză.

Tribunalul reamintește că o măsură adoptată de o instituție care indică doar intenția acesteia de a urma, într-un domeniu determinat, o anumită linie de conduită nu constituie un act atacabil. Cu toate acestea, atât timp cât o instituție nu se poate îndepărta de la normele interne de recrutare stabilite de ea însăși și care constituie o parte a cadrului juridic pe care aceasta trebuie să îl respecte cu rigoare în exercitarea puterii sale de apreciere, trebuie să se considere că astfel de norme produc efecte juridice obligatorii. Prin urmare, un reclamant privilegiat, precum un stat membru, poate contesta imediat, printr-o acțiune în anulare, legalitatea acestor norme, fără să trebuiască să aștepte punerea lor în aplicare într-un caz concret. Constatând că decizia privitoare la limbile de publicare este redactată în termeni clari și neechivoci și stabilește, în mod definitiv, un aspect al procedurilor de recrutare cu forță obligatorie, Tribunalul a apreciat că acțiunea este admisibilă.

În Hotărârea din 5 iunie 2008, *Internationaler Hilfsfonds/Comisia* (T-141/05, nepublicată în Repertoriu, în recurs), în cadrul unei acțiuni în anulare împotriva unei scrisori prin care reclamanta este informată în legătură cu refuzul Comisiei de a-i pune la dispoziție alte documente decât cele transmise deja cu ocazia unei decizii anterioare, Tribunalul apreciază că, în conformitate cu jurisprudența³, concluziile Ombudsmanului European privitoare la plângerea reclamantei, introdusă împotriva deciziei menționate, nu constituie elemente noi susceptibile să distingă actul atacat de această decizie. Împrejurarea că Ombudsmanul a apreciat că instituția în cauză a săvârșit un act de administrare defectuoasă nu poate să contrazică această concluzie. Într-adevăr, un astfel de raționament ar presupune să se admită că un reclamant care nu a introdus, în termenul acordat, o acțiune în anulare împotriva deciziei inițiale să poată, prin simpla sesizare a Ombudsmanului, și în măsura în care acesta din urmă constată un caz de administrare defectuoasă, să eludeze termenul menționat.

² Hotărârea Curții din 11 noiembrie 1981, *IBM/Comisia*, 60/81, Rec., p. 2639, punctul 9.

³ Ordonanța Tribunalului din 15 octombrie 2003, *Internationaler Hilfsfonds/Comisia*, T-372/02, Rec., p. II-4389, punctul 40.

3. Calitate procesuală activă

a) Afectare individuală

Potrivit unei jurisprudențe constante, persoanele fizice sau juridice, altele decât destinatarii unei decizii, nu pot pretinde că aceasta le privește în mod individual decât dacă această decizie le afectează în considerarea anumitor calități care le sunt specifice sau a unei situații de fapt care le caracterizează în raport cu orice altă persoană și, ca urmare a acestui fapt, le individualizează într-un mod analog celui al destinatarului⁴.

Tribunalul aduce precizări în această privință în Hotărârea din 1 iulie 2008, *Região autónoma dos Açores/Consiliul* (T-37/04, nepublicată în Repertoriu, în recurs), cu privire la *locus standi* al entităților infrastatale. Reclamanta pretindea că Regulamentul (CE) nr. 1954/2003⁵ o privește în mod individual pentru motivul că, pe de o parte, ar beneficia, în calitate de entitate ultraperiferică a Uniunii, de o protecție specifică, în special în domeniul mediului și în domeniul economic, în temeiul articolului 299 alineatul (2) CE, care ar fi încălcat de regulamentul atacat, și că, pe de altă parte, regulamentul menționat ar afecta competențele sale legislative și executive în materia pescuitului.

Mai întâi, Tribunalul subliniază că interesul general pe care o regiune îl poate avea pentru a obține un rezultat favorabil pentru prosperitatea sa nu poate fi suficient, prin el însuși, pentru a o considera vizată de acea dispoziție, în sensul articolului 230 al patrulea paragraf CE. Astfel, rezultă din jurisprudență că sistemul stabilit prin tratate rezervă statelor membre, și nu autorităților regionale, dreptul de a apăra interesul general în cadrul teritoriului lor. În continuare, potrivit Tribunalului, chiar dacă s-ar presupune că articolul 299 alineatul (2) CE poate să fie interpretat nu numai în sensul că permite Consiliului să adopte măsuri derogatorii specifice regiunilor ultraperiferice, ci și că îi interzice acestuia să adopte măsuri care ar agrava dezavantajele care afectează aceste regiuni, protecția pe care o prevede acest articol nu ar fi suficientă pentru a-i conferi calitate procesuală activă, în conformitate cu Hotărârea Curții din 22 noiembrie 2001, *Nederlandse Antillen/Consiliul* (C-452/98, Rec., p. I-8973). În plus, Tribunalul subliniază că, în orice caz, reclamanta nu a prezentat argumente care să permită să se aprecieze că dispozițiile atacate vor determina efecte prejudiciabile pentru stocurile de pește și pentru mediul marin în insulele Azore și, în consecință, pentru supraviețuirea sectorului de pescuit în regiune.

Pe de altă parte, ca răspuns la argumentul reclamantei, întemeiat pe protecția competențelor sale, Tribunalul arată că, dacă instanța comunitară a recunoscut, desigur, dreptul autorităților regionale de a ataca actele comunitare care fie le împiedică să adopte acte pe care, în lipsa unei intervenții comunitare, le-ar putea adopta în mod legitim, fie le

⁴ Hotărârea Curții din 15 iulie 1963, *Plaumann/Comisia*, 25/62, Rec., p. 197, 223.

⁵ Regulamentul (CE) nr. 1954/2003 al Consiliului din 4 noiembrie 2003 privind gestionarea efortului de pescuit referitor la anumite zone și resurse de pescuit comunitare, de modificare a Regulamentului (CE) nr. 2847/93 și de abrogare a Regulamentelor (CE) nr. 685/95 și (CE) nr. 2027/95 (JO L 289, p. 1, Ediție specială, 04/vol. 7, p. 30).

obligă să retragă actele menționate și să întreprindă anumite acțiuni⁶, în speță, dispozițiile atacate ale regulamentului în litigiu nu au ca obiect actele cu putere de lege și normele administrative adoptate de reclamantă, iar legalitatea acestora nu este în niciun caz contestată sau afectată.

În sfârșit, cu ocazia examinării unui argument întemeiat pe faptul că, potrivit Convenției de la Aarhus, părțile la convenție se asigură că membrii publicului pot declanșa proceduri pentru a contesta actele autorităților publice contrare dreptului național al mediului, Tribunalul subliniază că legiuitorul comunitar a adoptat, în scopul de a facilita accesul la instanța comunitară în domeniul mediului, Regulamentul (CE) nr. 1367/2006⁷. Acest regulament prevede, în titlul IV, o procedură în urma căreia anumite organizații neguvernamentale pot sesiza instanța comunitară cu o acțiune în anulare, în conformitate cu articolul 230 CE. Cu toate acestea, având în vedere că, în speță, nu erau întrunite condițiile prevăzute în titlul IV menționat, nu revine Tribunalului sarcina de a se substitui legiuitorului și de a recunoaște, în temeiul Convenției de la Aarhus, admisibilitatea unei acțiuni care nu îndeplinește condițiile prevăzute la articolul 230 CE.

În cauza *Denka International/Comisia* (Ordonanța Tribunalului din 27 iunie 2008, T-30/07, nepublicată în Repertoriu), Tribunalul reamintește că faptul că o persoană intervine în procedura în urma căreia se adoptă un act comunitar nu este de natură să o individualizeze în raport cu actul în discuție decât în cazul în care reglementarea comunitară îi acordă anumite garanții procedurale. Atât timp cât nici procedura de elaborare a actelor cu aplicabilitate generală, nici natura lor nu impun participarea persoanelor afectate, prezumându-se că interesele acestora sunt reprezentate de forurile politice chemate să adopte aceste acte, ar fi contrar spiritului și textului articolului 230 CE să se permită oricărui particular, în măsura în care acesta a participat la pregătirea unui act cu putere de lege, să introducă o acțiune împotriva acestui act. Or, nici directiva atacată, nici cea pe care aceasta se întemeiază nu prevăd garanții procedurale în beneficiul întreprinderilor producătoare sau distribuitoare de substanțe active. Pe de altă parte, în sfârșit, reclamanta invocă faptul că este titulara unei mărci înregistrate pentru substanța activă în cauză, a cărei utilizare era afectată de directiva atacată, ceea ce ar fi individualizat reclamanta în raport cu orice altă persoană, în temeiul Hotărârii Curții din 18 mai 1994, *Codorníu/Consiliul*⁸. Tribunalul subliniază că această protecție juridică, legată de o marcă, nu este totuși de natură să individualizeze reclamanta în raport cu toți ceilalți fabricanți și distribuitori care pot să invoce în aceeași măsură existența unei mărci în beneficiul lor. Directiva nu are ca obiect să rezerve un drept intelectual precis anumitor operatori, astfel încât eventuala afectare a drepturilor de proprietate intelectuală ale reclamantei nu rezultă decât din împrejurarea, care nu îi este proprie, că produce substanțe active.

⁶ Hotărârea Tribunalului din 5 octombrie 2005, *Land Oberösterreich și Austria/Comisia*, T-366/03 și T-235/04, Rec., p. II-4005, punctul 28.

⁷ Regulamentul (CE) nr. 1367/2006 al Parlamentului European și al Consiliului din 6 septembrie 2006 privind aplicarea, pentru instituțiile și organismele comunitare, a dispozițiilor Convenției de la Aarhus privind accesul la informație, participarea publicului la luarea deciziilor și accesul la justiție în domeniul mediului (JO L 264, p. 13, Ediție specială, 15/vol. 17, p. 126).

⁸ C-309/89, Rec., p. I-1853, punctele 21 și 22.

Cauza *Apple Computer International/Comisia* (Ordonanța Tribunalului din 19 februarie 2008, T-82/06, nepublicată încă în Repertoriu) a oferit prilejul unor precizări cu privire la admisibilitatea acțiunilor introduse împotriva regulamentelor de clasificare tarifară. Potrivit jurisprudenței, în pofda aparenței concrete a descrierilor pe care le cuprind, aceste acte au o aplicabilitate generală. Astfel, acestea se referă la toate produsele de tipul descris și își produc efectele pentru toate autoritățile vamale ale Comunității față de toți importatorii⁹.

Tribunalul apreciază că împrejurările că respectiva clasificare în cadrul Nomenclurii combinate a fost declanșată de o cerere privind informații tarifare obligatorii formulată de reclamantă, că niciun alt produs similar nu a făcut obiectul unei demonstrații în fața Comitetului pentru nomenclatură și că, pe baza demonstrației funcționării produsului în discuție, un proiect de regulament referitor la monitoarele în cauză ar fi fost transmis în statele membre nu sunt de natură să individualizeze reclamanta într-o măsură în care să determine admisibilitatea acțiunii. Într-adevăr, participarea unui operator la procedura de adoptare a unui act nu este de natură să îl individualizeze în raport cu acest act decât atunci când reglementarea comunitară aplicabilă îi acordă anumite garanții de procedură.

Dacă, în vederea declarării admisibilității unei acțiuni, au fost luate în considerare împrejurări similare în Hotărârea Tribunalului din 30 septembrie 2003, *Sony Computer Entertainment Europe/Comisia*¹⁰ (denumită în continuare „Hotărârea Sony”), acestea nu au putut constitui factorul determinant. În această cauză se admite că reclamanta este vizată în mod individual numai având în vedere împrejurările excepționale ale speței. De asemenea, Tribunalul arată că, deși rezultă de asemenea din această hotărâre că reprezintă un element pertinent faptul că reclamanta este singurul importator autorizat al produsului respectiv, acesta nu poate fi suficient în sine pentru a demonstra afectarea sa individuală. În sfârșit, atât timp cât orice afectare individuală ar fi exclusă de descrierea destul de generală, în cuprinsul regulamentului atacat, a mărfurilor respective, precum și de lipsa oricărui factor vizual sau textual care să facă referire în mod clar la un operator economic concret, Tribunalul concluzionează că nu se impune să se considere că, în speță, sunt reunite împrejurările excepționale, în sensul Hotărârii Sony, care să confere calitate procesuală activă reclamantei¹¹.

b) Afectare directă

Potrivit unei jurisprudențe constante, pentru a privi în mod direct un particular, în sensul articolului 230 al patrulea paragraf CE, actul comunitar adoptat trebuie să producă în mod direct efecte asupra situației juridice a persoanei interesate și punerea sa în aplicare trebuie

⁹ Hotărârea Curții din 14 februarie 1985, *Casteels/Comisia*, 40/84, Rec., p. 667, punctul 11.

¹⁰ T-243/01, Rec., p. II-4189.

¹¹ În această privință trebuie să se menționeze de asemenea Ordonanța din 3 decembrie 2008, *RSA Security Ireland/Comisia* (T-227/06, nepublicată încă în Repertoriu, punctul 87), în care Tribunalul apreciază că reclamanta nu a dovedit existența unor împrejurări excepționale în sensul Hotărârii Sony, arătând că existența unei fotografii a produsului pe care logoul consolei de joc Sony era clar vizibil a avut o importanță deloc neglijabilă în aprecierea admisibilității acțiunii.

să aibă un caracter pur automat și să decurgă numai din reglementarea comunitară, fără aplicarea altor norme intermediare¹².

În Ordonanța din 14 mai 2008, *Icuna.com/Parlamentul European* (T-383/06 și T-71/07, nepublicată încă în Repertoriu), Tribunalul apreciază că o decizie a Parlamentului European de anulare a unei proceduri de cerere de ofertă pentru atribuirea unui contract de achiziții publice produce direct efecte asupra situației juridice a unei întreprinderi care a depus o ofertă, atât timp cât, fiind vorba despre o anulare a procedurii menționate în ansamblul său, decizia menționată determină anularea unei decizii anterioare de respingere a ofertei sale, dar și a unei decizii prin care se anulează o decizie de atribuire a contractului în favoarea acestei întreprinderi și a unei decizii prin care i se atribuie contractul.

Normele de concurență aplicabile întreprinderilor

1. Generalități

a) Autoritatea de lucru judecat

În Hotărârea Tribunalului din 1 iulie 2008, *Compagnie maritime belge/Comisia* (T-276/04, nepublicată încă în Repertoriu), în cazul în care instanța comunitară, ca urmare a unui viciu de formă, a anulat în parte o decizie a Comisiei prin care se constată o încălcare a normelor de concurență și prin care se aplică o amendă, Comisia poate, în mod întemeiat, să adopte o nouă decizie care să urmărească să corecteze viciile de formă sancționate de instanță și să aplice o nouă amendă în temeiul părților neanulate ale primei decizii. În plus, după epuizarea căilor de atac sau după expirarea termenelor prevăzute pentru aceste căi de atac, părțile neanulate ale primei decizii a Comisiei dobândesc autoritate de lucru judecat, astfel încât, în cadrul unei acțiuni în anulare împotriva noii decizii, întreprinderea sancționată nu poate contesta existența materială a încălcării, aceasta fiind constatată în mod definitiv în prima decizie.

b) Termen rezonabil

În aceeași hotărâre, reamintind că prin Regulamentul (CEE) nr. 2988/74¹³ s-a instituit o reglementare completă care prevede în detaliu termenele în care Comisia are dreptul, fără a aduce atingere cerinței fundamentale a securității juridice, să aplice amenzi, Tribunalul apreciază că trebuie să fie înlăturată orice considerație în legătură cu obligația Comisiei de a-și exercita autoritatea de a aplica amenzi într-un termen rezonabil. Această concluzie nu poate să fie contestată prin invocarea unei pretinse încălcări a dreptului la apărare, întrucât, atât timp cât prescripția prevăzută de acest regulament nu este împlinită,

¹² Hotărârea Curții din 5 mai 1998, *Dreyfus/Comisia*, C-386/96 P, Rec., p. I-2309, punctul 43.

¹³ Regulamentul (CEE) nr. 2988/74 al Consiliului din 26 noiembrie 1974 privind termenele de prescripție a acțiunilor și a aplicării sancțiunilor conform normelor Comunității Economice Europene privind transporturile și concurența (JO L 319, p. 1, Ediție specială, 07/vol. 1, p. 78).

orice întreprindere care face obiectul unei investigații în temeiul Regulamentului nr. 17¹⁴ rămâne în incertitudine cu privire la rezultatul acestei proceduri și la eventuala aplicare de sancțiuni sau de amenzi. Astfel, prelungirea acestei incertitudini este inerentă procedurilor de aplicare a Regulamentului nr. 17 și nu reprezintă, în sine, o atingere adusă dreptului la apărare. În ceea ce privește aplicarea normelor de concurență, depășirea termenului rezonabil nu poate constitui un motiv de anulare decât în cazul unei decizii prin care se constată încălcări, atunci când se stabilește că această încălcare a adus atingere drepturilor la apărare ale întreprinderilor în cauză.

2. Contribuții în domeniul articolului 81 CE

a) Aplicarea articolului 81 alineatul (1) CE

În Hotărârea din 8 iulie 2008, *AC-Treuhand/Comisia* (T-99/04, nepublicată încă în Repertoriu), Tribunalul apreciază că faptul că o întreprindere nu este activă pe piața pe care se materializează restrângerea concurenței nu exclude răspunderea sa în temeiul participării la punerea în aplicare a unei înțelegeri. În speță, reclamanta, o întreprindere de consultanță, furnizase diverse servicii către trei producători de peroxizi organici și avusese un rol esențial în cadrul înțelegerii între acești producători, prin organizarea de reuniuni și prin ascunderea probelor privind încălcarea.

b) Dreptul la apărare și dreptul la un proces echitabil

În aceeași hotărâre, Tribunalul apreciază că, la adoptarea primei măsuri de investigare cu privire la o întreprindere, cum ar fi o solicitare de informații, Comisia are obligația să o informeze pe aceasta cu privire la prezumțiile privind încălcarea care face obiectul investigării desfășurate și cu privire la faptul că, în acest context, Comisia ar putea formula obiecțiuni cu privire la această întreprindere. În speță, Tribunalul consideră totuși că omisiunea Comisiei în această privință nu poate determina anularea deciziei atacate, atât timp cât această neregularitate nu a adus atingere eficacității apărării reclamantei.

c) Amenzi

În Hotărârea din 18 iunie 2008, *Hoechst/Comisia* (T-410/03, nepublicată încă în Repertoriu), Tribunalul pune în aplicare competența sa de fond cu privire la două aspecte. În primul rând, potrivit Tribunalului, Comisia nu a respectat principiile bunei administrări și egalității de tratament. Astfel, deși Comisia și-a afișat în mod clar intenția de a nu divulga întreprinderilor cooperante, în special societății Hoechst, faptul că alte întreprinderi au întreprins demersuri pentru a obține o imunitate la amendă, aceasta a asigurat, în același timp, o altă întreprindere că îi va adresa „un avertisment legal” dacă o altă întreprindere ar încerca să o devanseze în materia cooperării. În speță, având în vedere importanța

¹⁴ Regulamentul nr. 17 al Consiliului din 6 februarie 1962. Primul regulament de punere în aplicare a articolelor [81 CE] și [82 CE] din tratat (JO 1962, p. 204, Ediție specială, 08/vol. 1, p. 3).

respectării de către Comisie a principiilor bunei administrări și egalității de tratament, Tribunalul reduce cuantumul amenzii aplicate societății Hoechst cu 10 %.

În al doilea rând, potrivit Tribunalului, Comisia a săvârșit o eroare prin faptul că a reținut circumstanța agravantă de conducător al înțelegerii împotriva societății Hoechst, fără să fi calificat totuși în mod suficient de clar și de precis, în comunicarea privind obiecțiunile, faptele care îi erau reproșate. Pe de altă parte, anumite elemente de fapt reținute de Comisie nu permit să se concluzioneze, în mod suficient de precis, că obiecțiunea privind calitatea de conducător ar fi reținută împotriva societății Hoechst. Tribunalul deduce din aceasta că Hoechst nu a fost în măsură să se apere în mod util.

În Hotărârea din 8 iulie 2008, *BPB/Comisia* (T-53/03, nepublicată încă în Repertoriu), Tribunalul consideră că reducerea amenzii, acordată de Comisie pentru cooperarea BPB, nu este suficientă în măsura în care aceasta din urmă a fost primul participant la practica anticoncurențială care a comunicat, ca urmare a unei solicitări de informații, dar depășind cadrul solicitărilor Comisiei, informații complementare care au confirmat existența înțelegerii. În consecință, aceste elemente au putut consolida în mod substanțial argumentația Comisiei în ceea ce privește existența unui plan global și au permis astfel creșterea semnificativă a cuantumului amenzilor în temeiul gravității încălcării. Astfel, Tribunalul acordă în favoarea BPB o reducere suplimentară de 10 % din cuantumul amenzii.

În Hotărârea din 8 octombrie 2008, *Schunk și Schunk Kohlenstoff-Technik/Comisia* (T-69/04, nepublicată încă în Repertoriu) și în Hotărârea *Carbone Lorraine/Comisia* (T-73/04, nepublicată încă în Repertoriu, în recurs), Tribunalul reamintește că, în ceea ce privește o înțelegere cu privire la prețuri, este legitim să se deducă de către Comisie că încălcarea a avut efecte, ca urmare a faptului că membrii înțelegerii au luat măsuri pentru aplicarea prețurilor convenite. Într-adevăr, pentru a concluziona că există un impact asupra pieței, este suficient ca prețurile convenite să fi servit ca bază pentru stabilirea prețurilor contractelor individuale, limitând astfel marja de negociere a clienților. În schimb, Tribunalul a apreciat că nu se poate impune Comisiei, dacă s-a stabilit punerea în aplicare a unei înțelegeri, să demonstreze în mod sistematic că acordurile au permis în mod efectiv întreprinderilor implicate să atingă un nivel al prețului tranzacției mai mare decât cel care ar fi prevalat în lipsa înțelegerii. O astfel de demonstrație ar impune resurse considerabile, dat fiind că aceasta ar necesita folosirea unor calcule ipotetice, întemeiate pe modele economice a căror exactitate nu poate fi verificată decât cu dificultate de către instanță și al căror caracter cert nu este dovedit în niciun fel. Într-adevăr, pentru a aprecia gravitatea încălcării, este decisiv să se știe că membrii înțelegerii au făcut tot ce se putea pentru a da un efect concret intențiilor lor. Ceea ce s-a întâmplat ulterior, cu privire la prețurile de piață efectiv obținute, putea fi influențat de alți factori, care nu se aflau sub controlul membrilor înțelegerii. Aceștia nu pot invoca în propriul beneficiu factori externi care s-au opus eforturilor lor, făcând din acești factori elemente care să justifice reducerea amenzii.

În plus, potrivit Tribunalului, chiar dacă, în cererea introductivă, Schunk a contestat pentru prima dată în fața sa fapte care îi erau imputate în comunicarea privind obiecțiunile și pe care se întemeia constatarea unei încălcări a articolului 81 CE, nu este necesară anularea reducerii de 10 % acordate întreprinderii Schunk pe baza Comunicării privind

cooperarea¹⁵, după cum solicita Comisia. Astfel, Tribunalul arată că respectivele contestări au fost respinse în temeiul jurisprudenței potrivit căreia faptele pe care o întreprindere le-a recunoscut în mod expres în cadrul procedurii administrative sunt considerate probate, aceasta nemaiavând libertatea de a dezvolta, în cadrul procedurii contencioase, motive care urmăresc să conteste aceste fapte.

d) Noțiunea de grup și fixarea plafonului de 10 % din cuantumul amenzii

În Hotărârea din 8 iulie 2008, *Knauf Gips/Comisia* (T-52/03, nepublicată în Repertoriu), Tribunalul subliniază că, pentru calcularea plafonului de 10 % din cuantumul amenzii, menționat la articolul 15 alineatul (2) din Regulamentul nr. 17, Comisia poate să ia în considerare cifra de afaceri a tuturor entităților care constituie o unitate economică în sensul dispozițiilor dreptului concurenței. În special, Tribunalul decide că, deși este adevărat că împrejurarea că, în speță, capitalul social al unor societăți comerciale distincte aparține aceleiași persoane sau aceleiași familii nu este suficientă, ca atare, pentru a stabili existența, între aceste societăți, a unei unități economice care să aibă drept consecință faptul că acțiunile uneia dintre aceste societăți pot fi imputate celeilalte și că una dintre acestea poate fi obligată la plata unei amenzi pentru altă societate, este posibil să se concluzioneze cu privire la existența unei unități economice prin raportare la un ansamblu de elemente. În plus, Tribunalul reamintește în special că noțiunea de întreprindere trebuie să fie înțeleasă ca desemnând o unitate economică din punctul de vedere al obiectului acordului în cauză, chiar dacă, din punct de vedere juridic, această unitate economică este constituită din mai multe persoane fizice sau juridice.

e) Caracterul imputabil al comportamentului ilicit

În cursul anului 2008, Tribunalul a aplicat în special jurisprudența sa cu privire la caracterul imputabil al comportamentului ilicit în Hotărârea *Knauf Gips/Comisia*, citată anterior. În această privință, Tribunalul reamintește că este posibil să se impute unei societăți totalitatea acțiunilor unui grup, dacă această societate este identificată ca fiind persoana juridică care, fiind la conducerea unui grup, este răspunzătoare de coordonarea sa.

3. Contribuții în domeniul articolului 82 CE

În Hotărârea din 10 aprilie 2008, *Deutsche Telekom/Comisia* (T-271/03, nepublicată încă în Repertoriu, în recurs), Tribunalul se pronunță asupra legalității unei decizii a Comisiei care sancționează un abuz de poziție dominantă din partea Deutsche Telekom, constând în facturarea unor prețuri pentru accesul concurenților la rețea („prestații intermediare”) superioare prețurilor cu amănuntul facturate abonaților Deutsche Telekom. Această tarifare sub forma unui „efect de foarfecă” obliga concurenții să factureze abonaților lor prețuri

¹⁵ Comunicarea Comisiei privind neaplicarea de amenzi sau reducerea cuantumului acestora în cauzele având ca obiect înțelegeri (JO 1996, C 207, p. 4).

superioare celor pe care Deutsche Telekom le factura propriilor abonați. Prin urmare, Comisia a aplicat o amendă de 12,6 milioane de euro în sarcina Deutsche Telekom.

Potrivit Tribunalului, Comisia a constatat în mod întemeiat că Deutsche Telekom dispunea, de la începutul anului 1998 până la sfârșitul anului 2001, precum și din 2002 până la data adoptării deciziei, de o marjă de manevră suficientă pentru a elimina sau a reduce efectul de foarfecă, respectând în același timp plafonarea prețurilor impusă de Autoritatea Germană de Reglementare a Telecomunicațiilor și a Poștei (denumită în continuare „RegTP”). În plus, Tribunalul subliniază că faptul că tarifele Deutsche Telekom trebuiau aprobate de RegTP nu elimină răspunderea sa în temeiul dreptului concurenței. În calitate de întreprindere care deține o poziție dominantă, Deutsche Telekom era obligată să prezinte cereri de modificare a tarifelor sale în cazul în care aveau ca efect o atingere adusă concurenței efective și nedenaturate pe piața comună.

Potrivit Tribunalului, în ceea ce privește metoda utilizată de Comisie pentru a constata efectul de foarfecă tarifară, caracterul abuziv al comportamentului Deutsche Telekom era legat de diferența dintre prețurile pentru prestațiile intermediare și prețurile cu amănuntul. Prin urmare, Comisia nu era obligată să demonstreze că prețurile cu amănuntul ar fi fost abuzive prin ele însele.

De asemenea, în mod întemeiat și-a fundamentat Comisia analiza privind caracterul abuziv al practicilor tarifare numai prin referire la tarifele și la costurile Deutsche Telekom, făcând abstracție de poziția specifică a concurenților pe piață. În această privință, Tribunalul arată că, dacă legalitatea practicilor tarifare ale unei întreprinderi dominante depindea de situația specifică a întreprinderilor concurente, și în special de structura costurilor acestora, care reprezintă date în general necunoscute întreprinderii dominante, aceasta din urmă nu ar fi în măsură să aprecieze legalitatea propriilor sale comportamente.

În sfârșit, Tribunalul reamintește că prerogativele autorităților naționale în temeiul dreptului comunitar al telecomunicațiilor nu afectează în niciun mod competența Comisiei de a constata încălcările dreptului concurenței. Prin urmare, nu se poate reproșa deciziei Comisiei împrejurarea că implică o dublă reglementare a tarifelor practicate de Deutsche Telekom prin sancționarea acestora pentru faptul de a nu fi utilizat marja sa de manevră în vederea eliminării efectului de foarfecă.

Ajutoare de stat

1. Admisibilitate

Jurisprudența din acest an oferă în special precizări privind, în primul rând, noțiunea de persoană vizată individual printr-o decizie a Comisiei referitoare la o schemă de ajutoare, în al doilea rând, noțiunea de act care produce efecte juridice obligatorii și, în al treilea rând, noțiunea de interes de a exercita acțiunea.

În Hotărârea din 28 noiembrie 2008, *Hotel Cipriani și alții/Comisia* (T-254/00, T-270/00 și T-277/00, nepublicată încă în Repertoriu), Tribunalul declară admisibile acțiunile introduse

de anumiți beneficiari de reduceri ale contribuțiilor sociale și/sau de scutiri de la acestea, acordate întreprinderilor stabilite pe teritoriul insular al Veneției și al Chioggiei, împotriva unei decizii a Comisiei prin care aceste măsuri au fost considerate ca reprezentând o schemă de ajutoare incompatibilă cu piața comună și prin care s-a impus ca Republica Italiană să recupereze ajutoarele plătite de la beneficiari. Astfel, deși o decizie privind o schemă de ajutoare are o aplicabilitate generală, apartenența la un cerc închis de beneficiari efectivi ai acestei scheme de ajutoare, identificabili cu ușurință și afectați în mod special de obligația de a restitui ajutoarele de stat, este suficientă pentru a-i particulariza pe fiecare dintre aceștia în raport cu orice alt subiect. În cazul în care, astfel cum susținea Comisia, calitatea procesuală activă a unui beneficiar efectiv al unei scheme de ajutoare ar fi condiționată de examinarea situației sale individuale în decizia Comisiei prin care se declară incompatibilitatea schemei în cauză, această calitate procesuală activă ar depinde de alegerea instituției menționate de a realiza sau de a nu realiza o astfel de examinare individuală, pe baza informațiilor care i-au fost transmise în cursul procedurii administrative. Această soluție ar genera o incertitudine juridică, în măsura în care cunoașterea de către Comisie a situațiilor individuale concrete dezvăluie în mod frecvent coincidențe.

În ceea ce privește noțiunea de act care produce efecte juridice obligatorii, în Hotărârea din 10 aprilie 2008, *Țările de Jos/Comisia* (T-233/04, nepublicată încă în Repertoriu, în recurs), având ca obiect o decizie a Comisiei prin care a fost calificat ajutor de stat compatibil cu piața comună sistemul de comercializare a drepturilor de emisie de oxizi de azot notificat de Regatul Țărilor de Jos, Tribunalul apreciază că acest stat membru, care solicitase Comisiei să declare că sistemul menționat nu constituie un ajutor, are calitate procesuală pentru a ataca decizia în cauză. În calitate de reclamant privilegiat, acesta nu trebuie să probeze existența unui interes de a exercita acțiunea, ci numai faptul că decizia atacată produce efecte juridice. Aceasta este situația în speță, atât timp cât calificarea respectivului sistem ca ajutor de stat, pe de o parte, a avut ca efect să permită Comisiei să examineze compatibilitatea măsurii în cauză cu piața comună, iar pe de altă parte, a determinat aplicarea procedurii prevăzute pentru schemele de ajutoare existente și, în plus, poate avea efecte asupra acordării unui nou ajutor în temeiul normelor privind cumulul de ajutoare din surse diferite, prevăzute, printre altele, în Orientările comunitare privind ajutorul de stat pentru protecția mediului¹⁶.

În ceea ce privește interesul de a exercita acțiunea, în Hotărârea din 9 iulie 2008, *Alitalia/Comisia* (T-301/01, nepublicată încă în Repertoriu), Tribunalul precizează că Alitalia, întreprindere care a beneficiat de o alocare de capital calificată de către Comisie drept ajutor de stat compatibil cu piața comună sub rezerva respectării anumitor condiții, își menține un interes personal în anularea deciziei atacate, chiar și după ce, în urma unei alte decizii a Comisiei, a obținut plata integrală a acestui ajutor. Într-adevăr, întrucât decizia atacată servește drept temei legal pentru cea care autorizează plata ultimei tranșe a ajutorului, cea de a doua decizie ar fi fost lipsită de temei juridic dacă Tribunalul ar fi anulat decizia atacată în măsura în care aceasta califica măsura în cauză drept ajutor de stat. Pe de altă parte, în aceeași hotărâre, Tribunalul apreciază că, deși decizia atacată a fost adoptată sub rezerva respectării anumitor condiții pe care autoritățile italiene s-ar fi angajat să le respecte, Alitalia are calitate procesuală să invoce un motiv formulat împotriva acestor

¹⁶ JO 2001, C 37, p. 3.

condiții, de vreme ce acestea din urmă sunt imputabile Comisiei, care are o competență exclusivă în ceea ce privește constatarea unei eventuale incompatibilități a unui ajutor cu piața comună.

În ceea ce privește interesul de a exercita acțiunea al unui beneficiar al unui ajutor declarat de Comisie ca fiind parțial compatibil cu piața comună, potrivit aprecierii Tribunalului din Hotărârea din 22 octombrie 2008, *TV 2/Danmark și alții/Comisia* (T-309/04, T-317/04, T-329/04 și T-336/04, nepublicată încă în Repertoriu), circumstanțele în care Comisia a apreciat compatibilitatea ajutoarelor respective interzic examinarea admisibilității acțiunii prin divizarea deciziei atacate în două părți, dintre care una să califice măsurile în litigiu parțial compatibile cu piața comună, iar cealaltă să le califice drept ajutoare de stat parțial compatibile. Într-adevăr, Comisia a verificat dacă totalitatea măsurilor de finanțare de stat în cauză reprezenta o sumă care depășea costurile nete ale unui serviciu de interes economic general.

Pe de altă parte, Tribunalul arată că interesul de a exercita acțiunea se poate deduce din existența unui „risc” confirmat că situația juridică a reclamantelor va fi afectată de formularea unor acțiuni în justiție sau din faptul că „riscul” formulării unor acțiuni în justiție este născut și actual la data introducerii acțiunii în fața Tribunalului. Or, TV 2 face obiectul unei acțiuni în justiție la nivel național, introdusă de un concurent și care urmărește repararea prejudiciului pe care acesta l-ar fi suferit ca urmare a faptului că ajutorul de stat obținut de TV 2 ar fi permis acesteia din urmă să aplice, pentru vânzarea spațiilor publicitare proprii, o strategie de prețuri scăzute. Constatând că TV 2 l-a sesizat înainte de formularea de către concurent a acestei acțiuni, Tribunalul consideră că trăsătura de a fi născut și actual a riscului formulării unei acțiuni în justiție la data introducerii acțiunii de către TV 2 este dovedită prin materializarea sa sub forma acțiunii în justiție aflate în prezent pe rolul instanței naționale.

2. Norme de fond

a) Atribuirea unui avantaj economic

În cauza *SIC/Comisia* (Hotărârea Tribunalului din 26 iunie 2008, T-442/03, nepublicată încă în Repertoriu), având ca obiect o acțiune împotriva unei decizii a Comisiei prin care se declară în special că anumite măsuri adoptate de Republica Portugheză cu privire la Radiotelevisão Portuguesa (denumită în continuare „RTP”), societate care are sarcina de a gestiona serviciul public portughez de televiziune, nu reprezintă ajutoare de stat și că celelalte măsuri sunt compatibile cu piața comună, reclamanta invoca între altele că, în speță, cu ocazia unei emisiuni de obligațiuni, RTP beneficiase de o garanție implicită a statului, care explica faptul că aceasta a putut să introducă pe piață emisiunea respectivă, în pofida unei situații financiare precare. După ce a constatat, pe de o parte, că RTP era o societate pe acțiuni pentru datoriile căreia Republica Portugheză, acționar unic, nu era supusă obligației de rambursare nelimitată și, pe de altă parte, că prospectul emisiunii de obligațiuni în cauză nu prevedea nicio garanție din partea statului, Tribunalul apreciază că împrejurarea că piața a acceptat să subscrie la emisiunea de obligațiuni din 1994 întrucât ar fi considerat că statul garanta *de facto* rambursarea nu permite să se concluzioneze în

sensul existenței unui ajutor de stat. Numai constatările obiective care conduc la concluzia că statul ar fi obligat din punct de vedere juridic să ramburseze această emisiune în caz de încetare de plăți a RTP ar permite să se rețină existența unei garanții de stat.

În Hotărârea *Hotel Cipriani și alții/Comisia*, citată anterior, întreprinderile beneficiare ale scutirilor de la plata contribuțiilor sociale susțineau că aceste scutiri nu le-ar conferi niciun avantaj economic, deoarece acestea ar compensa costurile suplimentare determinate de dezavantajele structurale în zona lagunară în care sunt stabilite întreprinderile respective. Tribunalul constată că întreprinderile nu au demonstrat existența unui raport direct între costurile suplimentare suportate efectiv și cuantumul ajutorului primit. Simpla împrejurare că întreprinderile stabilite în lagună sunt expuse unor costuri mai mari decât cele suportate pe continent nu permite să se deducă faptul că schema nu le conferă niciun avantaj și nu introduce o discriminare față de concurenții lor, în Italia sau în alte state membre.

b) Caracterul selectiv al unui ajutor

În Hotărârea *Țările de Jos/Comisia*, citată anterior, Tribunalul stabilește că sistemul de comercializare a drepturilor de emisie de oxizi de azot (NO_x) adoptat de Regatul Țărilor de Jos nu reprezintă un ajutor de stat. Într-adevăr, pe de o parte, toate instalațiile industriale ale Țărilor de Jos, a căror capacitate termică totală instalată depășește un anumit prag, fără vreo conotație geografică sau sectorială, sunt supuse plafonului de emisie de NO_x stabilit prin măsura în cauză și pot beneficia de avantajul pe care îl conferă posibilitatea de a negocia drepturile de emisie, prevăzută de această măsură. Vizând întreprinderile cele mai poluante, sistemul în cauză utilizează un criteriu obiectiv și conform cu urmărirea obiectivului de protecție a mediului. Pe de altă parte, numai întreprinderile care se încadrează în această schemă sunt obligate să respecte, sub sancțiunea amenzii, o normă de emisie sau o rată de performanță standard strictă. Prin urmare, nu se poate considera că situația de fapt și juridică a întreprinderilor supuse acestui plafon de emisie de NO_x este comparabilă cu aceea a întreprinderilor cărora acest plafon nu li se aplică. În orice caz, presupunând chiar că măsura în cauză realizează o diferențiere între întreprinderi și, prin urmare, este a priori selectivă, această diferență ar rezulta din natura sau din economia sistemului din care face parte și nu ar îndeplini, așadar, condiția selectivității. Într-adevăr, considerații de ordin ecologic justifică distincția între întreprinderile care emit cantități importante de NO_x și celelalte întreprinderi.

În schimb, în Hotărârea *SIC/Comisia*, citată anterior, Tribunalul apreciază că, în speță, Comisia nu a probat în mod corespunzător că anumite avantaje de care a beneficiat RTP (scutirea de cheltuielile notariale, de cheltuielile de înregistrare, precum și de costurile de publicare aferente transformării acestei întreprinderi în societate pe acțiuni pe cale legislativă) nu îndeplinesc condiția selectivității pentru motivul că acestea se justifică prin natura sau prin structura generală a sistemului în care se încadrează. Într-adevăr, pe de o parte, Comisia nu a examinat problema dacă recurgerea la instrumentul legislativ care determina scutirea de cheltuielile notariale nu fusese aleasă în vederea exceptării întreprinderilor publice de la cheltuieli, ci doar se înscria în logica sistemului juridic portughez. Pe de altă parte, Comisia ar fi trebuit să stabilească dacă, potrivit logicii sistemului juridic portughez, transformarea RTP în societate pe acțiuni urma să aibă loc nu printr-o modalitate prevăzută în mod

normal pentru societățile private, și anume printr-un act notarial (cu toate consecințele de drept comun care rezultă din aceasta, referitoare la formalitățile de înregistrare și de publicitate), ci printr-o lege.

Cauza Government of Gibraltar și Regatul Unit/Comisia (Hotărârea din 18 decembrie 2008, T-211/04 și T-215/04, nepublicată încă în Repertoriu) a permis Tribunalului să furnizeze noi precizări cu privire la condiția selectivității.

În luna august 2002, Regatul Unit a notificat Comisiei reforma preconizată de guvernul Gibraltarului în privința impozitului pe profit, care consta în instituirea a trei impozite: o taxă de înregistrare, un impozit pe numărul de salariați și un impozit pe ocuparea localurilor profesionale (business property occupation tax, denumită în continuare „BPOT”), contribuția cu privire la ultimele două impozite urmând să fie plafonată la 15 % din profit. Comisia a considerat că această reformă era selectivă în plan regional, deoarece prevedea ca societățile situate în Gibraltar să fie supuse unei impozitări mai reduse decât cele situate în Regatul Unit. Mai mult, aceasta a considerat că trei aspecte ale reformei fiscale erau selective în plan material: în primul rând, condiția de a realiza profit înainte de a fi supus impozitului pe numărul de salariați și BPOT, deoarece favorizează întreprinderile care nu ar realiza profit; în al doilea rând, plafonul de 15 % din profit aplicat în cazul supunerii la plata impozitului pe numărul de salariați și a BPOT, deoarece acest plafon favorizează întreprinderile care, pentru exercițiul fiscal în cauză, ar avea un profit scăzut în raport cu numărul de salariați și cu ocuparea localurilor profesionale; în al treilea rând, impozitul pe numărul de salariați și BPOT, deoarece aceste două impozite favorizează, prin natura lor, întreprinderile care nu ar avea o prezență fizică reală în Gibraltar.

Prin punerea în aplicare a condițiilor enunțate de jurisprudența referitoare la ajutoarele acordate de entitățile infrastatale¹⁷, Tribunalul apreciază că, în speță, cadrul de referință pentru a aprecia selectivitatea regională a reformei fiscale în cauză corespunde exclusiv teritoriului Gibraltarului și că, prin urmare, nu poate fi efectuată nicio comparație cu sistemul aplicabil Regatului Unit.

În ceea ce privește selectivitatea materială, Tribunalul menționează că aprecierea unei măsuri fiscale ca fiind selectivă presupune o analiză în trei etape. Într-o primă etapă, Comisia trebuie să identifice și să examineze regimul „normal” al sistemului fiscal aplicabil în zona geografică ce constituie cadrul de referință relevant. În raport cu acest regim fiscal „normal”, Comisia este obligată, într-o a doua etapă, să stabilească eventualul caracter selectiv al avantajului conferit prin măsura fiscală în cauză. În măsura în care Comisia demonstrează existența unor derogări de la regimul fiscal „normal” care au drept consecință o diferențiere între întreprinderi, statul membru în cauză poate să probeze că această diferențiere este justificată prin natura și prin economia sistemului său fiscal. În această eventualitate, Comisia trebuie să verifice, într-o a treia etapă, dacă aceasta este situația în mod efectiv. În această privință, Tribunalul adaugă faptul că, în ipoteza în care Comisia omite să efectueze primele două etape citate anterior, aceasta nu poate efectua a treia etapă, sub sancțiunea depășirii limitelor controlului său. Într-adevăr, o asemenea abordare ar fi susceptibilă, pe de o parte, să permită Comisiei să se substituie statului membru în

¹⁷ Hotărârea Curții din 6 septembrie 2006, Portugalia/Comisia, C 88/03, Rec., p. I-7115, punctul 67.

ceea ce privește stabilirea sistemului său fiscal și a regimului „normal” și, pe de altă parte, să pună astfel statul membru în imposibilitatea de a justifica diferențierile în cauză prin natura și prin economia sistemului fiscal notificat.

Constatând că, în speță, Comisia nici nu a identificat în prealabil regimul „normal” al sistemului fiscal notificat și nici nu a contestat calificarea reținută în această privință de autoritățile din Gibraltar, Tribunalul consideră că acestei instituții îi era imposibil să stabilească faptul că anumite elemente ale sistemului fiscal notificat prezentau un caracter derogatoriu și, prin urmare, a priori selectiv în raport cu regimul „normal”. De asemenea, Tribunalul consideră că îi era imposibil Comisiei să aprecieze în mod corect dacă eventualele diferențieri între întreprinderi puteau fi justificate prin natura sau prin economia sistemului fiscal notificat.

c) Criteriul investitorului privat în economia de piață

În Hotărârea din 17 decembrie 2008, *Ryanair/Comisia* (T-196/04, nepublicată încă în Repertoriu), Tribunalul anulează decizia prin care Comisia a examinat separat două acorduri, încheiate de compania aeriană Ryanair cu Regiunea valonă, proprietara aeroportului din Charleroi, și, respectiv, cu Brussels South Charleroi Airport (denumită în continuare „BSCA”), întreprindere publică controlată de Regiunea valonă, care administrează și exploatează acest aeroport. Potrivit deciziei atacate, aceste două acorduri cuprindeau ajutoare de stat incompatibile cu piața comună. Comisia a constatat în special că Regiunea valonă încheiase primul acord cu Ryanair în calitate de autoritate publică și că, prin urmare, rolul său în acest acord nu putea să fie examinat în temeiul principiului investitorului privat în economia de piață. Mai întâi, Tribunalul arată că, întrucât BSCA este o entitate care depindea din punct de vedere economic de Regiunea valonă, Comisia ar fi trebuit să le considere drept o singură entitate. În continuare, Tribunalul constată că, prin încheierea acordului cu Ryanair, Regiunea valonă a exercitat o activitate de natură economică. Astfel, simplul fapt că respectiva activitate este executată pe domeniul public nu presupune că aceasta intră în domeniul exercitării prerogativelor de putere publică. Pe de altă parte, simplul fapt că Regiunea valonă dispune de competențe de natură administrativă în domeniul stabilirii redevențelor aeroportuare nu exclude posibilitatea ca examinarea unui sistem de rabaturi la respectivele redevențe să trebuiască să fie efectuată în lumina principiului investitorului privat în economia de piață.

d) Aplicarea *ratione temporis* a derogărilor de la interdicția ajutoarelor de stat

În cauza *SIDE/Comisia* (Hotărârea Tribunalului din 15 aprilie 2008, T-348/04, nepublicată încă în Repertoriu), Comisia aplicase derogarea privitoare la măsurile destinate să promoveze cultura și conservarea patrimoniului, prevăzută la articolul 87 alineatul (3) litera (d) CE, dispoziție intrată în vigoare la 1 noiembrie 1993, în cazul unui ajutor acordat de Franța înainte de această dată. După ce a reamintit că normele comunitare de drept substanțial nu vizează, în principiu, situații apărute anterior intrării lor în vigoare și a precizat că această concluzie se impune independent de efectele favorabile sau nefavorabile pe care aceste norme le-ar putea avea pentru persoanele interesate, Tribunalul apreciază, pe de

o parte, că orice nou ajutor de stat este în mod necesar incompatibil cu piața comună dacă ar fi susceptibil să denatureze concurența în perioada în care a fost plătit și dacă nu ar fi acoperit de nicio derogare, iar, pe de altă parte, că, odată produse efectele sale, caracterul compatibil sau incompatibil al ajutorului în cauză cu piața comună este dobândit definitiv. Prin urmare, având în vedere că analiza compatibilității cu piața comună a unui ajutor nu necesită numai să se aprecieze dacă, în momentul adoptării deciziei în cauză, interesul comunitar impunea ca ajutorul să fie restituit sau să nu fie restituit, Comisia trebuie să verifice de asemenea dacă, în perioada în care a fost plătit ajutorul în cauză, acesta era susceptibil să denatureze concurența. Pe baza acestor considerații, Tribunalul concluzionează că, aplicând derogarea mai sus menționată perioadei anterioare datei de 1 noiembrie 1993, Comisia a săvârșit o eroare de drept.

e) Servicii de interes economic general

Cauza *BUPA și alții/Comisia* (Hotărârea Tribunalului din 12 februarie 2008, T-289/03, nepublicată încă în Repertoriu) a permis Tribunalului să dezvolte jurisprudența sa care urmărește să stabilească în ce măsură compensațiile pe care o întreprindere le primește în schimbul unui serviciu de interes economic general (denumit în continuare „SIEG”) pe care aceasta îl asigură reprezintă sau nu reprezintă un ajutor de stat. Litigiul privea organizarea sistemului de asigurare de sănătate privată (denumită în continuare „ASP”) în Irlanda, care, între 1994 și 1996, a făcut obiectul unei liberalizări, în contextul căreia Voluntary Health Insurance Board (VHI) a intrat în concurență cu alți operatori, printre care și reclamanta. În cadrul acestei liberalizări, a fost prevăzută stabilirea unui sistem de egalizare a riscurilor (denumit în continuare „RES”), administrat de Health Insurance Authority (denumită în continuare „HIA”). RES reprezintă, în esență, un mecanism care prevede, pe de o parte, plata unei taxe către HIA de către asiguratorii ASP care prezintă un profil de risc mai redus decât profilul de risc mediu al pieței și, pe de altă parte, plata corespunzătoare de către HIA asiguratorilor ASP care prezintă un profil de risc mai ridicat decât profilul mediu. Mecanismul precizează diferitele praguri de declanșare a plăților RES. Comisia, sesizată cu o plângere din partea BUPA, precum și cu notificarea RES din partea Irlandei, a decis că plățile care decurg din RES constituiau o despăgubire menită să compenseze obligații de SIEG, și anume obligații care au ca scop asigurarea unui nivel minim de servicii ASP oricărei persoane care locuiește în Irlanda, la același preț, indiferent de starea lor de sănătate, de vârstă sau de sex (denumite în continuare „obligațiile ASP”)¹⁸.

Tribunalul apreciază că, deși la data analizei Comisiei nu fusese pronunțată încă Hotărârea Curții din 24 iulie 2003, *Altmark Trans și Regierungspräsidium Magdeburg*¹⁹ (denumită în continuare „Hotărârea Altmark”), se impunea ca legalitatea deciziei atacate să fie examinată în lumina celor patru condiții pe care Curtea le-a enunțat în această hotărâre (denumite în continuare „condițiile Altmark”). Astfel, pe de o parte, Curtea nu a limitat în timp aplicarea enunțurilor făcute în Hotărârea Altmark, iar, pe de altă parte, interpretarea de către Curte a unei dispoziții de drept comunitar se limitează la lămurirea și la precizarea semnificației și a sferei acesteia, astfel cum ar fi trebuit înțeleasă și aplicată, inclusiv de

¹⁸ Decizia C (2003) 1322 final din 13 mai 2003 (ajutorul de stat N 46/2003-Irlanda).

¹⁹ C-280/00, Rec., p. I-7747.

instituțiile comunitare, de la momentul intrării sale în vigoare. Tribunalul precizează că, în speță, condițiile Altmark, care, pe de altă parte, au o sferă de aplicare care se suprapune într-o mare măsură cu cea a criteriilor prevăzute la articolul 86 alineatul (2) CE, trebuie să fie aplicate conform spiritului și finalității care au condus la enunțarea acestora, dar în mod corespunzător cu datele particulare ale prezentei cauze.

În cadrul primei condiții Altmark, potrivit căreia întreprinderea beneficiară a compensației trebuie să fie însărcinată efectiv cu executarea unor obligații de serviciu public definite în mod clar, Tribunalul constată că dreptul comunitar nu oferă nici o definiție legală clară și precisă a noțiunii de misiune de SIEG, nici un concept juridic statornic care să stabilească, în mod definitiv, condițiile care trebuie îndeplinite pentru ca un stat membru să poată invoca în mod valabil existența și protecția unei misiuni de SIEG. Astfel, statele membre au o largă putere de apreciere cu privire la definirea a ceea ce acestea consideră a fi SIEG, iar această definiție nu poate fi contestată de Comisie decât în cazul unei erori vădite. Această largă putere de apreciere nu implică totuși faptul că un stat membru este exonerat de obligația de a veghea ca misiunea de SIEG pe care o invocă să respecte anumite criterii minime (în special, prezența unui act de putere publică care îi învestește pe operatorii în cauză cu misiunea respectivă, precum și caracterul universal și obligatoriu al acesteia) comune oricărei misiuni de SIEG în sensul Tratatului CE și să demonstreze că aceste criterii sunt îndeplinite în speță. Absența dovezii din partea statului membru în sensul că aceste criterii sunt îndeplinite poate constitui o eroare vădită de apreciere pe care Comisia trebuie să o sancționeze. În plus, statul membru trebuie să indice motivele pentru care consideră că serviciul în cauză merită, prin caracterul său specific, să fie calificat drept SIEG. Într-adevăr, în lipsa unei astfel de motivări, nu ar fi posibil un control, chiar și marginal, din partea instituțiilor comunitare. Pe de altă parte, Tribunalul precizează că atribuirea unei misiuni de SIEG nu presupune automat acordarea în favoarea operatorului însărcinat a unui drept special sau exclusiv în vederea exercitării acestuia și că această atribuire poate consta de asemenea într-o obligație impusă unei multitudini sau chiar tuturor operatorilor activi pe aceeași piață. În schimb, condițiile indispensabile pentru a caracteriza existența unei misiuni de SIEG sunt caracterul său obligatoriu și caracterul său universal: dacă primul implică faptul că prestatorul este obligat să contracteze, în condiții constante, fără a putea respinge cealaltă parte contractantă, cel de al doilea nu presupune că serviciul în cauză trebuie să fie în mod obligatoriu furnizat totalității populației unui stat membru, cu condiția ca acesta să fie oferit la tarife uniforme și nediscriminatorii și în condiții de calitate similare pentru toți clienții. Prin aplicarea acestor criterii la situația din speță, Tribunalul apreciază că RES îndeplinește prima condiție Altmark.

În ceea ce privește a doua condiție Altmark, care prevede că parametrii pe baza cărora este calculată compensația pentru exercitarea misiunii de SIEG trebuie stabiliți în prealabil în mod obiectiv și transparent, Tribunalul constată că această condiție este de asemenea îndeplinită în speță. Astfel, eventuala prerogativă a autorităților irlandeze cu privire la calcularea plăților RES nu ar fi în sine incompatibilă cu existența unor parametri obiectivi și transparenți. Pe de altă parte, doar complexitatea formulelor economice și matematice care guvernează calculele de efectuat nu afectează caracterul precis și clar stabilit al parametrilor pertinenti.

În cadrul examinării celei de a treia condiții Altmark, potrivit căreia compensația trebuie să fie necesară și proporțională în raport cu costurile ocazionate de executarea misiunii de

SIEG, Tribunalul observă că plățile RES nu au în vedere compensarea unor eventuale costuri sau supracosturi legate de o prestare precisă a anumitor servicii ASP, ci doar egalizarea sarcinilor suplimentare care se consideră că rezultă dintr-o variabilă negativă a profilului de risc al unui asigurător ASP în raport cu profilul de risc mediu al pieței. Aceasta nu implică totuși încălcarea condiției respective. Astfel, atât timp cât sistemul de compensare din speță diferă radical, în special, de cel examinat în Hotărârea Altmark, acesta nu poate respecta în mod strict a treia condiție Altmark, care impune posibilitatea stabilirii costurilor ocazionate de executarea unei obligații de SIEG. Cu toate acestea, cuantificarea supracosturilor prin intermediul unei comparații între profilul de risc real al unui asigurător ASP și un profil de risc mediu al pieței, având în vedere cuantumurile rambursate de toți asigurătorii ASP supuși RES, este conformă finalității și spiritului condiției menționate, calculul compensației întemeindu-se pe elemente obiective concrete, identificabile și controlabile în mod clar.

În ceea ce privește a patra condiție Altmark, potrivit căreia costurile suportate pentru executarea misiunii SIEG trebuie să corespundă cu cele ale unei întreprinderi eficiente, Tribunalul apreciază că, în speță, Comisia putea considera în mod valabil că nu era necesară o comparație între beneficiarii potențiali ai plăților RES și un operator eficient. Este necesar să se țină seama de faptul că respectiva condiție nu este aplicabilă în mod strict sistemului RES, datorită următoarelor două elemente specifice: caracterul neutru al sistemului de compensare constituit de RES în raport cu veniturile și cu beneficiile asigurătorilor ASP și particularitatea supracosturilor legate de un profil de risc negativ al asigurătorilor respectivi²⁰.

Alte hotărâri au permis Tribunalului să completeze în 2008 grila de analiză aplicabilă compensațiilor referitoare la îndeplinirea unui SIEG.

În Hotărârea din 1 iulie 2008, *Deutsche Post/Comisia* (T-266/02, nepublicată încă în Repertoriu, în recurs), Tribunalul subliniază mai întâi că, în cazul în care resursele de stat au fost acordate în compensarea costurilor suplimentare legate de îndeplinirea unui SIEG cu respectarea condițiilor Altmark, Comisia nu poate, fără să riște să priveze articolul 86 alineatul (2) CE de orice efect util, să califice resursele publice acordate drept ajutor de stat dacă valoarea totală a acestora rămâne mai scăzută decât costurile suplimentare ocazionate de îndeplinirea misiunii de SIEG. Astfel, în situația în care Comisia omite să verifice dacă valoarea compensațiilor depășește costurile suplimentare legate de un SIEG, aceasta nu demonstrează în mod temeinic că această compensație conferă un avantaj în sensul articolului 87 alineatul (1) CE și este astfel susceptibilă să constituie un ajutor de stat. Pe de altă parte, în cazul în care Comisia nu a efectuat nicio examinare și nicio evaluare în acest sens, instanța comunitară nu poate efectua, în locul instituției menționate, o examinare pe care aceasta din urmă nu a realizat-o niciodată, pentru a identifica concluziile la care ar fi ajuns aceasta prin analiza sa.

²⁰ În Hotărârea *Hotel Cipriani și alții/Comisia*, citată anterior, Tribunalul confirmă că, în ceea ce privește deciziile adoptate de Comisie anterior Hotărârii Altmark, se impune să se examineze dacă abordarea de ansamblu urmărită este compatibilă cu esența condițiilor Altmark.

În Hotărârea *SIC/Comisia*, citată anterior, Tribunalul declară că Republica Portugheză nu era obligată să organizeze o procedură de licitație înainte de atribuirea SIEG de televiziune către RTP. Într-adevăr, specificitatea de serviciu public a radiodifuziunii, în special legătura sa cu nevoile democratice, sociale și culturale ale fiecărei societăți, explică și justifică faptul că un stat membru nu este obligat să organizeze o procedură de licitație în vederea atribuirii SIEG al radiodifuziunii, cel puțin atunci când decide să asigure el însuși acest serviciu public prin intermediul unei societăți publice, precum în cazul de față.

Tribunalul arată că statele membre sunt competente pentru a defini SIEG de radiodifuziune într-o modalitate care să cuprindă difuzarea unei game largi de programe, autorizând operatorul care are sarcina de a îndeplini acest SIEG să desfășoare activități comerciale, precum vânzarea de spații publicitare. În altă situație, definirea însăși a SIEG de radiodifuziune ar depinde de modul acestuia de finanțare, cu toate că un SIEG, prin ipoteză, se definește în funcție de interesul general pe care urmărește să îl îndeplinească, iar nu în funcție de mijloacele care îi vor asigura prestarea.

În ceea ce privește controlul respectării de către RTP a mandatului său de serviciu public, Tribunalul a precizat că numai statul membru putea aprecia respectarea de către radiodifuzorul serviciului public a standardelor de calitate definite în mandatul său. Comisia trebuie să se limiteze la constatarea existenței, la nivel național, a unui mecanism de control independent, ceea ce era cazul în speță. În ceea ce privește proporționalitatea finanțărilor față de costurile serviciului public, Tribunalul apreciază că, prin faptul că nu a solicitat Republicii Portugheze comunicarea anumitor rapoarte de audit al RTP, Comisia a încălcat obligația de examinare. Astfel, Comisia nu poate să nu solicite să îi fie comunicate informații care rezultă a fi de natură să confirme sau să infirme alte informații pertinente pentru examinarea măsurii în cauză, însă a căror fiabilitate nu poate fi considerată ca fiind suficient de dovedită.

În Hotărârea *TV 2/Danmark și alții/Comisia*, citată anterior, Tribunalul precizează, în plus, că SIEG de radiodifuziune nu trebuie să se limiteze în mod necesar la difuzarea de emisiuni nerentabile. Afirmația potrivit căreia întreprinderea TV 2 care are sarcina de a efectua SIEG (TV 2) ar fi determinată în mod inevitabil să recurgă la subvenționarea activității comerciale proprii prin finanțarea serviciului public de către stat este considerată de Tribunal ca făcând trimitere, cel mult, la un risc pe care statele membre trebuie să îl prevină, iar Comisia, eventual, să îl sancționeze. Pe de altă parte, cu privire la libertatea de care beneficiază TV 2 din partea autorităților daneze în ceea ce privește definiția concretă a programelor sale, Tribunalul constată că nu este nicidecum anormal ca un operator de serviciu public să se bucure, cu condiția să respecte exigențele calitative, de o independență editorială în raport cu puterea politică în alegerea programelor.

f) **Ajutoare care urmăresc repararea pagubelor provocate de evenimente extraordinare**

Potrivit articolului 87 alineatul (2) litera (b) CE, trebuie să fie declarate compatibile cu piața comună ajutoarele acordate pentru repararea pagubelor provocate de evenimente extraordinare.

În urma atentatelor din 11 septembrie 2001, Comisia a adoptat, la 10 octombrie 2001, o comunicare²¹ în care a apreciat că această dispoziție putea să autorizeze indemnizarea, în special, pentru costurile determinate de închiderea spațiului aerian american în perioada 11-14 septembrie 2001. În Hotărârea din 25 iunie 2008, *Olympiaki Aeroporia Ypiresies/Comisia* (T-268/06, nepublicată încă în Repertoriu), Tribunalul anulează în parte decizia Comisiei prin care se declară incompatibilă cu piața comună partea din ajutoarele acordate de Republica Elenă pentru a repara pierderile determinate de anularea unor zboruri prevăzute în afara perioadei menționate de respectiva comunicare. Tribunalul apreciază că, dacă articolul 87 alineatul (2) litera (b) CE permite să fie compensate numai dezavantajele economice cauzate direct de evenimente extraordinare, existența unei legături directe poate să fie recunoscută chiar dacă paguba s-a produs, ca în speță, la puțin timp după expirarea perioadei mai sus menționate.

3. Norme procedurale

În sfârșit, jurisprudența din 2008 permite clarificarea obligațiilor care revin Comisiei în cazul în care aceasta adoptă o a doua decizie privitoare la un ajutor de stat, care a făcut obiectul unei decizii anulate de Tribunal. În Hotărârea *Alitalia/Comisia*, citată anterior, Tribunalul apreciază că nu există, în sarcina Comisiei, nicio obligație de a iniția din nou, într-un astfel de caz, procedura oficială de investigare, nelegalitățile sancționate de Tribunal nefiind anterioare față de momentul inițierii procedurii. În plus, Comisia nu este obligată să ofere din nou terților interesați, al căror drept de a-și expune observațiile a fost asigurat, în cadrul primei decizii, prin publicarea unei comunicări în Jurnalul Oficial cu privire la decizia sa de a iniția o procedură oficială de investigare, aceeași posibilitate cu ocazia adoptării celei de a doua decizii.

Marca comunitară

Deciziile privitoare la aplicarea Regulamentului (CE) nr. 40/94²² continuă să reprezinte în anul 2008 un număr important (171) între cauzele soluționate de Tribunal, deși acestea constituie un procent mai scăzut prin raportare la cel înregistrat în 2007.

1. Motive absolute de refuz al înregistrării

În Hotărârea din 12 noiembrie 2008, *Lego Juris/OAPI – Mega Brands (cărămida Lego)* (T-270/06, nepublicată încă în Repertoriu), privind o procedură de declarare a nulității, Tribunalul se pronunță pentru prima dată cu privire la domeniul de aplicare al motivului absolut de refuz prevăzut la articolul 7 alineatul (1) litera (e) punctul (ii) din Regulamentul nr. 40/94, potrivit căruia se refuză înregistrarea semnelor constituite exclusiv din forma produsului necesară pentru obținerea unui rezultat tehnic. Tribunalul apreciază că

²¹ COM (2001) 574 final.

²² Regulamentul (CE) nr. 40/94 al Consiliului din 20 decembrie 1993 privind marca comunitară (JO L 11, p. 1, Ediție specială, 17/vol. 1, p. 146).

dispoziția respectivă se opune înregistrării oricărei forme constituite exclusiv, în ceea ce privește caracteristicile esențiale ale acesteia, din forma produsului, care, din punct de vedere tehnic, constituie cauza obținerii rezultatului tehnic urmărit și este suficientă în acest sens, chiar dacă acest rezultat poate fi obținut prin alte forme care folosesc aceeași sau o altă soluție tehnică. Aceste caracteristici trebuie să fie determinate în mod obiectiv, plecând de la reprezentarea grafică a formei în cauză și de la eventualele descrieri depuse în momentul prezentării cererii de înregistrare a mărcii, și nu pe baza percepției consumatorului țintă.

În cadrul unei alte proceduri de declarare a nulității, în Hotărârea din 15 octombrie 2008, *Powerserv Personalservice/OAPI – Manpower (MANPOWER)* (T-405/05, nepublicată încă în Repertoriu, în recurs), Tribunalul oferă precizări cu privire la aria geografică în care publicul relevant poate percepe ca fiind descriptiv semnul constituit din cuvântul englez „manpower”. În această privință, Tribunalul apreciază că această situație se poate întâlni chiar și în statele membre neanglofone, cu condiția ca, în primul rând, acest cuvânt englez să fi intrat în limba țării în discuție și să poată să fie utilizat în locul termenului existent în această limbă care are sensul de „forță de muncă” sau de „mână de lucru” sau ca, în al doilea rând, în contextul dat al produselor și al serviciilor protejate de marca MANPOWER, engleza să fie utilizată, fie și numai alternativ cu limba națională, în raportul cu persoanele care fac parte din publicul relevant. În temeiul acestor criterii, Tribunalul concluzionează că este întemeiată aprecierea camerei de recurs conform căreia semnul în cauză este descriptiv în Germania și în Austria, în timp ce este neîntemeiată această apreciere cu privire la Țările de Jos, la Suedia și la Danemarca. Alte dezvoltări cu privire la rolul cunoașterii limbilor de către publicul relevant figurează în Hotărârea din 26 noiembrie 2008, *New Look/OAPI (NEW LOOK)* (T-435/07, nepublicată în Repertoriu), în care Tribunalul apreciază că, întrucât este un fapt notoriu înțelegerea de bază a limbii engleze de către publicul larg al țărilor scandinave, al Țărilor de Jos și al Finlandei, camera de recurs a putut considera în mod întemeiat că semnul NEW LOOK, expresie banală care aparține englezei curente și nu prezintă nicio dificultate lingvistică, este lipsit de caracter distinctiv în aceste țări.

O altă contribuție marcantă a jurisprudenței din acest an în acest domeniu privește domeniul de aplicare al trimiterii menționate la articolul 7 alineatul (1) litera (h) din Regulamentul nr. 40/94, cu privire la motivele absolute de refuz prevăzute la articolul 6 ter din Convenția de la Paris²³. În cauza în care s-a pronunțat Hotărârea din 28 februarie 2008, *American Clothing Associates/OAPI* (Reprezentarea unei frunze de arțar) (T-215/06, nepublicată încă în Repertoriu, în recurs), declanșată de o acțiune introdusă de o întreprindere căreia Oficiul pentru Armonizare în cadrul Pieței Interne (mărci, desene și modele industriale) (denumit în continuare „OAPI”) i-a refuzat înregistrarea unui semn constituit în special dintr-o frunză de arțar, pentru motivul că aceasta figurează pe drapelul canadian, Tribunalul apreciază că, datorită distincției pe care convenția menționată o stabilește între „mărcile de fabrică sau de comerț” și „mărcile de serviciu”, articolul 6 ter litera (a) din această convenție, care impune refuzarea înregistrării, în special, a drapelurilor și a altor embleme de stat, nu se aplică „mărcilor de serviciu”. Într-adevăr, dacă legiuitorul comunitar ar fi avut intenția să extindă această interdicție la mărcile privind serviciile, acesta nu s-ar fi limitat doar să facă referire la articolul 6 ter din Convenția de la Paris, ci ar fi menționat această interdicție

²³ Convenția de la Paris pentru protecția proprietății industriale din 20 martie 1883, astfel cum a fost revizuită și modificată (Recueil des traités des Nations unies, vol. 828, nr. 11847, p. 108).

chiar în textul articolului 7 din Regulamentul nr. 40/94. În plus, Tribunalul stabilește că, spre deosebire de ceea ce este prevăzut pentru aprecierea caracterului distinctiv al unei mărci complexe, în temeiul articolului 6 ter din Convenția de la Paris, trebuie avut în vedere fiecare dintre elementele respectivei mărci, fiind suficient ca unul dintre ele să reprezinte o emblemă de stat sau o imitație pentru a împiedica înregistrarea mărcii vizate, indiferent de percepția sa de ansamblu. În sfârșit, aplicarea articolului 6 ter alineatul (1) litera (a) din Convenția de la Paris nu este condiționată de posibilitatea pentru publicul vizat de a fi în eroare cu privire la originea produselor desemnate de marca solicitată sau cu privire la existența unei legături între titularul acestei mărci și statul a cărui emblemă figurează în respectiva marcă.

În Hotărârea din 9 iulie 2008, *Hartmann/OAPI (E)* (T-302/06, nepublicată în Repertoriu), Tribunalul furnizează o precizare importantă pentru jurisprudența conform căreia OAPI poate să își întemeieze analiza pe o situație de fapt care rezultă din experiența practică dobândită în mod general din comercializarea unor produse de larg consum, fără să fie obligat să prezinte exemple dintr-o astfel de experiență. Tribunalul apreciază că, întrucât produsele vizate de marca solicitată au fost definite de instanțele OAPI ca nefind destinate unui consum larg, ci unui public specializat, nu se poate admite ca aceste instanțe să își întemeieze analiza pe fapte concrete susceptibile să fie cunoscute de orice persoană.

O serie de hotărâri permit Tribunalului să precizeze legătura care trebuie să existe între o marcă și produsele sau serviciile vizate pentru ca aceasta să fie considerată descriptivă, în special Hotărârea din 2 aprilie 2008, *Eurocopter/OAPI (STEADYCONTROL)* (T-181/07, nepublicată în Repertoriu), Hotărârea din 24 septembrie 2008, *HUP Usługi Polska/OAPI – Manpower (I. T.@MANPOWER)* (T-248/05, nepublicată în Repertoriu, în recurs), Hotărârea din 15 octombrie 2008, *REWE-Zentral/OAPI (Port Louis)* (T-230/06, nepublicată în Repertoriu), Hotărârea din 25 noiembrie 2008, *CFCMCEE/OAPI (SURFCARD)* (T-325/07, nepublicată în Repertoriu), și Hotărârea din 2 decembrie 2008, *Ford Motor/OAPI (FUN)* (T-67/07, nepublicată încă în Repertoriu). În special, în această din urmă hotărâre, Tribunalul constată că raportul dintre sensul cuvântului „fun”, pe de o parte, și vehiculele terestre cu motor, precum și piesele și părțile constitutive ale acestora, pe de altă parte, nu este suficient de direct și de concret pentru ca înregistrarea mărcii solicitate să poată să fie refuzată, contrar celor dispuse de camera de recurs.

În sfârșit, în Hotărârea din 12 martie 2008, *Compagnie générale de diététique/OAPI (GARUM)* (T-341/06, nepublicată în Repertoriu), Tribunalul precizează că analiza caracterului distinctiv al unui semn trebuie să se refere la o experiență de piață concretă și actuală sau, cel puțin, foarte probabilă și suficient de apropiată în timp. În schimb, nu poate să fie suficientă o evoluție presupusă, chiar ipotetică, fără niciun raport cu elemente concrete și verificabile.

2. Motive relative de refuz al înregistrării

Contenciosul dintre societatea cehă Budějovický Budvar și societatea americană Anheuser-Busch a determinat Tribunalul, la fel ca în 2007, să interpreteze, în Hotărârea din 16 decembrie 2008, *Budějovický Budvar/OAPI – Anheuser-Busch (BUD)* (T-225/06, T-255/06, T-257/06 și T-309/06, nepublicată încă în Repertoriu), articolul 8 alineatul (4)

din Regulamentul nr. 40/94, care permite formularea unei opoziții împotriva înregistrării unei mărci comunitare prin invocarea unui semn anterior, altul decât o marcă. Mai întâi, Tribunalul arată că OAPI trebuie să ia în considerare drepturile anterioare protejate în statele membre, fără să poată contesta calificarea lor. Astfel, atât timp cât protecția acordată în Austria și în Franța denumirii de origine „bud” este validă în temeiul legislațiilor naționale ale acestor state, OAPI trebuie să țină seama de efectele acestei protecții. În continuare, Tribunalul constată că OAPI, în loc să aplice prin analogie articolul 43 din Regulamentul nr. 40/94 și să impună Budějovický Budvar demonstrarea utilizării „serioase” a denumirilor „bud”, ar fi trebuit să verifice dacă semnele în cauză erau utilizate în contextul unei activități comerciale care urmărea un avantaj economic, și nu în domeniul privat, indiferent de teritoriul vizat prin această utilizare. Tribunalul consideră că societatea cehă a reușit să probeze că denumirile în cauză sunt utilizate în comerț. Mai mult, Tribunalul constată că OAPI a săvârșit o eroare prin faptul că nu a ținut seama de toate elementele de fapt și de drept pertinente pentru a determina dacă legislațiile naționale în cauză permit Budějovický Budvar să interzică utilizarea unei mărci mai recente.

Una dintre celelalte contribuții principale ale jurisprudenței din 2008 în materie privește problema similitudinii produselor și/sau a serviciilor vizate de marca anterioară și de marca solicitată în vederea aprecierii existenței unui risc de confuzie. În Hotărârea din 18 iunie 2008, *Coca-Cola/OAPI – San Polo (MEZZOPANE)* (T-175/06, nepublicată încă în Repertoriu), în primul rând, Tribunalul constată că nu există decât o similitudine redusă între vin și bere. Deși vinul și berea pot satisface, în parte, aceeași nevoie de a savura o băutură în timpul mesei sau al unui aperitiv, consumatorul relevant le percepe ca fiind produse distincte. Pe de altă parte, nu există niciun element care să permită să se concluzioneze că un cumpărător al unuia dintre aceste produse ar ajunge să îl cumpere și pe celălalt și că acestea ar fi astfel complementare. În schimb, ținând totuși seama de diferențele de preț, vinul și berea sunt, într-o anumită măsură, concurente.

În Hotărârea din 4 noiembrie 2008, *Group Lottuss/OAPI – Ugly (COYOTE UGLY)* (T-161/07, nepublicată în Repertoriu), Tribunalul constată existența unei mari complementarități între „beri”, pe de o parte, și „serviciile de bar cu cocktail”, precum și „serviciile de divertisment, servicii de discotecă, cluburi de noapte”, pe de altă parte. Într-adevăr, berile sunt consumate pentru a stinge setea sau pentru plăcere, în timp ce aceste servicii acoperă activitatea constând în pregătirea și în servirea băuturilor alcoolizate într-un loc în care persoanele se deplasează pentru a se amuza. Prin urmare, Tribunalul consideră că OAPI poate să constate în mod întemeiat existența unui grad scăzut de similitudine între aceste produse și aceste servicii. Situația este diferită în ceea ce privește similitudinea între beri și „activitățile culturale”, acestea din urmă prezentând un raport mult mai redus de complementaritate cu berea decât serviciile menționate mai sus.

Complementaritatea dintre produse și servicii constituie de asemenea obiectul altor două hotărâri, pronunțate cu privire la proceduri de declarare a nulității. În Hotărârea din 24 septembrie 2008, *Oakley/OAPI – Venticinque (O STORE)* (T-116/06, nepublicată încă în Repertoriu), Tribunalul stabilește că raportul dintre serviciile furnizate în cadrul comerțului cu amănuntul cu anumite articole vestimentare și aceleași articole se caracterizează printr-o legătură strânsă, în sensul că produsele sunt importante, chiar indispensabile pentru desfacerea serviciilor respective. Într-adevăr, acestea din urmă sunt furnizate cu ocazia vânzării produselor menționate, iar comerțul cu amănuntul cuprinde orice activitate

desfășurată de operator în scopul de a incita încheierea unui act de vânzare. În schimb, această legătură nu există în cazul în care serviciile de vânzare vizate de o marcă privesc accesorii, iar cealaltă marcă vizează articole vestimentare și produse din piele.

În Hotărârea din 12 noiembrie 2008, *Weiler/OAPI – IQNet Association – The International Certification Network (Q2WEB)* (T-242/07, nepublicată în Repertoriu), pentru a-și motiva constatarea potrivit căreia produsele și serviciile în cauză vizate de marca Q2WEB pot să fie toate utilizate și/sau furnizate în mod asociat sau consecutiv pentru a furniza consumatorilor serviciile în cauză vizate de marca Q2WEB Certified Site, Tribunalul arată că prestatorii de servicii de telecomunicații, în special de servicii de telecomunicații prin intermediul internetului, astfel cum sunt cele vizate de marca Q2WEB Certified Site, furnizează în general clienților lor un program de calculator, precum și un serviciu de întreținere și de actualizare a acestui program, care este, așadar, prin ipoteză, important pentru utilizarea serviciului de telecomunicații furnizat, și că astfel de programe de calculator și servicii fac parte din produsele și din serviciile vizate de marca Q2WEB.

Jurisprudența din acest an cuprinde, pe de altă parte, contribuții referitoare la comparația conceptuală dintre semnele în conflict în cadrul procedurilor *inter partes*. Cu ocazia pronunțării asupra similitudinii dintre semnele verbale EL TIEMPO și TELETIEMPO, Tribunalul apreciază, în Hotărârea din 22 aprilie 2008, *Casa Editorial el Tiempo/OAPI – Instituto Nacional de Meteorología (EL TIEMPO)* (T-233/06, nepublicată în Repertoriu), că nimic din textul descrierii produselor și a serviciilor în cauză nu permite să se considere că respectivul cuvânt „tiempo” va fi automat interpretat în accepțiunea sa cronologică pentru marca solicitată și în accepțiunea sa climatologică pentru mărcile anterioare.

Pe de altă parte, în Hotărârea din 2 decembrie 2008, *Harman International Industries/OAPI – Becker (Barbara Becker)* (T-212/07, nepublicată încă în Repertoriu), Tribunalul apreciază că, în cazul în care o marcă verbală este constituită din două elemente, dintre care unul este comun cu unicul element al unei alte mărci verbale, pentru a constata un risc de confuzie, nu este necesar ca elementul comun mărcilor în conflict să constituie elementul dominant în impresia de ansamblu produsă de marca compusă. Într-adevăr, dacă s-ar impune o astfel de condiție, chiar dacă elementul comun are o poziție distinctivă autonomă în cadrul mărcii compuse, titularul mărcii anterioare ar fi lipsit de dreptul exclusiv conferit de această marcă.

În sfârșit, Tribunalul precizează care este nivelul de atenție al consumatorului mediu atunci când cumpără un element de mobilier mai ieftin. Având în vedere că acest consumator acționează pe baza unei serii de considerații funcționale și estetice, pentru a crea o armonie cu celelalte elemente de mobilier de care dispune deja, în Hotărârea din 16 ianuarie 2008, *Inter-IKEA/OAPI – Waibel (idea)* (T-112/06, nepublicată în Repertoriu), Tribunalul apreciază că, deși actul de cumpărare în sens strict poate să fie efectuat în mod rapid în cazul anumitor piese de mobilier, procesul de comparare și de reflecție care precedă alegerea impune, prin definiție, un nivel ridicat de atenție.

3. Aspecte de formă și de procedură

a) Proba utilizării serioase a mărcii anterioare

În Hotărârea din 10 septembrie 2008, *Boston Scientific/OAPI – Terumo (CAPIO)* (T-325/06, nepublicată în Repertoriu), Tribunalul apreciază că valoarea probantă a cifrelor cuprinse în lista de vânzări a produselor acoperite de marca anterioară, furnizată OAPI de către titularul acesteia, poate să fie stabilită prin alte mijloace decât actul notarial sau declarația menționate la articolul 76 alineatul (1) din Regulamentul nr. 40/94 și la norma 22 din Regulamentul (CE) nr. 2868/95²⁴. Faptul că anumite elemente ale facturilor corespunzătoare acestor vânzări figurează în listă demonstrează coerența și autenticitatea sa. Pe de altă parte, întocmirea unei facturi indică faptul că marca anterioară a fost utilizată public și spre exterior, și nu numai în interiorul întreprinderii titulare sau într-o rețea de distribuție posedată sau controlată de aceasta.

În Hotărârea din 26 noiembrie 2008, *Rajani/OAPI – Artoz-Papier (ATOZ)* (T-100/06, nepublicată în Repertoriu), Tribunalul examinează problema datei care trebuie luată în considerare în temeiul *dies a quo* pentru calcularea perioadei de cinci ani în cursul căreia o marcă anterioară nu poate fi supusă probei utilizării serioase, în cazul în care această marcă a făcut obiectul unei cereri de înregistrare internațională la Organizația Internațională a Proprietății Intelectuale (OMPI), depusă la o anumită dată, dar i s-a acordat beneficiul protecției într-un stat membru la o dată posterioară. După ce a constatat că problema intră în domeniul de aplicare al dreptului național în cauză, Tribunalul apreciază că, dacă, în temeiul acestui drept, protecția este refuzată provizoriu unei mărci înregistrate la nivel internațional, dar este acordată ulterior, înregistrarea este considerată ca fiind deja efectuată la data primirii de către OAPI a notificării finale privitoare la acordarea protecției.

b) Continuitate funcțională

Tribunalul pune în aplicare principiile stabilite în Hotărârea Curții din 13 martie 2007, *OAPI/Kaul*²⁵, precizând, în Hotărârea din 17 iunie 2008, *El Corte Inglés/OAPI – Abril Sánchez și Ricote Saugar (BOOMERANG^{TV})* (T-420/03, nepublicată încă în Repertoriu), că, deși camera de recurs nu este obligată să ia în considerare elementele de fapt și probele prezentate pentru prima dată în fața sa, trebuie totuși să se verifice dacă, prin refuzul său, aceasta a încălcat articolul 74 alineatul (2) din Regulamentul nr. 40/94, considerând că nu are nicio marjă de apreciere în această privință. Tribunalul consideră că natura faptelor și a dovezilor în cauză nu este decât unul dintre elementele care pot fi luate în considerare în cadrul exercitării de către OAPI a puterii de apreciere care îi revine. Întrucât camera de recurs s-a întemeiat pe faptul că reclamantei i-a fost acordată posibilitatea de a prezenta documentele în cauză în fața diviziei de opoziție, aceasta a considerat în mod implicit că circumstanțele din speță nu permiteau ca documentele respective să fie luate în considerare. Astfel, camera de recurs

²⁴ Regulamentul (CE) nr. 2868/95 al Comisiei din 13 decembrie 1995 de punere în aplicare a Regulamentului (CE) nr. 40/94 al Consiliului privind marca comunitară (JO L 303, p. 1, Ediție specială, 17, vol. 1, p. 189).

²⁵ C-29/05 P, Rec., p. I-2213.

nu a considerat de principiu că documentele prezentate de reclamantă pentru prima dată în fața sa erau inadmisibile, dar și-a motivat decizia cu privire la acest aspect.

c) Interesul de a exercita acțiunea și procedurile de declarare a nulității

În Hotărârea din 8 iulie 2008, *Lancôme/OAPI – CMS Hasche Sigle (COLOR EDITION)* T-160/07, nepublicată încă în Repertoriu, în recurs), Tribunalul apreciază că rezultă din economia articolului 55 alineatul (1) din Regulamentul nr. 40/94 că legiuitorul a înțeles să permită oricărei persoane fizice sau juridice și oricărui grup sau organism care are capacitatea de a sta în justiție să formuleze cereri de declarare a nulității întemeiate pe cauze de nulitate absolută, fără să fie necesar să facă dovada interesului de a exercita acțiunea, în timp ce, în ceea ce privește cererile de declarare a nulității întemeiate pe cauze de nulitate relativă, a restrâns în mod explicit cerul persoanelor care pot introduce cererea la titularii de mărci sau de drepturi anterioare, precum și la beneficiarii unei licențe.

d) Obligațiile camerelor de recurs

Întemeindu-se pe jurisprudența constantă în materia obligației de motivare²⁶, Tribunalul afirmă, în Hotărârea din 9 iulie 2008, *Reber/OAPI Chocoladefabriken Lindt & Sprüngli (Mozart)* (T-304/06, nepublicată încă în Repertoriu), că, de regulă, camera de recurs nu este ținută să prezinte în decizia sa un răspuns specific pentru fiecare argument întemeiat pe existența, în alte cauze similare, a unor decizii ale propriilor organe sau ale unor instanțe naționale într-un anumit sens, dacă din motivarea deciziei pe care o adoptă într-o cauză concretă reies cel puțin implicit, dar clar și neechivoc, motivele pentru care aceste alte decizii nu sunt pertinente sau nu sunt luate în considerare în cadrul aprecierii sale.

În Hotărârea *COYOTE UGLY*, citată anterior, Tribunalul arată că, deși camera de recurs are dreptul, în cazul în care identifică o similitudine, chiar și parțială, între produsele și serviciile în cauză în cadrul unei proceduri de opoziție, de a scinda din oficiu serviciile acoperite de marca solicitată, indicând în mod precis subentitățile compatibile cu marca anterioară, aceasta nu are totuși o obligație în acest sens.

Protecția soiurilor de plante

Regulamentul (CE) nr. 2100/94²⁷ a instituit un sistem de protecție comunitară a soiurilor de plante care permite acordarea unor drepturi de proprietate industrială pentru soiuri de plante, valabile pe întreg teritoriul Comunității. Punerea în practică și aplicarea acestui sistem comunitar sunt asigurate de Oficiul Comunitar pentru Soiuri de Plante (denumit în

²⁶ Hotărârea Curții din 7 ianuarie 2004, *Aalborg Portland și alții/Comisia*, C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P și C-219/00 P, Rec., p. I-123, și Hotărârea Curții din 8 februarie 2007, *Grupul Danone/Comisia*, C-3/06 P, Rep., p. I-1331.

²⁷ Regulamentul (CE) nr. 2100/94 al Consiliului din 27 iulie 1994 de instituire a unui sistem de protecție comunitară a soiurilor de plante (JO L 227, p. 1, Ediție specială, 03/vol. 15, p. 197).

continuare „OCSP”), o agenție descentralizată a Comunității, cu sediul în Angers (Franța), care este operațională din 27 aprilie 1995. În cadrul OCSP a fost instituită o cameră de recurs competentă să se pronunțe asupra acțiunilor formulate împotriva anumitor tipuri de decizii adoptate de către acesta. În conformitate cu articolul 73 din regulamentul menționat, deciziile camerei de recurs a OCSP pot fi atacate cu recurs în fața instanței comunitare.

În cursul anului 2008, Tribunalul a pronunțat primele două hotărâri privitoare la deciziile adoptate de camera de recurs a OCSP. După ce a avut ocazia să se pronunțe în principal asupra admisibilității, în Hotărârea din 31 ianuarie 2008, *Federación de Cooperativas Agrarias de la Comunidad Valenciana/OCSP – Nador Cott Protection (Nadorcott)* (T-95/06, nepublicată încă în Repertoriu), Tribunalul definește întinderea controlului jurisdicțional pe care îl exercită în materie în Hotărârea din 19 noiembrie 2008, *Schröder/OCSP (SUMCOL 01)* (T-187/06, nepublicată încă în Repertoriu). În această privință, Tribunalul reamintește că, în cazul în care instanța comunitară se pronunță asupra deciziilor adoptate de o autoritate administrativă comunitară pe baza unor aprecieri tehnice complexe, aceasta exercită în principiu un control limitat și nu substituie aprecierea elementelor de fapt efectuată de autoritatea respectivă cu propria apreciere, fără să evite totuși să controleze interpretarea dată de administrație datelor tehnice. Această abordare poate fi transpusă la cazurile în care decizia administrativă este rezultatul aprecierilor complexe din alte domenii științifice, precum botanica sau genetica. În speță, aprecierea caracterului distinctiv al unui soi de plantă, în lumina criteriilor prevăzute la articolul 7 alineatul (1) din Regulamentul nr. 2100/94, prezintă o complexitate științifică și tehnică ce poate justifica o limitare a întinderii controlului jurisdicțional. Într-adevăr, aceste criterii presupun să se verifice dacă soiul candidat se distinge net, prin manifestarea caracteristicilor care rezultă dintr-un genotip sau dintr-o combinație de genotipuri date, de orice alt soi. În schimb, aprecierea existenței unui alt soi notoriu în raport cu criteriile prevăzute la articolul 7 alineatul (2) din regulamentul menționat nu impune o expertiză sau cunoștințe tehnice specifice și nu prezintă nicio complexitate care să poată justifica o limitare a întinderii controlului jurisdicțional. Astfel, aceste criterii constau numai în a impune să se verifice, de exemplu, dacă, la data depunerii cererii de protecție a soiului candidat, un alt soi a făcut obiectul unei protecții sau a fost înscris într-un registru oficial al soiurilor.

Accesul la documente

În Hotărârea din 9 septembrie 2008, *MyTravel/Comisia* (T-403/05, nepublicată încă în Repertoriu, în recurs), Tribunalul precizează întinderea dreptului de acces, prevăzut de Regulamentul (CE) nr. 1049/2001²⁸, la anumite documente care figurează în dosarul Comisiei, în cadrul aprecierii compatibilității unei concentrări cu piața comună, precum și la documente redactate de serviciile Comisiei în urma anulării uneia dintre deciziile sale de către Tribunal.

²⁸ Regulamentul (CE) nr. 1049/2001 al Parlamentului European și al Consiliului din 30 mai 2001 privind accesul public la documentele Parlamentului European, ale Consiliului și ale Comisiei (JO L 145, p. 43, Ediție specială, 01/vol. 3, p. 76).

Această hotărâre se înscrie în contextul concentrării între întreprinderile Airtours și First Choice, care fusese declarată de Comisie incompatibilă cu piața comună. Întrucât această decizie a fost anulată de către Tribunal, prin Hotărârea din 6 iunie 2002, Airtours/Comisia (T-342/99, Rec., p. II-2585), Comisia a constituit un grup de lucru, care reunea funcționari ai Direcției Generale (DG) Concurență și ai Serviciului Juridic, în vederea examinării oportunității de a introduce un recurs împotriva hotărârii Tribunalului și pentru a aprecia efectele hotărârii respective asupra procedurilor aplicabile controlului concentrărilor sau asupra altor domenii. MyTravel, succesor în drepturi al Airtours, s-a adresat Comisiei pentru a obține accesul la două tipuri de documente: documentele pregătitoare și raportul redactate de grupul de lucru, pe de o parte, și documentele din dosarul cazului Airtours/First Choice care au stat la baza raportului, pe de altă parte. Comisia a refuzat accesul la majoritatea acestor documente în temeiul a trei excepții prevăzute de Regulamentul nr. 1049/2001.

În ceea ce privește, în primul rând, excepția referitoare la protecția procesului decizional, Tribunalul arată că raportul întocmit de grupul de lucru se înscrie în cadrul unor funcții pur administrative, și nu legislative, ale Comisiei. Or, interesul public de a obține comunicarea unui document în baza principiului transparenței nu are aceeași importanță în cazul unui document aferent unei proceduri administrative prin care se urmărește aplicarea normelor dreptului concurenței precum în cazul unui document referitor la o procedură legislativă. Subliniind că divulgarea publică a raportului ar risca să expună opinia, eventual critică, a funcționarilor Comisiei și să permită comparația între conținutului raportului și decizia adoptată în final de Comisie, Tribunalul concluzionează că în mod întemeiat a refuzat Comisia accesul, considerând că divulgarea către public a raportului ar aduce o atingere gravă posibilității unuia dintre membrii săi de a dispune de o opinie liberă și completă din partea propriilor servicii. Pe de altă parte, în ceea ce privește documentele interne referitoare la concentrarea Airtours-First Choice, Tribunalul consideră că în mod temeinic a apreciat Comisia că divulgarea acestor documente ar reduce capacitatea serviciilor sale de a-și exprima punctele de vedere și ar aduce o atingere gravă procesului său decizional în cadrul controlului concentrărilor, atât timp cât aceste documente sunt susceptibile să prezinte opiniile serviciilor Comisiei, care poate că nu vor mai figura în versiunea finală a deciziei. O astfel de divulgare ar incita la autocenzură și ar afecta comunicarea liberă și completă între servicii. În plus, acest risc este previzibil în mod rezonabil atât timp cât este verosimil ca astfel de documente să poată fi utilizate pentru a influența poziția serviciilor Comisiei, care trebuie să rămână liberă și independentă față de orice presiuni exterioare.

În al doilea rând, în ceea ce privește excepția referitoare la protecția procedurilor judiciare și a consultanței juridice, în legătură cu care reclamanta pretindea că nu se aplica notelor în răspuns redactate de Serviciul Juridic în atenția DG „Concurență” în cadrul elaborării Deciziei Airtours, Tribunalul arată că divulgarea notelor menționate poate determina Serviciul Juridic să manifeste în viitor reținere și prudență pentru a nu afecta capacitatea de decizie a Comisiei în domeniile în care aceasta intervine în calitate de administrație. Tribunalul adaugă faptul că divulgarea acestor avize ar risca să pună Comisia în situația delicată în care Serviciul Juridic al acesteia ar putea fi obligat să apere în fața Tribunalului o poziție care era diferită de cea pe care a susținut-o în cursul procedurii interne. O astfel de opoziție este susceptibilă să afecteze în mod considerabil libertatea de opinie a Serviciului Juridic și posibilitatea acestuia de a apăra eficient în fața instanței comunitare, de pe poziții de egalitate cu ceilalți reprezentanți ai părților, poziția definitivă a Comisiei.

Cu toate acestea, în ceea ce privește, în al treilea rând, excepția referitoare la protecția activităților de inspecție, de anchetă și de audit, după ce a constatat că, pentru unul dintre documentele solicitate, decizia Comisiei nu cuprindea decât considerații vagi și generale, din care nu era posibil să se înțeleagă în ce fel activitățile de inspecție, de anchetă și de audit ar fi putut fi puse în pericol, Tribunalul anulează decizia menționată în măsura în care aceasta refuză accesul la acest document.

Hotărârea Tribunalului din 18 decembrie 2008, *Muñiz/Comisia* (T-144/05, nepublicată în Repertoriu), abordează de asemenea problema aplicării excepției referitoare la protecția procesului decizional în cadrul unei cereri de acces la documente pregătitoare înaintate de către un grup de lucru Comitetului pentru nomenclatură, care intervine în procedura legislativă de adoptare a măsurilor de clasificare a mărfurilor, luate de Comisie, în cazul în care clasificarea unui produs specific este susceptibilă să producă dificultăți. Tribunalul consideră că, dacă protecția procesului decizional împotriva unei presiuni externe poate fi de natură să constituie un motiv legitim pentru a restrânge accesul la documente, realitatea unei astfel de presiuni trebuie să existe totuși cu certitudine și trebuie să fie demonstrat caracterul previzibil al riscului ca decizia de clasificare să fie afectată în mod substanțial. În plus, dacă este necesar să se ia în considerare preocuparea Comisiei de a proteja capacitatea personalului și a experților de a-și exprima liber opiniile, trebuie totuși să se analizeze dacă aceste preocupări sunt justificate în mod obiectiv. Tribunalul consideră că nu aceasta este situația în speță, întrucât Comisia nu a coroborat susținerile sale cu niciun element de probă, astfel încât anulează decizia atacată.

Excepția privitoare la protecția intereselor consumatorilor face obiectul unor dezvoltări în Hotărârea din 30 ianuarie 2008, *Terezakis/Comisia* (T-380/04, nepublicată în Repertoriu). Comisia refuzase în special să acorde reclamantului accesul la un contract încheiat între Athens International Airport și consorțiul Hochtief, cu privire la construirea noului aeroport internațional din Atena la Spata, pentru motivul că divulgarea sa ar aduce atingere în mod grav intereselor comerciale ale părților la contract. Tribunalul arată că, prin natura sa, un astfel de document poate să conțină informații confidențiale privind atât societățile în cauză, cât și relațiile lor comerciale și că, în principiu, elemente precise privitoare la structura costurilor unei întreprinderi constituie secrete comerciale, a căror divulgare către terți poate aduce atingere intereselor comerciale ale acesteia. Deși este adevărat că anumite pasaje din contract conțin informații privitoare la părțile contractante și la relațiile lor comerciale, analiza efectuată de Comisie nu permite să se aprecieze concret dacă excepția invocată se aplică în mod efectiv tuturor informațiilor cuprinse în contract. Atât timp cât nu părea imposibil pentru Comisie să indice motivele care justifică confidențialitatea față de întregul contract principal fără a divulga conținutul acestuia din urmă și, prin urmare, fără a priva excepția de finalitatea sa esențială, și atât timp cât nu revine Tribunalului sarcina de a substitui aprecierea Comisiei cu propria apreciere, Tribunalul anulează decizia atacată în măsura în care aceasta refuză accesul, cel puțin parțial, la contract.

Hotărârea Tribunalului din 10 septembrie 2008, *Williams/Comisia* (T-42/05, nepublicată în Repertoriu), urmărește să stabilească dacă decizia prin care se refuză parțial acordarea accesului la anumite documente pe care aceasta le identifică poate să fie interpretată ca determinând un refuz implicit de acces la anumite tipuri de alte documente, precum memorandumuri și mesaje electronice schimbate cu ocazia lucrărilor pregătitoare ale

Directivei 2001/18/CE²⁹ privind OMG, care nu sunt identificate în decizia respectivă, dar care au făcut de asemenea obiectul cererii de acces. În acest scop, Tribunalul procedează în trei etape. Mai întâi, acesta constată deținerea de către Comisie a unui număr important de documente pregătitoare, altele decât cele menționate în decizia atacată, și că, în lipsa unei declarații a Comisiei în acest sens, nu este necesar să se prezume că documentele în cauză nu existau. În continuare, Tribunalul verifică dacă cererea de acces era suficient de precisă pentru a permite Comisiei să înțeleagă faptul că se referă la astfel de documente. Examinând circumstanțele speței, Tribunalul apreciază că aceasta este situația în speță și deduce din aceasta că faptul că, în decizia atacată, Comisia nu a identificat toate documentele interne privitoare la contextul adoptării Directivei 2001/18 echivalează, în conformitate cu articolul 8 din Regulamentul nr. 1049/2001, cu un refuz implicit de acces, care poate face obiectul unei acțiuni în fața Tribunalului. În sfârșit, Tribunalul examinează dacă faptul că decizia atacată nu a urmărit divulgarea documentelor menționate poate să fie justificat de circumstanțele speciale ale speței, în special de faptul că cererea de acces este, eventual, vastă și imprecisă. Reamintind că posibilitatea pentru instituție de a proceda la evaluarea comparativă a interesului de a permite accesul publicului la documente și volumul de muncă rezultat din aceasta se aplică în mod excepțional, fiind limitată numai la cazurile în care analiza concretă și individuală a documentelor ar determina pentru aceasta o sarcină administrativă inadecvată, și constatând că, în speță, Comisia nu invocă în mod formal o astfel de excepție, Tribunalul consideră că aceasta nu a justificat refuzul implicit în privința documentelor neidentificate în decizia atacată. Prin definiție, acest refuz constituie o lipsă absolută de motivare, pe care Comisia nu poate să o remedieze pe baza considerațiilor prezentate în fața instanței comunitare, și justifică anularea deciziei atacate cu privire la acest aspect.

Politica externă și de securitate comună – Lupta împotriva terorismului

În cursul anului 2008, Tribunal a avut din nou ocazia să se pronunțe în domeniul luptei împotriva terorismului, în cuprinsul a două hotărâri, Hotărârea din 23 octombrie 2008, *People's Mojahedin Organization of Iran/Consiliul* (T-256/07, nepublicată încă în Repertoriu, în recurs), și Hotărârea din 4 decembrie 2008, *People's Mojahedin Organization of Iran/Consiliul* (T-284/08, nepublicată încă în Repertoriu), aceeași reclamantă obținând deja parțial câștig de cauză în 2006³⁰. În prima hotărâre, Tribunalul precizează că, atunci când trebuie să aprecieze dacă înghețarea fondurilor unei persoane, ale unui grup sau ale unei entități este sau continuă să fie justificată, Consiliul trebuie în prealabil să evalueze riscul ca, în lipsa unei astfel de măsuri, respectivele fonduri să poată fi utilizate pentru finanțarea sau pentru pregătirea unor acte de terorism. Cât privește rolul Tribunalului, puterea extinsă de apreciere care trebuie să fie recunoscută Consiliului nu implică faptul că instanța comunitară trebuie să se abțină de la controlul interpretării, de către această instituție, a datelor pertinente. Într-adevăr, instanța comunitară trebuie nu numai să verifice exactitatea materială a elementelor de probă invocate, credibilitatea și coerența

²⁹ Directiva 2001/18/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 12 martie 2001 privind diseminarea deliberată în mediu a organismelor modificate genetic și de abrogare a Directivei 90/220/CEE a Consiliului (JO L 106, p. 1, Ediție specială, 15/vol. 7, p. 75).

³⁰ Hotărârea Tribunalului din 12 decembrie 2006, *Organisation des Modjahedines du peuple d'Iran/Consiliul*, T-228/02, Rec., p. II-4665 (a se vedea Raportul anual din 2006).

acestora, ci și să controleze dacă aceste elemente constituie toate datele pertinente care trebuie luate în considerare pentru a aprecia situația și dacă sunt de natură să susțină concluziile care sunt desprinse din acestea. Totuși, în cadrul acestui control, Tribunalul nu trebuie să înlocuiască aprecierea Consiliului cu privire la oportunitate cu propria apreciere. În plus, Tribunalul subliniază că, în cazurile în care o instituție comunitară dispune de o largă putere de apreciere, controlul respectării anumitor garanții procedurale prezintă o importanță fundamentală. Tribunalul apreciază că un control efectuat pentru a stabili dacă, pentru a menține înghețarea fondurilor reclamantei, Consiliul dispunea de motive rezonabile rămâne în mod incontestabil în limitele controlului jurisdicțional pe care instanța comunitară îl poate exercita, în măsura în care acesta corespunde, în esență, controlului erorii vădite de apreciere.

După ce a procedat la un astfel de control, Tribunalul anulează una dintre deciziile atacate pentru motivul că, în speță, Consiliul nu a motivat suficient motivele pentru care nu a ținut seama de decizia pronunțată de o autoritate judiciară a Regatului Unit, Proscribed Organisations Appeals Comission (Comisia de apel privind organizațiile interzise din Regatul Unit, denumită în continuare „POAC”), prin care se dispunea retragerea reclamantei de pe lista organizațiilor teroriste din această țară. Tribunalul reamintește că este imperativ ca, în vederea adoptării unor măsuri comunitare de înghețare a fondurilor, Consiliul să se asigure de existența unei decizii a unei autorități judiciare naționale competente, precum și de măsurile luate în urma acestei decizii la nivel național. Or, prin decizia sa, POAC calificase în special ca fiind nerezonabilă aprecierea din partea Home Secretary (ministrul de interne) al Regatului Unit potrivit căreia reclamanta era încă o organizație implicată în terorism.

În cea de a doua hotărâre dintre cele menționate, pronunțată în cadrul unei proceduri accelerate în ziua care a urmat ședinței, subliniind necesitatea de a asigura un just echilibru între cerințele de combatere a terorismului și protecția drepturilor fundamentale, Tribunalul apreciază că, întrucât limitările aduse de Consiliu dreptului la apărare al persoanelor interesate trebuie să fie contrabalansate de un strict control jurisdicțional independent și imparțial, instanța comunitară trebuie să poată controla legalitatea și temeinicia măsurilor de înghețare a fondurilor fără să îi poată fi opus secretul sau confidențialitatea elementelor de probă și a informațiilor folosite de Consiliu. Tribunalul anulează decizia atacată în special pentru motivul că, în speță, Consiliul nu este îndreptățit să întemeieze decizia sa de înghețare a fondurilor pe informații sau pe elemente ale dosarului comunicate de un stat membru, dacă acest stat membru nu este dispus să autorizeze comunicarea acestora instanței comunitare.

Privilegii și imunități

În Hotărârea din 15 octombrie 2008, *Mote/Parlamentul European* (T-345/05, nepublicată încă în Repertoriu), Tribunalul se pronunță asupra unei decizii a Parlamentului European privind ridicarea imunității unuia dintre membrii săi. În speță, domnul Mote, cetățean al Regatului Unit, a făcut obiectul urmăririi penale pentru motivul că ar fi perceput ajutoare publice în temeiul unor declarații mincinoase. După alegerea sa în cadrul Parlamentului European, domnul Mote a solicitat suspendarea procedurii penale aflate în curs, invocând privilegiile și imunitățile sale în calitate de parlamentar european. Suspendarea a fost pronunțată de instanța națională competentă, care a considerat că aplicarea în privința domnului Mote a regimului eliberării pe cauțiune constituia un obstacol în calea libertății de deplasare a membrilor Parlamentului European și, în consecință, nu respecta articolul 8 din Protocolul privind privilegiile și imunitățile Comunităților Europene³¹. Sesizată de Regatul Unit, Adunarea plenară a Parlamentului European a decis să ridice imunitatea domnului Mote, care a solicitat ulterior Tribunalului anularea acestei decizii.

În hotărârea sa, Tribunalul apreciază că din articolul 10 ultimul paragraf din Protocolul privind privilegiile și imunitățile Comunităților Europene, potrivit căruia imunitatea nu poate constitui o piedică pentru dreptul Parlamentului European de a ridica imunitatea unuia dintre membrii săi, rezultă că Parlamentul European este competent să se pronunțe cu privire la o cerere de ridicare a imunității unui parlamentar european. În schimb, nu există nicio dispoziție care să precizeze că Parlamentul European este competent să constate existența privilegiului prevăzut la articolul 8 din protocol. De altfel, articolele 8 și 10 din protocol nu au același domeniu de aplicare, având în vedere că articolul 10 urmărește să asigure independența membrilor Parlamentului European, împiedicând ca anumite presiuni, care constau în amenințări cu arestarea sau cu urmărire penală, să fie exercitate asupra acestora pe durata sesiunilor parlamentare, și că articolul 8 are rolul de a-i proteja pe membrii Parlamentului European împotriva restricționărilor libertății acestora de a circula, altele decât cele judiciare. Subliniind că domnul Mote nu invocă decât restricții de natură judiciară, Tribunalul apreciază că Parlamentul European nu comite nicio eroare de drept când decide ridicarea imunității domnului Mote fără a se pronunța cu privire la privilegiul care îi era acordat în calitatea acestuia de membru al Parlamentului European.

II. Contenciosul despăgubirii

Principalele contribuții ale jurisprudenței din acest an în acest domeniu s-au referit la condițiile în care răspunderea Comunității poate fi angajată ca urmare, pe de o parte, a difuzării de către o instituție sau de către un organ comunitar a unor informații privitoare la particulari și, pe de altă parte, pentru erori săvârșite de Comisie în cadrul analizei economice subiacente unei decizii care declară o concentrare ca fiind incompatibilă cu piața comună.

³¹ Protocolul privind privilegiile și imunitățile Comunităților Europene din 8 aprilie 1965, anexat la Tratatul de instituire a unui Consiliu unic și a unei Comisii unice (JO 1967, 152, p. 13).

Raportul cu procedurile naționale

În Hotărârea din 8 iulie 2008, *Franchet și Byk/Comisia* (T-48/05, nepublicată încă în Repertoriu), Tribunalul interpretează Regulamentul (CE) nr. 1073/1999³², care se referă la inspecțiile, verificările și alte măsuri luate de angajații Oficiului European de Luptă Antifraudă (OLAF), organ care are în special sarcina de a efectua, în cadrul instituțiilor, investigații administrative în vederea identificării situațiilor grave care ar putea constitui abateri de la obligațiile funcționarilor și ale angajaților Comunităților, susceptibile să conducă la proceduri disciplinare sau, dacă este cazul, la proceduri penale. Acest regulament prevede că investigațiile menționate trebuie efectuate în conformitate cu tratatul, în special respectând în totalitate drepturile și libertățile fundamentale ale omului, precum și dreptul persoanelor implicate de a-și exprima opiniile asupra faptelor care le privesc. În speță, întrucât mai multe audituri interne ale Biroului Statistic al Comunităților Europene (Eurostat) au evidențiat posibile nereguli în gestiunea financiară, OLAF a deschis investigații privind, în special, contractele încheiate de Eurostat cu diverse societăți. În 2002 și în 2003, OLAF a comunicat autorităților judiciare luxemburgheze și franceze dosare privind investigații referitoare la aceste neregularități care îi implicau pe domnii Franchet și Byk, fostul director general al Eurostat, respectiv, fost director al acestuia. Aceștia din urmă au introdus o acțiune în despăgubiri în fața Tribunalului, invocând existența unor greșeli săvârșite atât de OLAF, cât și de Comisie în cursul investigațiilor menționate.

Tribunalul respinge argumentul Comisiei potrivit căruia acțiunea în despăgubiri este în parte prematură, pentru motivul că procedurile naționale sunt încă în curs. Într-adevăr, în cadrul procedurii în fața Tribunalului, nu trebuie să se stabilească dacă faptele care se impută sunt dovedite sau nu sunt dovedite, ci trebuie să se examineze modul în care OLAF a desfășurat și a finalizat o investigație care îi menționează nominal pe domnii Franchet și Byk și stabilește în sarcina lor răspunderea pentru neregulile constatate în mod public cu mult înaintea unei decizii finale, precum și modul în care Comisia s-a comportat în contextul acestei investigații. Într-adevăr, nici ipoteza ca autoritățile judiciare naționale să considere că reclamanții sunt nevinovați nu ar repara în mod necesar eventualul prejudiciu pe care aceștia l-ar fi suferit. Prin urmare, având în vedere că pretinsul prejudiciu invocat în fața Tribunalului este distinct de acela pe care l-ar putea demonstra declararea nevinovăției reclamanților de către autoritățile judiciare naționale, concluziile reclamanților privind despăgubirile nu pot fi respinse ca premature.

Încălcare suficient de gravă a unei norme care conferă drepturi particularilor

În ceea ce privește fondul, în Hotărârea *Franchet și Byk/Comisia*, citată anterior, Tribunalul arată, în primul rând, că OLAF ar fi trebuit să îi informeze în prealabil pe domnii Franchet și Byk cu privire la transmiterea dosarelor privitoare la aceștia către autoritățile luxemburgheze și franceze și că norma care prevede o astfel de obligație conferă drepturi particularilor. Dacă OLAF dispune de o marjă de apreciere în cazuri în care este necesară menținerea secretului absolut în scopul bunei desfășurări a investigației, situația este diferită în ceea

³² Regulamentul (CE) nr. 1073/1999 al Parlamentului European și al Consiliului din 25 mai 1999 privind investigațiile efectuate de OLAF (JO L 136, p. 1, Ediție specială, 01/vol. 2, p. 129).

ce privește modalitățile de adoptare a deciziei de a amâna informarea funcționarilor vizați. Astfel, nerespectarea acestei obligații de informare prealabilă constituie o încălcare suficient de gravă.

În al doilea rând, Tribunalul constată că, prin încălcarea Regulamentului nr. 1073/1999, Comitetul de supraveghere al OLAF nu fusese consultat înainte ca informațiile privitoare la reclamanți să fie transmise autorităților naționale. Având în vedere că acest comitet trebuie să protejeze drepturile persoanelor care fac obiectul investigațiilor OLAF, iar consultarea sa este o obligație necondiționată, OLAF a săvârșit astfel o încălcare suficient de gravă a unei norme care conferă drepturi particularilor.

În al treilea rând, Tribunalul apreciază că faptul că OLAF a afirmat în mod public despre reclamanți că sunt vinovați de o serie de fapte penale – inclusiv prin scurgeri de informații în presă – constituie o încălcare a principiilor prezumției de nevinovăție, confidențialității investigațiilor și bunei administrări. Cât privește scurgerile de informații, acesta consideră că, în lipsa oricărui element de probă furnizat de Comisie care să urmărească să demonstreze că acestea ar fi putut avea o altă origine, OLAF trebuie să fie considerat răspunzător. Principiile mai sus menționate conferă drepturi particularilor, iar încălcarea acestora de către OLAF a fost suficient de gravă, având în vedere că acestuia îi revenea sarcina de a veghea ca astfel de scurgeri de informații să nu aibă loc și că OLAF nu dispune de nicio marjă de apreciere în ceea ce privește respectarea acestei obligații.

În sfârșit, Tribunalul analizează dacă, atunci când a divulgat diferite informații în cadrul investigațiilor în cauză, Comisia a avut un comportament ilegal, în special printr-un comunicat de presă prin care se asociază în mod clar numele reclamanților cu acuzațiile privind cazul Eurostat. Amintind că instituțiile nu pot fi împiedicate să informeze publicul asupra anchetelor în curs, Tribunalul apreciază că, în speță, nu se poate considera că acest demers a fost efectuat de Comisie cu toată discreția și cu toată reținerea necesare și respectând un echilibru just între interesele domnilor Franchet și Byk și cele ale instituției. Întrucât Comisia nu dispune de nicio marjă de manevră în cadrul obligației de a respecta principiul prezumției de nevinovăție, aceasta a săvârșit încălcări suficient de grave ale acestuia din urmă.

Problema desemnării nominale a unui funcționar în documente privitoare la un caz de administrare defectuoasă difuzate de o instituție sau organ comunitar este de asemenea analizată de Tribunal în Hotărârea din 24 septembrie 2008, *M/Ombudsmanul* (T-412/05, nepublicată în Repertoriu). Reclamantul, funcționar al Comisiei, solicita repararea pretinsului prejudiciu suferit ca urmare a desemnării sale nominale într-o decizie a Ombudsmanului cu privire la o plângere care denunța un pretins caz de administrare defectuoasă din partea serviciului Comisiei în cadrul căruia era încadrat și care privea în special construirea unei stații de epurare cu consecințe negative asupra mediului.

Tribunalul apreciază că numai instituțiile și organele comunitare, și nu particularii, pot face obiectul unei investigații a Ombudsmanului European. Aplicând prin analogie jurisprudența rezultată din Hotărârea din 15 iunie 1999, *Ismeri Europa/Curtea de Conturi*³³,

³³ T-277/97, Rec., p. II-1825. Hotărâre confirmată în recurs prin Hotărârea Curții din 10 iulie 2001, *Ismeri Europa/Curtea de Conturi* (C-315/99 P, Rec., p. I-5281).

acesta arată totuși că preocuparea de a îndeplini în mod eficient misiunea sa poate să determine Ombudsmanul European ca, în mod excepțional, să denunțe într-un mod complet situația de fapt constatată și, prin urmare, să desemneze nominal persoanele implicate. Într-adevăr, împrejurări speciale care se pot raporta la gravitatea faptelor sau la riscul unei confuzii care ar putea prejudicia interesele terților sunt de natură să permită Ombudsmanului European să desemneze nominal, în cuprinsul deciziilor sale, persoane care nu sunt supuse în principiu controlului său, cu condiția ca aceste persoane să beneficieze de principiul contradictorialității. În speță, Tribunalul constată, pe de o parte, că desemnarea reclamantului nu era nici indispensabilă pentru atingerea obiectivului pe care îl implică denunțarea unui caz de administrare defectuoasă, nici necesară pentru a evita un risc de confuzie cu alți funcționari care nu aveau nicio răspundere pentru situația denunțată și, pe de altă parte, că Ombudsmanul European nu ascultase reclamantul înainte de a adopta decizia.

Tribunalul concluzionează că încălcarea săvârșită de Ombudsmanul European este suficient de gravă pentru a angaja răspunderea extracontractuală a Comunității, atât timp cât, chiar dacă acest organ dispune de o largă marjă de apreciere cu privire la temeinicia plângerilor și la măsurile care trebuie luate în urma lor, situația nu este aceeași în ceea ce privește aprecierea necesității de a se îndepărta, într-un caz concret, de la regula confidențialității.

Altă problemă deosebit de importantă pe care Tribunalul a analizat-o în acest an în acest domeniu este posibilitatea de a angaja răspunderea Comunității ca urmare a erorilor care au fost săvârșite de Comisie prin faptul că a declarat că o concentrare care i-a fost notificată este incompatibilă cu piața comună. Cauza *MyTravel/Comisia* (Hotărârea Tribunalului din 9 septembrie 2008, T-212/03, nepublicată încă în Repertoriu) a fost declanșată de acțiunea introdusă de agenția de turism britanică MyTravel, anterior cunoscută sub denumirea Airtours, căreia Comisia i-a refuzat posibilitatea de a dobândi totalitatea capitalului unuia dintre concurenții săi din Regatul Unit. Contestând analiza Comisiei, Airtours a introdus o acțiune la Tribunal și a obținut, în Hotărârea *Airtours/Comisia*, citată anterior, anularea deciziei atacate pentru motivul că, în speță, Comisia nu demonstrase suficient efectele negative ale concentrării.

Ca urmare a acestei hotărâri, MyTravel a introdus o acțiune în despăgubiri având ca obiect repararea pretinsului prejudiciu suferit ca urmare a nelegalităților care au afectat procedura de control derulată de Comisie.

Adoptând o abordare similară celei reținute în Hotărârea din 11 iulie 2007, *Schneider Electric/Comisia*³⁴, Tribunalul apreciază că nu este exclus, în principiu, ca vicii vădite și grave care afectează analiza economică a Comisiei pe care se întemeiază o decizie prin care o concentrare este declarată incompatibilă cu piața comună să poată constitui încălcări suficient de grave pentru a angaja răspunderea extracontractuală a Comunității. Acesta precizează totuși că, în cadrul examinării acțiunii în despăgubiri, trebuie în mod necesar să se ia în considerare variabilele și dificultățile caracteristice controlului concentrărilor în general și al structurilor complexe cu caracter de oligopol în special. Acest demers este în sine mai riguros decât cel care trebuie realizat în cadrul examinării unei acțiuni în anulare,

³⁴ T-351/03, Rec., p. II-2237, în recurs.

În cadrul căreia Tribunalul nu trebuie să examineze, în limitele stabilite de motivele invocate de reclamant, decât legalitatea deciziei atacate pentru a verifica dacă, în speță, Comisia a evaluat corect diferitele elemente care îi permit să declare concentrarea notificată incompatibilă cu piața comună. Prin urmare, simple erori de apreciere și neprezentarea probelor pertinente analizate în cadrul Hotărârii Airtours/Comisia, citată anterior, nu pot fi suficiente, în sine, pentru a constata o încălcare manifestă și gravă a limitelor care se impun puterii de apreciere a Comisiei în materie de control al concentrărilor și în prezența unei situații complexe de oligopol. Într-adevăr, în pofida erorilor sale, Comisia dispunea în speță de elemente de probă aflate în dosarul administrativ care puteau susține în mod rezonabil constatările sale. Nelegalitățile constatate de Tribunal în Hotărârea Airtours/Comisia nu conduc la concluzia că a fost comisă de către Comisie o încălcare vădită și gravă a puterii sale de apreciere în materia controlului concentrărilor, în condițiile în care, precum în speță, Comisia este în măsură să explice care sunt motivele pentru care putea în mod rezonabil să considere că aprecierea sa era întemeiată. Pe de altă parte, deși raționamentul expus de Comisie cu privire la transparența pieței nu a convins Tribunalul, în măsura în care acest raționament nu era susținut în mod corespunzător prin probe sau nu a fost bine explicat, Comisia s-a pronunțat totuși în urma unei examinări atente a datelor furnizate în cadrul procedurii administrative.

În sfârșit, Tribunalul constată că angajamentele prezentate de Airtours în scopul de a remedia problemele privitoare la efectele negative potențiale ale concentrării asupra concurenței, identificate de Comisie, au fost temeinic examinate de către aceasta și nu erau de natură să răspundă în mod clar obiecțiilor sale.

Pe baza acestor considerații, Tribunalul constată că nu s-a săvârșit de către Comisie o încălcare suficient de gravă a unei norme care conferă drepturi particularilor.

III. Recursuri

În cursul anului 2008, Tribunalul a fost sesizat cu 37 de recursuri îndreptate împotriva unor decizii ale Tribunalului Funcției Publice. În total, 21 dintre aceste cauze au fost soluționate de camera de recursuri, compusă din cinci judecători, respectiv președintele Tribunalului și patru președinți de cameră, potrivit unui sistem de rotație. Prin șase hotărâri, Tribunalul a anulat în parte deciziile atacate, iar trei dintre aceste cauze au fost trimise Tribunalului Funcției Publice spre rejudecare³⁵.

Una dintre deciziile pronunțate în materie în 2008 (Hotărârea Tribunalului din 5 martie 2008, *Combescot/Comisia*, T-414/06 P, nepublicată încă în Repertoriu) a făcut obiectul unei propuneri de reexaminare din partea primului avocat general al Curții, în temeiul

³⁵ Hotărârea Tribunalului din 1 iulie 2008, *Comisia/D*, T-262/06 P, Hotărârea Tribunalului din 19 septembrie 2008, *Chassagne/Comisia*, T-253/06 P, și Hotărârea Tribunalului din 13 octombrie 2008, *Neophytou/Comisia*, T-43/07 P, nepublicate încă în Repertoriu. În schimb, Tribunalul s-a pronunțat în mod definitiv în Hotărârea din 22 mai 2008, *Ott și alții/Comisia*, T-250/06 P, în Hotărârea din 8 iulie 2008, *Comisia/Economidis*, T-56/07 P, precum și în Hotărârea din 18 decembrie 2008, *Belgia și Comisia/Genette*, T-90/07 P și T-99/07 P, nepublicate încă în Repertoriu.

articolului 225 alineatul (2) al doilea paragraf CE și al articolului 62 din Statutul Curții. Cu toate acestea, nu s-a dat curs respectivei propuneri³⁶.

Pe plan organizatoric, Tribunalul a decis că, pentru cauzele introduse între 1 octombrie 2008 și 30 septembrie 2009, camera de recurs va fi compusă numai din trei judecători, și anume din președintele Tribunalului și, potrivit unui sistem de rotație, din doi președinți de cameră, cu posibilitatea de a trimite cauza unei camere extinse de cinci judecători (Decizia din 8 iulie 2008, JO C 197, p. 17).

IV. Cereri de măsuri provizorii

Tribunalul a fost sesizat cu 58 de cereri de măsuri provizorii, ceea ce reprezintă o creștere considerabilă față de numărul de cereri introduse în 2007 (34), care îl depășește deja în mod semnificativ pe cel din anul precedent. În 2008, judecătorul delegat cu luarea măsurilor provizorii s-a pronunțat asupra a 57 de cereri de măsuri provizorii, față de 41 în 2007. A fost încuviințată o singură cerere de măsuri provizorii, prin Ordonanța președintelui Tribunalului din 30 octombrie 2008, *Franța/Comisia* (T-257/07 RII, nepublicată în Repertoriu).

În ceea ce privește cauza în care s-a pronunțat Ordonanța *Franța/Comisia*, menționată anterior, trebuie să se amintească faptul că, ținând seama de caracterul serios al obiecției întemeiate pe încălcarea principiului precauției, judecătorul delegat cu luarea măsurilor provizorii suspendase deja, prin Ordonanța din 28 septembrie 2007, *Franța/Comisia* (T-257/07 R, Rec., p. II-4153), aplicarea regimului de creștere a flexibilității măsurilor de sănătate animală aplicabile formelor transmisibile de encefalopatie spongiformă pe care Comisia îl adoptase în 2007 întemeindu-se pe evoluția cunoștințelor științifice. Ordonanța menționată din 28 septembrie 2007 nu a făcut obiectul unui recurs în fața președintelui Curții. În schimb, Comisia a abrogat acest regim de creștere a flexibilității și a adoptat o nouă reglementare, al cărei dispozitiv era aproape identic cu dispozitivul regimului abrogat. Numai motivarea noii reglementări era diferită, în sensul că aceasta furniza explicații științifice și tehnice de natură să completeze motivele regimului anterior. În aceste împrejurări, Republica Franceză a introdus o nouă cerere având ca obiect suspendarea executării noii reglementări³⁷.

Președintele Tribunalului consideră că, având în vedere cvasiidentitatea noii reglementări cu vechiul regim, în cadrul examinării condiției privitoare la *fumus boni juris*, acesta poate să se limiteze să verifice dacă noua motivare cuprinde elemente de natură să justifice o altă apreciere decât cea care fusese reținută în aceeași Ordonanță din 28 septembrie 2007, cu privire la vechiul regim. În urma acestei examinări selective, președintele concluzionează că nu există astfel de elemente cu privire la evaluarea și la gestiunea riscului, astfel cum au fost efectuate în temeiul noii motivări. Prin urmare, președintele apreciază că susținerile Republicii Franceze, potrivit cărora noua reglementare era de natură să încalce principiul precauției, nu par, la prima vedere, lipsite de relevanță și justifică o analiză aprofundată,

³⁶ Decizia Curții din 16 aprilie 2008, C-216/08 RX, nepublicată în Repertoriu.

³⁷ În acțiunea principală (T-257/07), Republica Franceză a fost autorizată să își extindă concluziile și motivele la noua reglementare.

care trebuie să fie efectuată de judecătorul de fond. În ceea ce privește condiția urgenței, președintele concluzionează cu privire la existența unui risc serios de prejudiciu grav și ireparabil pentru sănătatea umană în ipoteza în care nu ar fi acordată suspendarea executării solicitate. În ceea ce privește evaluarea comparativă a intereselor în cauză, președintele subliniază că trebuie recunoscută prioritatea cerințelor legate de protecția sănătății publice în raport cu considerațiile prezentate pentru a justifica o creștere a flexibilității măsurilor de sănătate animală aplicabile în materie.

Celelalte cereri de măsuri provizorii au fost respinse, majoritatea pentru lipsa urgenței, având în vedere că reclamantele nu au probat iminența unui prejudiciu grav și ireparabil. Este necesar să se evidențieze, în special, trei grupe principale de cauze³⁸.

Primul grup privește opt cereri de măsuri provizorii introduse de Republica Cipru, având ca obiect suspendarea executării unor anunțuri de licitații lansate de Comisie și destinate să încurajeze dezvoltarea economică în partea de nord a insulei Cipru. Republica Cipru susținea că, în cadrul acestor anunțuri, Comisia avea în vedere comunitatea cipriotă turcă drept o entitate statală autonomă și ca și cum ar fi recunoscută existența „Republicii Turce a Ciprului de Nord”. Republica Cipru aprecia că aceste anunțuri constituie un pericol grav pentru suveranitatea, independența, integritatea teritorială și unitatea sa.

În cuprinsul a trei Ordonanțe *Cipru/Comisia*³⁹, președintele Tribunalului, după ce a reamintit că Republica Cipru este singura entitate statală a insulei recunoscută la nivel internațional și că partea nordică a insulei face parte din teritoriul său și intră numai în suveranitatea sa, admite că argumentația Republicii Cipru poate să fie suficient de pertinentă pentru a proba *fumus boni juris*. Cu toate acestea, președintele concluzionează că nu există o încălcare manifestă și gravă a dreptului internațional și a dreptului comunitar, astfel încât prejudiciul invocat nu poate să fie calificat drept grav. Într-adevăr, anunțurile în cauză nu au o vocație politică intrinsecă și nu au, în special, vocație să abordeze problematica eventualei reunificări a insulei Cipru. Este vorba despre texte de natură tehnică, destinate să furnizeze ofertanților informații utile care să le permită să decidă cu privire la participarea lor la procedura de ofertă și să pregătească dosarele de ofertă. Potrivit președintelui, prejudiciul invocat, de natură exclusiv morală, nu este nici ireparabil, având în vedere că o eventuală anulare a anunțurilor atacate în temeiul procedurii din acțiunile principale ar constitui o reparație suficientă.

³⁸ Un al patrulea grup privește 19 cereri de măsuri provizorii introduse de întreprinderi italiene stabilite în Regiunea Veneția, care au beneficiat de ajutoare de stat incompatibile cu piața comună. În Ordonanța președintelui Tribunalului din 8 iulie 2008, *Fondazione Opera S. Maria della Carità și alții/Comisia* (T-234/00 R, T-235/00 R și T-283/00 R, nepublicată în Repertoriu), trei dintre aceste cereri au fost respinse ca inadmisibile, întrucât reclamantele s-au limitat la a indica faptul că au formulat acțiuni principale și modificările legislației italiene în materia măsurilor provizorii, fără să expună totuși elementele de fapt și de drept care să permită judecătorului delegat cu luarea măsurilor provizorii examinarea condiției *fumus boni juris* și a condiției urgenței. Celelalte 16 cereri au făcut obiectul renunțării.

³⁹ Ordonanțele președintelui Tribunalului din 8 aprilie 2008, *Cipru/Comisia*, T-54/08 R, T-87/08 R, T-88/08 R și T-91/08 R-T-93/08 R, Ordonanțele președintelui Tribunalului din 11 aprilie 2008, *Cipru/Comisia*, T-119/08 R, și *Cipru/Comisia*, T-122/08 R, nepublicate în Repertoriu. Ca urmare a respingerii celor opt cereri de măsuri provizorii, Republica Cipru a renunțat la toate acțiunile principale.

Al doilea grup de cauze privește măsurile de înghețare a fondurilor pe care Consiliul le-a luat împotriva băncii iraniene Bank Melli Iran (denumită în continuare „BMI”) și a filialei sale londoneze Melli Bank, în cadrul unui regim de sancțiuni instituit pentru a exercita presiuni asupra Republicii Islamice Iran pentru ca aceasta din urmă să pună capăt anumitor aspecte din programul său nuclear.

Această cerere a fost respinsă prin Ordonanța președintelui Tribunalului din 27 august 2008, *Melli Bank/Consiliul* (T-246/08 R, nepublicată în Repertoriu). În ceea ce privește pretinsul prejudiciu financiar, președintele Tribunalului apreciază că, în lipsa unor informații concrete în cererea de măsuri provizorii cu privire la situația financiară a BMI, care controla reclamanta în proporție de 100 %, îi era imposibil să analizeze dacă incapacitatea reclamantei de a efectua operațiuni bancare, rezultând din apartenența la grupul BMI, i-ar provoca, ținând seama de cifra de afaceri totală a acestui grup, o pierdere susceptibilă să fie calificată ca prejudiciu financiar grav. Acesta adaugă faptul că pare mai degrabă realist să se considere că reclamanta dispune de fondurile minime necesare pentru a-și asigura supraviețuirea până la pronunțarea hotărârii din acțiunea principală și că grupul BMI poate suporta, în cursul aceleiași perioade, prejudiciul financiar cauzat filialei sale londoneze. Potrivit președintelui, în ceea ce privește pretinsa atingere a reputației reclamantei, chiar și în situația în care ar fi dovedită, aceasta ar fi fost deja provocată prin decizia atacată. Potrivit președintelui, finalitatea procedurii de măsuri provizorii nu este de a asigura repararea unui prejudiciu deja produs, ci de a garanta deplina eficacitate a hotărârii pronunțate pe fond. În orice caz, o anulare a deciziei atacate în urma procedurii din acțiunea principală ar constitui o reparare suficientă a prejudiciului moral invocat.

La 17 septembrie 2008, Melli Bank a introdus o a doua acțiune în anulare a aceleiași decizii⁴⁰. Cererea de măsuri provizorii, aferentă acestei a doua acțiuni, a fost respinsă prin Ordonanța președintelui Tribunalului din 17 septembrie 2008, *Melli Bank/Consiliul* (T-332/08 R, nepublicată în Repertoriu), pentru aceleași motive care au justificat respingerea primei cereri. În sfârșit, Ordonanța din 15 octombrie 2008, *Bank Melli Iran/Consiliul* (T-390/08 R, nepublicată în Repertoriu), a respins pentru aceleași motive cererea de măsuri provizorii aferentă acțiunii introduse de BMI, societatea-mamă a reclamantei, având ca obiect anularea aceleiași decizii.

Al treilea grup de cauze este legat de decizia prin care Comisia, fără a aplica amenzi, a dispus, în special, ca 24 de societăți de gestiune a drepturilor de autor stabilite în Spațiul Economic European (SEE) și membre ale Confederației Internaționale a Societăților de Autori și Compozitori (CISAC) să modifice contractele de reprezentare reciprocă pe care le-au încheiat în mod bilateral în vederea administrării drepturilor de execuție publică pe care le dețin autorii (compozitori și textieri) pentru operele lor muzicale⁴¹. Potrivit Comisiei, această rețea de contracte bilaterale era întemeiată pe o practică concertată interzisă prin articolul 81 CE și prin articolul 53 din Acordul privind SEE. CISAC și 20 de societăți de gestiune au introdus acțiuni în anulare a acestei decizii. Nouă societăți de

⁴⁰ În ceea ce privește aceste două acțiuni, condițiile litispendenței nu erau întrunite, având în vedere că a doua acțiune a fost introdusă în termenul prevăzut la articolul 230 al cincilea paragraf CE și a fost întemeiată pe motive autonome față de cele invocate în cadrul primei acțiuni.

⁴¹ Decizia C (2008) 3435 final a Comisiei din 16 iulie 2008 privind o procedură în conformitate cu articolul 81 CE și cu articolul 53 din Acordul privind SEE (cazul COMP/C2/38.698 – CISAC).

gestiune – și anume societățile germană, italiană, franceză, poloneză, finlandeză, maghiară, daneză, elenă și norvegiană – au formulat în plus cereri de suspendare a executării deciziei atacate.

Președintele Tribunalului, prin Ordonanțele din 14 noiembrie 2008, *Stowarzyszenie Autorów, ZAiKS/Comisia* (T-398/08 R, nepublicată în Repertoriu), *Säveltäjän Tekijänoikeustoimisto Teosto/Comisia* (T-401/08 R, nepublicată în Repertoriu), *GEMA/Comisia* (T-410/08 R, nepublicată în Repertoriu), *Artisjus/Comisia* (T-411/08 R, nepublicată în Repertoriu), *Sacem/Comisia* (T-422/08 R, nepublicată în Repertoriu), prin Ordonanța din 20 noiembrie 2008, *SIAE/Comisia* (T-433/08 R, nepublicată în Repertoriu), și prin Ordonanța din 5 decembrie 2008, *KODA/Comisia* (T-425/08 R, nepublicată în Repertoriu), precum și judecătorul delegat cu luarea măsurilor provizorii (domnul S. Papasavvas), prin Ordonanța din 19 noiembrie 2008, *AEPI/Comisia* (T-392/08 R, nepublicată în Repertoriu), resping opt dintre aceste cereri de măsuri provizorii pentru lipsa urgenței, întrucât reclamantele nu au probat iminența unui prejudiciu grav și ireparabil în cazul unei executări imediate a deciziei atacate. În aceste ordonanțe, se reamintește în special că decizia atacată, fără a se referi la domeniul de activitate denumit „offline” al reclamantelor (concerte, radio, discoteci, baruri etc.), privește numai exploatarea denumită „online” a drepturilor de autor (prin internet, satelit sau retransmitere prin cablu), despre care niciuna dintre reclamante nu a demonstrat că reprezintă o parte considerabilă a profiturilor sale. În plus, potrivit ordonanțelor citate anterior, în decizia atacată, Comisia nu interzice sistemul contractelor de reprezentare reciprocă în sine și nici nu împiedică reclamantele să practice anumite delimitări teritoriale, ci se limitează la a denunța caracterul coordonat al abordării adoptate în acest sens de toate societățile de gestiune. În sfârșit, în măsura în care reclamantele își exprimă temerea că decizia atacată poate, din cauza insecurității juridice pe care aceasta ar putea să o provoace cu privire la validitatea și la conținutul contractelor viitoare de reprezentare reciprocă, să le expună riscului de a fi sancționate de Comisie pentru încălcarea obligației lor de modificare, se consideră că riscul invocat are o natură pur ipotetică și că ar reveni Comisiei sarcina de a demonstra caracterul ilicit al viitorului comportament al reclamantelor, dacă aceasta ar avea vreodată intenția de a le aplica o sancțiune, acestea nefind în niciun caz împiedicate să sesizeze instanța comunitară pentru a denunța nelegalitatea sancțiunilor aplicate, prin invocarea caracterului ambiguu al obligației de modificare impuse în decizia atacată.

În sfârșit, trebuie să se menționeze Ordonanța președintelui Tribunalului din 18 martie 2008, *Aer Lingus Group/Comisia* (T-411/07 R, nepublicată încă în Repertoriu), pentru precizările sale importante cu privire la admisibilitatea unor cereri de măsuri provizorii. În această ordonanță se menționează că judecătorul delegat cu luarea măsurilor provizorii nu poate, în principiu, să adopte o măsură provizorie care ar constitui o interferență în exercitarea competențelor unei alte instituții. În consecință, trebuie să fie respinsă ca inadmisibilă o cerere de măsuri provizorii care urmărește obligarea Comisiei la aplicarea într-un mod specific a articolului 8 alineatele (4) și (5) din Regulamentul nr. 139/2004⁴², prin adoptarea anumitor măsuri împotriva celeilalte părți la o concentrare interzisă. Într-adevăr, dacă hotărârea pronunțată în acțiunea principală evidențiază competența Comisiei de a dispune măsurile prevăzute la articolul 8 alineatele (4) și (5) din regulament, ar reveni Comisiei, dacă aceasta apreciază că este necesar în contextul atribuțiilor de control de

⁴² Regulamentul (CE) nr. 139/2004 al Consiliului din 20 ianuarie 2004 privind controlul concentrărilor economice între întreprinderi (JO L 24, p. 1, Ediție specială, 08/vol. 1, p. 201).

care dispune în domeniul concentrărilor, sarcina de a adopta măsurile necesare pentru a respecta hotărârea în conformitate cu articolul 233 CE.

Pe de altă parte, se subliniază că formularea largă a articolului 243 CE este destinată în mod vădit să garanteze judecătorului delegat cu luarea măsurilor provizorii competențe suficiente de a dispune orice măsură pe care o consideră necesară pentru a garanta deplina eficacitate a viitoarei decizii definitive, pentru a evita o lacună în protecția juridică asigurată de Curte. Prin urmare, nu se poate exclude ca judecătorul delegat cu luarea măsurilor provizorii să poată aplica sancțiuni direct în sarcina terților, dacă este necesar, ținând totuși seama în mod corespunzător, pe de o parte, de drepturile procedurale, și în special de dreptul de apărare, ale destinatarului măsurilor provizorii și ale părților direct afectate de aceste măsuri, iar, pe de altă parte, de intensitatea principiului *fumus boni juris*, precum și de iminența unui prejudiciu grav și ireparabil. Chiar în cazul în care un terț nu a avut posibilitatea de a fi ascultat în cadrul unei proceduri de măsuri provizorii, nu se poate exclude să îi fie impuse măsuri provizorii, în împrejurări excepționale și ținând seama de natura temporară a măsurilor provizorii, dacă se constată că, în lipsa acestor măsuri, reclamanta ar fi expusă unei situații care ar pune în pericol însăși existența sa. Judecătorul delegat cu luarea măsurilor provizorii efectuează aceste aprecieri atunci când pune în balanță diferitele interese în cauză.

B – Compunerea Tribunalului de Primă Instanță

(Ordinea protocolară la 31 decembrie 2008)

Primul rând, de la stânga la dreapta:

Domnul judecător F. Dehousse, domnii O. Czúcz, N. J. Forwood și A. W. H. Meij, președinți de cameră, doamna V. Tiili, președinte de cameră, domnul M. Jaeger, președintele Tribunalului, domnii J. Azizi și M. Vilaras, președinți de cameră, doamnele M. E. Martins Ribeiro și I. Pelikánová, președinți de cameră.

Al doilea rând, de la stânga la dreapta:

Domnul judecător E. Moavero Milanesi, doamna judecător I. Labucka, domnul judecător V. Vadapalas, doamnele judecător I. Wiszniewska-Białecka și E. Cremona, domnul judecător D. Šváby, doamna judecător K. Jürimäe, domnii judecători S. Papasavvas și N. Wahl.

Al treilea rând, de la stânga la dreapta:

Domnii judecători K. O'Higgins, L. Truchot, A. Dittrich, T. Tchipev, M. Prek, V. Ciucă, S. Soldevila Fragoso și S. Frimodt Nielsen, domnul grefier E. Coulon.

1. Membrii Tribunalului de Primă Instanță

(în ordinea intrării în funcție)

Marc Jaeger

născut în 1954; avocat; attaché de justice, delegat pe lângă procurorul general; judecător, vicepreședinte al Tribunalului din Luxemburg; profesor la Centrul Universitar din Luxemburg; magistrat detașat, referent juridic la Curtea de Justiție din 1986; judecător la Tribunalul de Primă Instanță începând cu data de 11 iulie 1996; președintele Tribunalului de Primă Instanță începând cu data de 17 septembrie 2007.

Virpi Tiili

născută în 1942; doctor în drept al Universității din Helsinki; asistent universitar de drept civil și de drept comercial la Universitatea din Helsinki; director al Direcției pentru afaceri juridice și politică comercială a Camerei Centrale de Comerț din Finlanda; director general al Administrației pentru Protecția Consumatorilor din Finlanda; membru al mai multor comitete guvernamentale și delegații, printre altele, președinte al Consiliului de Supraveghere a Publicității Medicamentelor (1988-1990), membru al Consiliului pentru Problemele Consumatorilor (1990-1994), membru al Consiliului Concurenței (1991-1994) și membru al Comitetului de redacție al Nordic Intellectual Property Law Review (1982-1990); judecător la Tribunalul de Primă Instanță începând cu data de 18 ianuarie 1995.

Josef Azizi

născut în 1948; doctor în drept și licențiat în științe sociale și economice al Universității din Viena; lector și profesor la Universitatea de Științe Economice din Viena, la Facultatea de Drept a Universității din Viena și la alte câteva universități; profesor de onoare la Facultatea de Drept a Universității din Viena; Ministerialrat și șef de secție la Cancelaria Federală; membru al Comitetului Director pentru Cooperare Juridică din cadrul Consiliului Europei (CDCJ); mandatar *ad litem* în fața Verfassungsgerichtshof (Curtea Constituțională) în proceduri judiciare de control al constituționalității legilor federale; coordonator responsabil de armonizarea dreptului federal austriac cu dreptul comunitar; judecător la Tribunalul de Primă Instanță începând cu data de 18 ianuarie 1995.

John D. Cooke

născut în 1944; înscris în Baroul din Irlanda în 1966; de asemenea, înscris în Barourile din Anglia, din Țara Galilor, din Irlanda de Nord și din Noua Galie de Sud; barrister din 1966 până în 1996; înscris la Inner Bar în Irlanda (Senior Counsel) în 1980 și în Noua Galie de Sud în 1991; președinte al Consiliului Barourilor Comunității Europene (CCBE) din 1985 până în 1986; profesor invitat la Facultatea de Drept a University College din Dublin; membru al Chartered Institute of Arbitrators; președinte al Royal Zoological Society din Irlanda din 1987 până în 1990; Bencher la Honorable Society of Kings Inns, Dublin; Honorary Bencher la Lincoln's Inn, Londra; judecător la Tribunalul de Primă Instanță în perioada 10 ianuarie 1996-15 septembrie 2008.

Arjen W. H. Meij

născut în 1944; consilier la Curtea Supremă de Justiție a Regatului Țărilor de Jos (1996); consilier și vicepreședinte la College van Beroep voor het bedrijfsleven (Tribunalul administrativ de comerț și industrie) (1986); consilier interimar la Curtea de Apel pentru Securitatea Socială și la Comisia judiciară a tarifului vamal; referent juridic la Curtea de Justiție a Comunităților Europene (1980); profesor de drept european la Facultatea de Drept a Universității din Groningen și cercetător la University of Michigan Law School; membru al Secretariatului internațional al Camerei de Comerț din Amsterdam (1970); judecător la Tribunalul de Primă Instanță începând cu data de 17 septembrie 1998.

Mihalis Vilaras

născut în 1950; avocat (1974-1980); expert național la Serviciul Juridic al Comisiei Comunităților Europene și ulterior administrator principal la Direcția Generală V (Ocuparea forței de muncă, relații industriale, afaceri sociale); auditor, consilier principal la Consiliul de Stat și, începând cu anul 1999, consilier superior; membru asociat la Curtea Supremă Specială din Grecia; membru al Comitetului central de elaborare a proiectelor de lege din Grecia (1996-1998); director al Serviciului Juridic din cadrul Secretariatului general al guvernului elen; judecător la Tribunalul de Primă Instanță începând cu data de 17 septembrie 1998.

Nicholas James Forwood

născut în 1948; absolvent al Universității din Cambridge (BA 1969, MA 1973, științe mecanice și drept); înscris în Baroul din Anglia în 1970, exercită în continuare profesia de avocat la Londra (1971-1999) și la Bruxelles (1979-1999); înscris în Baroul din Irlanda în anul 1981; numit Queen's Counsel în 1987; bencher la Middle Temple în 1998; reprezentant al Baroului Angliei și al Țării Galilor la Consiliul Barourilor Uniunii Europene (CCBE) și președinte al delegației permanente a CCBE pe lângă Curtea de Justiție (1995-1999); membru al Consiliului de administrație al World Trade Law Association și al European Maritime Law Organization (1993-2002); judecător la Tribunalul de Primă Instanță începând cu data de 15 decembrie 1999.

Maria Eugénia Martins de Nazaré Ribeiro

născută în 1956; studii la Lisabona, la Bruxelles și la Strasbourg; advogada în Portugalia și la Bruxelles; cercetător independent la Institutul de Studii Europene al Universității Libere din Bruxelles; referent juridic pe lângă judecătorul portughez la Curtea de Justiție Moitinho de Almeida (1986-2000) și ulterior pe lângă președintele Tribunalului de Primă Instanță, domnul Bo Vesterdorf (2000-2003); judecător la Tribunalul de Primă Instanță începând cu data de 31 martie 2003.

Franklin Dehousse

născut în 1959; licențiat în drept (Universitatea din Liège, 1981); cercetător aspirant (Fondul Național de Cercetare Științifică, 1985-1989); consilier juridic la Camera Reprezentanților (1981-1990); doctor în drept (Universitatea din Strasbourg, 1990); profesor (Universitățile din Liège și din Strasbourg, Colegiul Europei, Institutul Regal Superior de Apărare, Universitatea Montesquieu din Bordeaux; Colegiul Michel Servet al Universităților din Paris; Facultatea Notre-Dame de la Paix din Namur); reprezentant special al ministrului afacerilor externe (1995-1999); director de studii europene la Institutul Regal de Relații Internaționale (1998-2003); judecător (assesseur) la Consiliul de Stat (2001-2003); consultant pe lângă Comisia Europeană (1990-2003); membru al Observatorului Internet (2001-2003); judecător la Tribunalul de Primă Instanță începând cu data de 7 octombrie 2003.

Ena Cremona

născută în 1936; licențiată în limbi străine a Universității Regale din Malta (1955); doctor în drept al Universității Regale din Malta (1958); avocat în cadrul Baroului din Malta din 1959; consilier juridic la Consiliul Național al Femeilor (1964-1979); membru al Comisiei Serviciului Public (1987-1989); membru al Consiliului de administrație al Lombard Bank Ltd. (Malta), reprezentând statul în calitate sa de acționar (1987-1993); membru al Comisiei electorale din 1993; membru al comisiilor de doctorat la Facultatea de Drept a Universității Regale din Malta; membru al Comisiei Europene împotriva Rasismului și a Intoleranței (ECRI) (2003-2004); judecător la Tribunalul de Primă Instanță începând cu data de 12 mai 2004.

Ottó Czúcz

născut în 1946; doctor în drept al Universității din Szeged (1971); administrator la Ministerul Muncii (1971-1974); lector și profesor (1974-1989), decan al Facultății de Drept (1989-1990), prorector al Universității din Szeged (1992-1997); avocat; membru al conducerii Casei Naționale de Pensii; vicepreședinte al Institutului European de Securitate Socială (1998-2002); membru al Consiliului științific al Asociației Internaționale de Securitate Socială; judecător la Curtea Constituțională (1998-2004); judecător la Tribunalul de Primă Instanță începând cu data de 12 mai 2004.

Irena Wiszniewska-Białecka

născută în 1947; licențiată în drept a Universității din Varșovia (1965-1969); cercetător (asistent universitar, conferențiar și profesor) la Institutul de Științe Juridice al Academiei Poloneze de Științe (1969-2004); cercetător asociat la Institutul Max Planck de drept străin și internațional în materie de brevete, drepturi de autor și drept al concurenței de la München (bursieră a Fundației Alexander von Humboldt, 1985-1986); avocat (1992-2000); judecător la Curtea Supremă Administrativă (2001-2004); judecător la Tribunalul de Primă Instanță începând cu data de 12 mai 2004.

Irena Pelikánová

născută în 1949; doctor în drept, asistent universitar de drept economic (înainte de 1989), ulterior doctor în științe, profesor de dreptul afacerilor (din anul 1993) la Facultatea de Drept a Universității Karlovy din Praga; membru al conducerii Comisiei de Valori Mobiliare (1999-2002); avocat; membru al Consiliului legislativ al guvernului ceh (1998-2004); judecător la Tribunalul de Primă Instanță începând cu data de 12 mai 2004.

Daniel Šváby

născut în 1951; doctor în drept (Universitatea din Bratislava); judecător la Tribunalul de Primă Instanță din Bratislava; judecător la Curtea de Apel în cauze civile și vicepreședinte al Curții de Apel din Bratislava; membru al Secției de drept civil și de dreptul familiei din cadrul Institutului de Drept al Ministerului Justiției; judecător interimar la Curtea Supremă de Justiție în materie de drept comercial; membru al Comisiei Europene pentru Drepturile Omului (Strasbourg); judecător la Curtea Constituțională (2000-2004); judecător la Tribunalul de Primă Instanță începând cu data de 12 mai 2004.

Vilenas Vadapalas

născut în 1954; doctor în drept al Universității din Moscova; doctor (doctor habilitatus) în drept al Universității din Varșovia; profesor de drept internațional (din 1981), de drepturile omului (din 1991) și de drept comunitar (din anul 2000) la Universitatea din Vilnius; consilier pentru afaceri externe în cadrul guvernului (1991-1993); membru al grupului de coordonare a delegației de negociere pentru aderarea la Uniunea Europeană; director general al Departamentului de drept european al guvernului; profesor de drept european la Universitatea din Vilnius, titular al Catedrei Jean Monnet; președinte al Asociației Lituaniei de Studii asupra Uniunii Europene; raportor al grupului de lucru al Parlamentului pentru reforma constituțională privind aderarea Lituaniei; membru al Comisiei Internaționale a Juriștilor (aprilie 2003); judecător la Tribunalul de Primă Instanță începând cu data de 12 mai 2004.

Küllike Jürimäe

născută în 1962; licențiată în drept a Universității din Tartu (1981-1986); asistent al Procurorului Republicii la Tallinn (1986-1991); absolventă a Școlii de Diplomatie din Estonia (1991-1992); consilier juridic (1991-1993) și consilier general la Camera de Comerț și Industrie (1992-1993); judecător la Curtea de Apel din Tallinn (1993-2004); European Master în drepturile omului și democratizare la Universitățile din Padova și din Nottingham (2002-2003); judecător la Tribunalul de Primă Instanță începând cu data de 12 mai 2004.

Ingrida Labucka

născută în 1963; licențiată în drept a Universității din Letonia (1986); inspector la Ministerul Afacerilor Interne pentru regiunea Kirov și pentru orașul Riga (1986-1989); judecător la Tribunalul de Primă Instanță din Riga (1990-1994); avocat (1994-1998 și iulie 1999-mai 2000); ministru al justiției (noiembrie 1998-iulie 1999 și mai 2000-octombrie 2002); membru al Curții Internaționale de Arbitraj de la Haga (2001-2004); membru al parlamentului (2002-2004); judecător la Tribunalul de Primă Instanță începând cu data de 12 mai 2004.

Savvas S. Papasavvas

născut în 1969; absolvent al Universității din Atena (Ptychion în 1991); studii postuniversitare la Universitatea Paris II (DEA în drept public în 1992) și la Universitatea Aix Marseille III (doctorat în drept în 1995); membru al Baroului din Cipru, membru al Baroului din Nicosia începând cu anul 1993; lector la Universitatea din Cipru (1997-2002), conferențiar universitar de drept constituțional din septembrie 2002; cercetător la Centrul European de Drept Public (2001-2002); judecător la Tribunalul de Primă Instanță începând cu data de 12 mai 2004.

Enzo Moavero Milanesi

născut în 1954; doctor în drept (Universitatea La Sapienza, Roma); studii de drept comunitar (Colegiul Europei, Bruges); înscris în barou, exercită profesia de avocat (1978-1983); lector de drept comunitar la Universitatea La Sapienza, Roma (1993-1996); Luiss, Roma (1993-1996 și 2002-2006) și Bocconi, Milano (1996-2000); consilier pentru probleme comunitare al primului ministru italian (1993-1995); funcționar la Comisia Europeană: consilier juridic și apoi șef de cabinet al vicepreședintelui (1989-1992), șef de cabinet al comisarului responsabil pentru piața internă (1995-1999) și pentru concurență (1999), director în cadrul Direcției Generale Concurență (2000-2002), secretar general adjunct al Comisiei Europene (2002-2005); director general al Biroului consilierilor politici (2006); judecător la Tribunalul de Primă Instanță începând cu data de 3 mai 2006.

Nils Wahl

născut în 1961; masterat în drept la Universitatea din Stockholm (1987); doctorat în drept la Universitatea din Stockholm (1995); profesor docent asociat și titular al Catedrei Jean Monnet de drept european (1995); profesor de drept european la Universitatea din Stockholm (2001); jurist asistent într-un cabinet privat (1987-1989); director general al unei fundații cu scop educativ (1993-2004); președinte al Rețelei Suedeze pentru Cercetare Juridică Europeană (Nätverket för europarättslig forskning) (2001-2006); membru al Consiliului pentru Probleme de Dreptul Concurenței (Rådet för konkurrensfrågor) (2001-2006); judecător pe lângă Curtea de Apel din Skåne și din Blekinge (Hovrätten över Skåne och Blekinge) (2005); judecător la Tribunalul de Primă Instanță începând cu data de 7 octombrie 2006.

Miro Prek

născut în 1965; diplomă de drept (1989); admis în barou (1994); diverse atribuții și funcții în administrația publică, în principal în cadrul biroului guvernamental pentru legislație (secretar de stat adjunct și director adjunct, șef al departamentului de drept european și de drept comparat) și în cadrul biroului pentru afaceri europene (subsecretar de stat); membru al echipei de negociere a Acordului de asociere (1994-1996) și pentru aderarea la Uniunea Europeană (1998-2003), responsabil de afacerile juridice; avocat; responsabil de proiecte privind adaptarea la legislația europeană și integrarea europeană, în principal în Balcanii de Vest; șef de divizie în cadrul Curții de Justiție a Comunităților Europene (2004-2006); judecător la Tribunalul de Primă Instanță începând cu data de 7 octombrie 2006.

Teodor Tchipev

născut în 1940; studii de drept la Universitatea St. Kliment Ohridski din Sofia (1961); doctor în drept (1977); avocat (1963-1964); consilier juridic în cadrul Întreprinderii de stat pentru transporturi rutiere internaționale (1964-1973); responsabil de curs la Institutul de Drept al Academiei Bulgare de Științe (1973-1988); responsabil de cursul de procedură civilă la Facultatea de drept a Universității St. Kliment Ohridski din Sofia (1988-1991); arbitru la Curtea de Arbitraj a Camerei de Comerț și Industrie (1988-2006); judecător la Curtea Constituțională (1991-1994); profesor asociat la Universitatea Paissiy Hilendarski din Plovdiv (februarie 2001-2006); ministru al Justiției (1994-1995); responsabil de cursul de procedură civilă la Noua Universitate Bulgară din Sofia (1995-2006); judecător la Tribunalul de Primă Instanță începând cu data de 12 ianuarie 2007.

Valeriu M. Ciucă

născut în 1960; licențiat în drept (1984), doctor în drept (1997) (Universitatea Alexandru Ioan Cuza din Iași); judecător la Judecătoria Suceava (1984-1989); judecător militar la Tribunalul Militar din Iași (1989-1990); profesor la Universitatea Alexandru Ioan Cuza din Iași (1990-2006); bursă de specializare în drept privat la Universitatea din Rennes (1991-1992); conferențiar universitar la Universitatea Petre Andrei din Iași (1999-2002); profesor asociat la Université du Littoral Côte d'Opale (LAB. RII) (2006); judecător la Tribunalul de Primă Instanță începând cu data de 12 ianuarie 2007.

Alfred Dittrich

născut în 1950; studii de drept la Universitatea din Erlangen-Nuremberg (1970-1975); referent juridic în cadrul Tribunalului Regional Superior din Nuremberg (1975-1978); funcționar în cadrul Ministerului Federal al Economiei (1978-1982); funcționar în cadrul Reprezentanței Permanente a Republicii Federale Germania pe lângă Comunitățile Europene (1982); funcționar în cadrul Ministerului Federal al Economiei, responsabil de problemele de drept comunitar și de dreptul concurenței (1983-1992); șef al Departamentului „Dreptul Uniunii Europene” (1992-2007) din cadrul Ministerului Justiției; șef al delegației germane a grupului de lucru „Curtea de Justiție” din cadrul Consiliului; agent al guvernului federal în numeroase cauze care s-au aflat pe rolul Curții de Justiție a Comunităților Europene; judecător la Tribunalul de Primă Instanță începând cu data de 17 septembrie 2007.

Santiago Soldevila Frago

născut în 1960; licențiat în drept la Universitatea Autonomă din Barcelona (1983); judecător (1985); din 1992, magistrat specializat în cadrul Secțiunii de contencios administrativ a Tribunal Superior de Justicia de Canarias, Santa Cruz de Tenerife (1992 și 1993), și a Audiencia Nacional (Madrid, mai 1998-august 2007), unde a soluționat acțiuni în materie fiscală (TVA), acțiunile formulate împotriva dispozițiilor normative generale ale ministrului economiei și a deciziilor acestuia privind ajutoare de stat sau răspunderea patrimonială a administrației, precum și acțiuni formulate împotriva tuturor acordurilor autorităților centrale de reglementare în domeniile bancar, bursier, energetic, al asigurărilor și al concurenței; referent juridic la Curtea Constituțională (1993-1998); judecător la Tribunalul de Primă Instanță al Comunităților Europene începând cu data de 17 septembrie 2007.

Laurent Truchot

născut în 1962; absolvent al Institutului de Studii Politice din Paris (1984); fost elev al Școlii Naționale a Magistraturii (1986-1988); judecător la Tribunalul de Primă Instanță din Marsilia (ianuarie 1988-ianuarie 1990); magistrat în cadrul Direcției de proceduri civile și judiciare a Ministerului Justiției (ianuarie 1990-iunie 1992); adjunct al șefului de birou, ulterior șef de birou la Direcția generală a concurenței, de consum și de combatere a fraudelor din cadrul Ministerului Economiei, Finanțelor și Industriei (iunie 1992-septembrie 1994); consilier tehnic pe lângă ministrul justiției (septembrie 1994-mai 1995); judecător la Tribunalul de Mare Instanță din Nîmes (mai 1995-mai 1996); referent juridic la Curtea de Justiție, la cabinetul avocatului general P. Léger (mai 1996-decembrie 2001); consilier referent la Curtea de Casație (decembrie 2001-august 2007); judecător la Tribunalul de Primă Instanță începând cu data de 17 septembrie 2007.

Sten Frimodt Nielsen

născut în 1963; licențiat în drept, Universitatea din Copenhaga (1988); funcționar la Ministerul Afacerilor Externe (1988-1991); titularul cursului de drept internațional și de drept european la Universitatea din Copenhaga (1988-1991); secretar în cadrul Reprezentanței Permanente a Danemarcei pe lângă Națiunile Unite la New York (1991-1994); funcționar în cadrul Serviciului Juridic al Ministerului Afacerilor Externe (1994-1995); profesor asociat la Universitatea din Copenhaga (1995); consilier, ulterior consilier principal pe lângă primul-ministru (1995-1998); ministru consilier în cadrul Reprezentanței Permanente a Danemarcei pe lângă Uniunea Europeană (1998-2001); consilier special pe lângă primul-ministru pentru probleme juridice (2001-2002); șef de departament și jurisconsult pe lângă primul-ministru (martie 2002-iulie 2004); subsecretar de stat și jurisconsult pe lângă primul-ministru (august 2004-august 2007); judecător la Tribunalul de Primă Instanță începând cu data de 17 septembrie 2007.

Kevin O'Higgins

născut în 1946; studii la Crescent College din Limerick, la Clongowes Wood College, la University College Dublin (BA degree și diplomă de drept european) și la Kings Inns; înscris în baroul Irlandei în 1968; barrister (1968-1982); Senior Counsel (Inner Bar of Ireland, 1982-1986); judecător la Circuit Court (1986-1997); judecător la High Court a Irlandei (1997-2008); Benchet of Kings Inns; reprezentant al Irlandei la Consiliul Consultativ al Judecătorilor Europeni (2000-2008); judecător la Tribunalul de Primă Instanță începând cu data de 15 septembrie 2008.

Emmanuel Coulon

născut în 1968; studii juridice (Universitatea Panthéon-Assas, Paris); studii de gestiune (Universitatea Paris-Dauphine); Colegiul Europei (1992); examen de admitere la Centrul Regional de Formare Profesională a Avocaților din Paris; certificat de aptitudine pentru profesia de avocat emis de Baroul din Bruxelles; avocat la Bruxelles; laureat al unui concurs general organizat de Comisia Comunităților Europene; referent juridic la Tribunalul de Primă Instanță al Comunităților Europene (cabinetul președintelui Saggio, 1996-1998; cabinetul președintelui Vesterdorf, 1998-2002); șef de cabinet al președintelui Tribunalului de Primă Instanță (2003-2005); grefier la Tribunalul de Primă Instanță începând cu data de 6 octombrie 2005.

2. Modificări în compunerea Tribunalului de Primă Instanță în anul 2008

Ședința solemnă din 15 septembrie 2008

Prin decizia reprezentanților guvernelor statelor membre ale Comunităților Europene din 22 iulie 2008, domnul Kevin O'Higgins a fost numit judecător la Tribunalul de Primă Instanță al Comunităților Europene până la 31 august 2013.

Domnul Kevin O'Higgins îi succede domnului John D. Cooke, care a îndeplinit funcția de judecător la Tribunalul de Primă Instanță începând cu 10 ianuarie 1996.

3. Ordini protocolare

de la 1 ianuarie până la 14 septembrie 2008

Domnul M. JAEGER, președintele Tribunalului
Doamna V. TIILI, președinte de cameră
Domnul J. AZIZI, președinte de cameră
Domnul A. W. H. MEIJ, președinte de cameră
Domnul M. VILARAS, președinte de cameră
Domnul N. J. FORWOOD, președinte
de cameră
Doamna M. E. MARTINS RIBEIRO, președinte
de cameră
Domnul O. CZÚCZ, președinte de cameră
Doamna I. PELIKÁNOVÁ, președinte de cameră
Domnul J. D. COOKE, judecător
Domnul F. DEHOUSSE, judecător
Doamna E. CREMONA, judecător
Doamna I. WISZNIEWSKA-BIAŁECKA, judecător
Domnul D. ŠVÁBY, judecător
Domnul V. VADAPALAS, judecător
Doamna K. JÜRIMÄE, judecător
Doamna I. LABUCKA, judecător
Domnul S. PAPASAVVAS, judecător
Domnul E. MOAVERO MILANESI, judecător
Domnul N. WAHL, judecător
Domnul M. PREK, judecător
Domnul T. TCHIPEV, judecător
Domnul V. CIUCĂ, judecător
Domnul A. DITTRICH, judecător
Domnul S. SOLDEVILA FRAGOSO, judecător
Domnul L. TRUCHOT, judecător
Domnul S. FRIMODT NIELSEN, judecător

Domnul E. COULON, grefier

de la 15 septembrie până la 31 decembrie 2008

Domnul M. JAEGER, președintele Tribunalului
Doamna V. TIILI, președinte de cameră
Domnul J. AZIZI, președinte de cameră
Domnul A. W. H. MEIJ, președinte de cameră
Domnul M. VILARAS, președinte de cameră
Domnul N. J. FORWOOD, președinte
de cameră
Doamna M. E. MARTINS RIBEIRO, președinte
de cameră
Domnul O. CZÚCZ, președinte de cameră
Doamna I. PELIKÁNOVÁ, președinte de cameră
Domnul F. DEHOUSSE, judecător
Doamna E. CREMONA, judecător
Doamna I. WISZNIEWSKA-BIAŁECKA, judecător
Domnul D. ŠVÁBY, judecător
Domnul V. VADAPALAS, judecător
Doamna K. JÜRIMÄE, judecător
Doamna I. LABUCKA, judecător
Domnul S. PAPASAVVAS, judecător
Domnul E. MOAVERO MILANESI, judecător
Domnul N. WAHL, judecător
Domnul M. PREK, judecător
Domnul T. TCHIPEV, judecător
Domnul V. CIUCĂ, judecător
Domnul A. DITTRICH, judecător
Domnul S. SOLDEVILA FRAGOSO, judecător
Domnul L. TRUCHOT, judecător
Domnul S. FRIMODT NIELSEN, judecător
Domnul K. O'HIGGINS, judecător

Domnul E. COULON, grefier

4. Foști membri ai Tribunalului de Primă Instanță

Da Cruz Vilaça José Luis (1989-1995), președinte din 1989 până în 1995
Barrington Donal Patrick Michael (1989-1996)
Saggio Antonio (1989-1998), președinte din 1995 până în 1998
Edward David Alexander Ogilvy (1989-1992)
Kirschner Heinrich (1989-1997)
Yeraris Christos (1989-1992)
Schintgen Romain Alphonse (1989-1996)
Briët Cornelis Paulus (1989-1998)
Biancarelli Jacques (1989-1995)
Lenaerts Koen (1989-2003)
Bellamy Christopher William (1992-1999)
Kalogeropoulos Andreas (1992-1998)
Lindh Pernilla (1995-2006)
Potocki André (1995-2001)
Gens de Moura Ramos Rui Manuel (1995-2003)
Mengozi Paolo (1998-2006)
Trstenjak Verica (2004-2006)
Pirrung Jörg (1997-2007)
García-Valdecasas y Fernández Rafael (1989-2007)
Legal Hubert (2001-2007)

Președinți

Da Cruz Vilaça José Luis (1989-1995)
Saggio Antonio (1995-1998)
Vesterdorf Bo (1998-2007)

Grefier

Jung Hans (1989-2005)

C – Statistici judiciare ale Tribunalului de Primă Instanță

Activitatea generală a Tribunalului de Primă Instanță

1. Cauze înregistrate, cauze soluționate, cauze aflate pe rol (2004-2008)

Cauze înregistrate

2. Natura procedurilor (2004-2008)
3. Natura acțiunii (2004-2008)
4. Domeniul acțiunii (2004-2008)

Cauze soluționate

5. Natura procedurilor (2004-2008)
6. Domeniul acțiunii (2008)
7. Domeniul acțiunii (2004-2008) (hotărâri și ordonanțe)
8. Completul de judecată (2004-2008)
9. Durata procedurilor în luni (2004-2008) (hotărâri și ordonanțe)

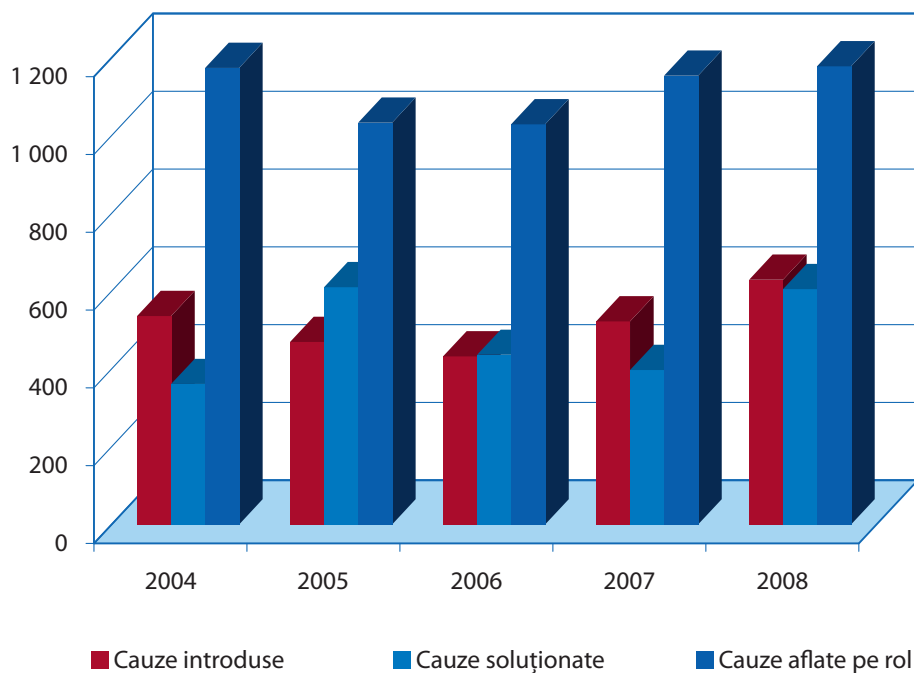
Cauze aflate pe rol la 31 decembrie

10. Natura procedurilor (2004-2008)
11. Domeniul acțiunii (2004-2008)
12. Completul de judecată (2004-2008)

Diverse

13. Măsurile provizorii (2004-2008)
14. Proceduri accelerate (2004-2008)
15. Decizii ale Tribunalului care au făcut obiectul unui recurs la Curte (1989-2008)
16. Repartizarea recursurilor la Curte în funcție de natura procedurii (2004-2008)
17. Soluția recursurilor care s-au aflat pe rolul Curții (2008) (hotărâri și ordonanțe)
18. Soluția recursurilor care s-au aflat pe rolul Curții (2004-2008)
19. Evoluție generală (1989-2008) (cauze înregistrate, cauze soluționate, cauze aflate pe rol)

1. Activitatea generală a Tribunalului de Primă Instanță – Cauze introduse, cauze soluționate, cauze aflate pe rol (2004-2008)¹

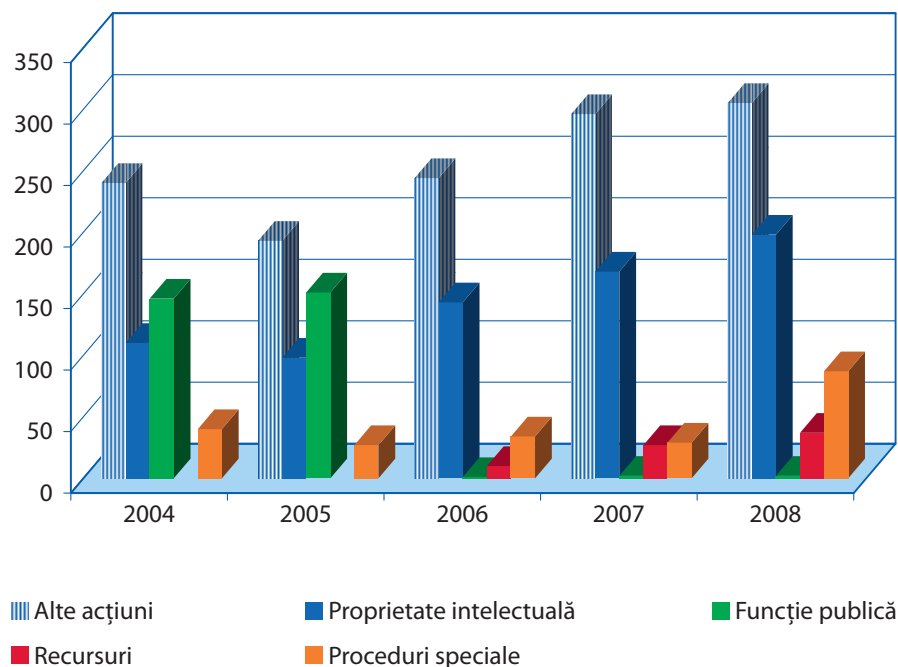

	2004	2005	2006	2007	2008
Cauze introduse	536	469	432	522	629
Cauze soluționate	361	610	436	397	605
Cauze aflate pe rol	1 174	1 033	1 029	1 154	1 178

¹ În lipsa unei mențiuni contrare, prezentul tabel și tabelele din paginile următoare iau în considerare procedurile speciale.

Sunt considerate „proceduri speciale”: opoziția la hotărâre (articolul 41 din Statutul Curții; articolul 122 din Regulamentul de procedură al Tribunalului); terța opoziție (articolul 42 din Statutul Curții; articolul 123 din Regulamentul de procedură al Tribunalului); revizuirea hotărârii (articolul 44 din Statutul Curții; articolul 125 din Regulamentul de procedură al Tribunalului); interpretarea hotărârii (articolul 43 din Statutul Curții; articolul 129 din Regulamentul de procedură al Tribunalului); stabilirea cheltuielilor de judecată (articolul 92 din Regulamentul de procedură al Tribunalului); asistența judiciară (articolul 96 din Regulamentul de procedură al Tribunalului) și rectificarea hotărârii (articolul 84 din Regulamentul de procedură al Tribunalului).

2. Cauze introduse – Natura procedurilor (2004-2008)¹

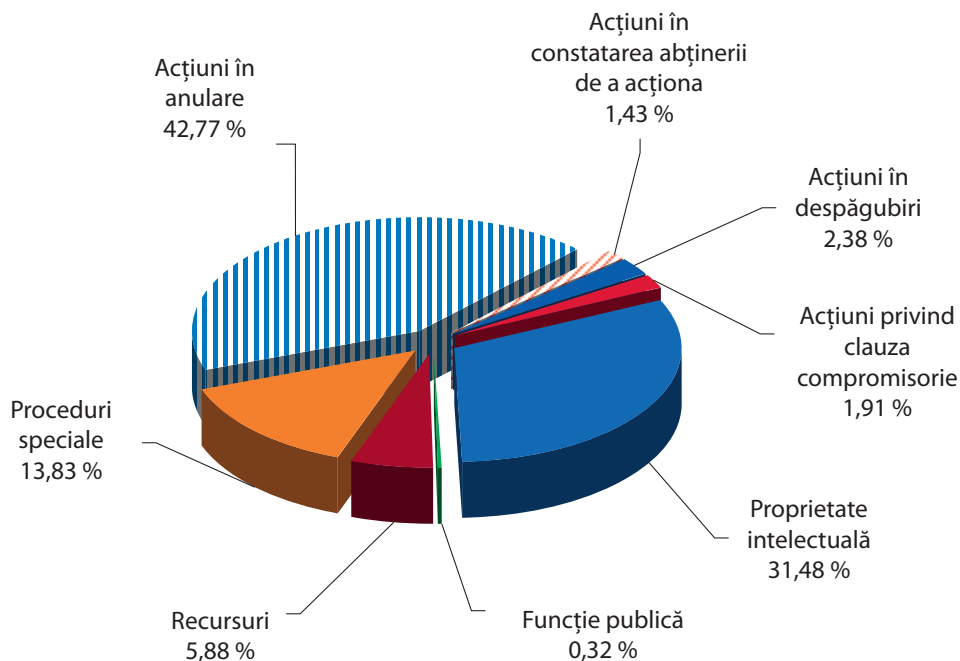

	2004	2005	2006	2007	2008
Alte acțiuni	240	193	244	296	305
Proprietate intelectuală	110	98	143	168	198
Funcție publică	146	151	1	2	2
Recursuri			10	27	37
Proceduri speciale	40	27	34	29	87
Total	536	469	432	522	629

¹ În prezentul tabel și în tabelele din paginile următoare, mențiunea „alte acțiuni” privește toate acțiunile directe, altele decât acțiunile funcționarilor Comunităților Europene și acțiunile în materia proprietății intelectuale.

3. Cauze introduse – Natura acțiunii (2004-2008)

Repartizarea pe anul 2008

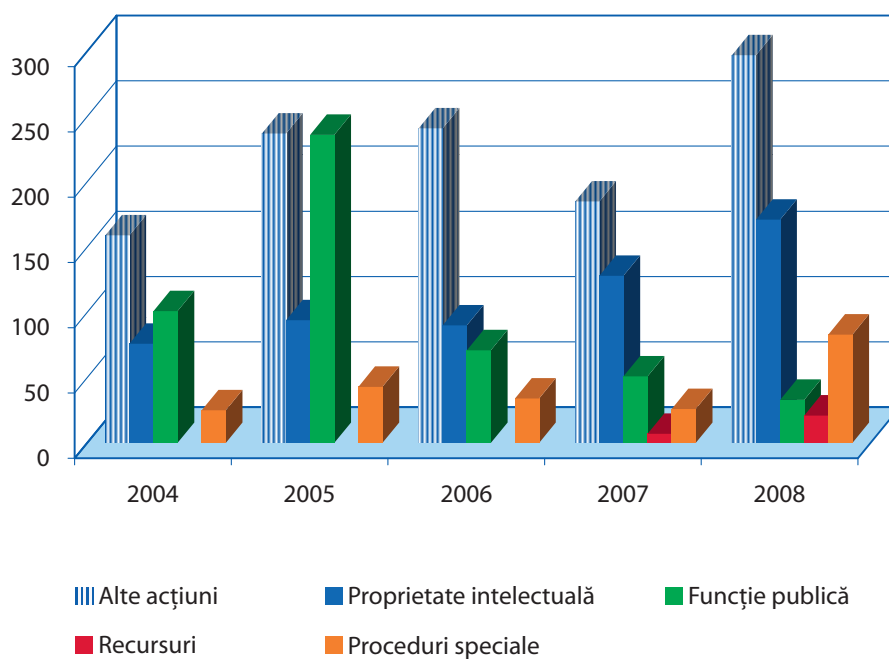

	2004	2005	2006	2007	2008
Acțiuni în anulare	199	160	223	249	269
Acțiuni în constatarea abținerii de a acționa	15	9	4	12	9
Acțiuni în despăgubiri	18	16	8	27	15
Acțiuni privind clauza compromisorie	8	8	9	8	12
Proprietate intelectuală	110	98	143	168	198
Funcție publică	146	151	1	2	2
Recursuri			10	27	37
Proceduri speciale	40	27	34	29	87
Total	536	469	432	522	629

4. Cauze introduse – Domeniul acțiunii (2004-2008)

	2004	2005	2006	2007	2008
Aderarea unor noi state	1				
Agricultură	25	21	18	34	14
Ajutoare de stat	46	25	28	37	55
Apropierea legislațiilor	1			1	
Bugetul Comunităților				2	
Cercetare, informare, educație, statistică	6	9	5	10	1
Clauză compromisorie		2	3	1	12
Concurență	36	40	81	62	71
Cultură			3	1	2
Drept instituțional	33	28	15	28	43
Dreptul întreprinderilor	6	12	11	10	30
Energie			1		
Fiscalitate			1	2	
Justiție și Afaceri Interne		1		3	3
Libera circulație a mărfurilor	1			1	1
Libera circulație a persoanelor	1	2	4	4	1
Libera prestare a serviciilor			1		3
Libertatea de stabilire	1				1
Mediu și consumatori	30	18	21	41	14
Politica comercială	12	5	18	9	10
Politica economică și monetară		1	2		
Politica externă și de securitate comună	4		5	12	6
Politica în domeniul pescuitului	3	2		5	23
Politica regională	10	12	16	18	7
Politica socială	5	9	3	5	3
Proprietate intelectuală	110	98	145	168	198
Relații externe	3	2	2	1	2
Resurse proprii ale Comunităților		2			
Tariful vamal comun	1		2	1	
Transporturi	3		1	4	1
Uniune vamală	11	2		4	1
Total Tratatul CE	349	291	386	464	502
Total Tratatul CO					1
Total Tratatul EA	1		1		
Statutul funcționarilor	146	151	11	29	39
Proceduri speciale	40	27	34	29	87
TOTAL GENERAL	536	469	432	522	629

5. Cauze soluționate – Natura procedurilor (2004-2008)

	2004	2005	2006	2007	2008
Alte acțiuni	159	237	241	185	297
Proprietate intelectuală	76	94	90	128	171
Funcție publică	101	236	71	51	33
Recursuri				7	21
Proceduri speciale	25	43	34	26	83
Total	361	610	436	397	605

6. Cauze soluționate – Domeniul acțiunii (2008)

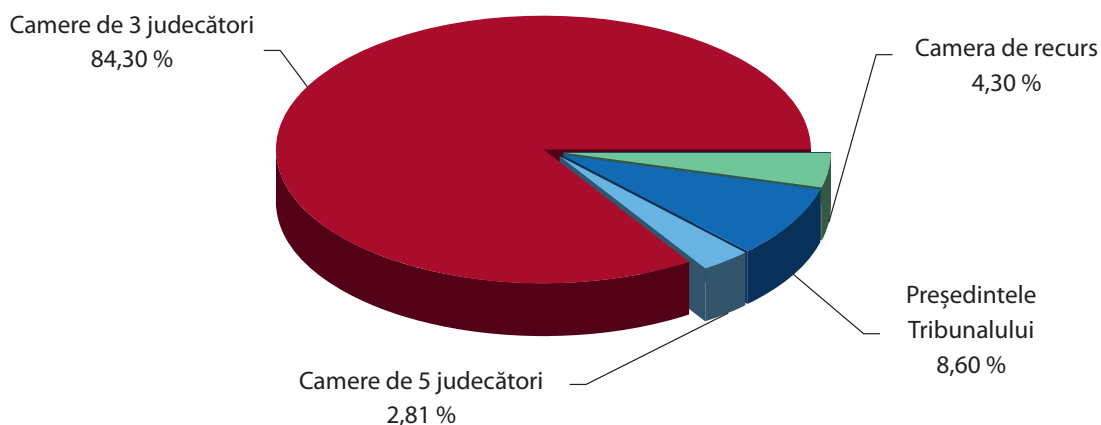
	Hotărâri	Ordonanțe	Total
Agricultură	17	21	38
Ajutoare de stat	23	14	37
Apropierea legislațiilor		1	1
Cercetare, informare, educație, statistică	3	7	10
Clauză compromisorie	1	2	3
Concurență	14	17	31
Cultură	1	1	2
Drept instituțional	11	25	36
Dreptul întreprinderilor	10	14	24
Fiscalitate		2	2
Justiție și Afaceri Interne		1	1
Libera circulație a mărfurilor		2	2
Libera circulație a persoanelor		2	2
Libertatea de stabilire		1	1
Mediu și consumatori	1	27	28
Politica comercială	6	6	12
Politica economică și monetară		1	1
Politica externă și de securitate comună	4	2	6
Politica în domeniul pescuitului	1	3	4
Politica regională	7	35	42
Politica socială	3		3
Proprietate intelectuală	121	50	171
Relații externe	1	1	2
Tariful vamal comun		3	3
Transporturi		3	3
Uniune vamală	2	1	3
Total Tratatul CE	226	242	468
Statutul funcționarilor	33	21	54
Proceduri speciale		83	83
TOTAL GENERAL	259	346	605

7. Cauze soluționate – Domeniul acțiunii (2004-2008) (hotărâri și ordonanțe)

	2004	2005	2006	2007	2008
Aderarea unor noi state			1		
Agricultură	15	34	25	11	38
Ajutoare de stat	54	53	54	36	37
Apropierea legislațiilor	3			1	1
Asocierea țărilor și a teritoriilor de peste mări		4	2		
Bugetul Comunităților				1	
Cercetare, informare, educație, statistică		1	3	10	10
Clauză compromisorie	2	1		1	3
Concurență	26	35	42	38	31
Cultură					2
Drept instituțional	16	35	14	17	36
Dreptul întreprinderilor	2	6	6	6	24
Energie			3	1	
Fiscalitate	1		1		2
Justiție și Afaceri Interne		1		2	1
Libera circulație a mărfurilor	1	1			2
Libera circulație a persoanelor	2	1	4	4	2
Libera prestare a serviciilor				1	
Libertatea de stabilire		1			1
Mediu și consumatori	4	19	19	15	28
Politica comercială	1	7	13	4	12
Politica economică și monetară			1	1	1
Politica externă și de securitate comună	2	5	4	3	6
Politica în domeniul pescuitului	6	2	24	4	4
Politica regională	4	4	7	6	42
Politica socială	4	6	5	3	3
Proprietate intelectuală	76	94	91	129	171
Relații externe	7	11	5	4	2
Resurse proprii ale Comunităților			2		
Tariful vamal comun				1	3
Transporturi	1	1	2	1	3
Uniune vamală	3	7	2	2	3
Total Tratatul CE	230	329	330	302	468
Total Tratatul CO	5	1	1	10	
Total Tratatul EA		1		1	
Statutul funcționarilor	101	236	71	58	54
Proceduri speciale	25	43	34	26	83
TOTAL GENERAL	361	610	436	397	605

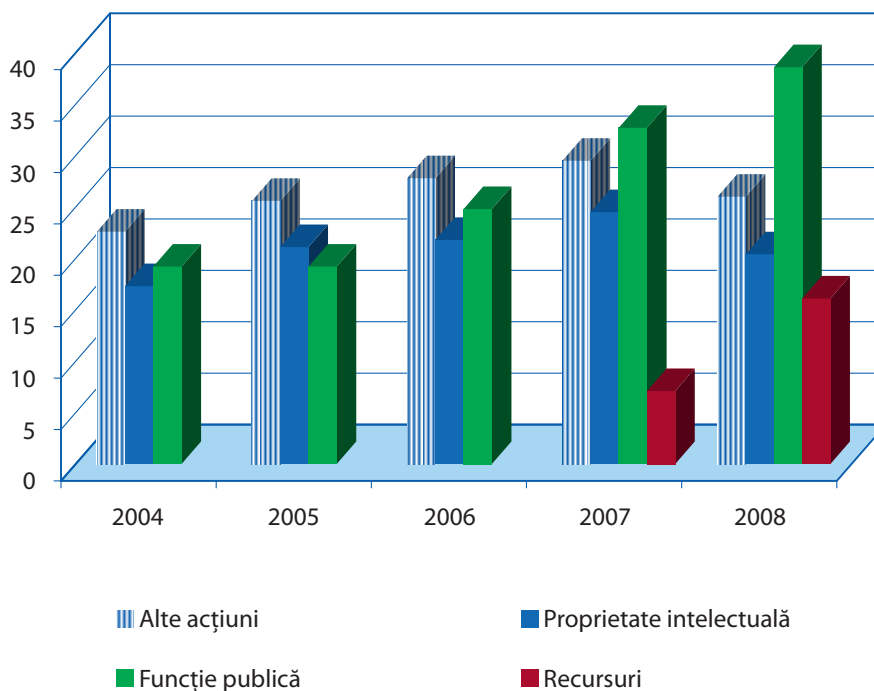
8. Cauze soluționate – Completul de judecată (2004-2008)

Repartizarea pe anul 2008

	2004			2005			2006			2007			2008		
	Hotărâri	Ordonanțe	Total	Hotărâri	Ordonanțe	Total	Hotărâri	Ordonanțe	Total	Hotărâri	Ordonanțe	Total	Hotărâri	Ordonanțe	Total
Marea Cameră				6		6				2		2			
Camera de recurs										3	4	7	16	10	26
Președintele Tribunalului		7	7		25	25		19	19		16	16		52	52
Camere de 5 judecători	18	46	64	28	34	62	22	33	55	44	8	52	15	2	17
Camere de 3 judecători	141	135	276	181	329	510	198	157	355	196	122	318	228	282	510
Judecător unic	13	1	14	7		7	7		7	2		2			
Total	172	189	361	222	388	610	227	209	436	247	150	397	259	346	605

9. Cauze soluționate – Durata procedurilor exprimată în luni (2004-2008)¹ (hotărâri și ordonanțe)

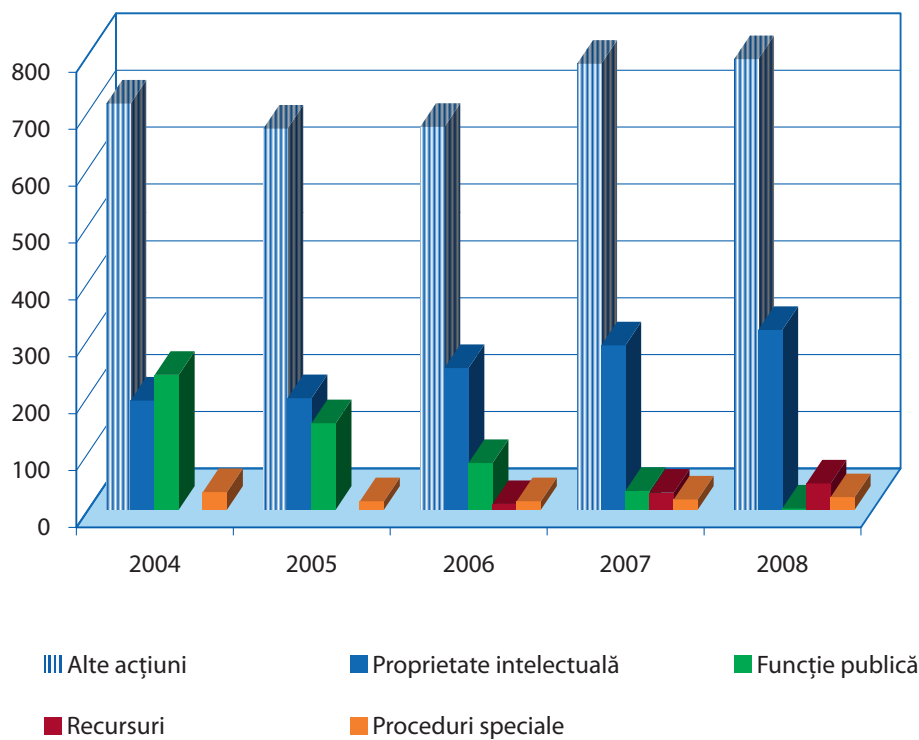

	2004	2005	2006	2007	2008
Alte acțiuni	22,6	25,6	27,8	29,5	26,0
Proprietate intelectuală	17,3	21,1	21,8	24,5	20,4
Funcție publică	19,2	19,2	24,8	32,7	38,6
Recursuri				7,1	16,1

¹ Calculul duratei medii a procedurilor nu ține seama de: cauzele soluționate prin hotărâre interlocutorie, procedurile speciale, cauzele trimise de Curte ca urmare a noii repartizări a competențelor între Curte și Tribunal, cauzele trimise de Tribunal ca urmare a intrării în funcție a Tribunalului Funcției Publice.

Duratele sunt exprimate în luni și în zecimi de lună.

10. Cauze aflate pe rol la 31 decembrie – Natura procedurilor (2004-2008)

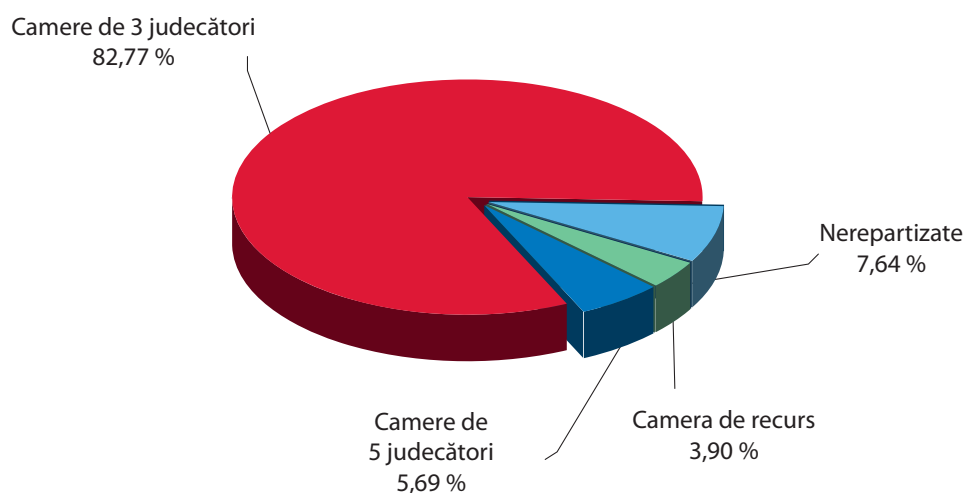
	2004	2005	2006	2007	2008
Alte acțiuni	714	670	673	784	792
Proprietate intelectuală	192	196	249	289	316
Funcție publică	237	152	82	33	2
Recursuri			10	30	46
Proceduri speciale	31	15	15	18	22
Total	1 174	1 033	1 029	1 154	1 178

11. Cauze aflate pe rol la 31 decembrie – Domeniul acțiunii (2004-2008)

	2004	2005	2006	2007	2008
Aderarea unor noi state	1	1			
Agricultură	95	82	74	97	73
Ajutoare de stat	218	190	164	165	184
Apropierea legislațiilor	1	1	1	1	
Asocierea țărilor și a teritoriilor de peste mări	6	2			
Bugetul Comunităților				1	1
Cercetare, informare, educație, statistică	8	16	18	18	9
Clauză compromisorie		1	3	3	12
Concurență	129	134	173	197	236
Cultură			3	4	4
Drept instituțional	49	42	43	54	61
Dreptul întreprinderilor	10	16	23	27	33
Energie	4	4	2	1	1
Fiscalitate				2	
Justiție și Afaceri Interne				1	3
Libera circulație a mărfurilor	1			1	
Libera circulație a persoanelor	1	2	3	3	2
Libera prestare a serviciilor			1		3
Libertatea de stabilire	1				
Mediu și consumatori	44	43	44	70	56
Politica comercială	25	23	28	33	31
Politica economică și monetară		1	2	1	
Politica externă și de securitate comună	13	8	9	18	18
Politica în domeniul pescuitului	28	28	4	5	24
Politica regională	19	27	36	48	13
Politica socială	6	9	7	9	9
Proprietate intelectuală	193	197	251	290	317
Relații externe	18	9	6	3	3
Resurse proprii ale Comunităților		2			
Tariful vamal comun	1	1	3	3	
Transporturi	3	2	1	4	2
Uniune vamală	18	13	11	13	11
Total Tratatul CE	892	854	910	1 072	1 106
Total Tratatul CO	12	11	10		1
Total Tratatul EA	2	1	2	1	1
Statutul funcționarilor	237	152	92	63	48
Proceduri speciale	31	15	15	18	22
TOTAL GENERAL	1 174	1 033	1 029	1 154	1 178

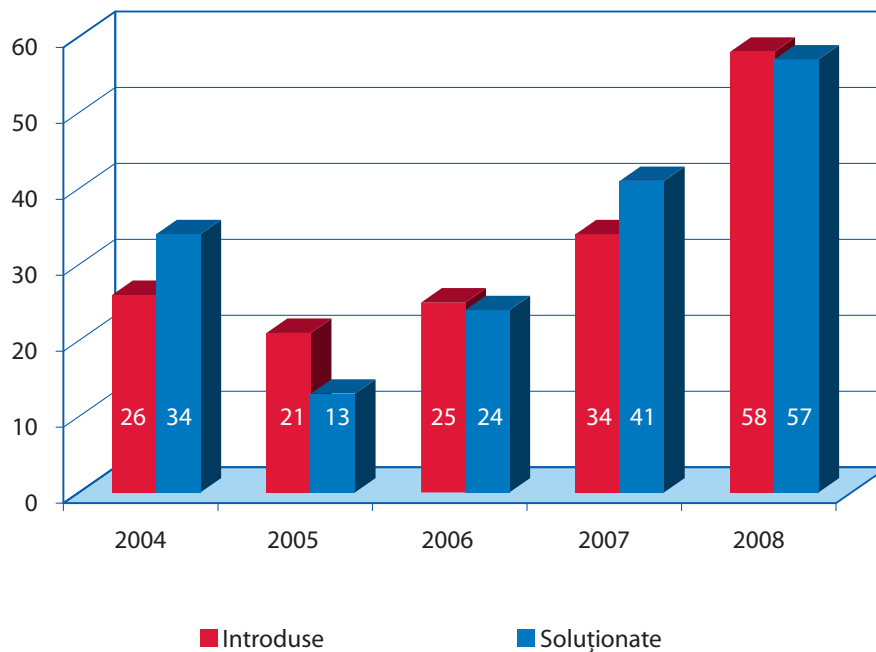
12. Cauze aflate pe rol la 31 decembrie – Completul de judecată (2004-2008)

Repartizarea pe anul 2008

	2004	2005	2006	2007	2008
Marea Cameră	6	1	2		
Camera de recurs			10	30	46
Președintele Tribunalului			1		
Camere de 5 judecători	187	146	117	75	67
Camere de 3 judecători	914	846	825	971	975
Judecător unic	1	4	2		
Nerepartizate	66	36	72	78	90
Total	1 174	1 033	1 029	1 154	1 178

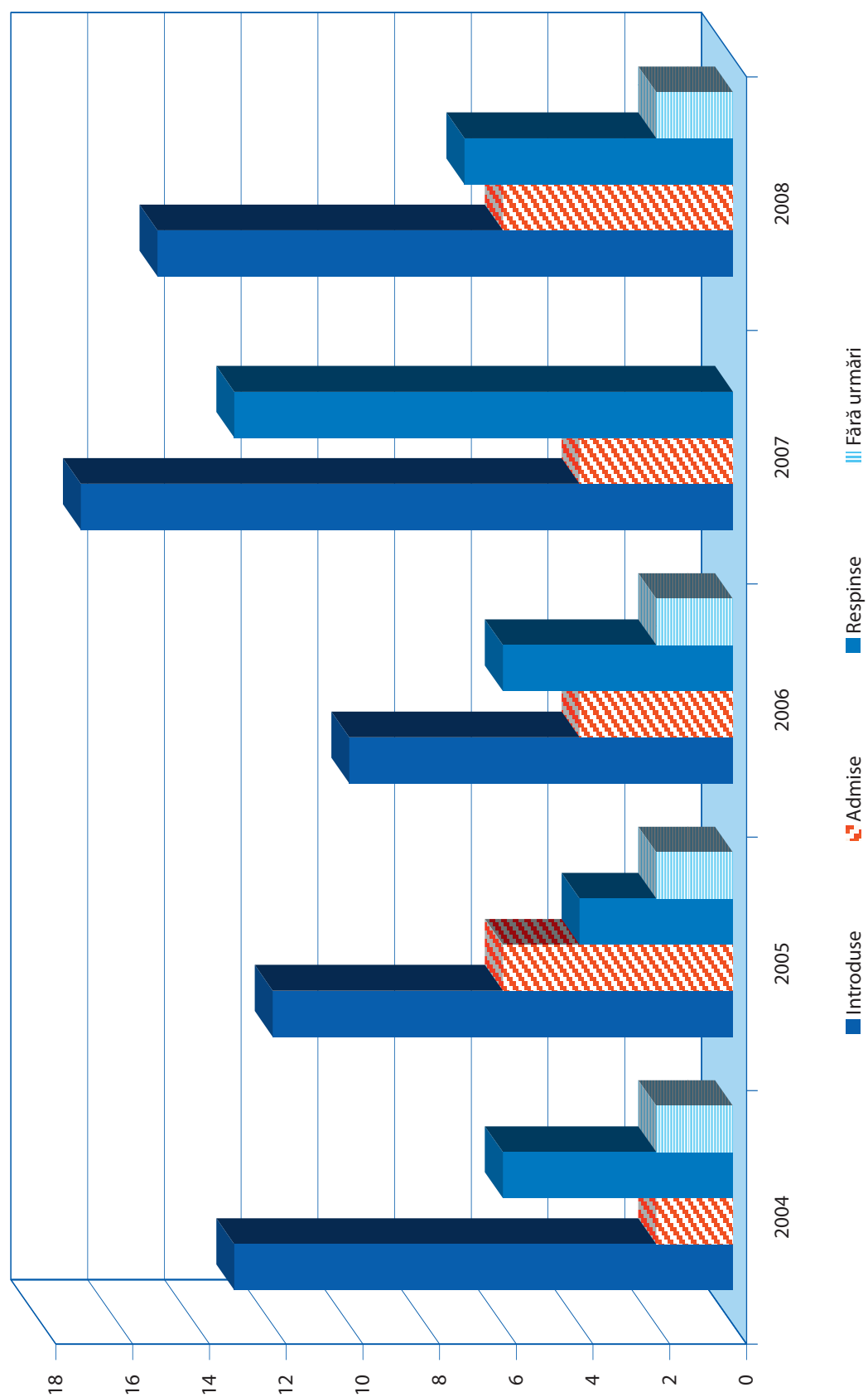
13. Diverse – Măsurî provizorii (2004-2008)

Repartizarea pe anul 2008

	Cereri de măsurî provizorii introduse	Cereri de măsurî provizorii soluționate	Soluția		
			Respingere	Acord	Radiere/ Nepronunțare asupra fondului
Agricultură	1	1		1	
Ajutoare de stat	22	22	6		16
Concurență	13	10	10		
Dreptul întreprinderilor	13	12	12		
Drept instituțional	1	2	1		1
Mediu și consumatori	1	2	2		
Politica în domeniul pescuitului	1	1			1
Politica externă și de securitate comună	3	3	3		
Politica socială	2	2	2		
Proprietate intelectuală		1	1		
Transporturi	1	1	1		
Total Tratatul CE	58	57	38	1	18
TOTAL GENERAL	58	57	38	1	18

14. Diverse – Proceduri accelerate (2004-2008)

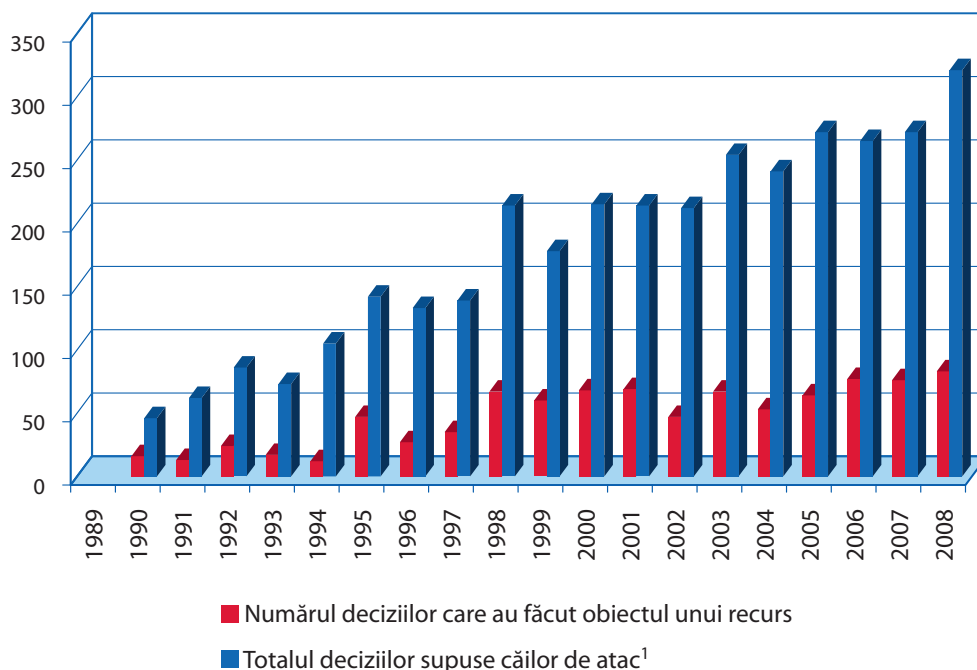

	2004				2005				2006				2007				2008			
	Soluția			Introduse	Soluția			Introduse	Soluția			Introduse	Soluția			Introduse	Soluția			
	Admise	Respînse	Fără urmări		Admise	Respînse	Fără urmări		Admise	Respînse	Fără urmări		Admise	Respînse	Fără urmări		Admise	Respînse	Fără urmări	Admise
Agricultură				2				2	1	3						1				
Ajutoare de stat								1				1		2		1	1			
Cercetare, informare, educație, statistică												1		1						
Clauză compromisorie																1		1		
Concurență	3			2	3	2		4	2	2		1		1		1	1			
Drept instituțional	1	2		1	1							1		1		3	2	1		
Dreptul întreprinderilor	4	1	2	3	2	1	1					1				3	1	3		
Libera circulație a persoanelor	1		1																	
Mediu și consumatori	1	1		2	1		1	3	1	1		7	1	7						
Politica comercială												2	1				1			
Politica externă și de securitate comună												3	2	1		4	4			
Politica în domeniul pescuitului	1	1																		
Resurse proprii ale Comunităților				2							2									
Statutul funcționarilor	1	1														1				
Transporturi	1		1																	
Total	13	2	6	2	12	6	4	2	10	4	6	2	17	4	13	0	15	6	7	2

Judecarea accelerată a unei cauze în fața Tribunalului de Primă Instanță este posibilă în temeiul articolului 76a din Regulamentul de procedură. Această prevedere este aplicabilă de la 1 februarie 2001.

În categoria „fără urmărire” se înscriu următoarele situații: retragerea cererii, desistarea și situațiile în care acțiunea este soluționată pe cale de ordonanță înainte de pronunțarea asupra cererii de procedură accelerată.

15. Diverse – Deciziile Tribunalului care au făcut obiectul unui recurs la Curte (1989-2008)

	Numărul deciziilor care au făcut obiectul unui recurs	Totalul deciziilor supuse căilor de atac ¹	Procentul deciziilor care au făcut obiectul unui recurs
1989			
1990	16	46	35 %
1991	13	62	21 %
1992	24	86	28 %
1993	17	73	23 %
1994	12	105	11 %
1995	47	142	33 %
1996	27	133	20 %
1997	35	139	25 %
1998	67	214	31 %
1999	60	178	34 %
2000	68	215	32 %
2001	69	214	32 %
2002	47	212	22 %
2003	67	254	26 %
2004	53	241	22 %
2005	64	272	24 %
2006	77	265	29 %
2007	76	272	28 %
2008	83	321	26 %

¹ Totalul deciziilor supuse căilor de atac – hotărâri și ordonanțe privind inadmisibilitatea, măsurile provizorii, lipsa necesității de a se pronunța și respingerea cererii de intervenție – pentru care termenul de recurs a expirat sau a fost declarat recurs.

16. Diverse – Repartizarea recursurilor în funcție de natura procedurii (2004-2008)

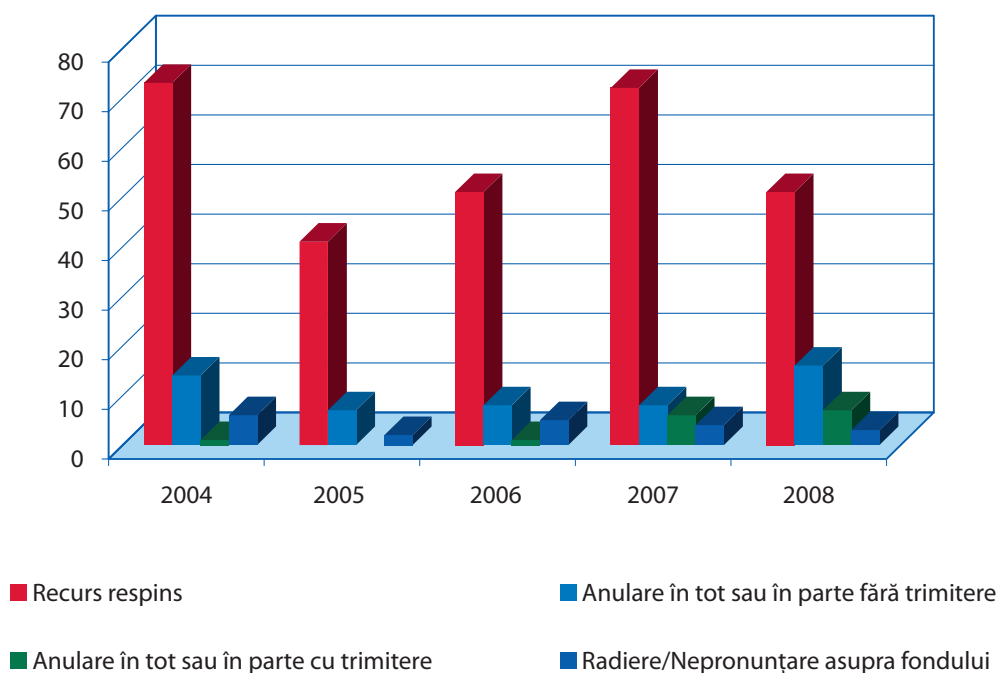
	2004			2005			2006			2007			2008		
	Recursuri	Decizii supuse căilor de atac	Recursuri în %	Recursuri	Decizii supuse căilor de atac	Recursuri în %	Recursuri	Decizii supuse căilor de atac	Recursuri în %	Recursuri	Decizii supuse căilor de atac	Recursuri în %	Recursuri	Decizii supuse căilor de atac	Recursuri în %
Alte acțiuni	41	114	36 %	37	120	31 %	46	146	32 %	52	163	32 %	51	190	27 %
Proprietate intelectuală	7	45	16 %	16	71	23 %	18	59	31 %	14	63	22 %	23	100	23 %
Funcție publică	5	82	6 %	11	81	14 %	13	60	22 %	10	46	22 %	9	31	29 %
Total	53	241	22 %	64	272	24 %	77	265	29 %	76	272	28 %	83	321	26 %

17. *Diverse* – Soluționarea recursurilor (2008)

(hotărâri și ordonanțe)

	Recurs respins	Anulare în tot sau în parte fără trimitere	Anulare în tot sau în parte cu trimitere	Radiere/ Nepronunțare asupra fondului	Total
Agricultură	1	1			2
Ajutoare de stat	5	2	5		12
Concurență	4		1		5
Drept instituțional	7	2	1		10
Mediu și consumatori	4	1		1	6
Libera circulație a capitalurilor		1			1
Libera circulație a persoanelor	1				1
Politica în domeniul pescuitului		3			3
Politica economică și monetară	1				1
Politica externă și de securitate comună		1			1
Politica regională	1				1
Proprietate intelectuală	13	2		2	17
Relații externe	4				4
Statutul funcționarilor	8	2			10
Tariful vamal comun	1				1
Uniune vamală	1	1			2
Total	51	16	7	3	77

18. Diverse – Soluționarea recursurilor (2004-2008) (hotărâri și ordonanțe)

	2004	2005	2006	2007	2008
Recurs respins	73	41	51	72	51
Anulare în tot sau în parte fără trimitere	14	7	8	8	16
Anulare în tot sau în parte cu trimitere	1		1	6	7
Radiere/Nepronunțare asupra fondului	6	2	5	4	3
Total	94	50	65	90	77

19. Diverse – Evoluție generală (1989-2008)

Cauze introduse, cauze soluționate, cauze aflate pe rol

	Cauze introduse ¹	Cauze soluționate ²	Cauze aflate pe rol la 31 decembrie
1989	169	1	168
1990	59	82	145
1991	95	67	173
1992	123	125	171
1993	596	106	661
1994	409	442	628
1995	253	265	616
1996	229	186	659
1997	644	186	1 117
1998	238	348	1 007
1999	384	659	732
2000	398	343	787
2001	345	340	792
2002	411	331	872
2003	466	339	999
2004	536	361	1 174
2005	469	610	1 033
2006	432	436	1 029
2007	522	397	1 154
2008	629	605	1 178
Total	7 407	6 229	

¹ 1989: Curtea a trimis 153 de cauze Tribunalului de Primă Instanță, nou creat.

1993: Curtea a trimis 451 de cauze ca urmare a primei extinderi a competențelor Tribunalului de Primă Instanță.

1994: Curtea a trimis 14 cauze ca urmare a celei de a doua extinderi a competențelor Tribunalului de Primă Instanță.

2004/2005: Curtea a trimis 25 de cauze ca urmare a celei de a treia extinderi a competențelor Tribunalului de Primă Instanță.

² 2005-2006: Tribunalul de Primă Instanță a trimis 118 cauze Tribunalului Funcției Publice, nou creat.

Capitolul III

Tribunalul Funcției Publice a Uniunii Europene

A – Activitatea Tribunalului Funcției Publice în 2008

de Paul Mahoney, președintele Tribunalului Funcției Publice

1. Anul 2008 a fost marcat de o primă reînnoire trianuală parțială a Tribunalului. Astfel, prin derogare de la articolul 2 al doilea paragraf prima teză din anexa la Statutul Curții de Justiție, funcțiile a trei membri ai Tribunalului încetează la sfârșitul celor trei ani ai mandatului lor, și anume la 30 septembrie 2008. Prin Decizia din 27 iunie 2008, Consiliul Uniunii Europene a reînnoit mandatul celor trei judecători în cauză. La 24 septembrie 2008, domnul P. Mahoney a fost reales președinte al Tribunalului, în timp ce domnii H. Kanninen și S. Gervasoni au fost aleși președinte al Camerei a doua, respectiv al Camerei întâi.

2. Din anul 1998, numărul acțiunilor introduse anual în materia funcției publice era în creștere constantă (cu excepția unei stabilizări în 2001 și în 2002). În 2008, cu 111 cereri introductive noi, numărul de acțiuni introduse cunoaște o diminuare notabilă față de cel din anul precedent (157 în 2007), pentru prima dată după 10 ani. Bineînțeles, este prematur să se constate o schimbare a tendinței de creștere a contenciosului funcției publice comunitare care a marcat acești din urmă ani, dar regula conform căreia fiecare parte care cade în pretenții este obligată la plata cheltuielilor de judecată, intrată în vigoare odată cu Regulamentul de procedură al Tribunalului la 1 noiembrie 2007, ar putea să aibă un rol în evoluția constatată.

În 2008, Tribunalul a soluționat 129 de cauze. Prin urmare, soldul dintre cauzele soluționate și cele introduse este pozitiv, astfel încât, pentru prima dată de la crearea Tribunalului, numărul de cauze aflate pe rol este într-o lejeră scădere (217 în 2008, față de 235 în 2007).

În 2008, 53 % din cauze au fost soluționate prin hotărâre, iar 47 % prin ordonanță. Durata medie a procedurii este de 19,7 luni pentru hotărâri și de 14 luni pentru ordonanțe, ceea ce reprezintă o creștere lejeră a duratei medii a judecării cauzelor față de anul anterior. 37 de decizii ale Tribunalului au fost atacate cu recurs la Tribunalul de Primă Instanță, ceea ce reprezintă 37 % din deciziile atacabile pronunțate de către acesta și 35 % din numărul total al cauzelor soluționate, cu excepția cazurilor de desistare a uneia dintre părți. 7 decizii ale Tribunalului au fost anulate de Tribunalul de Primă Instanță.

3. În cursul acestui an, Tribunalul a continuat eforturile de a răspunde invitației legiuitorului de a facilita soluționarea amiabilă a litigiilor în orice stadiu al procedurii. Astfel, 7 cauze au putut fi finalizate ca urmare a unei soluționări amiabile care a intervenit la inițiativa Tribunalului, cel mai adesea în cursul unei reuniuni informale organizate de judecătorul raportor sau în cursul unei ședințe¹.

1 Pentru un exemplu de soluționare amiabilă intervenită în ziua ședinței, la inițiativa Tribunalului, a se vedea Ordonanța din 4 septembrie 2008, *Duyster/Comisia*, F-81/06: recunoscând inconveniente cauzate reclamantei ca urmare a anumitor evenimente care fac obiectul procedurii, pârâta s-a angajat să plătească persoanei interesate suma forfetară de 2 000 de euro, precum și să semneze, să atașeze la dosarul său personal și să îi comunice o scrisoare pregătită în acest sens.

4. În sfârșit, în 2008, Tribunalul a completat propria panoplie de instrumente procedurale adecvate, odată cu intrarea în vigoare, la 1 mai 2008, a Instrucțiunilor practice pentru părți. Acestea conțin în special un formular care trebuie utilizat în mod obligatoriu pentru depunerea oricărei cereri de asistență judiciară, precum și un ghid adresat solicitanților de asistență judiciară.

5. Expunerea care urmează va prezenta cele mai semnificative contribuții jurisprudențiale din acest an, cu referire, în ordine, la contenciosul legalității și al despăgubirii (I), la cel al măsurilor provizorii (II) și la cererile de asistență judiciară (III).

I. Contenciosul legalității și al despăgubirii

În această secțiune vor fi examinate cele mai semnificative decizii privind aspectele procedurale, aspectele de fond și cheltuielile de judecată.

Aspecte procedurale

1. Competența Tribunalului

În cauza *Domínguez González/Comisia* (Ordonanța din 12 noiembrie 2008, F-88/07), Tribunalul a soluționat un litigiu născut din executarea unui contract de muncă supus dreptului belgian, care cuprindea o clauză de atribuire a competenței în favoarea tribunalelor din Bruxelles și al cărei obiect era furnizarea unei asistențe tehnice în cadrul ajutorului umanitar acordat țărilor terțe. După ce a verificat faptul că supunerea contractului menționat unui drept național, și nu Regimului aplicabil celorlalți agenți ai Comunităților Europene (denumit în continuare „RAA”), răspundea unui interes legitim al pârâtei și nu constituia un abuz de procedură, Tribunalul a constatat că era incompetent să soluționeze litigiul născut din executarea contractului menționat.

2. Condiții de admisibilitate

În Hotărârea din 21 februarie 2008, *Skoulidi/Comisia*, F-4/07, Tribunalul a precizat, pe de o parte, că, în cazul unui act care lezează un funcționar, comportamentul instituției legat de adoptarea acestui act nu poate să constituie un temei pentru o acțiune în despăgubire, a cărei procedură precontencioasă este declanșată printr-o cerere întemeiată pe articolul 90 alineatul (1) din Statutul funcționarilor Comunităților Europene (denumit în continuare „statutul”), decât în cazul în care comportamentul în cauză este dissociabil de actul care lezează și mai ales, pe de altă parte, că un funcționar poate ca, în cadrul unei acțiuni exclusiv în despăgubire, să solicite repararea consecințelor prejudiciabile pe care le-ar fi cauzat un act care îl lezează, fără să solicite anularea actului menționat, cu condiția de a iniția procedura precontencioasă printr-o reclamație împotriva actului respectiv, astfel cum se prevede la articolul 90 alineatul (2) din statut, fiind necesar ca reclamantul să respecte termenul de trei luni impus de această dispoziție, indiferent dacă acesta urmărește repararea unui prejudiciu material sau, ca în speță, moral.

În Hotărârile din 23 aprilie 2008, *Pickering/Comisia* (F-103/05) și *Bain și alții/Comisia* (F-112/05), Tribunalul a precizat că, deși este adevărat că fișele de remunerație sunt considerate în general acte care lezează în măsura în care din acestea se constată că drepturile pecuniare ale unui funcționar au fost afectate în mod negativ, în realitate, actul veritabil care lezează este decizia luată de autoritatea împuternicită să facă numiri (denumită în continuare „AIPN”) de a reduce sau de a suprima o plată de care funcționarul beneficia până în acel moment și care era indicată în fișa de remunerație.

În Hotărârea din 11 decembrie 2008, *Collote/Comisia*, F-58/07, Tribunalul a apreciat că, în ipoteza în care două reclamații succesive, depuse în termenul de formulare a reclamației, constituie obiectul a două decizii succesive ale AIPN, dacă a doua reclamație conține elemente noi în raport cu prima reclamație, se impune să se considere că decizia de respingere a celei de a doua reclamații reprezintă o nouă decizie, adoptată după reexaminarea deciziei de respingere a primei reclamații, în lumina celei de a doua reclamații. Prin urmare, termenul de introducere a acțiunii curge de la data notificării răspunsului la cea de a doua reclamație.

3. Incidente procedurale

a) Excepția de inadmisibilitate

În cauza *Domínguez González/Comisia*, citată anterior, ca urmare a unei excepții de inadmisibilitate și de necompetență invocate de pârâtă, Tribunalul s-a pronunțat pentru prima dată asupra competenței sale, pe calea ordonanței, după organizarea unei ședințe, în temeiul dispoziției articolului 78 alineatul (2) al doilea paragraf din Regulamentul de procedură, care prevede că, în continuare, procedura de judecare a cererii de pronunțare asupra unui incident este orală, afară de cazul în care Tribunalul decide altfel.

b) Cererea de retragere a unor documente

În Hotărârea din 8 mai 2008, *Suvikas/Consiliul*, F-6/07, Tribunalul a dispus să fie retrase din dosarul cauzei documente întocmite de către un membru al unui comitet consultativ de selecție, în afara procedurii de selecție, având în vedere că documentele menționate au fost primite de către reclamant prin intermediul unui terț, care, la rândul lui, le-a obținut în mod ilicit.

4. Contenciosul anulării: invocarea din oficiu a unui motiv întemeiat pe încălcarea domeniului de aplicare al legii

În Hotărârea din 21 februarie 2008, *Putterie-De-Beukelaer/Comisia*, F-31/07 * (în recurs la Tribunalul de Primă Instanță), Tribunalul a calificat drept motiv de ordine publică motivul întemeiat pe încălcarea domeniului de aplicare al legii. Astfel, Tribunalul a constatat că și-ar

* Hotărârile semnalate printr-un asterisc au fost traduse în toate limbile oficiale ale Uniunii Europene.

încălca rolul de instanță chemată să se pronunțe asupra legalității dacă nu ar invoca, chiar fără ca părțile să conteste acest aspect, faptul că decizia contestată aflată pe rolul său a fost adoptată pe baza unei norme care nu este susceptibilă de a fi aplicată în speță și dacă, în consecință, ar fi determinat să se pronunțe asupra litigiului cu care este sesizat aplicând el însuși o astfel de normă.

Cu privire la fond

Vor fi examinate cele mai semnificative contribuții jurisprudențiale din acest an în ceea ce privește principiile generale, apoi, în ordinea rubricilor din statut, drepturile și obligațiile funcționarului, cariera acestuia, regimul său pecuniar și avantajele sociale ale acestuia și, în sfârșit, interpretarea RAA.

1. Principii generale

a) Retragera unui act administrativ nelegal

În Hotărârea din 11 septembrie 2008, *Bui Van/Comisia*, F-51/07* (în recurs la Tribunalul de Primă Instanță), Tribunalul, analizând problema legalității retragerii unui act administrativ nelegal, a precizat că retragerea unui astfel de act trebuie să intervină într-un termen rezonabil, care trebuie apreciat în funcție de împrejurările proprii fiecărei cauze, cum ar fi importanța litigiului pentru persoana interesată, complexitatea cauzei, comportamentul părților implicate, împrejurarea dacă actul în cauză conferă sau nu conferă drepturi subiective, precum și compararea intereselor. Trebuie să se considere, în principiu, rezonabil un termen de revocare care corespunde termenului de trei luni de introducere a acțiunii, prevăzut la articolul 91 alineatul (3) din statut. Întrucât acest termen se aplică administrației înseși, trebuie să se ia în considerare, ca dată de la care se calculează termenul de revocare, data adoptării actului pe care administrația intenționează să îl retragă.

În plus, Tribunalul a apreciat că decizia de retragere a actului nelegal trebuie să intervină cu respectarea dreptului la apărare al funcționarului în cauză. În speță, Tribunalul a considerat că încălcarea dreptului reclamantului de a fi ascultat nu putea să influențeze conținutul actului atacat, în măsura în care observațiile depuse de reclamant în fața Tribunalului nu conțineau nicio informație suplimentară în raport cu cele de care dispunea deja Comisia. Tribunalul a apreciat, în schimb, că prin încălcarea dreptului reclamantului de a fi ascultat, Comisia a săvârșit o greșeală de serviciu de natură să angajeze răspunderea sa.

b) Executarea unei hotărâri a instanței comunitare

În Hotărârea din 24 iunie 2008, *Andres și alții/BCE*, F-15/05*, Tribunalul, în ședință plenară, a apreciat că, atunci când executarea hotărârii de anulare prezintă dificultăți particulare, instituția respectivă poate adopta orice decizie care este de natură să compenseze în mod echitabil dezavantajul care rezultă pentru persoanele interesate din decizia anulată. În acest context, administrația poate stabili un dialog cu acestea pentru a încerca să se ajungă

la un acord care să le ofere o compensație echitabilă pentru nelegalitatea căreia i-au fost victime. În ceea ce privește executarea unei hotărâri care declară nelegală procedura de ajustare a salariilor personalului Băncii Centrale Europene pentru un anumit an ca urmare a inexistenței unei consultări regulate și adecvate a Comitetului pentru personal, constituie o soluție rezonabilă și echitabilă adoptarea unui compromis constând, pe de o parte, în extinderea consultării în privința anilor următori pentru care a lipsit această consultare, precum și în luarea în considerare a anumitor date corective în măsura în care aceasta ar constitui un beneficiu pentru personal și, pe de altă parte, în extinderea asupra întregului personal a creșterilor salariale care rezultă din consultarea menționată, și nu numai asupra reclamanților, chiar dacă dificultăți specifice împiedică acordarea unui efect retroactiv creșterilor constatate.

c) Principiul proporționalității

În Hotărârea din 9 septembrie 2008, *Smadja/Comisia*, F-135/07 (în recurs la Tribunalul de Primă Instanță), Tribunalul a reamintit că efectul retroactiv al unui act administrativ poate să constituie o măsură necesară pentru a garanta respectarea unui principiu fundamental, precum principiul proporționalității. În speță, Comisia a încălcat principiul proporționalității și obligația de solitudine prin faptul că nu a prevăzut, fără un motiv valabil, să atribuie efect retroactiv deciziei de numire a reclamantei, adoptată după intrarea în vigoare a noului statut, până la data adoptării deciziei inițiale de numire, adoptată sub imperiul vechiului statut și anulată prin hotărâre de Tribunalul de Primă Instanță, astfel încât să garanteze reclamantei încadrarea superioară pe care o deținea la data pronunțării hotărârii menționate, sau prin faptul că a refuzat să adopte, pe lângă decizia atacată, orice altă măsură care ar fi fost de natură să concilieze interesul serviciului și interesul legitim al reclamantei.

d) Principiul bunei administrări

În Hotărârea din 11 iulie 2008, *Kuchta/BCE*, F-89/07, cu privire la legalitatea unei decizii individuale de ajustare a remunerației unui membru al personalului BCE, Tribunalul a reamintit că normele bunei administrări în materie de gestiune a personalului presupun în special ca repartizarea competențelor în cadrul oricărui organism sau instituții comunitare să fie definite în mod clar și publicate în mod corespunzător. Tribunalul a anulat decizia în litigiu, după ce a constatat că nu a fost în măsură să stabilească autorul acesteia, nici autoritatea care fusese abilitată, prin delegare din partea Comitetului Director al BCE, pentru a adopta o astfel de decizie.

2. Drepturi și obligații ale funcționarului

În Hotărârea din 9 decembrie 2008, *Q/Comisia*, F-52/05*, Tribunalul a interpretat pentru prima dată articolul 12a alineatul (3) din statut, care definește hărțuirea morală ca fiind orice conduită abuzivă de lungă durată, repetată sau sistematică, ce se manifestă prin comportament, limbaj, acte, gesturi și înscrisuri care sunt intenționate și care aduc atingere personalității, demnității sau integrității fizice sau psihice ale unei persoane.

Tribunalul a considerat că, pentru ca o hărțuire morală în sensul dispoziției menționate să fie constatată, nu este necesar ca respectivele comportamente, limbaj, acte, gesturi sau înscrisuri să fie săvârșite cu intenția de a aduce atingere personalității, demnității sau integrității fizice sau psihice ale persoanei interesate. Este suficient ca acțiunile respective să fi determinat în mod obiectiv astfel de consecințe.

3. Cariera funcționarului

a) Recrutare

Tribunalul a avut ocazia să precizeze domeniul de aplicare al mai multor norme aplicabile în materia concursului.

În Hotărârea din 22 mai 2008, *Pascual-García/Comisia*, F-145/06, Tribunalul a precizat că împrejurarea că anumite activități de cercetare au putut fi de natură să dezvolte formarea candidatului și să îi permită să obțină ulterior titlul de doctor nu poate, ca atare, să împiedice calificarea acestor activități ca experiență profesională în sensul anunțului de concurs.

În Hotărârea din 11 septembrie 2008, *Coto Moreno/Comisia*, F-127/07, Tribunalul a considerat că aprecierile făcute de comisia de evaluare a unui concurs în cadrul evaluării cunoștințelor și a aptitudinilor candidaților nu fac obiectul controlului jurisdicțional. Situația este diferită în ceea ce privește concordanța dintre nota exprimată printr-un număr de puncte și aprecierile exprimate în cuvinte ale comisiei de evaluare. Astfel, această concordanță, care asigură egalitatea de tratament între candidați, reprezintă una dintre regulile care guvernează lucrările comisiei de evaluare, fiind de competența instanței să verifice respectarea sa. În plus, concordanța dintre nota exprimată printr-un număr de puncte și aprecierea exprimată în cuvinte poate face obiectul unui control al instanței comunitare, distinct de controlul privind modul în care au fost apreciate prestațiile candidaților de către comisia de evaluare, această din urmă apreciere nefiind controlată de instanță, cu condiția ca acest control al concordanței să se limiteze la a verifica dacă a existat o incoerență vădită.

În Hotărârea din 14 octombrie 2008, *Meierhofer/Comisia*, F-74/07*, potrivit Tribunalului, în ceea ce privește obligația de motivare a deciziei unei comisii de evaluare cu privire la o probă orală, comunicarea către candidat a unei singure note individuale eliminatorii nu constituie întotdeauna și indiferent de circumstanțele specifice ale cauzei respective o motivare suficientă. În speță, Tribunalul a observat că refuzul pârâtei de a se supune anumitor măsuri de organizare a procedurii a avut drept consecință să nu îi permită instanței exercitarea deplină a controlului său.

b) Notarea

În Hotărârea din 6 martie 2008, *Skareby/Comisia*, F-46/06 (în recurs la Tribunalul de Primă Instanță), Tribunalul a reamintit că din articolul 8 alineatul (5) al patrulea paragraf din dispozițiile generale de aplicare a articolului 43 din statut, adoptate de Comisie, rezultă că administrația este obligată să fixeze titularului postului obiective și criterii de evaluare.

Potrivit acestei dispoziții, dialogul formal care are loc între evaluator și titularul postului la începutul fiecărui exercițiu de evaluare trebuie să privească nu numai evaluarea prestațiilor titularului menționat în cursul perioadei de referință, ci și fixarea obiectivelor pentru anul care urmează perioadei de evaluare. Aceste obiective constituie baza de referință pentru evaluarea randamentului.

c) Promovare

Prin patru hotărâri din 31 ianuarie 2008 (*Buendía Sierra/Comisia*, F-97/05, *Di Bucci/Comisia*, F-98/05, *Wilms/Comisia*, F-99/05, și *Valero Jordana/Comisia*, F-104/05), Tribunalul a apreciat că, în lipsa unor dispoziții care să deroge de la principiul aplicabilității imediate a normelor noi din Regulamentul nr. 723/2004 de modificare, începând cu 1 mai 2004, a Statutului funcționarilor, precum și a Regimului aplicabil altor agenți, articolul 45 alineatul (1) din statut, astfel cum a fost modificat de acest regulament, era de imediată aplicare de la intrarea în vigoare a regulamentului menționat. În consecință, Comisia nu putea să aplice în mod legal, în noiembrie 2004, dispoziții ale articolului 45 alineatul (1) din vechiul statut, abrogate de acest regulament, pentru a adopta decizia de stabilire a numărului total de puncte de merit ale unui funcționar în urma exercițiului de promovare 2004 și decizia de a nu îl promova în temeiul acestui exercițiu.

Prin patru hotărâri din 11 decembrie 2008 în cauzele *Collotte/Comisia*, F-58/07, *Dubus și Leveque/Comisia*, F-66/07, *Evraets/Comisia*, F-92/07, și *Acosta Iborra și alții/Comisia*, F-93/07, Tribunalul a constatat că articolul 45 alineatul (2) din statut, referitor la obligația funcționarului de a demonstra, înainte de a i se acorda prima promovare, capacitatea de a lucra într-o a treia limbă, nu putea să se aplice înainte de intrarea în vigoare a dispozițiilor comune de aplicare prevăzute la articolul 45 alineatul (2) menționat.

d) Noua structură a carierei

i) Factorul de multiplicare

Hotărârea din 4 septembrie 2008, *Lafli/Comisia*, F-22/07 (în recurs la Tribunalul de Primă Instanță), privea în special interpretarea celei de a patra teze a articolului 7 alineatul (7) din anexa XIII la statut, cu privire la efectele posibile asupra remunerației funcționarilor recrutați înainte de 1 mai 2004 ale schimbării denumirii gradelor. Această hotărâre, destul de tehnică, privilegiază o interpretare conformă cu principiul aplicării imediate a unei reglementări noi, în acest caz, reforma statutului. Tribunalul a apreciat în special că „măsurile de tranziție ar trebui, prin natura lor, să aibă ca obiect facilitarea tranziției de la o reglementare veche la o reglementare nouă, prin protejarea drepturilor dobândite, fără a fi menținute totuși, în favoarea unei categorii de funcționari, efectele reglementării vechi în privința situațiilor care se vor naște în viitor, precum o avansare în treaptă în cadrul unei noi structuri a carierei”. În plus, „în prezența unor dispoziții echivoce în formularea lor, susceptibile de interpretări multiple, precum sunt cele aplicabile în speță, se impune să se acorde preferință interpretării care permite să se evite o astfel de diferență de tratament între funcționari”.

ii) Procedura de atestare

În Hotărârea *Putterie-De-Beukelaer/Comisia*, citată anterior, Tribunalul a constatat că procedurile de evaluare și de atestare, definite prin dispozițiile generale de punere în aplicare a articolului 43 din statut, adoptate de către Comisie, și Decizia Comisiei din 7 aprilie 2004 privind normele de punere în aplicare a procedurii de atestare sunt distincte și se bazează pe norme diferite. În această privință, deși validatorul are competența de a adopta raportul de evoluție a carierei, cu condiția ca raportul să nu fie modificat de evaluatorul de apel, numai AIPN se poate pronunța, în fiecare etapă a procedurii de atestare, cu privire la candidaturile pentru atestare. Revine în special autorității menționate, așadar unei alte autorități decât validatorul procedurii de evaluare, să aprecieze, pe baza raporturilor disponibile de evoluție a carierei, experiența și meritele candidaților la atestare.

În Hotărârea din 21 februarie 2008, *Semeraro/Comisia*, F-19/06, Tribunalul a precizat că punctul 1.1 din Decizia Comisiei din 11 mai 2005 privitoare la criteriile de încadrare privind exercițiul de atestare 2005, potrivit căruia potențialul funcționarului trebuie să fi fost recunoscut în raportul său de evoluție a carierei pentru a figura pe lista funcționarilor admiși în vederea atestării, depășește limitele abilitării conform căreia, în vederea stabilirii listei funcționarilor admiși pentru atestare, valoarea criteriilor și ponderea lor sunt decise de AIPN, după consultarea comitetului paritar pentru exercițiul de atestare.

4. Regimul pecuniar și avantajele sociale ale funcționarului

În Hotărârea din 2 decembrie 2008, *Baniel-Kubinova și alții/Parlamentul European*, F-131/07, Tribunalul a apreciat că agenții temporari și/sau auxiliari care au beneficiat de indemnizația zilnică și, în continuare, parțial sau integral, de indemnizația de instalare (pe baza unor declarații care atestă transferul reședinței lor obișnuite în locul de repartizare) nu pot, ulterior, în momentul angajării lor în calitate de funcționari stagiați în același loc de repartizare, să pretindă din nou indemnizația zilnică. Într-adevăr, indemnizația zilnică este rezervată funcționarilor și agenților care sunt obligați să își schimbe reședința pentru a îndeplini obligațiile prevăzute la articolul 20 din statut, condiție pe care reclamantii nu o îndeplineau, atât timp cât aceștia își schimbaseră deja reședința, astfel cum au declarat pentru a beneficia de indemnizația de instalare.

5. Regimul aplicabil celorlalți agenți ai Comunităților Europene

a) Încadrarea în grad a unui agent contractual

În Hotărârea din 11 decembrie 2008, *Reali/Comisia*, F-136/06, Tribunalul a precizat că Directiva 89/48/CEE a Consiliului din 21 decembrie 1988 privind sistemul general de recunoaștere a diplomelor de învățământ superior acordate pentru formarea profesională cu durata minimă de trei ani nu are ca efect să limiteze puterea de apreciere de care dispune o instituție cu ocazia comparării valorii respective a diplomelor în cadrul politicii sale de recrutare. În sistemul Directivei 89/48, compararea diplomelor se realizează în vederea accesului la anumite activități reglementate în diferitele state membre. O astfel de

apreciere nu poate să fie confundată cu aprecierea valorii universitare respective a titlurilor obținute în diferitele state membre în vederea determinării gradului aferent unui post în cadrul unei instituții a Comunităților Europene.

b) Decizia Comisiei din 28 aprilie 2004 privitoare la durata maximă pentru care se recurge la personal nepermanent în cadrul serviciilor Comisiei

În ceea ce privește Decizia Comisiei din 28 aprilie 2004 privind durata maximă pentru care se recurge la personal nepermanent în cadrul serviciilor Comisiei, în Hotărârea din 26 iunie 2008, *Joseph/Comisia*, F-54/07, Tribunalul a precizat că, prin impunerea, în temeiul articolului 85 alineatul (1) din RAA, a unei limite maxime de cinci ani, atât pentru încheierea, cât și pentru prelungirea contractelor agenților contractuali, legiuitorul nu a interzis instituțiilor încheierea sau prelungirea acestui tip de contracte, în temeiul articolului 3a din regimul menționat, pentru o durată mai scurtă, atât timp cât este respectată durata minimă prevăzută la articolul 85 alineatul (1) din acest regim (șase sau nouă luni, după caz). Cu toate acestea, o instituție nu poate, fără încălcarea acestei din urmă dispoziții, să restrângă în mod general și impersonal, în speță prin dispoziții generale de executare sau printr-o decizie internă cu aplicabilitate generală, durata maximă posibilă de angajare a agenților contractuali, astfel cum a fost fixată de însuși legiuitorul.

Cu privire la cheltuielile de judecată

1. Cauze introduse înainte de intrarea în vigoare a Regulamentului de procedură al Tribunalului

În diferite ocazii, Tribunalul a aplicat articolul 87 alineatul (3) din Regulamentul de procedură al Tribunalului de Primă Instanță, aplicabil *mutatis mutandis*, în temeiul articolului 3 alineatul (4) din Decizia 2004/752/CE, Euratom a Consiliului din 2 noiembrie 2004 de instituire a Tribunalului Funcției Publice a Uniunii Europene (JO L 333, p. 7, Ediție specială, 01/vol. 5, p. 142), până la intrarea în vigoare a regulamentului de procedură al acestui din urmă tribunal. Astfel, în Hotărârea din 24 iunie 2008, *Islamaj/Comisia*, F-84/07, Tribunalul a decis să repartizeze cheltuielile de judecată între părți pentru motive excepționale, în timp ce în Hotărârile *Bui Van/Comisia* și *Lafili/Comisia*, citate anterior, Tribunalul a repartizat cheltuielile de judecată între părțile care au căzut în pretenții cu privire la unul sau mai multe capete de cerere.

De asemenea, se impune să se arate că, într-o cauză în care Tribunalul a constatat că nu este necesar să se pronunțe asupra fondului litigiului, ipoteză în care cheltuielile de judecată rămân la aprecierea instanței, în temeiul articolului 87 alineatul (6) din Regulamentul de procedură al Tribunalului de Primă Instanță, aplicabil *mutatis mutandis*, pârâta a fost obligată la plata tuturor cheltuielilor de judecată efectuate de reclamantă (Ordonanța din 1 februarie 2008, *Labate/Comisia*, F-77/07). Astfel, Tribunalul a luat în considerare, pe de o parte, împrejurarea că, în speță, Comisia nu răspunsese la reclamația formulată de către reclamantă și, pe de altă parte, faptul că, prin retragerea deciziei în litigiu, Comisia

recunoscuse implicit că procedura de adoptare a acestei decizii era criticabilă, ceea ce a contribuit astfel în mod direct la deducerea cauzei în fața instanței comunitare.

2. Cauze introduse după intrarea în vigoare a Regulamentului de procedură al Tribunalului

Una dintre noutățile importante determinate de intrarea în vigoare a Regulamentului de procedură al Tribunalului la 1 noiembrie 2007 privește regimul cheltuielilor de judecată. Conform articolului 87 alineatul (1) din Regulamentul de procedură, partea care cade în pretenții este obligată, la cerere, la plata cheltuielilor de judecată. Potrivit articolului 87 alineatul (2) din regulamentul menționat, Tribunalul poate, în măsura impusă de echitate, să decidă ca o parte care cade în pretenții să fie obligată numai la plata parțială a cheltuielilor de judecată sau chiar să nu fie obligată la plata acestora.

În Hotărârea din 4 decembrie 2008, *Blais/BCE*, F-6/08, Tribunalul a făcut pentru prima dată aplicarea dispoziției referitoare la echitate, prevăzută la articolul 87 alineatul (2) din Regulamentul de procedură, apreciind că se impunea ca reclamanta, deși căzuse în pretenții, să suporte, pe lângă propriile cheltuieli de judecată, numai jumătate din cheltuielile de judecată efectuate de către pârâtă. Tribunalul a apreciat că ar fi inechitabil ca reclamanta să suporte toate cheltuielile efectuate de către pârâtă, având în vedere, în primul rând, împrejurarea că procedura putea fi considerată ca fiind ocazionată în parte de comportamentul pârâtei, în al doilea rând, impactul financiar important al litigiului asupra reclamantei, în al treilea rând, faptul că argumentele reclamantei nu erau lipsite de temeinicie, în al patrulea rând, situația personală a reclamantei și, în sfârșit, împrejurarea că respectivul quantum al cheltuielilor de judecată pe care reclamanta ar fi putut să le suporte era mai ridicat decât în majoritatea litigiilor cu care a fost sesizat Tribunalul, având în vedere că pârâta optase să fie reprezentată nu numai de către proprii agenți, ci și de către un avocat.

În Ordonanța din 10 iulie 2008, *Maniscalco/Comisia*, F-141/07, s-a precizat că solicitarea ca instanța să se pronunțe asupra cheltuielilor de judecată potrivit dispozițiilor legale nu poate să fie considerată o cerere care vizează obligarea părții care cade în pretenții la plata cheltuielilor de judecată.

În sfârșit, în Ordonanța din 25 noiembrie 2008, *Iordanova/Comisia*, F-53/07, Tribunalul a aplicat articolul 98 alineatul (4) din Regulamentul de procedură, potrivit căruia, în cazul în care beneficiarul asistenței judiciare cade în pretenții, Tribunalul poate, în măsura impusă de echitate, pronunțându-se asupra cheltuielilor în cadrul deciziei prin care se finalizează judecata, să dispună ca una sau mai multe părți să suporte propriile cheltuieli de judecată sau ca acestea să fie, în tot sau în parte, suportate de casieria Tribunalului cu titlu de asistență judiciară.

II. Cereri de măsuri provizorii

În anul 2008 au fost soluționate patru cereri de măsuri provizorii, care au fost respinse pentru lipsa urgenței măsurilor solicitate, definite de o jurisprudență constantă în sensul

că trebuie să fie pronunțate și să își producă efectele înainte de decizia din acțiunea principală, în scopul de a evita producerea un prejudiciu grav și ireparabil intereselor reclamantului (Ordonanța președintelui Tribunalului din 30 ianuarie 2008, *S/Parlamentul European*, F-64/07 R, Ordonanța președintelui Tribunalului din 25 aprilie 2008, *Bennett și alții/OAPI*, F-19/08 R, Ordonanța președintelui Tribunalului din 3 iulie 2008, *Plasa/Comisia*, F-52/08 R, și Ordonanța președintelui Tribunalului din 17 decembrie 2008, *Wenig/Comisia*, F-80/08 R).

În Ordonanța *Wenig/Comisia*, citată anterior, s-a reamintit în special că măsurile trebuie să aibă un caracter provizoriu în sensul în care acestea nu trebuie să aducă atingere deciziei de fond. În cadrul comparării intereselor în cauză, se impune să se țină seama de caracterul ireversibil al unei eventuale suspendări a executării deciziei în litigiu, iar cererea reclamantului să nu fie admisă decât dacă rezultă că urgența măsurii solicitate este incontestabilă.

III. Cereri de asistență judiciară

De la intrarea în vigoare, la 1 mai 2008, a Instrucțiunilor practice pentru părți, orice cerere de asistență judiciară trebuie să fie introdusă prin intermediul unui formular obligatoriu, care cuprinde un ghid adresat solicitanților.

În cursul anului 2008, au fost adoptate 7 ordonanțe de soluționare a unor cereri de asistență judiciară. Cu excepția cererii din cauza *Kaminska/Comitetul Regiunilor*, F-142/07 AJ, în care s-a admis cererea de asistență judiciară, cererile au fost respinse ca urmare a faptului că solicitantul nu era sau nu a dovedit că este, datorită stării sale materiale, în imposibilitate totală sau parțială de a face față cheltuielilor legate de asistența și de reprezentarea în justiție.

În ordonanțele de respingere a cererilor de asistență judiciară s-a reamintit că articolul 95 alineatul (2) al doilea paragraf din Regulamentul de procedură precizează că starea materială a solicitantului se evaluează ținând seama de elemente obiective precum veniturile, patrimoniul deținut și situația familială. De asemenea, s-a reamintit că, potrivit articolului 96 alineatul (2) primul paragraf din regulamentul menționat, cererea de acordare a asistenței judiciare trebuie să fie însoțită de toate informațiile și înscrisurile justificative care permit evaluarea stării materiale a solicitantului, cum ar fi un certificat emis de o autoritate națională competentă care atestă această stare materială.

B – Compunerea Tribunalului Funcției Publice

(Ordinea protocolară la 31 decembrie 2008)

De la stânga la dreapta:

Domnii judecători H. Tagaras și H. Kreppel, domnul H. Kanninen, președinte de cameră, domnul P. Mahoney, președintele Tribunalului, domnul S. Gervasoni, președinte de cameră, doamna judecătoreasă I. Boruta, domnul judecător S. Van Raepenbusch, doamna grefieră W. Hakenberg.

1. Membrii Tribunalului Funcției Publice

(în ordinea intrării în funcție)

Paul J. Mahoney

născut în 1946; studii juridice (Master of Arts, Universitatea din Oxford, 1967; Master of Laws, University College London, 1969); lector la University College London (1967-1973); barrister (Londra, 1972-1974); administrator, administrator principal la Curtea Europeană a Drepturilor Omului (1974-1990); profesor de drept invitat la Universitatea Saskatchewan, Saskatoon, Canada (1988); șef al personalului la Consiliul Europei (1990-1993); șef de secție (1993-1995), grefier adjunct (1995-2001), grefier la Curtea Europeană a Drepturilor Omului (2001-septembrie 2005); președintele Tribunalului Funcției Publice începând cu data de 6 octombrie 2005.

Horstpeter Kreppel

născut în 1945; studii universitare la Berlin, la München și la Frankfurt am Main (1966-1972); primul examen de stat (1972); magistrat stagiar la Frankfurt am Main (1972-1973 și 1974-1975); Colegiul Europei la Bruges (1973-1974); al doilea examen de stat (Frankfurt am Main, 1976); angajat la Biroul Federal al Forței de Muncă și avocat (1976); judecător la Tribunalul pentru Litigii de Muncă (landul Hessa, 1977-1993); lector la Fachhochschule für Sozialarbeit din Frankfurt am Main și la Verwaltungsfachhochschule din Wiesbaden (1979-1990); expert național la Serviciul Juridic al Comisiei Comunităților Europene (1993-1996 și 2001-2005); atașat pentru afaceri sociale la Ambasada Republicii Federale Germania la Madrid (1996-2001); judecător la Tribunalul pentru Litigii de Muncă din Frankfurt am Main (februarie-septembrie 2005); judecător la Tribunalul Funcției Publice începând cu data de 6 octombrie 2005.

Irena Boruta

născută în anul 1950; licențiată în drept a Universității din Wrocław (1972), doctor în drept (Łódź 1982); avocat, membru al Baroului Republicii Polone (din 1977); cercetător invitat (Universitatea Paris X, 1987-1988; Universitatea din Nantes, 1993-1994); expert al „Solidarnosc” (1995-2000); profesor de dreptul muncii și de drept social european la Universitatea din Łódź (1997-1998 și 2001-2005), profesor agregat la Școala Superioară de Comerț din Varșovia (2002), profesor de dreptul muncii și al securității sociale la Universitatea Cardinal Stefan Wyszyński din Varșovia (2002-2005); viceministru al muncii și al afacerilor sociale (1998-2001); membru al Comitetului de negociatori pentru aderarea Republicii Polone la Uniunea Europeană (1998-2001); reprezentant al guvernului polonez pe lângă Organizația Internațională a Muncii (1998-2001); autor al mai multor lucrări în domeniul dreptului muncii și al dreptului social european; judecător la Tribunalul Funcției Publice începând cu data de 6 octombrie 2005.

Heikki Kanninen

născut în anul 1952; licențiat al Școlii de Înalte Studii Comerciale din Helsinki și al Facultății de Drept a Universității din Helsinki; referent la Curtea Administrativă Supremă din Finlanda; secretar general al Comitetului pentru Reforma Protecției Juridice în Administrația Publică; administrator principal la Curtea Administrativă Supremă; secretar general al Comitetului pentru Reforma Contenciosului Administrativ, consilier la Direcția legislativă a Ministerului Justiției; grefier adjunct la Curtea AELS; referent juridic la Curtea de Justiție a Comunităților Europene; judecător la Curtea Administrativă Supremă (1998-2005); membru al Comisiei de Recurs pentru Refugiați; vicepreședinte al Comitetului de Dezvoltare a Instituțiilor Judiciare Finlandeze; judecător la Tribunalul Funcției Publice începând cu data de 6 octombrie 2005.

Haris Tagaras

născut în anul 1955; licențiat în drept (Universitatea din Salonic, 1977); diplomă specială de licență în drept european (Institutul de Studii Europene al Universității Libere din Bruxelles, 1980); doctor în drept (Universitatea din Salonic, 1984); jurist-lingvist la Consiliul Comunităților Europene (1980-1982); cercetător la Centrul de Drept Economic Internațional și European din Salonic (1982-1984); administrator la Curtea de Justiție a Comunităților Europene și la Comisia Comunităților Europene (1986-1990); profesor de drept comunitar, de drept internațional privat și de drepturile omului la Universitatea Panteion din Atena (din 1990); colaborator extern pentru afaceri europene la Ministerul Justiției și membru al Comitetului permanent al Convenției de la Lugano (1991-2004); membru al Comisiei Naționale de Concurență (1999-2005); membru al Comisiei Naționale a Poștei și Telecomunicațiilor (2000-2002); membru al Baroului din Salonic, avocat pe lângă Curtea de Casație; membru fondator al Uniunii Avocaților din Europa (UAE); membru asociat al Academiei Internaționale de Drept Comparat; judecător la Tribunalul Funcției Publice începând cu data de 6 octombrie 2005.

Sean Van Raepenbusch

născut în anul 1956; licențiat în drept (Universitatea Liberă din Bruxelles, 1979); diplomă specială de licență în drept internațional (Bruxelles, 1980); doctor în drept (1989); responsabil al Serviciului juridic din cadrul Société anonyme du canal et des installations maritimes din Bruxelles (1979-1984); funcționar la Comisia Comunităților Europene (Direcția Generală Afaceri Sociale, 1984-1988); membru al Serviciului Juridic al Comisiei Comunităților Europene (1988-1994); referent juridic la Curtea de Justiție a Comunităților Europene (1994-2005); lector la Centrul Universitar din Charleroi (drept social internațional și european, 1989-1991), la Universitatea din Mons-Hainaut (drept european, 1991-1997), la Universitatea din Liège (dreptul funcției publice europene, 1989-1991; dreptul instituțional al Uniunii Europene, 1995-2005; drept social european, 2004-2005); numeroase publicații în domeniul dreptului social european și al dreptului constituțional al Uniunii Europene; judecător la Tribunalul Funcției Publice începând cu data de 6 octombrie 2005.

Stéphane Gervasoni

născut în anul 1967; licențiat al Institutului de Studii Politice din Grenoble (1988) și al Școlii Naționale de Administrație (1993); membru al Consiliului de Stat (Secția de contencios, 1993-1997, Secția socială, 1996-1997; maître des requêtes, 1996-2008, consilier principal din 2008); conferențiar universitar la Institutul de Studii Politice din Paris (1993-1995); comisar al guvernului pe lângă Comisia specială de casație în materie de pensii (1994-1996); consilier juridic la Ministerul Funcției Publice și la Primăria din Paris (1995-1997); secretar general la prefectura departamentului Yonne, subprefect al arondismentului Auxerre (1997-1999); secretar general la prefectura departamentului Savoie, subprefect al arondismentului Chambéry (1999-2001); referent juridic la Curtea de Justiție a Comunităților Europene (septembrie 2001-septembrie 2005); membru titular al Comisiei de recurs din cadrul NATO (2001-2005); judecător la Tribunalul Funcției Publice începând cu data de 6 octombrie 2005.

Waltraud Hakenberg

născută în anul 1955; studii juridice la Ratisbonne și la Geneva (1974-1979); primul examen de stat (1979); studii postuniversitare de drept comunitar la Colegiul Europei din Bruges (1979-1980); magistrat stagiar la Ratisbonne (1980-1983); doctor în drept (1982); al doilea examen de stat (1983); avocat la München și la Paris (1983-1989); funcționar la Curtea de Justiție a Comunităților Europene (1990-2005); referent juridic la Curtea de Justiție a Comunităților Europene (cabinetul domnului judecător Jann, 1995-2005); funcții didactice în cadrul mai multor universități din Germania, Austria, Elveția și Rusia; profesor onorific al Universității din Saar (din 1999); membru în diverse comitete, asociații și comisii juridice; numeroase publicații în domeniul dreptului și al contenciosului comunitar; grefier la Tribunalul Funcției Publice începând cu data de 30 noiembrie 2005.

2. Ordinea protocolară

de la 1 ianuarie până la 30 septembrie 2008

Domnul P. MAHONEY, președintele Tribunalului
Domnul H. KREPPEL, președinte de cameră
Domnul S. VAN RAEPENBUSCH, președinte de cameră
Doamna I. BORUTA, judecător
Domnul H. KANNINEN, judecător
Domnul H. TAGARAS, judecător
Domnul S. GERVASONI, judecător
Doamna W. HAKENBERG, grefier

de la 1 octombrie până la 31 decembrie 2008

Domnul P. MAHONEY, președintele Tribunalului
Domnul H. KANNINEN, președinte de cameră
Domnul S. GERVASONI, președinte de cameră
Domnul H. KREPPEL, judecător
Doamna I. BORUTA, judecător
Domnul H. TAGARAS, judecător
Domnul S. VAN RAEPENBUSCH, judecător
Doamna W. HAKENBERG, grefier

C – Statistici judiciare ale Tribunalului Funcției Publice

Activitatea generală a Tribunalului Funcției Publice

1. Cauze înregistrate, cauze soluționate, cauze aflate pe rol (2005-2008)

Cauze înregistrate

2. Procentul din numărul de cauze în funcție de instituții pârâte principale (2006-2008)
3. Limba de procedură (2006-2008)

Cauze soluționate

4. Hotărâri și ordonanțe – Completul de judecată (2008)
5. Soluții pronunțate (2008)
6. Cereri de măsuri provizorii adoptate: soluții pronunțate (2006-2008)
7. Durata procedurilor exprimată în luni (2008)

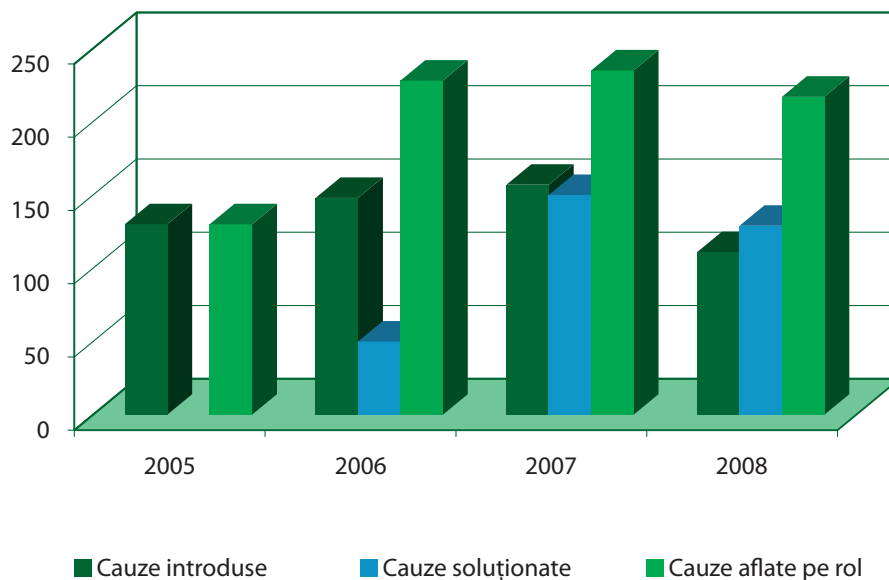
Cauze aflate pe rol la 31 decembrie

8. Completul de judecată (2006-2008)
9. Număr de reclamanți (2008)

Diverse

10. Decizii ale Tribunalului care au făcut obiectul unui recurs la Tribunalul de Primă Instanță (2006-2008)
11. Soluțiile în recurs la Tribunalul de Primă Instanță (2006-2008)

1. Activitatea generală a Tribunalului Funcției Publice Cauze introduse, cauze soluționate, cauze aflate pe rol (2005-2008)

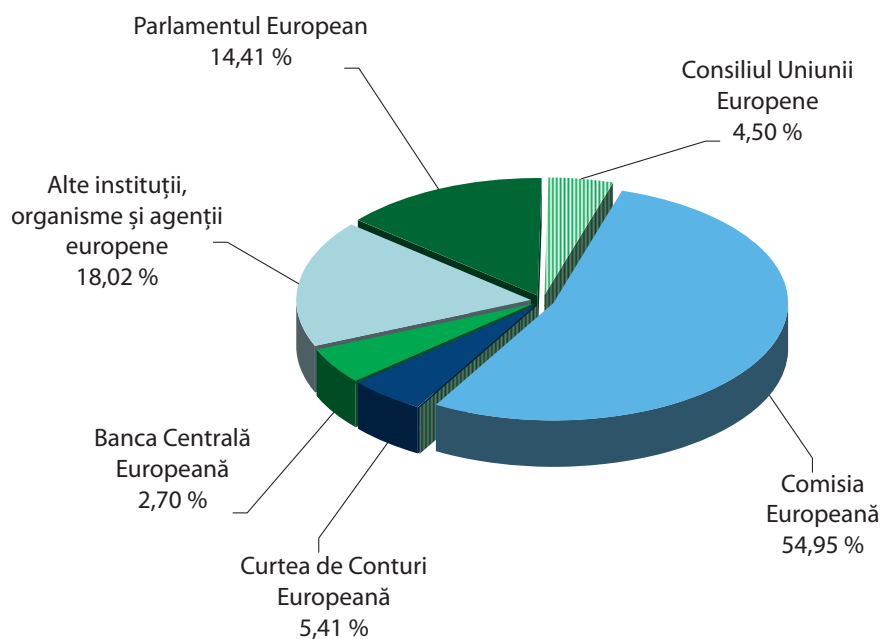
	2005	2006	2007	2008
Cauze introduse	130	148	157	111
Cauze soluționate	-	50	150	129
Cauze aflate pe rol	130	228	235	217 ¹

Cifrele menționate (cifre brute) indică numărul total de cauze, independent de reunitrile pentru motive de conexitate (un număr de cauză = o cauză).

¹ Din care 9 cauze suspendate.

2. Cauze introduse – Procentul de cauze pentru fiecare dintre instituțiile pârâte principale (2006-2008)

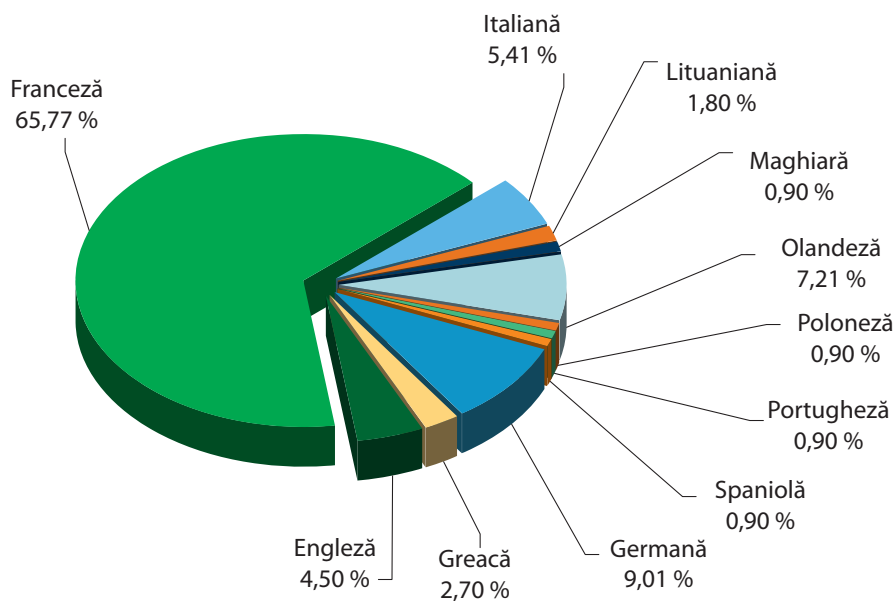
Procentul de cauze introduse (2008)

	2006	2007	2008
Parlamentul European	7,14 %	13,38 %	14,41 %
Consiliul Uniunii Europene	6,07 %	3,82 %	4,50 %
Comisia Europeană	75,00 %	50,96 %	54,95 %
Curtea de Justiție	3,57 %	3,82 %	-
Curtea de Conturi Europeană	1,79 %	1,91 %	5,41 %
Banca Centrală Europeană	1,07 %	1,27 %	2,70 %
Alte instituții, organisme și agenții europene	5,36 %	24,84 %	18,02 %
Total	100 %	100 %	100 %

3. Cauze introduse – Limba de procedură (2006-2008)

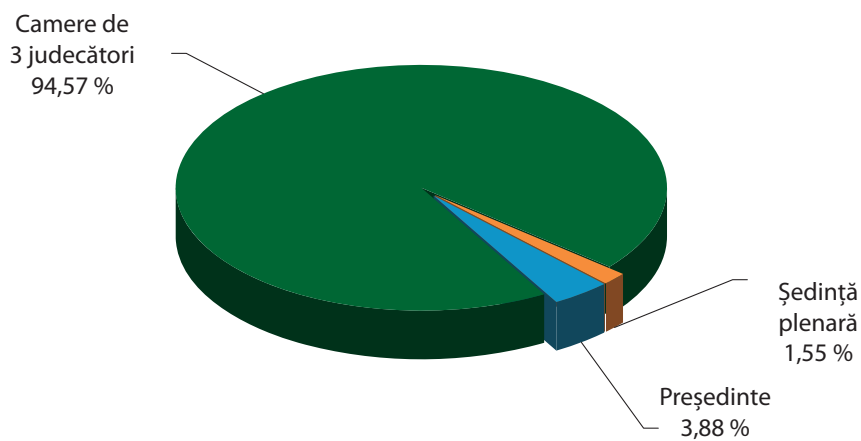
Repartizare pe anul 2008

Limba de procedură	2006	2007	2008
Bulgară	-	2	-
Spaniolă	1	2	1
Germană	2	17	10
Greacă	3	2	3
Engleză	8	8	5
Franceză	113	102	73
Italiană	10	17	6
Lituaniană	-	2	2
Maghiară	2	1	1
Olandeză	7	3	8
Poloneză	-	-	1
Portugheză	-	-	1
Română	-	1	-
Slovenă	1	-	-
Finlandeză	1	-	-
Total	148	157	111

Limba de procedură indică limba în care cauza a fost introdusă, iar nu limba maternă sau cetățenia reclamantului.

4. Cauze soluționate – Hotărâri și ordonanțe – Completul de judecată (2008)

	Hotărâri	Ordonanțe prin care se finalizează judecata ¹	Alte cauze soluționate	Total
Ședință plenară	2	-	-	2
Președinte	-	5	-	5
Camere de 3 judecători	66	55	1	122
Judecător unic	-	-	-	-
Total	68	60	1	129

¹ Din care 7 cauze soluționate prin acord amiabil.

5. Cauze soluționate – Soluția (2008)

	Hotărâri			Ordonanțe					Alte cauze soluționate	Total
	Acțiuni admise în întregime	Acțiuni admise în parte	Acțiuni respinse în întregime	Acțiuni/ Cereri [în mod vădit] inadmisibile sau nefondate	Soluționări amiabile ca urmare a intervenției Tribunalului	Radiere pentru alt motiv, nepronunțare asupra fondului sau trimitere	Cereri admise (proceduri speciale)			
Repartizare/Mutare	-	-	2	2	-	1	-	-	-	5
Concurs	1	2	4	2	-	-	-	-	-	9
Condiții de muncă/Concedii	-	2	2	1	1	-	-	-	-	6
Evaluare/Promovare	7	8	12	4	2	5	-	1	39	
Pensii și prestații de invaliditate	-	-	2	3	-	6	-	-	11	
Proceduri disciplinare	-	-	1	2	-	-	-	-	3	
Recrutare/Numire/Încadrare în grad	1	6	4	5	-	2	-	-	18	
Remunerație și despăgubiri	-	-	8	2	4	3	-	-	17	
Rezilierea contractului unui agent	-	-	3	1	-	1	-	-	5	
Securitate socială/Boală profesională/Accidente	1	1	1	1	-	2	-	-	6	
Altele	-	-	-	8	-	1	1	-	10	
Total	10	19	39	31	7	21	1	1	129	

6. Măsurile provizorii – Soluția (2006-2008)

Numărul măsurilor provizorii		Soluția	
		Admitere în tot sau în parte	Respingere
2006	2	-	2
2007	4	-	4
2008	4	-	4
Total	10	-	10

7. Cauze soluționate – Durata procedurilor exprimată în luni (2008)

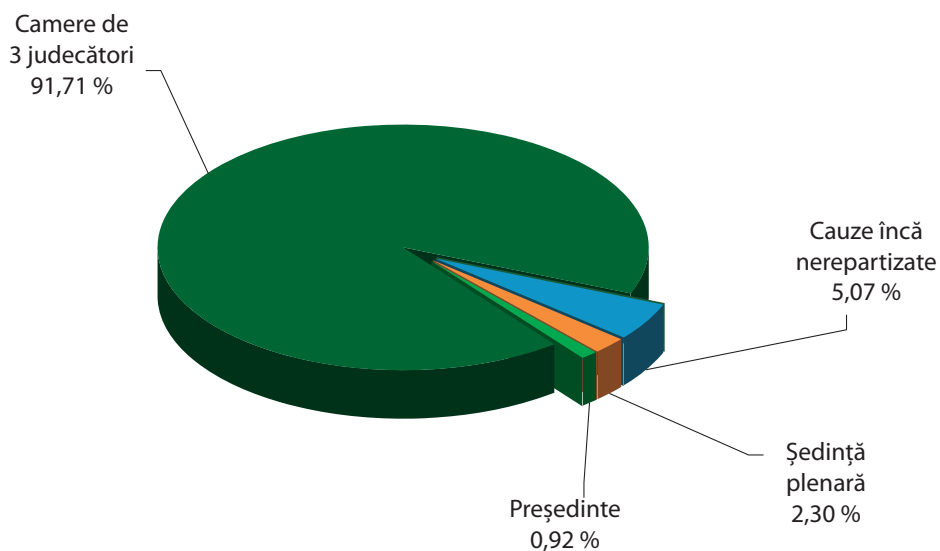
Hotărâri		Durata medie	Medie generală
Cauze introduse la Tribunalul Funcției Publice	56	16,9	19,7
Cauze introduse inițial la Tribunalul de Primă Instanță ¹	12	32,6	
Total	68		
Ordonanțe			
Cauze introduse la Tribunalul Funcției Publice	55	11,3	14,0
Cauze introduse inițial la Tribunalul de Primă Instanță ¹	6	38,3	
Total	61		
TOTAL GENERAL	129		17,0

Duratele sunt exprimate în luni și în zecimi de lună.

¹ La începutul activității Tribunalului Funcției Publice, Tribunalul de Primă Instanță a transferat acestuia 118 cauze.

8. Cauze aflate pe rol la 31 decembrie – Completul de judecată (2006-2008)

Repartizare pe anul 2008

	2006	2007	2008
Ședință plenară	6	3	5
Președinte	4	2	2
Camere de 3 judecători	207	205	199
Judecător unic	-	-	-
Cauze încă nerepartizate	11	25	11
Total	228	235	217

9. Cauze aflate pe rol la 31 decembrie – Numărul reclamanților (2008)

Cele 10 cauze aflate pe rol care reunesc cel mai mare număr de reclamanți într-o singură cauză

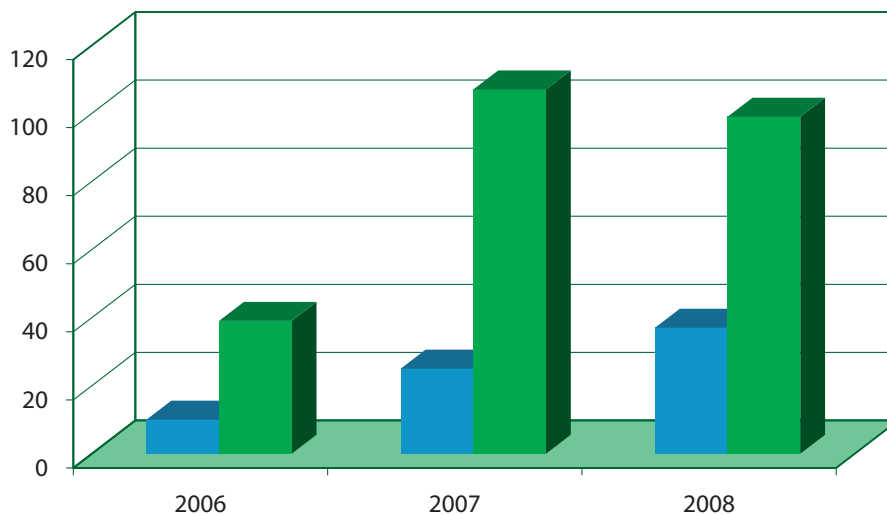
Numărul de reclamanți pe cauză	Domenii
181	Statut – Recrutare – Agenți contractuali – Durata contractelor, reînnoire și/sau prelungire pe perioadă determinată sau nedeterminată
143	Statut – Numiri – Candidați înscriși pe o listă de rezervă anterior intrării în vigoare a noului statut
108	BEI – Pensie – Ajustare anuală
80	Statut – Agenți auxiliari de sesiune ai Parlamentului European – Lucrători interimari – Recalificare ca agenți contractuali cu contract pe perioadă nedeterminată
76	Statut – Numiri – Recalificarea contractelor pe perioadă determinată într-un contract unic pe perioadă nedeterminată
59	Statut – Promovare – Exercițiul de promovare 2005 – Grade adiționale prevăzute de noul statut
47	Statut – Agenți contractuali – Recrutare – Procedură de selecție CAST27/Relex – Neînscrierea pe lista de rezervă
29	Statut – Agenți contractuali – Revizuirea încadrării și a remunerației
27	Statut – Personalul creșelor – Remunerație
21	Statut – Remunerație – Indemnizație pentru serviciul cu program continuu sau în care se lucrează în schimburi – Indemnizație pentru lucrători cărora li se impune mod regulat o disponibilitate permanentă – Articolele 56a și 56b din statut

Termenul „statut” se referă la Statutul funcționarilor Comunităților Europene și Regimul aplicabil celorlați agenți ai Comunităților Europene.

Numărul total al reclamanților în toate cauzele aflate pe rol

	Totalul reclamanților	Totalul cauzelor aflate pe rol
2006	1 652	228
2007	1 267	235
2008	1 161	217

10. Diverse – Deciziile Tribunalului care au făcut obiectul unui recurs la Tribunalul de Primă Instanță (2006-2008)

■ Recursuri¹■ Decizii care pot fi atacate cu recurs²

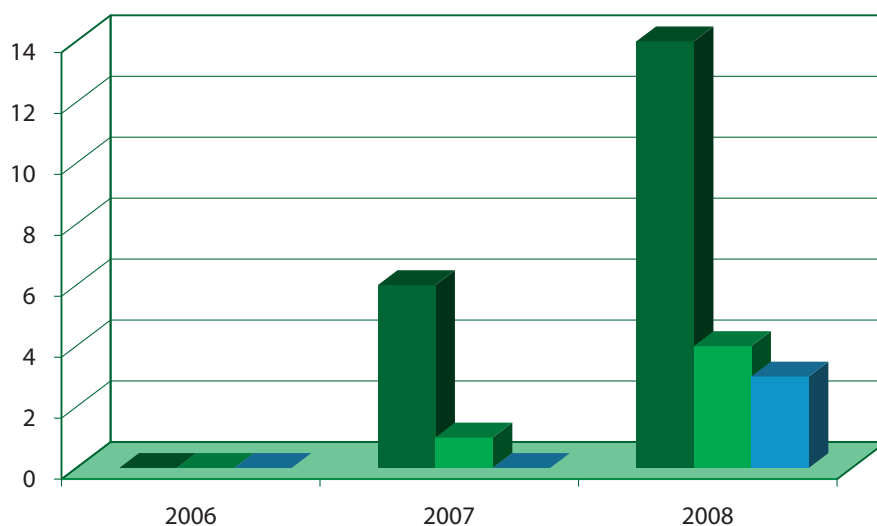
	Recursuri ¹	Decizii care pot fi atacate cu recurs ²	Procentul recursurilor ³	Procentul recursurilor, cu excepția aplicării procedurii soluționării amiabile
2006	10	39	25,64 %	22,22 %
2007	25	107	23,36 %	21,93 %
2008	37	99	37,37 %	34,91 %

¹ Deciziile atacate cu recurs de mai multe părți sunt luate în considerare numai o singură dată. În anul 2007, două decizii au făcut obiectul a câte două recursuri fiecare.

² Hotărâri, ordonanțe – prin care acțiunea este respinsă ca inadmisibilă, vădit inadmisibilă sau vădit nefondată, ordonanțe privind măsuri provizorii, de nepronunțare asupra fondului sau de respingere a intervenției – pronunțate sau adoptate în cursul anului de referință.

³ Acest procent poate să nu corespundă, pentru un anumit an, deciziilor care pot fi atacate cu recurs pronunțate în anul de referință, în măsura în care termenul de recurs poate să curgă de-a lungul a doi ani calendaristici.

11. Diverse – Soluțiile pronunțate în recursurile în fața Tribunalului de Primă Instanță (2006-2008)

■ Recurs respins
■ Anulare în parte sau în tot fără trimitere
■ Anulare în parte sau în tot cu trimitere

	2006	2007	2008
Recurs respins	-	6	14
Anulare în parte sau în tot fără trimitere	-	1	4
Anulare în parte sau în tot cu trimitere	-	-	3
Total	-	7	21

Capitolul IV

Întâlniri și vizite

A – Vizite oficiale și manifestări la Curtea de Justiție, la Tribunalul de Primă Instanță și la Tribunalul Funcției Publice

Curtea de Justiție

24 ianuarie	Domnul M. A. Moratinos, ministrul afacerilor externe al Regatului Spaniei
25 ianuarie	Domnul F. Fillon, prim-ministrul Republicii Franceze
13 februarie	Delegația Corte centroamericana de Justicia
1 aprilie	Delegația Court of the Future Network din Australia
9 aprilie	Domnul A. Krautscheid, ministrul afacerilor federale și europene și al mediilor de stat al Renaniei de Nord-Westfalia
14-15 aprilie	Delegația de magistrați olandezi – Gerechtscoördinatoren
17 aprilie	E. S. domnul E. Duckwitz, reprezentant permanent al Republicii Federale Germania pe lângă Uniunea Europeană
17 aprilie	E. S. domnul K. Darroch, reprezentant permanent al Regatului Unit pe lângă Uniunea Europeană
17 aprilie	Doamna B. Ask, ministrul justiției al Regatului Suediei
18 aprilie	E. S. domnul H. D. Schweisgut, reprezentant permanent al Republicii Austria pe lângă Uniunea Europeană
21-28 aprilie	Delegația Curții de Justiție a Comunității Economice și Monetare a Africii Centrale (CEMAC), a Curții de Justiție a Uniunii Economice și Monetare Vest-africane (UEMOA), precum și a Curții de Justiție a Comunității Economice a Statelor Africii de Vest (CEDEAO)
28 aprilie	E. S. doamna M. Vicens, reprezentant permanent al Republicii Cehe pe lângă Uniunea Europeană
14 mai	E. S. domnul Ph. Guex, ambasador al Confederației Elvețiene pe lângă Marele Ducat al Luxemburgului, precum și E. S. domnul J. De Watteville, ambasador, șef al Misiunii Elvețiene pe lângă Uniunea Europeană
5 iunie	Domnul J. Pospíšil, ministrul justiției al Republicii Cehe
9-10 iunie	Reuniunea magistraților statelor membre (Belgia, Bulgaria, Danemarca, Germania, Estonia, Grecia, Cipru, Letonia, Lituania, Luxemburg, Țările de Jos, Polonia, Portugalia, Regatul Unit)
9-27 iunie	Expoziția „Sub privirea Doamnei Justiție”, de Ph. Heinisch, pictor și caricaturist

16 iunie	Domnul J. Lewandowski, raportor al Comisiei pentru bugete a Parlamentului European
17 iunie	Agenții Republicii Franceze, ai Republicii Cehe și ai Regatului Suediei care reprezintă aceste state membre la Curtea de Justiție
23-27 iunie	Delegația Curții de Justiție a Comunității Economice și Monetare a Africii Centrale (CEMAC), a Curții de Justiție a Uniunii Economice și Monetare Vest-africane (UEMOA), precum și a Curții de Justiție a Comunității Economice a Statelor Africii de Vest (CEDEAO)
8 iulie	Domnul V. Hoff, ministrul afacerilor federale și europene al landului Hesse
8-9 septembrie	Delegația Curții Supreme a Spaniei
9-12 septembrie	Delegația Înaltei Curți de Casație și Justiție din România
15-16 septembrie	Delegația Consejo General del Poder Judicial din Spania
17 septembrie	Delegația parlamentului danez
7 octombrie	Expoziție fotografică pentru marcarea celei de a 50-a aniversări a creării Curții de Justiție „unice” a Comunităților Europene
9 octombrie	Domnul F. Mac Gregor, președintele Curții de Apel din Seychelles
13 octombrie	Delegația Comisiei pentru afaceri juridice a Parlamentului European
14 octombrie	Delegația Curții Supreme a Chinei
20-21 octombrie	„Luxemburger Expertenforum”
23 octombrie	E. S. domnul F. Nelli Feroci, ambasador, reprezentant permanent al Republicii Italiene pe lângă Uniunea Europeană
31 octombrie	Doamna M. Kiviniemi, ministrul finlandez al administrației publice și al colectivităților locale
6 noiembrie	Domnii M. Sarrazin și J. Montag, membri ai Bundestag
20 noiembrie	Domnul G. Holzinger, președinte al Curții Constituționale a Republicii Austria
24 noiembrie	Delegația Curții Europene a Drepturilor Omului
5 decembrie	Domnul C. Wiseler, ministrul lucrărilor publice al Marelui Ducat al Luxemburgului, și domnul D. Perrault, arhitect
10-11 decembrie	Delegația judecătorilor și experților în materia dreptului fiscal din statele membre și din statele candidate la aderarea la Uniunea Europeană

Tribunalul de Primă Instanță

22 aprilie	E. S. domnul Ph. Guex, ambasador al Confederației Elvețiene pe lângă Marele Ducat al Luxemburgului
17 iunie	Vizită de lucru a agenților guvernelor francez, ceh și suedez, însoțiți de consilieri juridici ai Consiliului Uniunii Europene
9 iulie	Domnul N. Diamandouros, Ombudsmanul European
13 octombrie	Delegația Comisiei pentru afaceri juridice a Parlamentului European
12 decembrie	Agenți ai Ministerului de Stat al Marelui Ducat al Luxemburgului

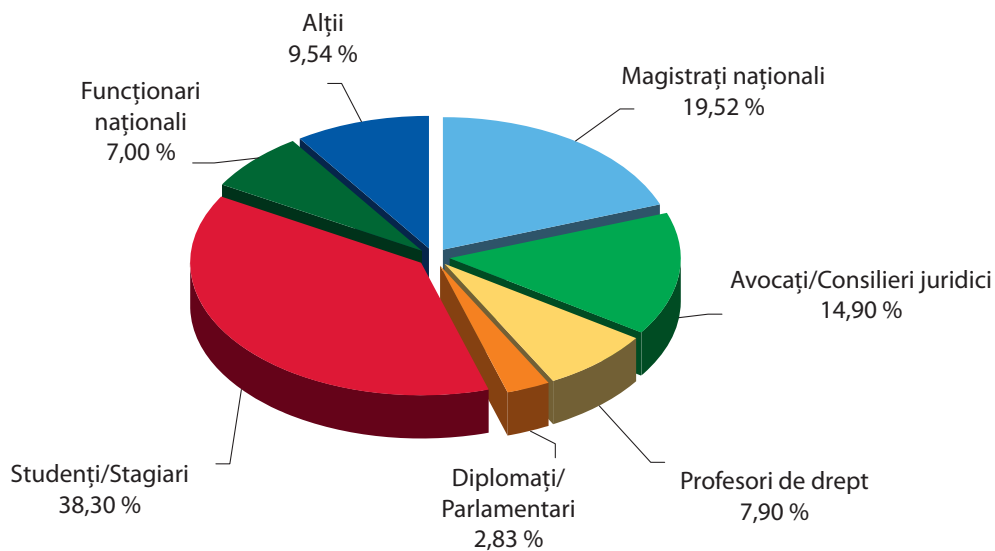
Tribunalul Funcției Publice

22 aprilie	Vizită a doamnei M. De Sola Domingo, consilier principal la Serviciul de mediere al Comisiei
24 aprilie	Vizită a domnilor P. Hustinx și J. Bayo Delgado, controlor european și, respectiv, controlor european adjunct pentru protecția datelor
13 octombrie	Vizită a unei delegații a Comisiei pentru afaceri juridice a Parlamentului European
21 noiembrie	Vizită a domnului N. Diamandouros, Ombudsmanul European

B – Vizite de studiu (2008)

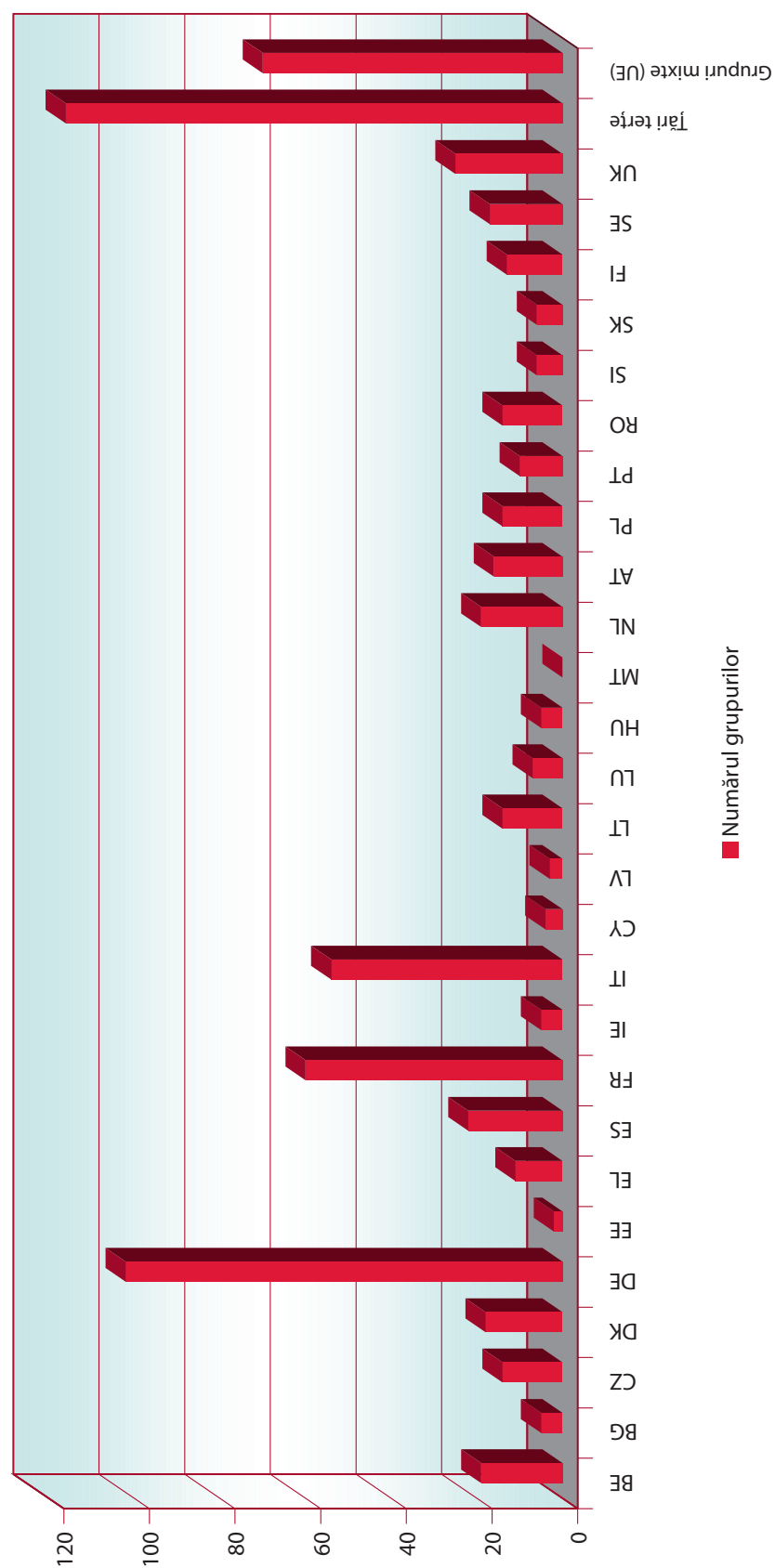
1. Repartizare în funcție de tipurile de grupuri

Numărul grupurilor

	Magistrați naționali	Avocați/Consilieri juridici	Profesori de drept	Diplomați/Parlamentari	Studenți/Stagiari	Funcționari naționali	Alții	Total
Numărul grupurilor	131	100	53	19	257	47	64	671

2. Vizite de studiu – Repartizare în funcție de statele membre (2008)

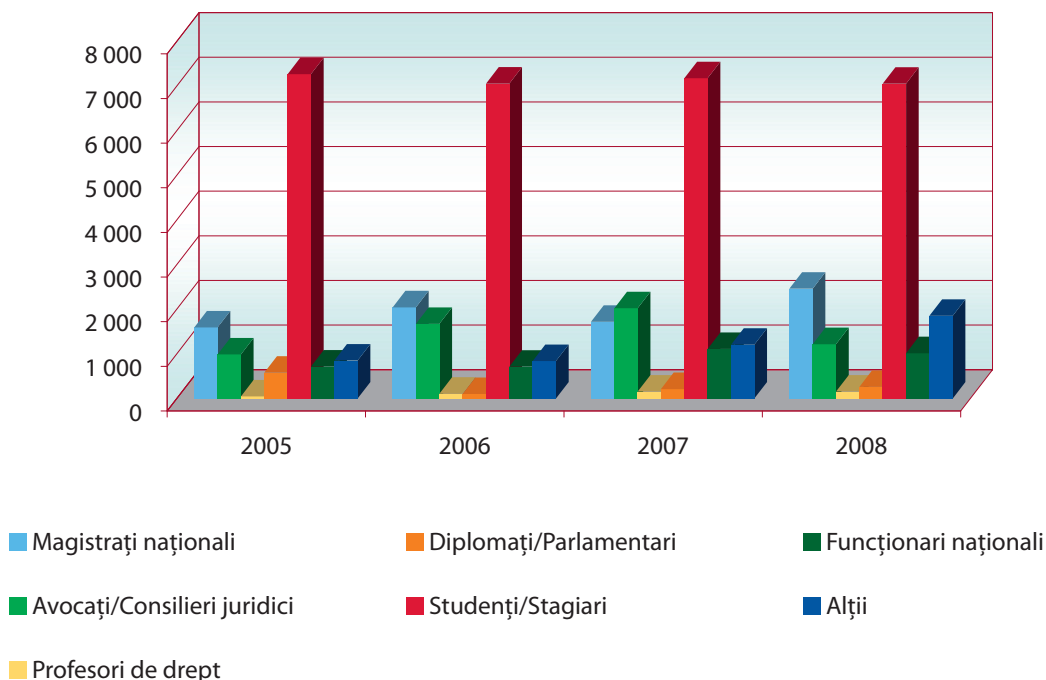

	Numărul vizitatorilor							Total	Numărul grupurilor
	Magistrați naționali	Avocați/ Consilieri juridici	Profesori de drept	Diplomați/ Parlamentari	Studenti/ Stagiari	Funcționari naționali	Alții		
BE		53	1		400		20	474	19
BG	34	13			42			89	5
CZ		46	14		24			84	14
DK	8	10	43	31	98	27	90	307	18
DE	375	265	29	70	1 113	163	828	2 843	102
EE				27				27	2
EL	121		6		150			277	11
ES	294	33			36	18	103	484	22
FR	230	46	7		1 118	143	297	1 841	60
IE	10				74			84	5
IT		55	3		534			592	54
CY	4		8		16			28	4
LV					23	40		63	3
LT			9		15			24	14
LU		55			161	14		230	7
HU			8		80	8		96	5
MT								0	0
NL	86	52		50	271		42	501	19
AT	18	76	4		190		38	326	16
PL	68	73	4		84	105		334	14
PT	3		6		20			29	10
RO	60		2			3		65	14
SI	3	10				7		20	6
SK	78				34			112	6
FI		30		39	52	11	27	159	13
SE	188	17		6	61		97	369	17
UK	100	37			335		16	488	25
Țări terțe	215	57	12	39	1 320	50	82	1 775	116
Grupuri mixte (UE)	568	291			802	427	214	2 302	70
Total	2 463	1 219	156	262	7 053	1 016	1 854	14 023	671

3. Vizite de studiu – Magistrați naționali (2008)

	BE	BG	DK	DE	EE	EL	CY	LV	LT	LU	NL	PL	PT	UK	Total
Seminar	8	6	3	16	2	8	2	2	4	2	7	15	8	8	91

4. Evoluția numărului și a tipului de vizitatori (2005-2008)

Numărul vizitatorilor

	Magistrați naționali	Avocați/Consilieri juridici	Profesori de drept	Diplomați/Parlamentari	Studenți/Stagiari	Funcționari naționali	Alții	Total
2005	1 595	989	48	581	7 267	716	853	12 049
2006	2 044	1 673	108	101	7 056	714	840	12 536
2007	1 719	2 025	157	213	7 178	1 111	1 206	13 609
2008	2 463	1 219	156	262	7 053	1 016	1 854	14 023

C – Ședințe solемne

14 ianuarie	Ședință solемnă cu ocazia ieșirii din funcție și a plecării domnului judecător Schintgen
28 ianuarie	Ședință solемnă cu ocazia înnoirii parțiale a Curții de Conturi Europene
23 mai	Ședință solемnă cu ocazia asumării angajamentului solемn de către doamna A. Vassiliou, nou membru al Comisiei Europene
30 iunie	Ședință solемnă de elogiі funebre
7 iulie	Ședință solемnă cu ocazia asumării angajamentului solемn de către domnul A. Tajani, nou membru al Comisiei Europene
15 septembrie	Ședință solемnă cu ocazia plecării domnului judecător Cooke și a intrării în funcție a domnului K. O'Higgins în calitate de judecător la Tribunalul de Primă Instanță
4 decembrie	Ședință solемnă cu ocazia inaugurării noului Palat al Curții

D – Vizite sau participări la manifestări oficiale

Curtea de Justiție

11 ianuarie	Reprezentarea Curții la ședința solemnă a Curții de Casație, la Paris
12 ianuarie	Reprezentarea Curții la ceremonia organizată de domnul Lawrence Gonzi, prim-ministrul Maltei, cu ocazia intrării Maltei în zona euro, la La Valletta
16 ianuarie	Reprezentarea Curții în cadrul Rechtspolitischen Neujahrsempfang la Ministerul Justiției, la Berlin
18-19 ianuarie	Participarea unei delegații a Curții la cel de al treilea colocviu al președinților curților constituționale austriacă, germană și elvețiană, precum și al președintelui Curții Europene a Drepturilor Omului și al președintelui Curții de Justiție a Comunităților Europene, la Viena
22-23 ianuarie	Reprezentarea Curții la seminarul general de formare în materia mărcilor și desenelor pentru judecătoria instanțelor naționale ale celor 27 de state membre ale Uniunii Europene, la Alicante
25 ianuarie	Participarea unei delegații a Curții la ședința solemnă a Curții Europene a Drepturilor Omului, la Strasbourg
25 ianuarie	Reprezentarea Curții la ceremonia de inaugurare a anului judiciar al Curții Supreme de Casație, la Roma
25 ianuarie	Reprezentarea Curții la ședința solemnă a Curții Europene a Drepturilor Omului și la seminarul cu tema „Rolul consensului în sistemul Convenției Europene a Drepturilor Omului”, la Strasbourg
29 ianuarie	Reprezentarea Curții la ceremonia solemnă de reîncepere a activității judecătorești a Curții Supreme a Portugaliei, la Lisabona
31 ianuarie	Reprezentarea Curții la sesiunea solemnă în onoarea domnului președinte Günter Hirsch și cu ocazia intrării în funcție a succesorului său la Curtea Federală de Justiție, la invitația doamnei Brigitte Zypries, ministrul justiției al Republicii Federale Germania, la Karlsruhe
24 februarie	Reprezentarea Curții la ceremonia organizată de președintele Republicii Estonia, domnul Toomas Hendrik Ilves, cu ocazia celei de a 90-a aniversări a Republicii Estonia, la Tallinn

12 martie	Reprezentarea Curții la cea de a 50-a aniversare a Parlamentului European, la Strasbourg
12 martie	Reprezentarea Curții la Adunarea generală anuală a Curții Constituționale a Republicii Polonia, la Varșovia
9 aprilie	Reprezentarea Curții la cea de a 25-a aniversare a Curții Constituționale a Portugaliei, la Lisabona
7 mai	Reprezentarea Curții la recepția solemnă oferită la Hofburg de președintele Republicii Austria cu ocazia ieșirii din funcție a domnului Korinek, președintele Curții Constituționale austriece, la Viena
16-17 mai	Reprezentarea Curții la cel de al doilea colocviu constituțional internațional, organizat de Tribunalul Constituțional din Andorra, cu tema „Dreptul internațional și constituțiile naționale în jurisprudența curților constituționale”, la Andorra la Vella
28-31 mai	Participarea unei delegații a Curții la Congresul FIDE, la Linz
1 iunie	Reprezentarea Curții la ceremonia organizată cu ocazia sărbătorii naționale a Italiei, la Roma
9 iunie	Reprezentarea Curții la inaugurarea expoziției arhitectului Dominique Perrault, la Centrul Pompidou, la Paris
9-10 iunie	Reprezentarea Curții la colocviul privind „Ways and means of strengthening the implementation at national level of the European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms”, la Stockholm
15-16 iunie	Reprezentarea Curții cu ocazia reuniunii consiliului de administrație al Asociației Consiliilor de Stat și Instanțelor Administrative Supreme ale Uniunii Europene, precum și la colocviul organizat de această asociație, la Varșovia
30 iunie	Reprezentarea Curții la cel de al treilea colocviu al Rețelei președinților curților supreme judiciare ale statelor membre ale Uniunii Europene, la Ljubljana
3 iulie	Participarea președintelui Curții la întâlnirea cu domnul J.-C. Piris, director general, jurisconsult al Consiliului Uniunii Europene, și cu domnul H.-G. Pöttering, președintele Parlamentului European, la Bruxelles
2-3 septembrie	Participarea unei delegații a Curții la cea de a 90-a aniversare a Curții Supreme Administrative a Finlandei, la Helsinki
8-9 septembrie	Reprezentarea Curții la seminarul organizat de Curtea Supremă a Spaniei și de Asociația Consiliilor de Stat și a Instanțelor Administrative Supreme ale Uniunii Europene, cu tema

	„Convergența înaltelor jurisdicții administrative ale Uniunii Europene în aplicarea dreptului comunitar”, la Santander
10-11 septembrie	Reprezentarea Curții la ședința solemnă organizată cu ocazia celei de a 15-a aniversări a creării Curții Constituționale a Republicii Cehe, la Brno
16 septembrie	Reprezentarea Curții la ceremoniile organizate cu ocazia celei de a 175-a aniversări a Curții Supreme portugheze, la Lisabona
22 septembrie	Reprezentarea Curții la o întâlnire a unei delegații a Asociației Consiliilor de Stat și Instanțelor Administrative Supreme din Uniunea Europeană cu comisarul Barrot pentru a discuta activitățile asociației și finanțarea acestora, la Bruxelles
24 septembrie	Participarea președintelui Curții la dineul în onoarea patriarhului ecumenic Bartolomeu, la invitația domnului V. Kaskarelis, ambasador, reprezentant permanent al Republicii Elene pe lângă Uniunea Europeană, la Bruxelles
29 septembrie	Reprezentarea Curții la ceremonia de inaugurare a anului judiciar al Tribunalului Suprem, prezidată de Majestatea Sa Regele Spaniei, la Madrid
30 septembrie- 1 octombrie	Reprezentarea Curții la Opening of the Legal year, la Londra
1 octombrie	Reprezentarea Curții la Verfassungstag (aniversarea solemnă a creării Curții Constituționale austriece), în prezența președintelui Republicii Austria, la Viena
3 octombrie	Reprezentarea Curții la ceremoniile organizate în cadrul „Tag der Deutschen Einheit”, la Hamburg
7-8 octombrie	Reprezentarea Curții la conferința anuală a Forumului Judecătorilor Uniunii Europene pentru Mediu, la Paris
9-10 octombrie	Reprezentarea Curții la reuniunea președinților curților de apel din capitalele Uniunii Europene, la Paris
13 octombrie	Reprezentarea Curții la cea de a 10-a aniversare a intrării în vigoare a Protocolului 11 la Convenția Europeană a Drepturilor Omului, la Curtea Europeană a Drepturilor Omului, la Strasbourg
13 octombrie	Reprezentarea Curții la „10th Anniversary Meeting of the European Judicial Network”, la Madeira
16-17 octombrie	Reprezentarea Curții la conferința președinților curților supreme, precum și a procurorilor generali ai statelor membre ale Uniunii Europene, la Viena
25-28 octombrie	Participarea unei delegații a Curții la vizita oficială la Curtea Supremă de Casație a Republicii Bulgaria, la Sofia

31 octombrie	Reprezentarea Curții la ședința solemnă a Curții de Casație a Țărilor de Jos, cu ocazia pensionării președintelui acesteia, domnul W. J. M. Davids, la Haga
2-3 noiembrie	Reprezentarea Curții la colocviul organizat cu ocazia jubileului Consiliului Constituțional, la Paris
17 noiembrie	Reprezentarea Curții cu ocazia reuniunii consiliului de administrație al Asociației Consiliilor de Stat și Instanțelor Administrative Supreme ale statelor membre, la Bruxelles
6 decembrie	Reprezentarea Curții la recepția anuală organizată cu ocazia sărbătorii naționale, la invitația doamnei președinte al Republicii Finlanda, la Helsinki
18 decembrie	Reprezentarea Curții la ceremonia organizată cu ocazia „Zilei constituționalității”, la Ljubljana

Tribunalul de Primă Instanță

11 ianuarie	Reprezentarea Tribunalului la ședința solemnă a Curții de Casație, la Paris
15 ianuarie	Reprezentarea Tribunalului la conferința organizată cu ocazia celei de a 50-a aniversări a Bundeskartellamt, la Bonn
25 ianuarie	Reprezentarea Tribunalului cu ocazia ședinței solemne a Curții Europene a Drepturilor Omului, la Strasbourg
15-18 mai	Participarea președintelui și a unor membri ai Tribunalului la o întâlnire organizată de procurorul general, precum și de înalți demnitari ai Republicii Cipru și intervenția asupra competențelor Tribunalului de Primă Instanță în materia dreptului comunitar al concurenței, la Nicosia
28-31 mai	Reprezentarea Tribunalului la cel de al 23-lea congres al FIDE, la Linz
2-5 iunie	Reprezentarea Tribunalului la cea de a 14-a conferință a curților constituționale europene, la Vilnius
25 iunie	Participarea președintelui la recepția oferită de prim-ministrul francez, domnul F. Fillon, cu ocazia celei de a 60-a aniversări a Secretariatului General pentru Afaceri Europene, la Paris
2 septembrie	Reprezentarea Tribunalului la ceremonia organizată cu ocazia celei de a 90-a aniversări a Curții Supreme Administrative a Finlandei, la Helsinki
29 septembrie	Reprezentarea Tribunalului la ședința solemnă de deschidere a anului judiciar, prezidată de Majestatea Sa Regele Spaniei, la Madrid

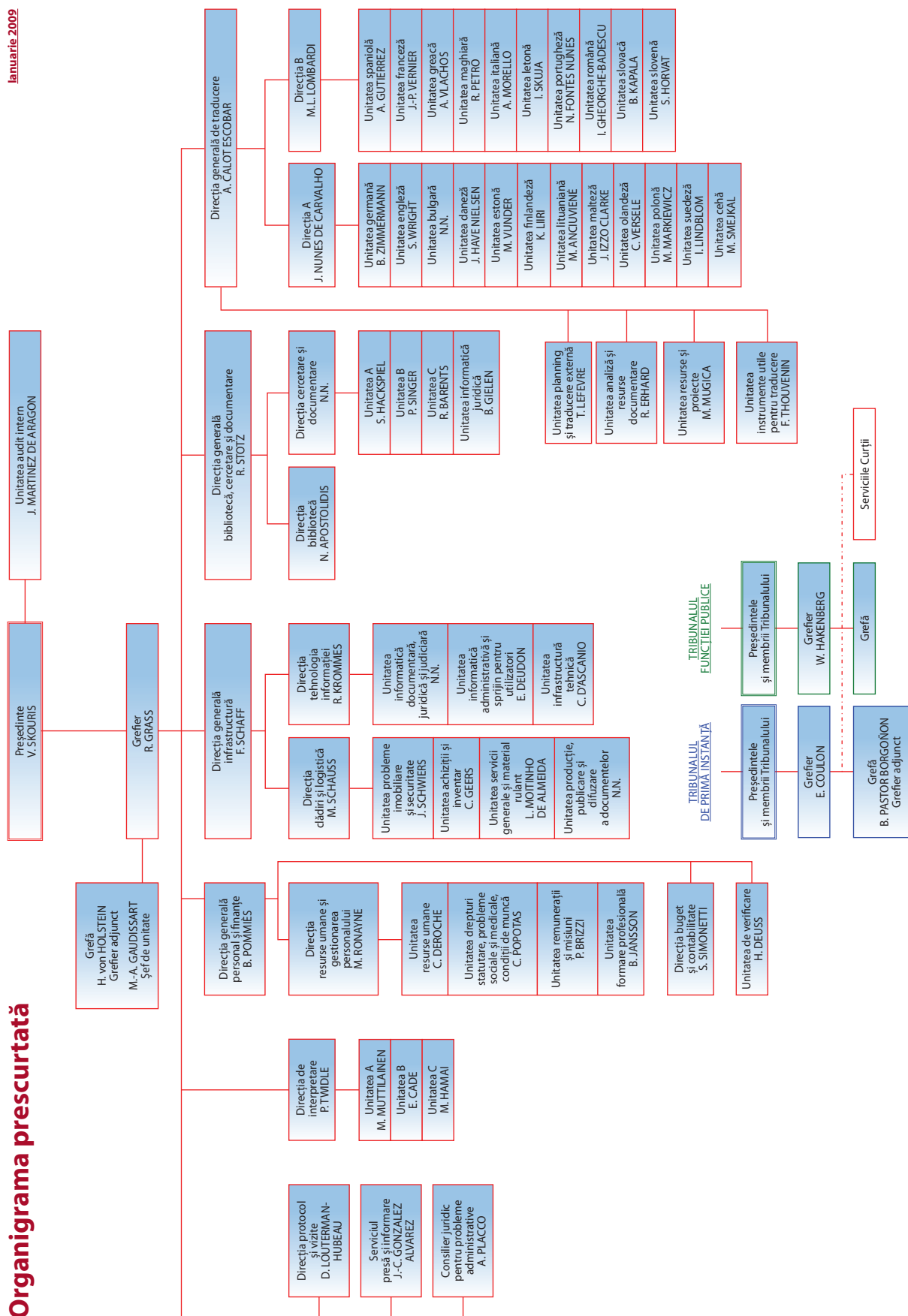
1 octombrie	Reprezentarea Tribunalului la ceremonia de deschidere a anului judiciar, la Londra
3 octombrie	Reprezentarea Tribunalului la ceremonia celei de a 90-a aniversări a protecției proprietății industriale în Polonia, la Varșovia
6-7 octombrie	Reprezentarea Tribunalului la conferința internațională cu tema „Curți și tribunale internaționale – Provocările care trebuie înfruntate”, în cadrul președinției suedeze a Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei, în colaborare cu Comitetul consilierilor juridici în materia dreptului internațional public al Consiliului Europei, la Londra
20-21 octombrie	Participarea președintelui și a Membrilor Tribunalului la Luxemburger Expertenforum zur Entwicklung des Gemeinschaftsrechts, la Luxemburg
24 octombrie	Participarea președintelui la conferința „EU litigation – Using EU Law as a litigation tool”, organizată de IBC Legal Conferences, și intervenția cu tema „Efficient administration of justice in a changing environment – What lawyers and judges can do”, la Bruxelles
25 octombrie- 2 noiembrie	Reprezentarea Tribunalului la sesiunea de toamnă a Tribunalului Administrativ al Națiunilor Unite, la New York
25 noiembrie	Reprezentarea Tribunalului la masa rotundă „Europe without frontiers”, organizată cu ocazia vizitei de stat a președintelui republicii Finlanda, doamna T. Halonen, la Luxemburg
5 decembrie	Participarea și intervenția președintelui și a membrilor Tribunalului la Autumn Conference on European State Aid Law 2008, la Luxemburg

Tribunalul Funcției Publice

28 februarie	Întâlnire între membrii Tribunalului și membrii Curții AELS
6-8 martie	Vizită la Consiliul de Stat belgian
15-18 mai	Vizită la Curtea Administrativă Supremă a Finlandei

Organigrama prescurtată

Coordonatele Curții de Justiție

Coordonatele Curții de Justiție sunt următoarele:

Curtea de Justiție a Comunităților Europene

Adresa poștală: L-2925 Luxemburg

Telefon: +352 4303-1

Telexul Grefei: 2510 CURIA LU

Adresa telegrafică: CURIA

Faxul Curții: +352 4303-2600

Faxul Diviziei presă și informare: +352 4303-2500

Faxul Diviziei interne – Secția publicații: +352 4303-2650

Curtea pe internet: www.curia.europa.eu

Curtea de Justiție a Comunităților Europene

**Raport anual 2008 – Sinteză a activității Curții de Justiție a Comunităților Europene,
a Tribunalului de Primă Instanță al Comunităților Europene și
a Tribunalului Funcției Publice a Uniunii Europene**

Luxemburg: Oficiul pentru Publicații Oficiale ale Comunităților Europene

2009 — 251 p. — 21 × 29,7 cm

Număr de catalog: QD-AG-09-001-RO-C

ISBN 978-92-829-0912-6

doi: 10.2862/64085

ISSN 1830-9062

Oficiul de publicații
Publications.europa.eu

ISBN 978-928290912-6

9 789282 909126

Cum vă puteți procura publicațiile Uniunii Europene?

Publicații de vânzare:

- prin EU Bookshop (<http://bookshop.europa.eu>);
- de la librăria pe care o frecvențați, menționând titlul, editura și/sau numărul ISBN;
- contactând direct unul dintre agenții noștri de vânzări. Puteți obține datele de contact ale acestora vizitând <http://bookshop.europa.eu> sau trimițând un fax la +352 2929-42758.

Publicații gratuite:

- prin EU Bookshop (<http://bookshop.europa.eu>);
- la reprezentanțele sau delegațiile Comisiei Europene. Puteți obține datele de contact ale acestora vizitând <http://ec.europa.eu/> sau trimițând un fax la +352 2929-42758.

